

Larisa Guza
Mihai Olenschi

Tamara Cazacu
Galina Stahi

Limba și literatură română

manual pentru clasa a XI-a
a instituțiilor cu predare
în limba rusă

CARTIER
educațional

Elaborat conform Curriculumului disciplinar în vigoare și aprobat prin Ordinul Ministrului nr. 608 din 6 iunie 2014.
Editat din sursele financiare ale Fondului Special pentru Manuale.

Comisia de experți:

Elena Sicorschi, profesor de limba și literatura română, grad didactic superior, DRGÎTS, r. Ialoveni;
Ema Agachi, grad didactic superior, LT „A. Pușkin”, or. Bălți;
Lilia Frunză, dr. în pedagogie, grad didactic superior, LT „A. Pușkin”, or. Chișinău;
Ștefania Isac, conf. univ., dr. în științe pedagogice.

Recenzenți:

Eugenia Dodon, dr. conf., Catedra de limba română, lingvistică generală și romanică, Facultatea de Litere, USM;
Aglaia Bolboceanu, profesor, dr. hab. în psihologie, șef al Sectorului de psihologie școlară, IȘEM;
Valeriu Podborschi, conferențiar universitar, coordonator al specialității Design industrial a Universității Tehnice a Moldovei.

CARTIER

Publicată de Editura CARTIER
Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 24 05 87, tel.: 022 24 01 95, E-mail: cartier@cartier.md
www.cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Colecția *Cartier educațional* este coordonată de Mariana Marin

Editor: Gheorghe Erizanu
Lectori: Em. Galaicu-Păun, Valentin Guțu
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehoredactare: Ruxanda Dobzeu
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Combinatul Poligrafic

Larisa Guza, Mihai Olenschi, Tamara Cazacu, Galina Stahi
**LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ, MANUAL PENTRU CLASA A XI-A A INSTITUȚIILOR CU PREDARE
ÎN LIMBA RUSĂ**
Ediția a II-a, iunie 2014

© 2014, 2008, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sînt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Limba și literatura română : Manual pentru clasa a 11-a a instituțiilor cu predare în limba rusă / Larisa Guza, Mihai Olenschi, Tamara Cazacu [et al.]. Ed. a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2014
(Combinatul Poligrafic). – 288 p. – (Colecția “Cartier educațional”/coord. de Mariana Marin)
6000 ex.
ISBN 978-9975-79-779-5
[811.135.1+821.135.1.09]’243(075.3)
L 62

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației al Republicii Moldova

Școala/Liceul Manualul nr.				
Anul	Numele și prenumele elevului care a primit manualul	Anul școlar	Starea manualului	
			la primire	la restituire
1				
2				
3				
4				
5				

- Profesorul trebuie să controleze dacă numele elevului este scris corect.
- Elevii cărora le este destinat manualul nu trebuie să facă nici un fel de notații pe pagini.
- Rugăm ca manualele să fie păstrate cît mai îngrijit.
- Starea manualului se va înscris folosind termenii: nouă, bună, îngrijită, nesatisfăcătoare, proastă.

Limba română

Unitatea 1	Adolescentul și societatea	7
	<i>Oameni și caractere</i>	
	Ereditatea sau educația determină caracterul?	8
	Credeți în soartă?	13
	Laborator. <i>Condițional+conjunctiv</i>	18
	Practic. Curriculum vitae	19
	<i>Arta comunicării</i>	
	Arta de a găsi argumente	22
	Laborator. <i>Verbul. Modurile nepersonale. Infinitivul (situații de utilizare)</i>	26
	Vorba dulce mult aduce	28
	Laborator. <i>Condițional+conjunctiv cu verbe reflexive</i>	34
	Practic. Cererea	35
	Evaluare	37
Unitatea 2	Adolescentul și natura	39
	<i>Protecția mediului</i>	
	Natura și noi	40
	Laborator. <i>Interjecția</i>	44
	Rolul guvernelor în rezolvarea problemelor protecției mediului	45
	Laborator. <i>Substantivul. Cazul genitiv</i>	47
	Progres sau regres? (Raportul dezvoltare economică – protecția mediului)	49
	Proiecte de redresare a mediului	51
	Laborator. <i>Adjectivul. Gradele de comparație</i>	54
	Practic. Avizul	56
Unitatea 3	Adolescentul și lumea	57
	<i>Copilăria</i>	
	Persoana care m-a influențat cel mai mult în viață	58
	Laborator. <i>Pronume personale în acuzativ</i>	64
	<i>Sărbători și tradiții</i>	
	Salutul – cartea de vizită (semnificații ale salutului la diferite popoare)	66
	Laborator. <i>Ortografia adverbilor</i>	71
	Atitudinea față de cei în etate – tradiție sau datorie?	73
	Laborator. <i>Ortografia numelor proprii de origine străină</i>	77
	Relația părinți-copii la diferite popoare	79
	Laborator. <i>Numerale colective</i>	85
	Practic. Procura	87
	Evaluare	87
Unitatea 4	Adolescentul și arta, cultura	89
	<i>Mass-media</i>	
	Ziarul preferat, revista preferată	90
	Calități <i>sine qua non</i> pentru ziaristul modern	93
	Laborator. <i>Pronumele personale în dativ</i>	95
	Practic. Reportaj	96
	<i>Codul bunelor maniere</i>	
	Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face	98
	Laborator. <i>Modul imperativ. Diateza reflexivă</i>	101
	Practic. Scrisoarea	103
	Evaluare	105

Unitatea 5 **Adolescentul și patria** 107

Mari nume românești din trecut

Petru Movilă, ctitor al culturii 108

Laborator. Timpul trecut 113

Practic. Scrieri funcționale 114

Mari nume românești din prezent

Mihai Volontir, actorul care știe să joace tăcerea 116

Laborator. Modul indicativ. Timpul prezent 120

Reprezentanți remarcabili ai minorităților

naționale/ etniilor conlocuitoare din Republica Moldova 122

Evaluare 125

Literatura română

Unitatea 1 **Adolescentul și valorile tradiției** 127

George Coșbuc 128

Mama 133

Trei, Doamne, și toți trei 136

Octavian Goga 141

Bătrâni 143

Mihail Sadoveanu 147

Baltagul 150

Evaluare 161

Tudor Arghezi 163

Testament 166

George Bacovia 169

Amurg violet 173

Unitatea 2 **Adolescentul și valorile lumii moderne** 181

Eminesciana (lecturi) 182

Basm (Geo Bogza) 182

De parcă te ascultă Eminescu (Vasile Romanciuc) 183

Dumitru Matcovschi 185

Părinții 190

Chipul tău 195

Ion Vatamanu 200

Mama 201

Grigore Vieru 206

Iartă-mă 212

Tu 216

Adrian Păunescu 221

Repetabila povară 225

Evaluare 230

Ion Druță 231

Păsările tinereții noastre 232

Frunze de dor 244

Pământul, apa și virgulele 254

Nicolae Dabija 261

De dragoste 262

Nicolae Labiș 266

Moartea căprioarei 270

Evaluare 277

Leonida Lari 279

Eterna 281

Tei înfloriți 283

Semne convenționale

Comunicare

Agendă

Laborator

Practic

Repere critice

Întrebări și teme

Să medităm

Divertis

Curriculum la decizia școlii

Dincolo de text (îndrumar)

Să creăm

Exerciții lexicale

Preliminarii

Conceptul învățămîntului formativ nu se pronunță împotriva informației, ci, din contră, și-o asumă, presupunînd o astfel de organizare a procesului de predare – învățare – evaluare care ar contribui la dezvoltarea gîndirii creative, fapt ce duce inevitabil spre actele operaționale.

Învățămîntul contemporan trece printr-un proces perpetuu de modernizare, care îl consideră pe elev prim-subiect al sistemului educațional.

Reforma multidimensională și profundă impune și o nouă concepție asupra întregii structuri curriculare.

Manualul „Limba română” este un ecou al cerințelor Comunității Europene, un document care concretizează sistemul de cunoștințe și acțiuni ce vor fi aplicate de către elevi pentru realizarea performanțelor comunicative.

Elaborînd manualul, noi, autorii, am ținut cont de problemele psiho-pedagogice și de obiectivele-cheie ale predării – învățării – evaluării limbii române de către elevii alolingvi.

Drept repere conceptuale ne-au servit:

- sistemul de cunoștințe prezentat și ordonat pe baza principiilor didactice;
- sistemul de sarcini didactice orientat spre formarea competențelor;
- sistemul de condiții optime care favorizează realizarea procesului de educație și autoeducație a elevilor.

Manualul acoperă pe deplin aria curriculară.

Adolescentul și societatea

Oameni și caractere

- Ereditatea sau educația determină caracterul?
- Credeți în soartă?

Ereditatea sau educația determină caracterul?

Vrăjitorul

A fost odată un om care avea un singur fiu. Fiind sărac și gîndindu-se că n-ar fi rău ca fiul său să trăiască mai bine, a început să-i caute o slujbă.

Băiatul a primit cu bucurie propunerea tatălui său și, într-o zi, au plecat amîndoi în căutarea unui stăpîn. Au mers ei cît au mers, pînă au ajuns într-o pădure deasă, unde se afla un castel. În fața castelului au văzut un om care stătea și citea dintr-o carte mare. Era un vrăjitor.

După o scurtă discuție, vrăjitorul l-a primit în serviciu, arătîndu-i ce are de făcut.

— Vezi, aici sînt niște cărți pe care aș vrea să le ștergi de praf. Dacă nu vei avea poftă să lucrezi, sună din acest clopoțel și-ți voi trimite băieți ca să te joci cu ei cît poțești.

Iar tatălui i-a spus:

— Aș vrea să-l lași la mine pentru 7 ani, căci l-aș învăța multe lucruri. Peste 7 ani, ar fi bine să vii la mine și să-l iei acasă, cu condiția că îl vei recunoaște. Dacă nu, va rămîne la mine pentru totdeauna.

Tatăl a plecat trist, cu îndoială în suflet. S-a gîndit: Aș putea să nu-mi recunosc fiul?

Vocabular

propunere – recomandare
praf – colb (пыль,)
a avea poftă – иметь желание
îndoială – neîncredere, dubiu

Sinonime

vrăjitor = magician
conversație = discuție
serviciu = lucru

Antonime

sărac ≠ bogat
des ≠ rar
trist ≠ vesel

Familii de cuvinte

sărac – sărăcie, a sărăci
bucurie – a se bucura, bucuos
vrăjitor – vrajă, a vrăji

Structuri

- Eu sînt o persoană...
- Prietenul/colegul meu este...
- Caracterele se deosebesc prin...
- El are un caracter...
- Vreau să mă debarasez de...

Comunicare

1. **Citiți textul și răspundeți la întrebări folosind vocabularul:**
 - Care era dorința tatălui?
 - Unde au plecat tatăl și fiul său?
 - Cu cine s-au întâlnit ei?
 - Ce i-a spus vrăjitorul băiatului?
 - Iar tatălui ce i-a spus?
 - Cu ce gând în suflet a plecat tatăl băiatului de la vrăjitor?
2. **Împărțiți textul în fragmente, intitulați-le.**
3. **Redați conținutul fragmentului îndrăgit la persoana a III-a.**
4. **Faceți rezumatul textului.**
5. **Continuați basmul „Vrăjitorul” folosind imaginea dată și reperele:**
 - arătați cum și-a îndeplinit băiatul slujba: a mers la joacă cu băieții sau a învățat să citească în cărțile vrăjitorului?
 - imaginați-vă ce ar fi putut născoci vrăjitorul pentru ca bietul tată să nu-și mai recunoască feciorul;
 - descrieți ce ați inventa voi pentru ca tatăl vostru să vă recunoască etc.
6. **Gândiți-vă și răspundeți argumentat:**
 - Cum credeți, de ce vrăjitorul i-a dat băiatului anume această poruncă: să șteargă cărțile de praf?
 - De ce vrăjitorul a spus că îl va ține pe băiat la el și îl va învăța timp de 7 ani?
 - Cum credeți, a reușit vrăjitorul să modeleze caracterul băiatului?
 - Pe cine simpatizați (pe tatăl băiatului/pe vrăjitor/pe băiat)? De ce?
7. **Cum înțelegeți expresia „Cei șapte ani de acasă”?**

Agendă

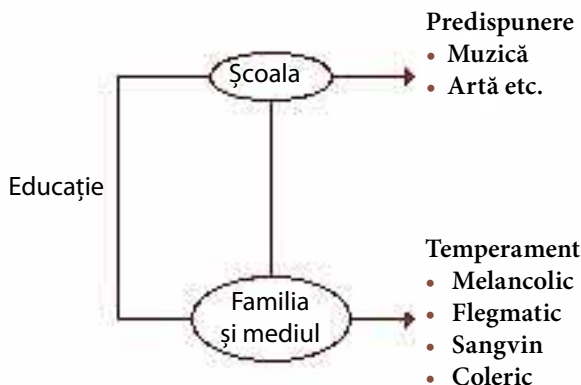
8. **Completați spațiile tabelului. Scrieți trei:**
 - A. calități personale care vă plac cel mai mult;
 - B. lucruri din viață pe care v-ar plăcea să le schimbați;
 - C. lucruri pe care le faceți bine;
 - D. cuvinte care v-ar plăcea să fie spuse despre voi.

A. _____ _____ _____ C. _____ _____ _____	B. _____ _____ _____ D. _____ _____ _____
---	---

8.1 Includeți în contexte noi cuvintele din tabel.

9. Răspundeți la întrebări. Utilizați reperele propuse mai jos:

- Ce i se transmite fiecărui individ prin ereditate de la părinții săi?
- Ce trăsături de caracter pot fi modelate prin educație (în familie, societate)?
- Ereditatea sau educația determină caracterul?

10. Caracterizați o persoană (mama, tata, un prieten, un coleg etc.) folosind reperele date, cu referire la tema „Oameni și caractere”.

- Sex: bărbat – femeie;
- Fizic: el/ea este: gras(ă)/slab(ă), înalt(ă)/scund(ă), frumos(oasă)/urât(ă)/așa și așa;
- Caracter: optimist/pesimist, modest/lăudăros, educat, leneș/harnic, talentat, deștept, inteligent, curios, mări-nimos etc.;
- Temperament: vesel/trist, încet/vioi;
- Preferințe: ascultă muzică, citește, face sport, călătorește, pic-tează etc.

11. Citiți versurile. Despre care două persoane este vorba?

Am întâlnit un om de rea-credință,
 un om cu suflet negru, de răgace.
 M-am întristat. Pentru că-n veacul nostru
 Răuvoitorul multe poate face.
 Am întâlnit un om de omenie,
 un om frumos, cu sufletul de toamnă.
 M-am bucurat. Pentru că-n veacul nostru
 un om de omenie mult înseamnă.

Dumitru Matcovschi

11.1 Comentați versurile, utilizând modelul propus:

Model: Poetul Dumitru Matcovschi face portretul moral al unui om de rea-credință și al unui om de omenie. Sufletul celui de rea-credință este...

12. Completați careul la tema: „Caracterul”, folosind cuvintele ce denumesc însușiri de caracter.

			1	C							
	2			A							
3	T			R							
		4	L	A							
	5	A		C							
		6	I	T							
7				E							
		8	C	R							

1. Om care spune întotdeauna adevărul.
2. Persoană care nu este sinceră.
3. Sinonimul cuvîntului *răbdător*.
4. Om zgîrcit.
5. Sinonimul cuvîntului *prietenos*.
6. Antonimul cuvîntului *prost*.
7. Sinonimul cuvîntului *pretențios*.
8. Om nemilos.

13. Completați propozițiile (oral/scrise) cu primul lucru care vă vine în minte, utilizînd verbe la conjunctiv prezent.**Planuri de viitor**

1. Mi-ar plăcea să termin
2. Pînă la sfîrșitul anului aș vrea să
3. Pînă la sfîrșitul lunii mi-ar plăcea să
4. Mi-ar plăcea să am destui bani să
5. Ceea ce aș dori cel mai mult să schimb la mine este
6. Mi-ar plăcea ca prietenul meu/prietena mea să
7. Aș vrea să fiu prietenul care
8. Un lucru pe care chiar aș dori să îl încerc este
9. Locul unde mi-ar plăcea să merg este
10. Una dintre calitățile mele pe care aș dori să le dezvolt în viitor este

Laborator

Condițional + conjunctiv

aș		menționez	privesc
ai		menționezi	privești
ar	vrea	menționeze	privească
am	dori + să	menționăm	privim
ați	putea	menționați	priviți
ar		menționeze	privească

Modul conjunctiv. Alternanțe fonetice

1. e/ea – merge/să meargă
2. ă/e – cumpără/să cumpere
3. ea/e – așteaptă/să aștepte
4. a/e – învață/să învețe
5. e/a – vede/să vadă
6. ie/ia – iese/să iasă

Excepțiile conjunctivului

(pers. III singular/plural)

- a da – să dea
- a lua – să ia
- a sta – să stea
- a bea – să bea
- a întârzia – să întârzie
- a scrie – să scrie
- a umple – să umple
- a sui – să suie
- a ști – să știe
- a fi – să fie
- a avea – să aibă
- a vrea – să vrea

Exemple

Ar vrea să aibă mulți prieteni.
 Aș dori să știu neajunsurile mele.
 Ați putea să influențați caracterul ei.
 Ar trebui să fie exemplu în toate.
 Ai putea să-ți schimbi comportamentul.

Pronunțați și scrieți corect!
NU CONFUNDAȚI!

- a) **SĂ-I** cu **SĂI**
 - Nu pot **să-i** mai aștept.
 - Colegii **săi** sînt minunați.
- b) **SE DUCE**: pleacă, merge
SEDUCE: atrage, fascinează
 - El **se duce** la teatru.
 - Spectacolul îl **seduce**.

1. Răspundeți la întrebări utilizînd construcția condițional + conjunctiv:

- Cum v-ar plăcea să fiți?
- De ce trăsătură de caracter ați vrea să vă debarasați?
- Ce v-ar plăcea să schimbați în viața dumneavoastră?

2. Găsiți în text și scrieți verbele ce corespund construcției condițional + conjunctiv. Alcătuiți cu ele enunțuri.

3. Puneți verbele dintre paranteze la condițional + conjunctiv.

Noi (a dori) (a se cunoaște) mai bine.

Ei (a putea) (a influența) pozitiv caracterul lui Nelly.

Eu (a vrea) (a se debarasa) de unele trăsături de caracter negative.

Ea (a încerca) (a schimba) ceva dacă (a fi) nevoie.

El (a trebui) (a avea) un comportament adecvat.

4. Continuați dialogul utilizînd structura condițional + conjunctiv.

— Radu, ai dori să te debarasezi de unele trăsături de caracter negative?

— Da, aș vrea să scap de lene, dar nu știu cum.

— Aș putea să-ți dau unele sfaturi.

— Ascult!

— ...

5. Traduceți propozițiile utilizînd structura condițional + conjunctiv.

Каждый человек хотел бы быть личностью.

В данном случае они должны бы посоветоваться с друзьями.

Он мог бы предупредить родителей о надлежащей неприятности.

Радуга смог бы изменить свой характер если бы захотел.

Credeți în soartă?

Ce ți-e scris în frunte ți-e pus...

Era odată un om foarte puternic și bogat. S-ar putea spune că era chiar fericit. Și-a realizat toate visurile: avea bogății, soție frumoasă, copii buni și cuminți, fabrici și uzine, într-un cuvânt, tot ce-i poftea inima. Într-o bună zi, pe când se afla în culmea fericirii, iată că-i vine pe neașteptate în ospeție o femeie îmbrăcată într-o pelerină neagră.

— Stimate domn, s-a adresat ea, **ați putea să spuneți** că v-ați realizat toate dorințele și toate visurile?

— Nu cred că **aș putea să afirm** așa ceva.

— De ce? Văd că aveți de toate și pare să fiți fericit...

— Da, **aș putea**, într-o oarecare măsură, **să zic** că sînt fericit, dar mai am atîtea de realizat!... O singură viață e prea puțin ca un om să-și poată îndeplini toate visurile și dorințele.

— **Ar trebui** să vă **spun** că nu sînteți prea original în cele relatate. Omul e mereu angajat într-o goană veșnică, izvorită din lăcomia acumulării de obiecte, care **ar putea** să-i **aducă** așa-zisa fericire. Vedeți, nici dumneavoastră nu puteți afirma că v-ați realizat deja toate visurile..., dar, oricum, vă anunț că **ar trebui să vă pregătiți** de drum...

— Ce fel de drum?

— De drumul cel fără întoarcere...

Abia acum bărbatul a observat că femeia ținea, ascunsă sub pelerina neagră, o coasă. De spaimă, s-a făcut galben ca lumînarea și simțea cum îl părăsesc puterile. Cît timp a trecut, nu se știe, dar, cînd și-a revenit, femeia în negru nu mai era.

— Să fi avut oare halucinații? nu se putea liniști omul. Bine că n-a fost nimeni de față. **Ar trebui să fug** cu familia undeva departe, unde **n-ar mai putea să mă găsească** femeia cu coasa...

Peste cîteva zile omul și-a încărcat o parte dintre bogății și a plecat cu întreaga familie peste mări și țări.

Au trecut săptămîni pline de primejdii. Într-o zi însorită, vasul a atins țărmul și omul, bucuros, a coborît, cu gîndul că va începe în locurile noi o viață lipsită de griji și plină de fericire. Dar... în portul îndepărtatei țări îl aștepta deja femeia în negru. Ea s-a aruncat spre el, l-a îmbrățișat și l-a sărutat cu patimă, zicîndu-i:

— Nu înțeleg, ce cauți dumneata în țara aceasta îndepărtată?... Sfîrșitul destinului dumitale e doar aici. Te aștept de atîta timp!... Vino cu mine... Nu te teme. Căci ce ți-e scris în frunte ți-e pus...

Omul a căzut pe dalele cenușii ale portului, iar ochii săi larg deschiși parcă întrebau: „Oare e cu dreptate să-ți sfîrșești viața atunci cînd încă nu te-ai săturat de ea?...”

Mihai Olenschi

Vocabular de referință

culme – înălțime

patimă – pasiune

dală – placă de piatră, плита

primejdie – опасность, pericol

Sinonime

a spune = a zice...
a realiza = a împlini...
pe neașteptate = neprevăzut...
a afirma = a declara...
goană = alergare, fugă...

Antonime

departe ≠ aproape
a găsi ≠ a pierde
a încărca ≠ a descărca
însorit ≠ înnorat

Familii de cuvinte

izvor – a izvorî...
coasă – a cosi (iarbă)...
primejdie – primejdios...

Structuri

- De destin nu poți să..
- Un om fericit este..
- Aș dori să...
- Fiecare om se naște...
- Ce ți-e scris...
- Omul este făuritorul...

Comunicare

1. Citiți cuvintele din vocabularul de referință, alcătuiți cu ele îmbinări, apoi introduceți-le în contexte.

Model:

Culme

albastră
însorită
primejdioasă

- În depărtare se vedeau culmile albastre ale munților.

2. Continuați șirurile de sinonime. Alcătuiți două enunțuri cu sinonimele noi.

Exemplu: A spune – a zice, a cuvînta.

- Părintele Ioan a început să cuvînteze în fața mulțimii.

3. Continuați șirul familiilor de cuvinte de la rubrica respectivă.

Exemplu: izvor – izvoraș, a izvorî.

4. Citiți textul „Ce ți-e scris în frunte ți-e pus...” și răspundeți la întrebările următoare:

- Cine sînt personajele?
- De ce bărbatul a fost vizitat de către femeia în negru?
- Ce a hotărît bărbatul după ce a plecat femeia în negru?
- Cine este femeia în negru?
- Unde a plecat el cu familia sa?
- Cu cine s-a întîlnit omul în portul îndepărtatei țări?
- Ce s-a întîmplat cu omul care fugea de destin?
- La ce concluzie ați ajuns?

5. Împărțiți textul în fragmente logico-semantice și intitulați-le.

6. Alcătuiți planul textului.**7. Reintitulați textul cu o propoziție din text. Argumentați titlul după modelul de mai jos:**

Ar trebui să te pregătești de drum.

Am intitulat astfel textul, deoarece consider că această propoziție conține ideea principală.

8. Povestiți fragmentul care v-a impresionat cel mai mult.**9. Faceți caracteristica bărbatului din textul „Ce ți-e scris în frunte ți-e pus”, conform algoritmului de mai jos:**

Un cuvânt – numele personajului (improvizați).

Două cuvinte – portretul său fizic.

Trei cuvinte – portretul său moral.

Patru cuvinte – calități ale personajului în viziunea voastră.

10. Determinați ideea textului. Argumentați-o.**11. Faceți rezumatul textului.****12. Comentați mesajul frazei: „Omul e mereu angajat într-o goană veșnică, izvorită din lăcomia acumulării de obiecte, care ar putea să-i aducă așa-zisa fericire”.****13. Credeți în soartă sau nu? Argumentați.****14. Continuați frazele:**

- În opinia mea, fericirea constă în...
- Pentru ca omul să fie fericit, el are nevoie de...
- Un om bogat ar putea fi fericit dacă ar...
- Eu aș putea fi fericit dacă aș...

Agendă**15. Modificați finalul textului „Ce ți-e scris în frunte ți-e pus...”.****16. Deseori, în timpul somnului, oamenii visează. Dimineața, majoritatea se frământă să-și tălmăcească visele. Utilizând tabelul de mai jos, încercați să descifrați visele pe care le-ați avut săptămîna trecută. Folosiți construcțiile condițional + conjunctiv.****Tălmăcirea viselor**

<i>Visul</i>	<i>Semnificația</i>
Pisică neagră	Nenorocire
Ciine negru	Om rău
Ghem de ață	Drum lung
Strugure	Lacrimi
Roșii	Rușine
Inel	Căsătorie
Șarpe	Vînt
Mort (cadavru)	Ploaie
Nuntă	Scandal

Model: Am visat săptămîna trecută un ghem de ață. Aș fi nespus de bucuros să fac un drum lung la munte.

17. Citiți cu atenție situațiile de mai jos. Descrieți cu absolută sinceritate fiecare situație.

Situația 1

Imaginați-vă un codru de vară.

Testul „Destinul tău”

Situația 2

În codru, întâlniți un urs. Descrieți reacția voastră la întâlnirea cu el.

Situația 3

În codru, întâlniți o apă (rîu, lac, baltă, iaz). Cum este apa? Ce faceți?

Situația 4

Mergînd mai departe prin codru, ați găsit un obiect. Cum este el? Descrieți-l.

Situația 5

Ați ajuns la marginea codrului. Aici se află o peșteră întunecoasă. Înapoi nu vă puteți întoarce, sînteți nevoit să intrați în peșteră. Ce sentimente vă cuprind?

Descifrarea testului „Destinul tău”

Situația 1

Pădurea descrisă e luminoasă, frumoasă, cu triluri de păsări, cu flori multe – copilărie fericită.

Situația 2

Ursul reprezintă lumea din jurul nostru.

Situația 3

Apa limpede e simbolul fericirii, iar cea tulbure este nefericirea.

Situația 4

Obiectul găsit este simbolul autoaprecierii. Dacă ați găsit un lucru prețios, înseamnă că vă apreciați la justa voastră valoare, dacă nu, vă subapreciați.

Situația 5

Peștera e simbolul obstacolelor vieții și ale morții.

17.1 Ce impresii v-a produs această activitate?

18. Comentați forța magică a sării împrăștiate, a pisicii negre și a oglinzii sparte în raport cu superstițiile populare.

Model: Dacă cineva, întîmplător, răstoarnă solnița, aceasta înseamnă că se va isca neapărat o ceartă în familie sau în colectiv.

- 19. Citiți informațiile de mai jos, apoi discutați în echipe pe marginea aforismului lui Victor Hugo „Superstițiile sînt un obstacol în calea progresului”. Aduceți argumente, „pro” sau „contra” acestor situații. Încercați să-i convingeți pe cunoscuții voștri că totul e doar o presupunere.**

Descifrarea unor superstiții

S-a vărsat sarea...

Cîndva sarea era prețuită ca aurul, fiind, ca piinea, un simbol al bogăției, al belșugului, de unde se trage și obiceiul de a întîmpina oaspeții cu piine și sare. Se înțelege, dacă cineva de-ai casei vărsa sarea, puteau să apară neînțelegeri. Acum însă, sarea este ieftină și nu mai constituie un pretext de ceartă. Dar superstiția a rămas.

A trecut pisica drumul...

În timpurile străvechi se credea că noaptea își fac de cap „duhurile rele”. Și fiindcă pisicile se orientează foarte bine în întuneric, oamenii au hotărît că necuratul se preface în pisică. Oamenii superstițioși se temeau de „duhurile rele” și

căutau să se întoarcă din drum atunci cînd pisica le trecea calea. Iată de unde se trage această superstiție, care și astăzi le strică buna dispoziție unor persoane.

S-a spart oglinda...

Rareori se mai găsește un om care crede că spargerea oglinzii prevestește moartea lui sau a unei persoane apropiate. De unde a apărut această superstiție? După moartea omului sufletul îi părăsește corpul. Văzîndu-și imaginea în apă, omul credea că-și vede sufletul. Mulți ani după apariția oglinzii s-a mai păstrat această credință. Dacă cineva spargea oglinda, însemna că și-a distrus sufletul, care în curînd îi va părăsi corpul.

- 20. Citiți informația și exprimați-vă opinia conform afirmației: „Viața omului e în mîna a trei zeități”.**

Parcele – zeițele destinului

Anticii își imaginau că viața omului e în mîna a trei zeități: Parcele, dintre care una, Nona, ține fusul vieții, alta, Decuma, îl deapănă (de aici expresia: firul vieții), și a treia, Morta, îl taie cu fatalul (mortalul) ei foarfece. În poezie sau în limbajul celor care vor să evite cuvîntul „soartă”, Parcele exprimă ideea de ursită.

În literatură, Parcele mai sînt cunoscute prin perifrază: „fiicele nopții”, „fiicele destinului”, fiind identice cu Moirele din mitologia greacă.

Cîteva superstiții întîlnite pe glob

- 21. Exprimați-vă opinia. Corespund oare realității?**

- Dacă scapi o furculiță, vine un musafir (гость).
- Dacă îți taie calea o pisică, vei avea ghinion (не повезёт).
- O potcoavă pusă deasupra ușii aduce noroc.
- Dacă verși piper, te vei certa cu cel mai bun prieten.
- Cînd moare cineva, trebuie lăsate ferestrele deschise ca sufletul să iasă din casă.

Condițional + conjunctiv

FORMA NEGATIVĂ, PREZENT

Eu n-aș putea să afirm
 Tu n-ai putea să afirmi
 El, ea n-ar putea să afirme
 Noi n-am putea să afirmăm
 Voi n-ați putea să afirmați
 Ei, ele n-ar putea să afirme

Model: Eu n-aș putea să afirm că mi-am realizat toate dorințele, toate visurile.

VERBELE REFLEXIVE

Eu n-aș vrea să mă întâlnesc
 Tu n-ai vrea să te întâlnești
 El, ea n-ar vrea să se întâlnească
 Noi n-am vrea să ne întâlnim
 Voi n-ați vrea să vă întâlniți
 Ei, ele n-ar vrea să se întâlnească

Model: Maria n-ar vrea să se întâlnească vreodată cu el.

Algoritm: A TREBUI + CONJUNCTIV

Singular

Eu	știi
Tu	știi
El, ea	ar trebui să știe
Noi	știm
Voi	știți
Ei, ele	știe

Model: Ar trebui să știm că nenorocirea vine pe neașteptate.

1. Puneți verbele la conjunctiv și condițional + condițional după modelul propus.

Model: El vrea (a-și schimba) modul de viață. – El ar vrea să-și schimbe modul de viață.

- Ei pot (a-și reține) emoțiile.
- Noi dorim (a avea) o viață mai fericită.
- Voi vreți (a se bucura) de o soartă mai bună.
- Colegii noștri doresc (a-și îmbogăți) cunoștințele.
- Sorina trebuie (a-și schimba) comportamentul.
- Fratele meu dorește (a-și face) mai mulți prieteni.

2. Continuați gândul utilizând construcția condițional + conjunctiv.

- Dacă ar fi un vrăjitor, tata ...
- Dacă aș presimți o nenorocire, ...
- Dacă am putea schimba ceva, noi ...

3. Imaginați-vă că v-ați întâlnit cu un proroc. Improvizați un dialog după reperele date utilizând construcția condițional + conjunctiv.

- Aș vrea să-mi aflu destinul.
- ...
- Ce mă așteaptă în viitor?
- ...
- Aș putea să întreprind ceva pentru a preveni această nenorocire?
- ...

4. Traduceți propozițiile. Fiți atenți la utilizarea construcției condițional + conjunctiv.

Хотелось бы больше узнать из жизни моих предков. Вы бы старались дать хорошее воспитание вашим детям. Они должны бы поклониться своим родителям за заботу и ласку. Мы должны бы оставить что-то хорошее после себя.

Practic**Curriculum vitae (CV)**

Este un act în care o persoană își expune datele mai importante din viața și activitatea sa pentru a participa la un concurs, proiect, a se angaja în serviciu.

Cum se elaborează un CV

- Se marchează cu grijă paragrafele și se structurează riguros;
- se formulează fraze scurte și clare;
- volumul 1-2 pagini;
- nu se scrie decât pe o parte a foii de hîrtie;
- se lasă o margine de 2-3 cm în partea stîngă.

Structura**Precizarea identității**

- În stînga paginii, sus, se indică prenumele și numele, adresa și numărul de telefon, vîrsta și starea civilă;
- sus, în mijloc, se pot pune în evidență una sau mai multe informații esențiale de tipul:

*Tehnician de înaltă calificare
Specialist în electrocardiologie medicală
Engleza curent; un an în SUA.*

Studii:

- se vor menționa studiile;

Experiența profesională:

- se indică locurile de muncă;
- se menționează serviciile ocazionale, chiar și cele mai neînsemnate: acestea dovedesc dinamismul persoanei;
- se subliniază continuitatea și logica acestor experiențe.

Limbi străine:

- se vor justifica afirmațiile prin date concrete și copiile actelor: stagii, șederi (sejururi) în străinătate, lecturi...

Diverse:

- se vor menționa sporturile preferate/practicate;
- se vor menționa preocupările și pasiunile.

Model de curriculum vitae:

Emil Mușat

Născut: 27 octombrie 1966

Român

Necăsătorit

Adresa: Chișinău, bd. Ștefan cel Mare, nr. 71, ap. 11

Tel: 231-6-03-78

Specialist în electrocardiologie medicală

Engleza – curent: un an în Marea Britanie

Studii

– Studii superioare

Septembrie 1984 - iulie 1992: Facultatea de Medicină, Universitatea de Medicină, Chișinău

– Studii secundare

Septembrie 1980 – iunie 1984: Liceul Teoretic „Dimitrie Cantemir”, Chișinău – secția științifică, profil matematică – fizică.

Bacalaureat: sesiunea iunie 1984.

Limbi străine cunoscute

Engleza – citit, scris și vorbit curent.

Franceza tehnică.

Experiența profesională

1992 – Stagiul de sfârșit de studii în Marea Britanie, în cadrul programului de informatizare a cercetării medicale.

1993 – Colaborări temporare cu firmele Impex din Cluj și Biomed din București în probleme de informatizare medicală.

1994 – 2002 – Programator principal la Clinica de Cardiologie a Spitalului Clinic Republican din Chișinău.

Alte aspecte

1995 – Premiul al II-lea la Concursul Internațional al Informaticienilor-Programatori (Paris).

Centre de interese: turism, pictură, muzică, hipism.

Adolescentul și societatea

Arta comunicării

- Arta de a găsi argumente
- Vorba dulce mult aduce

Arta de a găsi argumente

Argumentarea e modalitatea de a prezenta și a susține un punct de vedere asupra unei anumite probleme, pentru a convinge interlocutorul de valabilitatea celor spuse.

Argumentarea cuprinde: o ipoteză, un punct de vedere formulat asupra unor aspecte ale unei opere literare sau asupra realității cotidiene.

Argumentarea propriu-zisă ocupă cea mai întinsă parte a unui text argumentativ. Pentru a convinge oponentul, autorul argumentării trebuie să apeleze la argumente convingătoare. Textul argumentativ conține citate din lucrări de autoritate, dar și referiri la ideile unor personalități, față de care interlocutorul nu poate rămâne indiferent.

Concluzia sau partea finală a argumentării subliniază dacă punctul de vedere ce constituie ipoteza se susține sau se infirmă.

O deosebită importanță la redactarea unui text argumentativ o are formularea clară și concretă a argumentelor. Cele mai convingătoare argumente sunt rezervate finalului, pentru ca demersul să-și asigure scopul.

Ierarhizarea argumentelor se realizează prin cuvintele: *în primul rând, în al doilea rând* ș.a. Se mai recomandă utilizarea unor cuvinte prin care se apelează la experiența culturală, de viață a interlocutorului, care au rolul de a-l implica în demers: *După cum cunoașteți...*, *Nu vă puteți îndoi de faptul că...*, *Este cunoscut de toată lumea faptul că...* etc.

Argumentele pot fi grupate în jurul unei idei sau teme. Această grupare poate fi subliniată prin: *în ceea ce privește, referitor la...* etc.

În textul argumentativ e absolut necesară prezența unor cuvinte ca: *deci, or, totuși, dimpotrivă, de altfel, pe de altă parte, altminteri...* etc.

Vocabular de referință

modalitate – 1. mijloc, posibilitate de a face ceva; 2. fel, chip
a convinge – a face pe cineva să adopte o părere pe bază de dovezi și argumente
valabilitate – calitate sau stare a ceea ce este valabil, bun, adevărat, autentic
aspect – înfățișare
oponent – persoana care face opoziție
a apela – a se adresa cuiva cu o rugămintă, cu o cerere
interlocutor – persoană care participă la o discuție, la o conversație
indiferent – care nu are niciun fel de interes
concluzie – încheierea unui șir de argumente
a constitui – a alcătui, a forma
convingător – ferm, hotărât
a asigura – a oferi o garanție, a încheia un contract
a implica – a amesteca pe cineva într-o afacere neplăcută
a se îndoi de... – a fi nesigur de părerea sa
altminteri – altfel, în alt chip

Sinonime

demers = intervenție în susținerea
 unui anumit rezultat
clar = limpede
a asigura = a garanta

Antonime

a susține ≠ a infirma
întins ≠ restrâns
clar ≠ neînțeles, tulbure
a se convinge ≠ a se îndoi de...

Structuri

- În primul rînd...
- În al doilea rînd...
- După cum știți (cunoașteți)
- În concluzie... se vede...
- Nu vă puteți îndoi de faptul că...
- Este cunoscut de toată lumea faptul că...
- În ceea ce privește...
- Referitor la...
- Deci, am putea să...
- Or, în privința...
- Totuși, despre...
- Dimpotrivă...
- De altfel...
- Pe de altă parte...
- Altminteri...
- De cele mai multe ori...

Comunicare

1. Citiți textul „Arta de a găsi argumente” și răspundeți la întrebări:

- Ce este argumentarea?
- Ce cuprinde argumentarea?
- Ce conține textul argumentativ?
- Ce subliniază concluzia sau partea finală a argumentării?
- Ce este foarte important la redactarea demersului/textului argumentativ?
- Numiți cuvintele utilizate la ierarhizarea argumentelor.
- Cînd se utilizează structurile: *După cum cunoașteți...; Nu vă puteți îndoi de faptul că...?*

2. Citiți fragmentul din poemul lui Vasile Alecsandri „Dan, căpitan de plai” și argumentați decizia patriotului Dan.

Și vreau, cu daruri multe, pe tine-a te ierta
De vrei tu să te lepezi acum de legea ta!

.....
.....

Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreau a tale daruri.
Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,
Departea ea de mine! mai drept e ca să mor!
Iar dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor,
Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele
Să mai sărut o dată pămîntul țării mele!

3. Răspundeți argumentativ la întrebările următoare, utilizînd structurile potrivite:

- De ce hanul tătarilor, Ghirai, vrea ca Dan să se lepede de legea străbună?
- De ce Dan refuză darurile lui Ghirai?
- Reflectați și decideți. Cum ați fi procedat în locul lui Dan?

4. Faceți un sondaj de opinie în clasă cu referință la cuvintele lui Dan. Rugați-i pe respondenți să prezinte 2-3 argumente în favoarea opiniei exprimate, completînd tabelul:

Subiectul: „Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri, Departea ea de mine! mai drept e ca să mor!”	Respondentul 1	Respondentul 2
Opinia exprimată		
Argumentul 1		
Argumentul 2		
Argumentul 3		

5. Alegeți una dintre maximele propuse și comentați-o. Organizați-vă ideile, completind tabelul propus, conform algoritmului elaborării argumentării:

- „Acela care pretinde că-i pasă de legi și treburile țării, e dator să aibă aceleași dureri și aceleași bucurii ca și poporul.” (*Demostene*)
- „Cine își apără țara, chiar când îl așteaptă ura, moartea, pedeapsa, acela trebuie socotit că-i într-adevăr un om.” (*Cicero*)
- „Nu pot vedea ceva mai dulce decât patria.” (*Homer*)

Algoritmul elaborării unei argumentări

Algoritmul	Formule de argumentare
1. Exprimați-vă punctul de vedere.	În opinia mea...
2. Argumentul esențial, în sprijinul punctului de vedere exprimat.	Sprijin această idee...
3. Enumerați 2-3 motive în favoarea argumentului pe care îl considerați a fi esențial/foarte important.	Cu siguranță că am dreptate, deoarece: a) b) c)
4. Comentați motivele, prezentînd aprecierile proprii.	Afirmînd că... am în vedere faptul că...
5. Imaginați-vă ce ar putea spune o persoană oponentă.	Cineva mi-ar putea reproșa că... dar eu sunt sigur că...
6. Formulați concluziile.	În încheiere aș putea menționa că... În concluzie, afirm cu siguranță că...
7. Formulați, în final, îndemnuri pentru a convinge oponentii să-și schimbe opinia.	Iată de ce îndemn să...

6. Redactați un eseu, din 12 enunțuri, avînd ca motto una din maximele propuse la exercițiul 5. Țineți cont de algoritmul și formulele de argumentare.
7. Formulați cît mai multe argumente „pro” sau „contra” afirmației: *„Pretutindeni Patria este pămîntul care hrănește.”* (Phaethon). Respectați pașii algoritmului argumentării din tabelul de mai sus.
8. Formulați argumente „pro” sau „contra” afirmației:
„Lumea e amăgitoare
Ca o floare trecătoare,
Ca o apă curgătoare”.

Model: Eu sunt de acord cu conținutul acestui aforism, deoarece lumea din jurul nostru este destul de falsă. Ca argument poate fi întîmplarea de săptămîna trecută, cînd...

9. Un filozof menționa: „Oamenii suferă de singurătate, deoarece, în loc de poduri ale comunicării, ei construiesc în jurul lor pereți groși de piatră”. Exprimați-vă atitudinea voastră față de acest aforism. Discutați în echipe. Argumentați, utilizînd reperele propuse:
 - Consider că fiecare om trebuie să-și construiască...
 - Susțin că podurile comunicării ne ajută să...
 - Cînd afirm că pereții de piatră ne înstrăinează de societate și...
 - Cineva îmi poate reproșa că fiecare om e o lume, dar eu...
 - Cu siguranță că numai între oameni putem să...
 - În concluzie pot spune că singurătatea este o piedică în calea comunicării, deoarece...
10. Descrieți în șase enunțuri situația de mai jos, argumentîndu-vă opinia.
Într-o discuție, fiind rău supărată pe fiul său, mama i-a spus că nu-i place prietenul lui și să nu se mai vadă cu el.
11. Argumentați-vă opinia cu referință la situația următoare:
Ștefan încearcă să-i explice prietenului său că nivelul de cultură al unui om poate fi determinat după atitudinea lui față de oamenii care ne servesc (funcționari).
12. Exprimați-vă opinia cu referință la: *„Căutăm frumosul în alte țări, dar nu-l vedem pe cel de acasă, vorbind despre locurile memorabile din Republica Moldova”*. Argumentați-vă opinia.
13. Citiți afirmația și argumentați-o în șase enunțuri.
„De ziua nașterii, Maria i-a dăruit prietenei sale o cutie de bomboane, spunîndu-i că în mod intenționat nu i-a dăruit flori, deoarece ele nu au nici o valoare”.

Verbul. Modurile nepersonale. Infinitivul (Situații de utilizare)

Verbul are patru moduri nepersonale, adică moduri ale căror forme nu se schimbă după persoane: **infinitiv** (a învăța), **participiu** (învățat), **gerunziu** (învățînd), **supin** (de învățat).

- Verbul la infinitiv exprimă numele acțiunii sau al stării. Forma infinitivului este o formă de bază pentru conjugarea verbelor. Această formă prezintă rădăcina verbului, de la care se formează timpurile și modurile, precum și caracteristica conjugării.

- Infinitivul intră în alcătuirea următoarelor forme verbale:

viitorul – voi lucra (vedea, spune, citi, coborî);

condițional-optativ prezent – aș lucra (vedea, spune, citi, coborî);

imperativul negativ – nu lucra (spune, citi, coborî).

- Verbul la infinitiv care nu intră în alcătuirea formelor verbale compuse se folosește, de obicei, cu prepoziția „a”: *A urca pînă la etaj nu e chiar așa de greu.*

Prepoziția „a” poate sta chiar lîngă verb prin intercalarea adverbului „nu”, care exprimă aspectul negativ al verbului la infinitiv, prin adverbele „mai”, „tot”, „prea” ș. a. sau prin diferite pronume neaccentuate: *a nu pleca, a mai aștepta, a nu mai vorbi, a tot vorbi, a ne pregăti, a-l pregăti, a-i spune, a-ți aduce, a-și aminti, a i-l aduce etc.*

10. Citiți textul „Arta de a argumenta” și selectați verbele la infinitiv. Formați enunțuri cu referință la aforismul: „Vorbește dacă ai de spus ceva important, dacă nu – mai bine taci”. Utilizați structurile ce țin de argumentare.

11. Construiți fraze, pornind de la următorii algoritmi:

- A dori să...
- A putea să...
- A reuși să...
- A încerca să...
- A ști să...

Model: Aș fi dorit să am un prieten chibzuit la vorbă.

12. Continuați enunțurile, folosind structurile ce țin de argumentare:

- A fi om înseamnă...
- În opinia mea, a avea cunoștințe înseamnă...
- Sprijin această idee de a..
- A afirma că omul e o lumină...
- A iubi patria, cu siguranță că ar trebui...
- A spune adevărul...
- A fi sincer...
- A avea o taină...
- A citi cărți...
- A conversa cu părinții...
- A ierta ușor...
- A învăța este...

13. Subliniați verbele la infinitiv din enunțurile de mai jos:

a) E ușor a scrie versuri

Cînd nimic nu ai a spune.

(M. Eminescu, „Criticilor mei”)

Pronunțați și scrieți corect!

NU CONFUNDAȚI!

1. A-ȚI cu AȚI

Model:

- a) Întotdeauna e greu **a-ți** recunoaște greșelile.
- b) **Astăzi ați** răspuns foarte bine.

2. A-I cu AI

Model:

- a) E imposibil **a-i** ajuta pe ei.
- b) Tu **ai** venit la timp.
- Introduceți în contexte omofonele de mai sus.

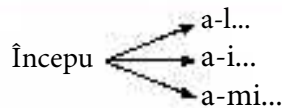
- b) Dorința de a se întâlni cu foștii colegi de clasă îi stăpînea sufletul.
- c) A învăța este o datorie.
- d) E rău a șede degeaba.
- e) Grija voastră este de a păstra ordinea.
- f) Gîndul de a termina experiența la chimie nu-mi dă pace.

14. Scrieți infinitivul verbelor: *alerga-se, am văzut, coborau, fugim, să ceară, se întîlneau, își amintise, au povestit, mi-am amintit, culegeau, dansez, schiau, câștigaseră, am avut.*

15. Transformați construcțiile cu verbe la modul conjunctiv în construcții cu verbe la infinitiv și invers, conform modelului propus:

Model:

- Începu să-l învețe primele mișcări ale dansului.
- Începu a-l învăța să cînte la pian.

16. Selectați din șirul de expresii doar cele ce se potrivesc imaginilor propuse:

- a-și aprinde paie în cap;
- a căra apă la fîntînă;
- a-și smulge părul din cap;
- a tăia frunze la cîini;
- a vorbi ca o moară stricată;
- a trage mîța de coadă;
- a căuta potcoave de cai morți;
- a-și pune lacăt la gură.

17. Alcătuiți enunțuri cu patru expresii.

Vorba dulce mult aduce

...Înainte de a vorbi, nu fi îndrăzneț la vorbă și nesocotit la răspuns, ci te-nfățișează cu sfială și răspunde cu chibzuială, căci graba strică treaba și vorba dulce mult aduce; apoi vorba, deși e dulce ca mierea, **poate să fie** și amară ca fierea. Celui ce-ți vorbește cu asprime tu vorbește-i cu blîndețe; căci omul nechibzuit azi îți vorbește nebunește și mâine îi pare rău și se căiește; și mai la urmă pune strajă gurii tale; căci știut este că omul, ca și pasărea, după limba lui piere. Cînd vezi pe om în minie și în întristare, nu-i mai face și tu supărare: nu turna spirt peste foc, ci mîngîie-l, de ai vreun mijloc, iar de nu, lasă-l mai bine, ca **să nu-și descarce** mînia pe tine.

Fugi de minciună, căci cine s-a găsit cu minciuna o dată nu mai e crezut altă dată, **de ar vorbi** chiar adevărat; pentru că adevărul își pierde dreptul în gura mincinosului...

Anton Pann

Vocabular de referință

nesocotit – nechibzuit, necugetat, necumpănit – безтолковый
chibzuit – antonimul cuvîntului „nesocotit”
 sfială – jenă, rușine, timiditate
 asprime – severitate, strictețe, duritate – строгость
 minie – supărare, ciudă, furie
 a se înfățișa – a se prezenta
 a mîngîia – a consola, a alina tristețea
 a descărca – a deșerta, a goli
 a turna – a vărsa
 fiere – bilă, vezică biliară
 grabă – iuțea, rapiditate, repezeală, repeziciune, viteză

Sinonime

treabă = muncă, lucru
 mare = matur, adult, major
 a se căi = a regreta
 a pieri = a muri
 minie = supărare

Antonime

asprime ≠ blîndețe
 azi ≠ mâine
 adevăr ≠ minciună
 supărare ≠ veselie

Familii de cuvinte

chibzuit – chibzuială, chibzuință, a chibzui
 sfială – sfios, a se sfii
 asprime – aspru, aspră, aspri, a înăspri
 minie – mînios, mînioși, a se mînia

Structuri

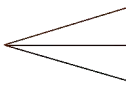
- A alege cu grijă cuvintele
- A pronunța clar
- A fi sincer
- A vorbi politicos
- A stăpîni emoțiile
- A controla gesturile
- A comunica nonviolent

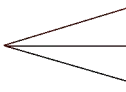
Comunicare

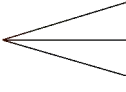
1. Formați îmbinări de cuvinte cu antonimele selectate din text.

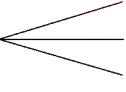
1.1. Alcătuiți enunțuri cu îmbinările de cuvinte.

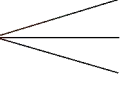
2. Completați spațiile albe.

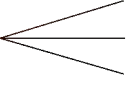
Dulce ca mierea
...
...

Amar ca pelinul
...
...

A se căi de fapta sa
(a regreta) ...
...

A pune strajă la poartă
...
...

A vorbi cu asprime
...
...

A fugi de minciună
...
...

3. Citiți textul „Vorba dulce mult aduce” și spuneți cum trebuie să comunice omul în relație cu alți oameni.

4. Extrageți din text sfaturile lui Anton Pann, înlocuindu-le cu expresii actuale (contemporane) de comunicare.

Model: 1. Nu fi obraznic la vorbă în comunicare cu adulții!
2. Prezintă-te cu politețe...

5. Selectați proverbele din text. Memorați două-trei la alegere.

5.1. Alegeți un proverb și comentați-l. Argumentați de ce ați ales anume acest proverb. Utilizați construcția condițional+conjunctiv.

6. Descrieți o situație de comunicare reală, observată, auzită la radio, vizionată la vreo emisiune televizată ori atestată în presă.

Agendă

7. Citiți informația de mai jos. Exprimați-vă atitudinea față de comportamentul verbal al personajelor din text.

La o masă stau doi oameni. Discută. Au fețele roșii. Ochii le strălucesc. Sînt enervați. Cuvintele sînt rostite tot mai rapid. Se aude mai accentuat: Da! Nu! Parcă se bat. Se bat cu cuvinte. Fiecare își apără poziția. Lovesc cu pumnii în masă. Încă o clipă, încă un minut și, se pare, vor trece la o luptă cu pumnii. Dar nu! Argumentele vin unul după altul. Nici unul nu-l poate convinge pe celălalt. Fiecare își apără poziția proprie, numai și numai pentru că aceasta e părerea lui. Oare acești oameni procedează corect?

7.1. Răspundeți la întrebări. Argumentați răspunsul.

- Care sînt părerile voastre despre scena de mai sus?
- Credeți că, avînd un astfel de comportament verbal sau nonverbal, ar putea fi rezolvate anumite probleme?
- Cum ar trebui să discute aceste două persoane pentru a ajunge la un numitor comun?
- Cum ați proceda dacă ar trebui să vă expuneți părerea, care diferă de cea a interlocutorului vostru?

7.2. Selectați din șirul de mai jos cîteva sfaturi pentru cei doi interlocutori (собеседники).

- Fiți pregătiți să acceptați argumentele chibzuite ale interlocutorului, chiar dacă aceste argumente nu corespund părerii voastre!
- Niciodată nu țineți cont de părerile altora!
- Gîndiți-vă înainte de a vorbi!
- Cîntăriți bine lucrurile înainte de a vorbi!
- Nu acceptați părerea altuia fără a vă gîndi!
- Analizați tot ce știți pe această temă, apoi expuneți-vă opinia!
- Apărați-vă părerea, chiar dacă nu aveți dreptate!
- Utilizați orice mijloace pentru a demonstra că aveți dreptate, cu toate că știți prea bine că nu e așa!
- Strigați cît mai tare și-l veți convinge pe interlocutor să fie de acord cu dumneavoastră!

7.3. Argumentați de ce ați selectat anume aceste sfaturi.

7.4. Improvizați, în perechi, un dialog-model pe tema „Orice om trebuie să-și apere opinia”.

8. Citiți cu atenție regulile de comunicare din rubrica „Cum să vorbim”.

8.1. Comentați oral, apoi în scris, fiecare punct din rubrica „Cum să vorbim”.

8.2. Imaginați-vă și prezentați o convorbire purtată cu un coleg care a copiat la proba de control din caietul vostru și a luat o notă mai mare (cîte cinci replici pentru fiecare interlocutor). Puteți utiliza formulele următoare:

Repere:

- Vezi bine că nu-i cu dreptate...
- Probabil, profesorul n-a verificat lucrarea cu atenție...
- Altă dată să știi că...
- Poate ar fi mai bine ca fiecare...
- Ce-ai zice dacă am încerca să...
- Nu-mi puteam imagina ca tu să...
- Ce-ar fi dacă...
- Nu vreau să vă supăr, dar...
- Apreciez/susțin opinia...
- Îmi pare rău/bine...
- Sînt/nu sînt de acord în privința...
- Aveți dreptate, dar...

Cum să vorbim

- Exprimați-vă clar și simplu!
- Alegeți cu grijă cuvintele pe care le folosiți.
- Întrebuințați doar cuvinte cărora le cunoașteți foarte bine atît forma, cît și sensul!
- Fiți politicoși, amabili!
- Fiți sinceri!
- Pronunțați clar cuvintele.
- Controlați-vă tonul cu care vorbiți!
- Priviți-l pe cel cu care vorbiți!
- Controlați-vă gesturile, expresia feței, poziția capului!
- Stăpîniți-vă emoțiile, căci ele vă împiedică să vă exprimați clar ideile!

9. Combinați formulele de inițiere a dialogului cu situațiile de comunicare potrivite.

Formula de inițiere a dialogului

- Nu vă supărați! Aș vrea să cobor!
- Ah! ce bine-mi pare să te văd!
- Vai! Scuzați-mă, vă rog!
- Ei! nu mi-aș fi închipuit să ne vedem!
- Alo! N-ați putea să-mi spuneți numărul de telefon?
- Sărut mâna. Sînt Corneliu. Dragoș este acasă?
- Ia te uită! Oameni noi! Ce mai faci?

Situații de comunicare

- a solicita informații prin telefon
- a căuta pe cineva
- a-și exprima surpriza întîlnirii cu o persoană
- a-și cere scuze
- a se întîlni cu o persoană apropiată
- a-și exprima bucuria de a revedea pe cineva
- a atrage atenția cuiva

10. Scrieți posibilele răspunsuri pe care le-ar da interlocutorul după ce au fost rostite formulele de inițiere a dialogului din ex. 9.

Model: – Nu vă supărați! Aș vrea să cobor.
– Cu plăcere. Treceți mai în față!

10.1. Improvizați un dialog între două persoane care nu s-au întîlnit de mult. Utilizați formulele de inițiere a dialogului.

11. Împărțiți-vă în două echipe *Pro* și *Contra* și discutați despre fapta urîtă a unui coleg, care și-a mințit părinții pentru a merge la un club de noapte. Folosiți expresiile din rubrica „Cum să contrazicem în mod politicos”.

Model:

PRO

1. Considerăm că fapta colegului nostru nu e prea gravă.
2. Dar dacă el era convins că părinții nu-i vor permite? Etc.

CONTRA

1. Se poate. Dar noi am crede că ar fi fost mai bine dacă ar fi mărturisit părinților despre decizia sa de a merge la un club de noapte.
2. Oare credeți într-adevăr că părinții i-ar fi interzis? Etc.

Cum contrazicem în mod politicos

- Se poate! Dar eu aș crede...
- S-ar putea să ai dreptate, dar eu cred...
- Știu și eu dacă-i așa?
- Crezi într-adevăr?
- Eu aș vedea altfel lucrurile.
- Ar fi bine să te mai gîndești!
- Îmi pare rău/regret, dar e imposibil.
- Vă înțeleg, dar nu sînt de acord.
- Să căutăm o altă cale.
- Poate ne mai gîndim un pic.
- Oare n-ar fi mai bine dacă am accepta?

12. Potrivii modalitățile de întrerupere a interlocutorului cu situațiile de comunicare de mai jos.

Modalități de întrerupere a partenerului:

- Nu vă supărați, mă grăbesc!
- Gata! Mai lasă și pe alții să vorbească!
- Ia mai taci!
- Fii serios, copile!
- Bine, hai că mai vorbim și mâine!
- Știți... că... am vrut să... ăă... vă spun!

Situații de comunicare

- discuție între doi prieteni
- întrerupere politicoasă a unui adult
- discuție între tată și fiu
- încercare nesigură de a termina mai repede o discuție cu un adult
- discuție într-un grup în care cineva vorbește prea mult
- dorința de a termina mai repede o discuție cu un prieten.

13. Completați spațiile punctate din dialogul ce urmează. Țineți cont de maxima: *Vorba dulce mult aduce.*

Adrian intră în librărie. Dorește să cumpere o carte. Se adresează vânzătoarei.

Adrian:...

Vânzătoarea: Bună ziua, tinere.

Adrian:...

Vânzătoarea: Cu plăcere. Pentru că ai vorbit atât de frumos, mă duc la depozit să-ți caut cartea solicitată.

Adrian:...

Vânzătoarea: Iată cartea pe care ai dorit-o. Să știi că ai un bun-gust pentru literatură.

Adrian:...

Vânzătoarea: Să-ți fie de bine, tinere.

Adrian:...

Vânzătoarea: Drept să-ți spun, m-ai convins, prin vorba ta dulce, că ești un băiat educat și respecti codul bunelor maniere.

Adrian:...

Vânzătoarea: Mai avem și alte cărți despre ultimele descoperiri științifice.

Adrian:...

Vânzătoarea: Săptămîna viitoare vom primi un lot de cărți.

Adrian:...

Vânzătoarea: La revedere. Te așteptăm.

Adrian:...

- 14. Citiți informația despre cel mai consacrat culegător de folclor și păstrător al înțelepciunii populare. Utilizând cele mai potrivite formule de politețe, alcătuiți opt întrebări pentru un eventual interviu cu Anton Pann.**

Un mărgăritar al înțelepciunii proiectat pe pînza timpului

Anton Pann s-a născut în orașul bulgăresc Sliven din Balcani. Împreună cu mama sa, călătorește mult pe Dunăre. A fost și pe la Chișinău. În anul 1812, cînd avea 16 ani, se stabilește la București. Cînta frumos, acompaniindu-se cu chitara. A fost cîntăreț în biserică și profesor de muzică. Mai tîrziu, devine scriitor, traducător, editor și culegător de folclor. A publicat cărți bisericești de muzică. Vorbea turcește, grecește, rusește, românește.

În toamna anului 1854, se îmbolnăvește de pneumonie, apoi de tifos și moare, fiind înmormîntat în apropierea casei, la Biserica Lucaci din București.

Operele sale principale sînt: *Fabule și istorioare* (1841), *Culegere de proverburile sau Povestea vorbii* (1847), *O șezătoare la țară sau Călătoria lui Moș Albu* (1851-1852) și *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hoge* (1853).

Povestea vorbii e cea mai importantă culegere de proverbe pe care am moștenit-o de la Anton Pann. Ea cuprinde povestioare cu tîlc. Limbajul este presărat cu proverbe și zicători ce dau un farmec deosebit acestei scrieri. Mihai Eminescu spunea despre el: „s-a dus Pann, fiul Pezelei, cel isteț ca un proverb”.

Anton Pann

Nastratin Hoge desenat de Marcela Cordescu

Casa părintească a lui Anton Pann

Casa lui Anton Pann din București

Model:

- Spuneți-mi, vă rog, domnule Anton Pann, ce amintiri frumoase vă leagă de casa părintească?
- Mult stimat domnule Pann, ați scris despre năzdrăvăniile lui Nastratin Hoge. Vă rog respectuos să-mi spuneți de ce iubiți atât de mult acest personaj.

Laborator

Condițional + conjunctiv cu verbe reflexive

Prezent

Eu m-aș strădui să mă exprim frumos
tu te-ai strădui să te exprimi politicos
el s-ar strădui să se exprime sincer
ea s-ar strădui să se exprime concis

noi ne-am strădui să ne exprimăm calm
voi v-ați strădui să vă exprimați succint
ei s-ar strădui să se exprime amabil
ele s-ar strădui să se exprime convingător

Perfect

Eu m-aș fi străduit să mă exprim frumos
tu te-ai fi străduit să te exprimi politicos
el s-ar fi străduit să se exprime sincer
ea s-ar fi străduit să se exprime concis

noi ne-am fi străduit să ne exprimăm calm
voi v-ați fi străduit să vă exprimați succint
ei s-ar fi străduit să se exprime amabil
ele s-ar fi străduit să se exprime convingător

Pronunțați și scrieți corect!

NU CONFUNDAȚI!

DU-O cu **DUO** (compoziție muzicală pentru două voci, două instrumente etc.; duet)

Model:

- a) la cartea și **du-o** la bibliotecă!
b) Maestrul a compus un **duo** pentru pian și vioară.

- Alcătuți propoziții cu omofonele **du-o** și **duo**.

1. Răspundeți la întrebări. Utilizați în răspunsuri algoritmul condițional + conjunctiv.

Model: Cred că n-ar fi prea bine să fim îndrăzneți la vorbă și nesocotiți la răspuns înaintea celor mari, deoarece aceasta ar însemna că sîntem prost-crescuți.

- Ar fi bine să fiți îndrăzneți la vorbă și nesocotiți la răspuns înaintea celor mari?
- Cum ar trebui să vă prezentați înaintea celor mari?
- Cum s-ar cuveni să-i răspundeți celui ce vorbește cu asprime?
- Sînteți de acord cu ideea că fiecare om ar trebui să fugă de minciună?

2. Ținînd cont de rubricile *Cum să vorbim* și *Cum contrazicem în mod politicos*, construiți fraze conform următorilor algoritmi:

• aș dori să...	• i-ar chema să...
• ai putea să...	• am voi să...
• ar ști să...	• ați lucra să...
• am intenționa să...	• aș citi să...
• am vorbi să...	• m-aș duce să mă...
• ai înceta să...	• te-ar aștepta să...
• s-ar strădui să...	• v-ar întreba să...

Model: Aș dori să am mereu alături doar oameni politicoși, amabili.

3. Ați dori să sărbătoriți o aniversare. V-ar trebui sala de festivități. Directorul nu vă permite. Convingeți-l alegînd cea mai potrivită tonalitate a conversației, ținînd cont de proverbul: *Vorba dulce mult aduce.*

Practic

Cererea

Cererea este un document prin care o persoană sau un grup de persoane solicită (просим) rezolvarea unei probleme sau eliberarea unui act etc. și este adresată conducerii instituției (заведение), firmei, unei persoane cu atribuții (уполномочия) oficiale.

Rețineți:

- cererea se scrie pe o coală curată de hârtie A4, stabilindu-se o margine de 5 cm în partea stângă, precum și în partea dreaptă și în partea de sus a foii;
- formula de adresare trebuie să cuprindă neapărat funcția celui căruia îi este adresată cererea (Domnule Director, Domnule Președinte etc.) și se scrie la o distanță de 6-8 cm de marginea de sus a colii, poziționându-se la mijlocul textului ce urmează;
- prenumele, numele, statutul social și domiciliul solicitantului constituie formula introductivă a acestui document (Subsemnatul, Teo Teodorescu, inginer la..., domiciliat în Bălți, str..., nr..., bloc..., sector...);
- conținutul propriu-zis al cererii trebuie exprimat concis, clar și trebuie să înceapă cu o formulă de tipul: *vă rog să binevoiți a-mi aproba..., vă rog să-mi eliberați o adeverință din care să reiasă...* Apoi se enunță solicitarea (просьба);
- precizarea motivului solicitării: dacă se cere eliberarea unei adeverințe sau a unui certificat ori a altui document, trebuie specificat scopul în care se solicită un asemenea act (*Solicit această adeverință, deoarece îmi este necesară la ...*);
- dacă se cere rezolvarea unei probleme de interes personal, este recomandabil să se menționeze cauza: *Solicit postul de..., întrucât am absolvit Facultatea de.... promoția...* În finalul cererii se scrie: *Anexez următoarele acte...*;
- semnătura solicitantului se pune în partea dreaptă a cererii, la o distanță de 2-3 cm sub ultimul rând al textului;
- locul și data întocmirii cererii se scriu în partea stângă a cererii, la nivel cu semnătura din dreapta, aliniate la text (marginea din stânga colii): Chișinău, 10 august 2014;
- funcția celui căruia ne adresăm și denumirea instituției pe care acesta o conduce se scriu obligatoriu în josul paginii, la 2-3 cm distanță de marginea colii de hârtie: *Domnului Director al Asociației... Bălți.*

Model de cerere:

The diagram shows a rectangular box representing a piece of paper. At the top center, there is a vertical double-headed arrow labeled "5-6 cm". Below this, the text of the letter is centered. To the left of the text, there is a horizontal double-headed arrow labeled "5-6 cm" and a vertical double-headed arrow labeled "2-3 cm". To the right of the text, there is a vertical double-headed arrow labeled "2-3 cm". At the bottom left, there is a horizontal double-headed arrow labeled "2-3 cm".

Domnule Director,
 Subsemnata, Irina Guza, elevă în clasa a XI-a E, Liceul Teoretic „M. Eminescu”, domiciliată în orașul Bălți, strada Pușkin, nr. 27, ap. 64, vă rog să binevoiți a-mi aproba eliberarea unei adeverințe, din care să reiasă că sînt elevă la Liceul Teoretic „M. Eminescu” din localitate.
 Solicit această adeverință, deoarece îmi este necesară pentru înscrierea la Clubul Tinerilor Turiști.

Bălți, 26 septembrie 2008

Irina Guza

Domnului Director al Liceului Teoretic „M. Eminescu”, or. Bălți,
 Leonid Amoășei

1. Citiți cu atenție informația despre întocmirea unei cereri.

2. Redactați o cerere conform structurilor propuse.

- a) Vă numiți Sabin/Sabina Plugaru, studiați la Liceul Teoretic „D. Cantemir” din Bălți și locuiți pe Strada Independenței, la numărul 25, apartamentul 7. Întocmiți, pe o pagină aparte, o cerere adresată direcției liceului, prin care solicitați să vi se permită absentarea de la lecții, pentru a participa la Concursul Republican al Declamatorilor de Poezie Modernă.

Atenție!

În cerere trebuie:

- să utilizați structura potrivită;
- să respectați normele de exprimare, de ortografie și de punctuație.

- b) Vă numiți George/Georgeta Ciobanu. Locuiți pe Strada Trandafirilor, la numărul 5, ap. 17 din orașul Bălți și sînteți elev/elevă în clasa a XI-a B la Liceul Teoretic „N. Gogol”. Redactați o cerere adresată direcției liceului, prin care solicitați eliberarea actelor necesare, pentru a vă transfera la Liceul Teoretic „D. Cantemir” din mun. Chișinău.

Atenție!

- să utilizați convențiile (условия) specifice acestui tip de compunere;
- să respectați conținutul și structura adecvate.

Evaluare

1. Citiți textul și realizați sarcinile propuse.

Un bătrîn visa că merge împreună cu Dumnezeu pe țărmul de nisip al mării. Pe cerul înstelat, care semăna cu un imens ecran cinematografic, se proiectau episoade din viața lui. Alături de scenele care reflectau soarta bătrînului se vedeau două urme: urmele omului și urmele Domnului.

Cînd pe cer au apărut ultimele fragmente ale vieții sale, omul a observat că de-a lungul acestui film ciudat este doar o singură urmă. Ultimele episoade reflectau cele mai nenorocite, cele mai grele, cele mai zbuciumate momente ale vieții lui.

S-a întristat bătrînul și l-a întrebat pe Dumnezeu:

— Oare nu tu, Doamne, ai spus că, dacă am să urmez calea Ta, n-ai să mă părăsești niciodată? Privește, Doamne, spre cer și te convinge că în cele mai grele momente ale vieții mele pe nisip e numai urma mea... De ce, Doamne, m-ai părăsit tocmai atunci cînd aveam cea mai mare nevoie de sprijinul Tău?...

— Dragul meu copil, te iubesc nespus de mult și nicicînd nu te voi părăsi. Cînd drumul vieții tale e plin de spini și grele încercări, într-adevăr, se vede doar o singură urmă... Atunci eu te duceam în brațe...

2. Citiți/scrieți enunțul care v-a impresionat. De ce?

1 p.

3. Selectați din text sinonime pentru următoarele cuvinte:

mal	_____	destin	_____
a oglindi	_____	episod	_____
foarte mare (adj.)	_____	a abandona	_____

1-6 p.

4. Alcătuiți două enunțuri cu două sinonime, la alegere.

3-6 p.

5. Formulați întrebări la text precizînd:

- locul desfășurării acțiunii;
- timpul acțiunii;
- personajele;
- cauza acțiunii;
- consecințele (последствия) acțiunii.

3-15 p.

6. Intitulați textul printr-un cuvînt sau o îmbinare de cuvinte, enunț din text.

3 p.

7. Argumentați titlul în două enunțuri.

_____ 3-6 p.

8. Găsiți în text trei argumente care să demonstreze că Dumnezeu este mereu alături de om.

_____ 1-3 p.

9. Transcrieți din text fraza care descrie ultimele momente ale vieții bătrânului.

_____ 1 p.

10. Răspundeți prin două enunțuri la întrebarea: De ce ultimele episoade ale vieții erau atât de grele?

_____ 3-6 p.

11. Imaginați-vă și descrieți în patru enunțuri portretul fizic și moral al omului.

_____ 3-12 p.

12. Descrieți în patru enunțuri cum vi-l imaginați pe Dumnezeu.

_____ 3-12 p.

13. Elaborați în zece propoziții filmul vieții voastre.

_____ 3-12 p.

Adolescentul și natura

Protecția mediului

- Natura și noi
- Rolul guvernelor în rezolvarea problemelor protecției mediului
- Progres sau regres? (Raportul dezvoltare economică – protecția mediului)
- **Proiecte de redresare a mediului**

Natura și noi

Copacul darnic

A fost odată un copac... și a îndrăgit el un copilăș. Acesta venea zilnic la copac, se cățăra în el, mînca și se legăna pe ramuri. Uneori se jucau în doi de-a v-ați ascunselea. Iar cînd copilul obosea, adormea la umbra lui. Copilul iubea nespus copacul. Iar acesta era foarte fericit.

Dar vremea trecea, copilul creștea și copacul rămînea deseori singur.

Odată a venit băiatul la copac și a auzit: „Hai, băiete, cațără-mi-te pe trunchi, mai leagănă-te în ramuri, mai mănîncă mere, mai joacă-te la umbra mea și fii fericit”.

Băiatul a urcat în copac, și-a umplut buzunarele cu mere și s-a dus. Copacul a rămas fericit, însă băiatul n-a mai venit la el multă vreme, întristînd copacul. Băiatul a revenit. Copacul a fremătat bucuros și a spus: „Hai, copile, cațără-mi-te pe trunchi, mai leagănă-te în ramuri și fii fericit”.

— Sînt prea ocupat ca să urc în copaci, a spus băiatul. Am nevoie de un adăpost unde să-mi fie cald. Îmi doresc o soție, niște copii și o casă. Ești oare în stare să mă ajuți?

— Casă nu am, a spus copacul. Casa mea e pădurea, dar n-ai decît să-mi tai ramurile și să-ți faci un adăpost. Cred că atunci o să fii fericit.

Copilul i-a tăiat ramurile, și-a construit o casă, iar copacul a rămas fericit. Băiatul n-a mai revenit la el lungă vreme. Iar cînd l-a zărit, s-a arătat într-atît de fericit copacul, încît aproape că i-a pierit graiul.

— Vino, copile, a șoptit copacul, vino și te joacă.

— Vai, sînt prea bătrîn și amărît ca să mă joc, a spus copilul. De-aș avea o luntre, aș pleca de-aici. Nu ai putea face rost de o luntre?

— Na, taie-mi trunchiul și fă-ți luntrea, sper să plutești departe și să fii fericit.

Copilul a tăiat trunchiul, a meșterit o luntre și a plecat pe mare.

Și fericit era copacul, fericit și nu prea.

S-a scurs vreme îndelungată și copilul s-a reîntors.

— Iartă-mă, copile, a spus copacul, dar nu mai am ce să-ți dăruiesc, nu-mi rodesc mere.

— Nici eu nu am dinți să le mănînc, a spus copilul.

— Și ramurile îmi lipsesc, a spus copacul, ca să te legeni în ele.

— Ah, sînt prea bătrîn să umblu prin copaci, a spus copilul.

— Îmi lipsește și trunchiul, a spus copacul, ca să mai urci.

— Of, prea am obosit să tot urc...

— Aș vrea să-ți dăruiesc ceva, dar nu mi-a mai rămas nimic. Sînt o simplă buturugă. Iartă-mă...

— Acum m-am deprins cu puținul, a spus copilul. Mi-ar fi de ajuns un locșor liniștit, ca să stau și să mă odihnesc. Sînt foarte obosit.

— Bine, a spus copacul, buturuga mea e numai bună de șezut, ia loc. Vîno, copile, vîno. Șezi și te odihnește.

Copilul i-a dat ascultare și s-a așezat.

Și copacul a fost fericit încă o dată.

După Shell Silvestrighn

Vocabular de referință

a se cățăra – a se urca
de-a v-ați-ascunselea – жмурки
adăpost – приют
amărit – trist, necăjit
buturugă – пенё

Structuri

- Pentru a supraviețui trebuie să...
- Nu trebuie să fim indiferenți...
- Ar fi bine să...
- Aerul intoxicat acționează...
- Trebuie să prevenim
- Datoria fiecărui cetățean este de...

Sinonime

luntre = barcă
buturugă = ciot
tihnît = liniștit
bătrîn = în etate

Antonime

a îndrăgi ≠ a urî
fericit ≠ necăjit
departe ≠ aproape
obosit ≠ odihnit

Comparații!

a șopti – шептать
a pluti – плыть
mare – море
a dărui – дарить

Comunicare

1. Citiți cuvintele din vocabularul de referință. Alcătuiți enunțuri cu două perechi de antonime (la alegere).
2. Citiți textul „Copacul darnic”. Spuneți de ce copacul era întotdeauna fericit.
3. Citiți fragmentele care vorbesc despre:
 - dragostea copilului față de copac;
 - dorințele băiatului;
 - dărnicia copacului.
4. Gîndiți-vă și răspundeți argumentat.
 - 4.1. Care personaj v-a impresionat? Prin ce?
 - 4.2. Credeți că a procedat corect copilul?
 - 4.3. Ce s-ar fi întîmplat dacă copacul l-ar fi refuzat pe copil chiar de la prima dorință?
 - 4.4. Cum ați fi procedat voi în locul acestui băiat?

5. Numiți însușirile morale ale copilului pe care le-ați desprins din conținutul textului „Copacul darnic”.
6. Formulați, pe baza textului, patru întrebări care indică:
 - personajele
 - timpul
 - locul
 - cauza
7. Propuneți un alt titlu pentru textul citit.
- 7.1. Argumentați titlul propus (unu-două enunțuri).
8. Faceți rezumatul textului „Copacul darnic”.

Agendă

9. Descrieți un copac ce vă amintește un episod din copilărie. Utilizați reperele de mai jos.
 - denumirea copacului;
 - unde crește acest copac;
 - de ce acest copac v-a rămas în amintire;
 - cum arată acest copac în prezent.
10. Citiți și comentați comparațiile. Alcătuiți cu ele propoziții.
 - e frumos ca un brad;
 - e zveltă ca salcia;
 - e tare ca un stejar;
 - e înalt ca popul.

11. Citiți informația de mai jos și spuneți ce faceți voi pentru redresarea mediului în Republica Moldova?

La 5 iunie pe tot globul se sărbătorește Ziua Internațională a Protecției Naturii și a Mediului Înconjurător.

În această zi se curăță izvoarele, se plantează flori, se amenajează scuarurile și parcurile, ca fața pământului nostru să fie mai curată, mai frumoasă.

În țara noastră se întreprind un șir de acțiuni privind ocrotirea naturii, amenajarea teritoriului, îngrijirea și lărgirea spațiilor verzi.

...Doar totul vine din pământ
și apa însetării noastre,
și frunza aerului nostru,
și focul cel domestic sfânt.

Gheorghe Vodă

12. Răspundeți la întrebările de mai jos.
 - Ți-ar plăcea să petreci o noapte în codru? Cum ți-o imaginezi?
 - Ai învățat ceva util de la natură? Ce anume?
 - Poți să descifrezi semnele naturii ce țin de schimbarea timpului?
 - Când se sărbătorește Ziua Mondială a Mediului Înconjurător?
 - Cunoști legende sau istorioare interesante despre animale/păsări? Povestește succint una dintre ele (la alegere).

13. Relatați despre contribuția voastră la crearea zonelor verzi. Utilizați întrebările propuse:

- Cîți copăcei ați sădit?
- Cum îngrijiți de ei?
- Cum arată acești copaci în prezent?

14. Priviți imaginile ce urmează și intitulați-le.

14.1. Descrieți una dintre imagini, folosind reperele: copac în floare-uscăt, viață-dezastru, bucurie-durere în suflet, grijă-nepăsare, mediu ambiant curat-poluat, protejare, intoxicație, a redresa, a supraviețui.

15. Citiți informația. Ce monumente ale naturii ați mai vizitați?

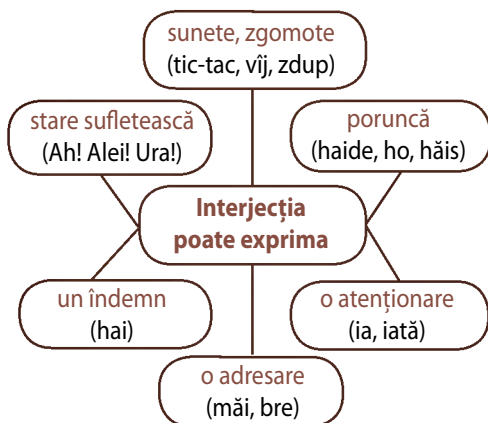
Parcul Țaul

Parcul din Țaul e cel mai mare parc din Republica Moldova. Colecția dendrologică de aici numără circa 150 de specii de arbori, arbuști și liane. Circa 100 dintre ele sînt plante exotice, care s-au aclimatizat de minune în Republica Moldova. În parcul din Țaul întîlnim plante cu coroane de forme și culori diferite, arțarul cu leasă specifică, stejari piramidali, fagi cu frunziș de un bordo închis. Toamna parcul e o splendoare: aerul e transparent și curat.

Interjecția

Interjecție = parte de vorbire neflexibilă care exprimă o stare sufletească, un îndemn sau reproduce niște onomatopee.

Model:

- Ah! Ia ce-i bine în pădure!
- Hai, copile, vino și mă îngrijește!

PUNCTUAȚIA ÎN CAZUL INTERJECȚIEI:

Semnul exclamării se utilizează:

- când interjecția se folosește izolat:
Aho! Car nebun!
- când se află în interiorul propoziției: Eu atunci **ha!** de sumanul moșneagului.
- când se repetă:
Și deodată pupăza: **pu-pu-pu! pu-pu-pu!**
- când există o succesiune de interjecții alcătuite din mai multe elemente:
He-he-he! rîse bunicul satisfăcut.

Virgula se folosește:

- când interjecția exprimă o adresare:
Așa e, **mă?**
- când interjecția formează o unitate cu substantivul în vocativ:
Urlă tu, **măi** Chiriece, zic eu lui Goian.
- interjecțiile nu se despart prin virgulă dacă intonația nu o cere: Hai cu mine.
- Interjecțiile compuse se scriu cu cratimă sau se despart prin virgulă: Calea-
valea, hodoronc-tronc! Piu, piu, piu...

1. Selectați interjecțiile din textul „Copacul darnic” și includeți-le în contexte noi.

2. Completați spațiile libere cu interjecțiile adecvate:

Vai	• Creangă,...! căzu din copac.
Hai	• ..., omule, mai repede să curățăm izvorul.
Buf	• ce livadă frumoasă și bogată!
Ah	• Fata a exclamat mirată:
—..., s-a sfîrșit pădurea!

3. Formați interjecții de la următoarele verbe:

a ciripi, a ofta, a pocni, a se văieta, a ciocăni.

3.1. Alcătuiți propoziții cu 1-2 interjecții.

4. Alcătuiți patru propoziții în care interjecția *ah* să exprime un sentiment de bucurie, o admirație, o satisfacție, o părere de rău.

5. Imaginați-vă că ați fost în pădure, v-a prins o ploaie grozavă. Ați luat-o fuga spre casă și, când colo..., un arici.... Improvizați textul unei narațiuni, utilizând interjecții.

Pronunțați și scrieți corect!

NU CONFUNDAȚI!

MI-A cu **MEA**

Model:

a) **Mi-a** plăcut excursia.

b) Sora **mea** este membră a Clubului Tinerilor Ecologiști.

MI-AU cu **MIAU**

Model:

a) Prietenii **mi-au** povestit legenda despre Mănăstirea Căpriană.

b) Toată ziua ca pisica: **miau, miau!**

Rolul guvernelor în rezolvarea problemelor protecției mediului

Problema ocrotirii naturii preocupă toate statele lumii. Dintre obiectivele referitoare la ocrotirea naturii fac parte: utilizarea rațională, conservarea și refacerea resurselor naturale; prevenirea poluării mediului; conservarea speciilor rare; peșteri declarate monumente naturale.

Ministerul Mediului a elaborat un Plan de acțiuni pentru protecția aerului, a solului și a apei:

- Plantarea de arbori și arbuști, extinderea parcurilor etc.
- Supraînălțarea coșurilor la întreprinderile care generează mari cantități de fum și de gaze etc.
- Realizarea unei perdele vegetale de protecție în jurul unor întreprinderi industriale.
- Amplasarea noilor obiective industriale în afara zonelor de locuit.
- Folosirea rațională a irigațiilor, a pesticidelor nepoluante, a erbicidelor.
- Utilizarea îngrășămintelor specifice în cantități adecvate.
- Efectuarea unor lucrări de prevenire și de combatere a eroziunii solului.
- Combaterea alunecărilor de teren.
- Asigurarea funcționării în regim normal a stațiilor de epurare a apelor reziduale.

Vocabular de referință

diversitate = varietate
 a genera = a produce
 amplasare = așezare, situate
 îngrășământ = удобрение
 epurare = curățare, purificare
 ape reziduale = сточные воды

Comparați!

conservare – консервация
 peșteră – пещера
 rațional – рационально
 eroziune – эрозия (почвы)

Familii de cuvinte

aer – aerisire, ...
 a realiza – realizator, ...
 ocrotire – ocrotitor, ...

Structuri

- Guvernul e dator să...
- Rezolvarea problemelor ecologice depinde de...
- Mișcarea ecologică contribuie la...
- Redresarea situației ecologice începe...
- Să păstrăm și să salvăm...
- Pentru a preveni o situație catastrofală, trebuie să...

Comunicare

1. Citiți cuvintele din vocabular. Alcătuiți îmbinări de cuvinte utilizând lexicul nou.

2. Continuați șirul familiilor de cuvinte, apoi introduceți-le în contexte.

Model: aer – aerisire, a aerisi.

- Se recomandă ca în fiecare dimineață să aerisim camera.

3. Citiți fiecare activitate din Planul de acțiuni în domeniul protecției aerului, solului și apei și explicați importanța fiecărei activități pentru redresarea situației ecologice din țara noastră.

Model: Plantarea de arbori și arbuști, extinderea parcurilor au mare importanță în purificarea aerului, atât de poluat, din țara noastră.

4. Citiți Planul de acțiuni în domeniul protecției aerului, solului și apei, elaborat de Ministerul Ecologiei, și selectați trei activități dintre cele mai importante pentru îmbunătățirea mediului din Republica Moldova. Argumentați-vă opțiunea.

5. Lucrați în echipe. Completați Planul de acțiuni în domeniul protecției aerului, solului și apei cu trei-patru activități realizabile. Argumentați.

Agendă

6. Lucrați în echipe. Construiți harta-grilă a localității voastre și indicați sursele de poluare a apei, a aerului și a solului.

7. Ce ați întreprinde în localitatea voastră pentru protecția mediului, dacă printr-o minune v-ați vedea în funcția de primar?

Model: – Aș emite o dispoziție aspră, pedepsindu-i pe cetățenii care nu respectă cerințele față de protecția mediului, cum ar fi: aruncarea gunoierului în stradă, tăierea arborilor.

8. Ce monumente ale naturii din Republica Moldova cunoașteți? Folosiți imaginile propuse.

8.1. Ce folos aduc aceste monumente ale naturii ocrotirii mediului? Argumentați.

9. Imaginați-vă că sînteți ghidul unui grup de turiști străini. Povestiți despre un monument al naturii din Republica Moldova.

Model: Îmi face o deosebită plăcere să vă povestesc despre unul dintre cele mai reprezentative monumente ale naturii din Republica Moldova – Codrii Orheiului.

10. Cum sînt protejate monumentele naturii în țara noastră?

11. Lucrați în echipe.

Elaborați un proiect de ocrotire a monumentelor naturii din Republica Moldova pentru concursul anunțat de revista „Natura”.

Substantivul. Cazul genitiv

CAZUL GENITIV (a, al, ai, ale) cui?
a, al, ai, ale — articole posesive
(genitivale)

1. **singular** **plural**
a) livada satului a) livezile satelor
b) stăpînul pădurii b) stăpînii pădurilor
2. a) o livadă a satului
 ↓
 b) un stăpîn al pădurii
 ↓
 a) niște livezi ale satelor
 ↓
 b) niște stăpîni ai pădurilor
3. a) livada îngrijită a satului
 ↓
 b) stăpînul adevărat al pădurii
 ↓
 a) livezile îngrijite ale satului
 ↓
 b) stăpînii adevărați ai pădurii

Model:

- Fîntîna bunicului aprovizionează cu apă o jumătate de sat.
- Sperăm că, treptat, conducerea țării va soluționa problemele ce țin de starea ecologică a plaiului natal.

1. Puneți substantivele dintre paranteze la cazul genitiv.

Model: Ciripitul (pasăre) – Ciripitul păsării

Coasta (deal)
Razele (soare)
Petalele (floare)
Zumzetul (albină)
Frunzele (copaci)

- 1.1. Schimbați substantivele după model:

Coasta **unui** deal – coastele **unor** dealuri.
Coasta dealului – coastele dealurilor.

- 1.2. Alcătușiți enunțuri cu două îmbinări de cuvinte.

2. Încercuiți varianta corectă:

- a) Fratele ... este un vînător pasionat.
A al mamei
B mamei
- b) Crengile ude ... scuturau în tremurul lor apa de ploaie.
A a salcîmilor
B ale salcîmilor
- c) Îmi place să ascult susurul ... și ciripitul dulce ...

A izvoarelor A al păsărilor
B al izvoarelor B păsărilor

3. Deschideți parantezele și puneți substantivele la cazul genitiv.

Progresul tehnico-științific a făcut ca omul să exploreze adîncurile (mări) și (oceane), să brăzdeze infinitul (cosmos), utilizînd cele mai avansate tehnologii.

Omul, cea mai înțeleaptă ființă de pe Terra, a descifrat tainele (atom) și ale (nucleu). El are grijă de flora și fauna planetei.

Pronunțați și scrieți corect!**NU CONFUNDAȚI!****M-AI cu MAI***Model:*

- a) **Tu** nu **m-ai** înțeles niciodată.
- b) Azi e **mai** cald.
- c) Sîntem în luna **mai**.

M-AȚI cu MAȚI*Model:*

- a) **Voi** cum **m-ați** găsit?
- b) El are pantofi **mați**
mat/mați (fără luciu)

4. Completați propozițiile, scriind în spațiile libere formele adecvate ale articolului posesiv: a, al, ale, ai.

Fiecare elev ... școlii noastre contribuie la crearea zonelor verzi. Multe succese ... colegilor noștri sînt frumoase. Ma-lurile înalte ... fluviului Dunărea sînt impresionante. Un copil ... prietenilor noștri vrea să devină pădurar. Împrejurimile pitorești ... satului/orașului nostru sînt admirate de mulți turiști.

5. Continuați enunțurile utilizînd substantivele la cazul genitiv.

- Ei admirau frumusețile...
- Nu trebuie să rupem...
- Este necesar să păstrăm...
- La 5 iunie se sărbătorește...
- Problema importantă a vremurilor noastre ține de poluarea...

Cazul genitiv

Cazul genitiv				
Forma nehotărîtă			Forma hotărîtă	
Gen	singular	plural	singular	plural
Masculin	unui an unui fiu unui cîine	unor ani unor fii unor cîini	anului fiului cîinelui	anilor fiilor cîinilor
Neutru	unui toc unui liceu unui grai	unor tocuri unor licee unor graiuri	tocului liceului graiului	tocurilor liceelor graiurilor
Feminin	unei luni unei case unei patrii unei stele	unor luni unor case unor patrii unor stele	lunii casei patriei stelei	lunilor caselor patriilor stelelor

Model:

- Elevii **Liceului** Teoretic „D. Cantemir” au plantat peste 200 de arbori și arbuști.
- Nu putem rămîne indiferenți față de soarta **unor copii** care au fost abandonți de către părinți.

Progres sau regres? (Raportul dezvoltare economică – protecția mediului)

Tehnologii energetice cu poluare zero

Lumea pare a fi în pragul unei **noi** ere, aceea a tehnologiilor **avansate**. Omenirea va vedea în curînd modalități noi și complet **diferite** de a produce și a folosi energia. Electricitatea ar putea fi generată de surse cu poluare **zero** și folosită, apoi, pentru a genera hidrogen, care, la rîndul lui, ar alimenta uzine, automobile cu poluare zero.

În țările cu multe zile **solare** pe an există posibilitatea de a folosi lumina **solară** pentru încălzirea locuințelor, utilizînd în acest scop panouri **mari de metal**, expuse radiațiilor **solare**. În Germania au fost elaborate niște „farfurii” **parabolice de metal**.

Olanda, Japonia și alte țări **mai dezvoltate** utilizează și energia vînturilor. Occidentalii, cu ajutorul generatoarelor, storc din vînt curent **electric**, distribuindu-l prin rețea beneficiarilor.

Mai aproape de nevoile noastre totuși este biogazul, care poate fi obținut din biomasă. Deșeurile activității **agricole**, de natură **animală și vegetală**, arse în reactoare **speciale**, în prezența unor fermenți și în lipsa aerului, generează biogaz. Acest gaz poate fi folosit pentru încălzire, pentru pregătirea bucatelor, pentru producerea – în generatoare **electrice** – a curentului **electric**.

În calitate de materie primă se utilizează crengi, paie, frunze, toate deșeurile de la creșterea animalelor și a păsărilor.

În cantități **industriale** biogazul poate fi obținut din deșeurile unui oraș la uzine **speciale**. Prin urmare, se rezolvă două probleme: cea a ecologiei orașului și a suburbiilor și (parțial) cea **energetică**.

Aceste tehnologii sînt foarte actuale pentru Republica Moldova...

Vocabular de referință

hidrogen – водород
a alimenta – aici: a aproviziona
a stoarce – aici: a scoate
beneficiar – потребитель
 ferment – catalizator organic

Sinonime

lume = omenire = univers
 eră = epocă = perioadă
 locuință = casă = cămin
 actual = contemporan

Ōmonime

mai (lună a anului) – **mai** (unealtă de bătut în formă de ciocan din lemn)
noi (pronume personal) – **noi** (adjectiv)

Antonime

progres ≠ regres
 nou ≠ vechi
 mare ≠ mic
 lumină ≠ întuneric

Structuri

- Problema stringentă a vremurilor noastre...
- Pentru a ameliora situația mediului din țară...
- Conflictul dintre economie și mediu poate fi aplanat...
- Utilizarea noilor tehnologii trebuie să...
- Nu trebuie să uităm că natura...

Comunicare

1. Citiți cuvintele din vocabular. Alcătuiți propoziții cu două perechi de antonime, și cu fiecare dintre cuvintele omonime.
2. Citiți informațiile de la pag. 49. Care sînt tehnologiile avansate de producere a energiei?
3. Din informațiile prezentate mai sus citiți propozițiile care:
 - descriu modalități noi de producere a energiei folosind energia solară;
 - redau modalități de utilizare a energiei vînturilor;
 - indică modalități de obținere a biogazului.
4. Alcătuiți patru-cinci întrebări care s-ar referi la informația dată. Adresați-le colegilor.
5. Cum credeți, aceste tehnologii noi pot fi utilizate în țara noastră? Argumentați.

Agendă

6. Examinați cu atenție imaginea. Ce legătură există între economie și protecția mediului? Argumentați.
7. Cum credeți, e un PROGRES sau un REGRES faptul că omul intervine în procesele fizice ale naturii? Argumentați.
8. Citiți. Comentați una dintre maximele propuse.
 - Natura nu e curată, e pură.
(Nicolae Iorga)
 - Natura nu pedepsește, se răzbună.
 - Natura e mai presus de orice învățătură.
9. Scrieți în douăsprezece enunțuri un eseu pe tema: „Natura ne face mai buni, mai generoși și mai înțelepți”.

Proiecte de redresare a mediului

Proiectul *Promovarea educației ecologice prin implicarea tinerilor în monitorizarea biodiversității Rezervației „Plaiul Fagului”* (raioanele Călărași, Ungheni, Nisporeni).

Implicarea tinerilor în monitorizarea biodiversității Rezervației „Plaiul Fagului” a avut ca scop educarea tinerilor și promovarea în rândul acestora a celor mai bune tehnici de conservare a biodiversității forestiere.

Proiectul prevedea transformarea rezervației naturale în ateliere de lucru unde să fie desfășurate ore ecologice, inițierea unui program de educație de mediu în care să fie implicați elevi, cu vârste cuprinse între 13 și 16 ani, din instituțiile de învățământ din localitățile adiacente rezervației „Plaiul Fagului”.

Pentru a realiza obiectivele proiectului au fost implementate campanii pentru a promova biodiversitatea, au fost create rețele de comunicare în școlile adiacente rezervației naturale, s-au format cluburi ecologice în aceste școli, s-a aplicat un program de educație de mediu, s-a elaborat un ghid de bune practici în domeniul conservării și monitorizării biodiversității.

La fel, s-a organizat o tabără de vară pe teritoriul Rezervației „Plaiul Fagului”, unde copiii au fost instruiți în domeniul protecției mediului, au participat la acțiuni de salubritate a teritoriului, au fost implicați în diferite activități de dezvoltare a bunelor practici în domeniul conservării și monitorizării biodiversității.

(Din presă)

Vocabular

monitorizare – мониторинг
rezervație naturală – природный заповедник
biodiversitate forestieră – биоразнообразие леса
salubritate – санитария

Familii de cuvinte

tînăr – a întineri, ...
educație – educator, ...
a participa – participare, ...

Sinonime

redresare = îndreptare, normalizare
intenție = gînd, idee, proiect
adiacent = învecinat, vecin
a realiza = a îndeplini, a efectua,
a executa

Structuri

- Implicarea tinerilor în proiecte de redresare a mediului este necesară, deoarece...
- Proiectele de redresare a mediului prevăd...
- Dacă nu vom acorda o atenție deosebită protecției mediului...
- Fiecare cetățean trebuie să-și aducă contribuția la...
- Nu trebuie să uităm că natura...

Comunicare

1. Continuați șirul îmbinărilor de cuvinte:

a promova modul sănătos de viață

.....

.....

mediu poluat

.....

.....

1.1. Introduceți în enunțuri îmbinările din ex. 1.

2. Citiți informația: Proiectul *Promovarea educației ecologice prin implicarea tinerilor în monitorizarea biodiversității Rezervației „Plaiul Fagului”* (raioanele Călărași, Ungheni, Nisporeni). Spuneți ce fel de proiect e acesta.

3. Răspundeți la întrebări:

- Care este scopul acestui proiect?
- Cine a participat la implementarea proiectului dat?
- Numiți activitățile organizate și desfășurate în cadrul acestui proiect.
- Cum credeți, proiectul și-a realizat obiectivele? De ce?
- Care este impactul (воздействие) acestui proiect? De ce?

4. Lucrați în echipe. Fiecare proiect implementat are nevoie de durabilitate (долговечность). Elaborați Planul de activități al durabilității Proiectului *Promovarea educației ecologice prin implicarea tinerilor în monitorizarea biodiversității Rezervației „Plaiul Fagului”* (raioanele Călărași, Ungheni, Nisporeni).

5. Examinați anunțul. Continuați dialogul cu opt replici dezvoltate, pornind de la situația: *Citiți anunțul. Sinteți interesați de ofertă și telefonați pentru a afla detalii.*

ONG-ul „Protecția Mediului” implementează un proiect
de redresare a mediului. În cadrul acestui proiect se vor organiza
și desfășura activități de salubritate a localității.

— Am citit anunțul dumneavoastră. Aș vrea să obțin informații suplimentare.

— Vă răspundem cu plăcere. Ce vă interesează?

—

—

Agendă

6. Imaginați-vă că au trecut câțiva ani de la implementarea Proiectului *Promovarea educației ecologice prin implicarea tinerilor în monitorizarea biodiversității Rezervației „Plaiul Fagului”* (raioanele Călărași, Ungheni, Nisporeni). Faceți o descriere a Rezervației „Plaiul Fagului”, menționând schimbările esențiale.

7. Citiți informația. Cum își rezolvă membrii comunităților din Republica Moldova problemele existente?

În Republica Moldova există o localitate care a sădit o pădure comunitară și în fiecare an Primăria taie lemn din pădure și-l oferă păturilor vulnerabile (săracilor). Astfel se rezolvă atât problemele de mediu, cât și cele sociale.

8. Lucrați în echipe. Elaborați o listă cu probleme de mediu ale localității voastre. Aranjați-le în ordinea priorităților.

8.1. Scrieți soluții de redresare a problemelor existente.

9. Citiți și analizați componentele unui proiect. Argumentați importanța fiecărei componente.

- Titlul proiectului
- Partenerii, finanțatorii, durata implementării
- Scopul proiectului
- Obiectivele proiectului (3-4)
- Planul de activități
- Planul durabilității proiectului

10. Analizați lista cu probleme de mediu ale localității voastre în ordinea priorităților și soluțiile acestora. Alegeți cea mai stringentă problemă și propuneți o idee de Proiect de redresare a mediului.

11. Citiți informația și spuneți care este datoria sfântă a fiecărui locuitor al acestui pământ.

Viața blagoslovită de Dumnezeu, pământurile ce se întind din Carpați și pînă la Marea Neagră, de la Dunăre pînă la Tisa și Nistru, este cea mai mare moștenire pe care sîntem datori s-o păstrăm ca pe lumina ochilor.

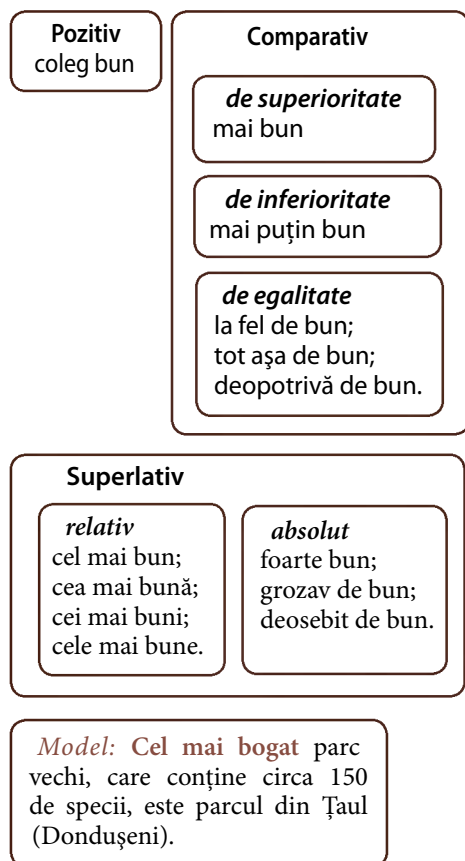

Nu uita că locuiești în una dintre cele mai frumoase regiuni ale globului pămîntesc. Ai datoria sfîntă să ocrotești, să aperi această moștenire fără de preț pe care ne-a dăruit-o bunul Dumnezeu, pentru a-i face pe urmașii tăi să se bucure de măreția Carpaților, de apele Dunării și ale Nistrului, de splendoarea Mării Negre, de minunatele monumente naturale din acest spațiu care își păstrează unda verde pentru fiecare din noi.

Adjectivul. Gradele de comparație

GRADELE DE COMPARAȚIE ALE ADJECTIVULUI

ORTOGRAFIE

✓ Adjectivele – denumiri de locuitori formate de la substantive proprii ale căror rădăcini se termină în -ț iau sufixul **-ean** și nu **-an**: *Bălți – bălțean, Cernăuți – cernăuțean*;

- Unele adjective neologice se termină în **-oriu**, nu în **-or**: contradictoriu, obligatoriu;

- Adjectivele terminate la masculin singular nearticulat în **-iu** se scriu la plural nearticulat cu doi de **i**, iar la plural articulat cu trei de **i**: *copil zglobiu – zglobiii copii*.

1. Găsiți adjective pentru substantivele de mai jos, acordându-le în gen, număr și caz.

- Cîmpie ...
- munte ...
- pădure ...
- rîu ...
- floare ...
- livadă ...

1.1. Alcătuiți propoziții cu una-două îmbinări de cuvinte.

2. Completați propozițiile cu adjectivele potrivite dintre paranteze:

a) Un fir de iarbă ..., o rază ...,
Un gîndăcel, un flutur, un clopoțel de floare,
După o iarnă ... ș-un dor...
Aprind un soare ... în sufletul ...!
(încălzitoare, verde, nemărginită, lungă, uimit, dulce)

(Vasile Alecsandri, „Sfîrșitul iernii”)

b) Pe mușchiul ..., ... ca o blană a pămîntului, căprioara stă jos lîngă ieșul ei. Acesta și-a întins capul cu botul ... și ... pe spatele mamei lui.
(cald, mic, umed, gros, catifelat)

(Emil Gîrleanu, „Căprioara”)

3. Puneți următoarele adjective la gradele comparativ și superlativ.

- înalt, adînc, curat, harnic, puternic.

3.1. Alcătuiți enunțuri cu două adjective.

4. Completați spațiile libere cu forma adecvată a adjectivului.

- Eroziunea solurilor este numită ... calamitate naturală națională.

- Adjectivele compuse se scriu:

– **cu cratimă**

franco-italian

nord-american

așa-zis, sus-numit

literar-muzical

artistico-fantastic

– **împreună**

microeconomic

electrochimie

rozalb

clarvăzător

preferit

Model: Fie binecuvîntată, precum a fost întotdeauna, pîinea noastră cea de toate zilele.

ADJECTIVE

FĂRĂ GRADE DE COMPARAȚIE

superior	complet
inferior	oral
exterior	general
optim	desăvîrșit
viu	principal
mort	petrolifer
perfect	maxim
veșnic	suprem
exact	excelent
întreg	admirabil
deplin	culminant
total	teribil
asemenea	colosal
obligatoriu	final
anume	incomparabil
anterior	inițial
posterior	unic
major	metalic
ultim	orfan
suprem	etc.

- Cîntecul ciocîrliei..., ca și cel al privighetorii, m-a ademenit.
- Dacă vom avea o atitudine ... față de mediul ambiant, vom evita dezastrul ecologic.
- Situația ... a apelor impune ca toate resursele acvatice să fie ocrotite și îngrijite.
- Rezervația naturală „Pădurea Domnească” dispune de o componentă floristică ... prin prezența unor specii rare de arbori și arbuști.

(foarte îngrijorătoare, cea mai mare, deosebit de bogată, la fel de frumos, mai grijulie)

5. Răspundeți la întrebări utilizînd adjective la diferite grade de comparație:

- Numiți cele mai mari râuri din Republica Moldova.
- Cum se numește cea mai ciudată enigmă a naturii din Valea Prutului?
- Numiți cel mai mare oraș din Republica Moldova.

Pronunțați și scrieți corect!

NU CONFUNDAȚI!

L-A cu LA

Model:

a) Pe tata **l-a** încîntat frumusețea Codrilor Moldovei.

b) **La** marginea pădurii se află o fîntînă cu apă cristalină.

- Introduceți în propoziții omonimele **l-a** și **la**.

Practic

Avizul

Document prin care se face publică o înștiințare cu caracter oficial. Avizul poate fi făcut oral (prin telefon, radio ori direct) sau în scris.

Structura:

1. Titlul („Aviz”).
2. Cuprins (data, locul, conținutul).
3. Semnătura.

Model:

Aviz

La 5 iunie 2008, ora 10:00, în Piața Vasile Alecsandri din orașul Bălți, sub egida Protecției Mediului din Moldova, va avea loc un concurs al tinerilor declamatori cu genericul „Terra – casa noastră comună”. Sînt invitați să participe copii de la 15 la 17 ani.
Cîștigătorii se vor bucura de un sejur la Marea Neagră.

Președintele Clubului Protecției Mediului, Vlad Pruteanu

- Ținînd cont de cerințele față de aviz, alcătuiți unul prin care veți înștiința cetățenii localității că la 22 aprilie, Ziua Pămîntului, se vor organiza activități de protecție a mediului cu genericul: „Omul e prietenul și ocrotitorul naturii”.
- Faceți un aviz (oral) pe care îl veți anunța colegilor de liceu, la un careu, prin care îi veți îndemna să participe la o activitate de salubritate a teritoriului școlii voastre.

Adolescentul și lumea

Copilăria

- Persoana care m-a influențat cel mai mult în viață

Persoana care m-a influențat cel mai mult în viață

Flacăra din frageda și îndepărtata copilărie

În acea dimineață de primăvară băiețelul Nicușor a ieșit pe pragul casei și privea cum discul roșu al soarelui se ridica încet deasupra orizontului. Fascinat de prospețimea aerului și frumusețea matinală, a întins minuțele spre astrul ceresc, de parcă voia să-l ia în palme. Deodată, pe umăr i s-a așezat un porumbel.

— Ajută-mă, băiețule! l-a rugat porumbelul. Sînt rănit la un picioruș și am mari dureri.

Băiatul s-a speriat de-a binelea de pasărea vorbitoare. Peste cîteva clipe, revenindu-și puțin, a cercetat piciorușul cu rana sîngerîndă. A alergat apoi în grădină și a rupt o frunză de pătlagină pe care a lipit-o pe rană și a legat-o cu o cordeluță, exact așa cum procedează mămica atunci cînd se întîmplă că Nicușor își rănește mîna sau piciorul. Într-un moment, porumbelul s-a transformat într-o flăcără uriașă, din care mai apoi a apărut un bărbat blajin cu barbă, avînd alături un șarpe. Micuțul Nicușor, zguduit de cele văzute, a căzut în fața casei, nepricepînd ce se întîmplă.

— Nu te speria, micuțule, te-am pus doar la încercare, dorind să aflu dacă ești bun la inimă și dacă poți să-i ajuți pe cei suferinzi. M-ai convins că bunătatea este unitatea de măsură a sufletului tău.

— Dar cine sînteți Dumneavoastră, nu cumva sînteți de la circ?

— Fiindcă ești un băiețel așa de bun, îți pot spune că eu sînt Asclepios, zeul medicinei. Cînd te vei face mare, vei deveni medic pentru a trata oamenii bolnavi. Să știi că toți bărbații din neamul tău vor vindeca oamenii, deoarece voi sînteți născuți sub steaua carității și a grijii față de lumea ce vă înconjoară. Ține minte aceste cuvinte...

Au trecut de atunci mulți ani și s-a întîmplat totul întocmai cum a prezis zeul medicinei...

Deși părinții săi insistau să se facă specialist în agronomie, Nicușor a devenit medic. Fiul său, Eduard, fiind influențat de tată, și-a continuat și el studiile la Institutul de Medicină din Chișinău.

În prezent, fiul lui Eduard, Nicolae, tizul și nepotul bunicului, studiază la Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testițeanu” din Republica Moldova.

Crezul dinastiei Țîbîrnă este: „Un medic adevărat își consacră timpul, talentul și măiestria pentru vindecarea oamenilor”.

Prezicerea zeului medicinei a devenit o realitate pentru familia Țîbîrnă.

Bunicul Nicolae, care are o vîrstă demnă de tot respectul, deseori iese pe pragul casei la revărsatul zorilor, sperînd că se va întîlni încă o dată cu zeul Asclepios, care i-a trasat calea vieții. Ce-i drept, vede uneori pe linia orizontului o flăcără ce seamănă foarte mult cu cea din frageda și îndepărtata sa copilărie...

Mihai Olenschi

Vocabular de referință

a fi fascinat – a fi fermecat, vrăjit, încântat
 prosperime – frăgezime
 flacăra – pară, văpaie
 blajin – blînd, bun
 a fi zguduit – a fi înspăimîntat, îngrozit

încercare – probare, străduință
 suferind – bolnav
 a prezice – a prevesti, a proroci
 a influența – a înrîuri

Structuri

- Pe mine m-a influențat...
- Mă mîndresc foarte mult cu...
- Îmi place că e...
- Îi încredințez cele mai mari taine...
- Simt o deosebită plăcere...

Sinonime

a trata = a combate o boală
 a se transforma = a se preface
 a se face specialist = a deveni specialist
 zguduit = șocat, impresionat

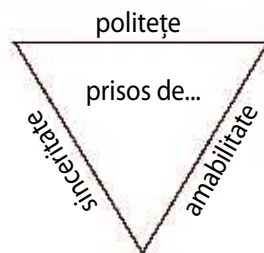
Antonime

a lega ≠ a dezlega
 nepricepînd ≠ pricepînd

Comunicare

1. Includeți structurile de mai jos în enunțuri.

Model: Eu am rămas fascinat de fapta eroică a copilului care și-a ajutat prietenul la nevoie.

2. Citiți textul și răspundeți la întrebări.

- De ce porumbelul a cerut ajutorul băiatului?
- Cum a fost ajutată pasărea?
- Cine era, într-adevăr, porumbelul?
- Ce a prezis zeul medicinei, Asclepios?
- Care e crezul dinastiei Țîbîrnă?
- Cine i-a influențat pe Eduard și pe fiul său, Nicolae, să aleagă profesia de medic?

3. Elaborați portretul fizic și moral al zeului medicinei, Asclepios.

Model: Zeul medicinei, Asclepios, avea puteri magice. Putea să se transforme în orice ființă...

4. Citiți textul și redați conținutul acestuia în numele copilului Nicușor.
5. Imaginați-vă și scrieți un dialog dintre băiețelul Nicușor și părinții săi, după întâlnirea cu zeul medicinei, Asclepios.

Model: Nicușor: — Știți cu cine m-am întâlnit?
 Mama: — Cu cine, Nicușor?
 Nicușor: — Cu Asclepios, zeul medicinei...
 Mama: — De unde ai mai scos-o și pe asta?
 Nicușor: —

Agendă

6. Citiți informațiile de mai jos și spuneți ce v-a impresionat cel mai mult.

A. Profesoara de limba română m-a influențat cel mai mult în viață. Îmi place că e deșteaptă și înțelegătoare. Deseori îi încredințăm mari taine. Dumneaei se îmbracă modest și cu gust. Simt o deosebită plăcere când comunic cu profesoara mea. Vreau și eu să devin profesoară de limba română.

Nicoleta F.

B. Îl respect pe prietenul meu, nenea Nicolae, pentru că este erudit, sociabil și foarte vesel. Am învățat de la dumnealui să repar aparate video și audio, precum și aparate de uz casnic. Nenea Nicolae m-a influențat cel mai mult în viață.

Dragoș T.

C. Cel mai mult m-a influențat în viață vecinul meu. El m-a învățat diferite metode de luptă împotriva oamenilor răi. Îi sînt foarte recunoscător că datorită lui nu sînt un om laș, fricos. Vecinul meu nu e doar un sportiv bun, dar și un om mereu gata să vină în ajutorul celor nedreptățiți.

Vitalie C.

D. Pe mine m-a influențat cel mai mult în viață diriginta noastră. Toate zilele de odihnă le petrecem împreună. Pe unde numai n-am fost cu diriginta noastră! Am mers în Carpați și la mare. Dar cît de interesantă a fost expediția pe Nistru!

Ștefan R.

E. Mă mîndresc foarte mult cu mama mea, care este o femeie deosebită. Mama e o gospodină foarte bună. Multe femei i se adresează după sfaturi și ajutor. Rudele și prietenii noștri o numesc „medicul sufletelor”, deoarece ea este bunătatea bunătăților. Mama mea este persoana care m-a influențat cel mai mult în viață.

Andreea T.

6.1. Ce informație se potrivește mai mult cu imaginea persoanei care v-a influențat cel mai mult în viață? De ce?

7. Citiți încă o dată cele cinci informații și completați tabelul de mai jos, conform modelului propus.

Informația	Calitățile esențiale (fizice și morale) ale persoanei	Ce îmi place mai mult la persoana respectivă?
A.	Deșteaptă, înțelegătoare, modestă și comunicativă	Îmi place că profesoara este înțelegătoare și modestă.

8. Selectați, într-o coloană, trăsăturile de caracter ce se potrivesc persoanei care v-a influențat cel mai mult în viață.

8.1. Faceți portretul moral al persoanei care v-a influențat cel mai mult, utilizând trăsăturile de caracter selectate.

Sinceritate, dragoste pentru adevăr, dragoste pentru dreptate, indiferență, generozitate, neînțelegere, prietenie, minciună, frică, lenevie, punctualitate, nepăsare, mândrie, grosolănie, optimism, invidie, lașitate, încăpăținare, gîngășie, onestitate, grijă față de oameni, lăcomie, atenție, deschidere sufletească, îngîmfare, curaj, hărnicie, inteligență, delicatețe, veselie, agerime, pesimism, răbdare, entuziasm, finețe, nervozitate, nestăpînire, farmec, principialitate, chibzuință, obraznicie, furie, bunăvoință.

9. Scrieți într-o coloană trăsăturile de caracter care vi se potrivesc și alcătuiți enunțuri cu ele.

10. Scrieți trăsăturile de caracter care vă lipsesc, dar pe care ați vrea să le aveți, și alcătuiți cu ele enunțuri.

11. Descrieți persoana care v-a influențat cel mai mult în viață, conform algoritmului de mai jos:

Un enunț – numele și profesia persoanei;

Două enunțuri – portretul său fizic;

Trei enunțuri – portretul său moral;

Patru enunțuri – faptele ce caracterizează persoana;

Cinci enunțuri – ce vă place cel mai mult în felul de a fi al persoanei.

12. Citiți proverbele și cugetarea despre copii și copilărie.

- Copilul care este iubit are mai multe nume. (*proverb maghiar*)
- Cine n-are copii n-are lumină în ochi. (*proverb persan*)
- Copilăria singură este veselă și nevinovată. (*Ion Creangă*)

13. Citiți textul „Domnu’ Trandafir” și răspundeți la întrebări.

„Și acum mi se pare că Domnu’ nostru a fost un om deosebit. Era bine făcut, puțin chel în vârful capului, cu mustăcioară neagră și cu ochii foarte blajini. Zîmbea cu bunătate, încruntîndu-se cîteodată, insuflîndu-ne un respect nemărginit.

Ne învăța nu pentru că trebuia și pentru că i se plătea, dar pentru că ne iubea de parcă am fi fost copiii lui.

Avea un prisos de bunătate în sufletul său. În acest suflet era ceva din credința unui apostol.

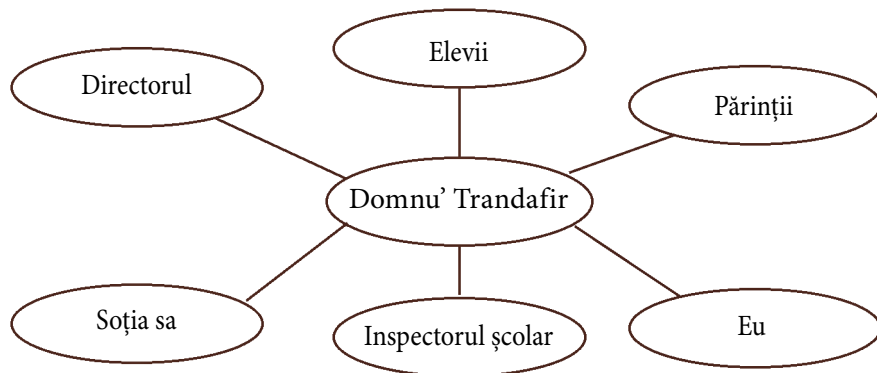
Îmi aduc aminte ce zarvă a fost cînd, într-un rînd, s-a zvonit că pe Domnu’ Trandafir are să-l mute într-o comună, peste Siret. Ne-am strîns seara toți băieții, am vorbit, unii plîngeau și am luat o hotărîre mare – să ne ducem și noi cu Domnu’ peste Siret.

Dar Domnu’ nu s-a dus nicăieri, a rămas acolo pe pămîntul nostru; și în pămîntul nostru și l-au îngropat.”

- Cine a fost Domnu’ Trandafir?
 - Cum arăta el?
 - Ce îi învăța Domnu’ Trandafir pe elevi?
 - Ce zvon a apărut în școală?
 - Ce au hotărît băieții?
 - De ce au decis băieții să plece cu învățătorul lor peste Siret?
 - Din ce cauză Domnu’ Trandafir nu și-a părăsit copiii?
 - Credeți că Domnu’ Trandafir avea o mare influență asupra elevilor?
- Argumentați.

14. Caracterizați-l pe Domnu’ Trandafir în numele persoanelor indicate în cerceulețe.

Model: Ce noroc avem că bunul Dumnezeu ne-a trimis în școala noastră un învățător deștept, erudit și atît de bun la inimă! Etc.

15. Citiți poezia și elaborați portretul învățătorului.

Bătrînul învățător

Pășește încet înspre casă
Cu pasul domol, ostenit,
De parc-ar veni de la coasă
Ori s-ar întoarce din mit.

De mult nu-i aleargă în cale
Cete zglobii de puștani,
Iar părul i-i albe petale,
Nins e de griji și de ani.

Treceți-i mai des pe la poartă
Și-n ușă să-i bateți mai des,
Căci v-a petrecut și v-așteaptă
Pe toți ce în viață-ați purces.

Vorbiți-i când merge spre casă,
Cu pasul domol, ostenit,
De parc-ar veni de la coasă
Ori s-ar întoarce din mit.

Evelina Pricop

16. Explicați, în șase enunțuri, sensul expresiei: „De parc-ar veni de la coasă ori s-ar întoarce din mit”.

17. Citiți strofa a doua a poeziei și comentați-o, în șase enunțuri.

Model: Profesorul e, probabil, de mult la pensie. Copiii, desigur, nu-i mai aleargă în întâmpinare și ...

18. Comentați versurile:

„Treceți-i mai des pe la poartă
Și-n ușă să-i bateți mai des...”

19. Faceți portretul învățătorului, conform reperelor propuse:

- aspectul fizic;
- trăsăturile de caracter;
- obiceiuri;
- preferințe;
- fapte;
- relații cu elevii, părinții, colegii;
- opinia personală despre profesor.

20. Prezentați portretul primului învățător/primei învățătoare. Ce calități ați prețuit mai mult la ei? De ce?

21. Cum credeți, v-a influențat primul învățător/prima învățătoare în viață? Cum?

22. Descrieți, în șase enunțuri, portretul ideal al unui pedagog.

Pronume personale în acuzativ

• La cazul acuzativ pronumele personale au forme accentuate și neaccentuate.

Nominativ		Acuzativ Formele	
S i n g u l a r	persoanele	accentuate	neaccentuate
	1 eu	(pe) mine	mă - mă mă -
	2 tu	(pe) tine	-mă- m- -m-
	3. m. n. el f. ea	(pe) el (pe) ea	te- te te- -te- îl l- -l- o -o -o
P l u r a l	1 noi	(pe) noi	ne -nene- -ne-
	2 voi	(pe) voi	vă -vă vă- -vă
	3. m. n. ei f. ele	(pe) ei (pe) ele	-v -v- îi -ii -i- le -le le- -le-

• Pronumele neaccentuate **determină totdeauna un verb**. Ele pot fi folosite singure – **mă** așteaptă prietenul – sau pot însoți obligatoriu pronumele neaccentuate cu prepoziția **pe**:

Pe mine mă așteaptă.

Așteaptă-mă pe mine.

Mă așteaptă pe mine.

A pus ochiul pe mine.

A pus haina pe el (pe scaun).

• Scrierea grupului pronume-verb auxiliar

Pronume în acuzativ		
-	te-am	l-am
m-ai	te-ai	l-ai
m-a	te-a	l-a
m-ați	-	l-ați
m-au	te-au	l-au

Pronume în acuzativ dativ			
-	v-am	le-am	i-am
ne-ai	-	le-ai	i-ai
ne-a	v-a	le-a	i-a
m-ați	v-ați	le-ați	i-ați
m-au	v-au	le-au	i-au

1. Completați propozițiile începute conform modelului propus:

Model:

Pe mine m-a ajutat un profesor.

Pe tine -a văzut un coleg.

Pe el -a.....

Pe ea a vizitat-.....

Pe noi -a.....

Pe voi -a.....

Pe ei -a.....

Pe ele -a.....

2. Copiați propozițiile și subliniați pronumele personale în cazul acuzativ.

- Eu îl cunosc pe Ion Creangă. Opera sa literară i-a influențat pe mulți oameni de artă.
- Te voi ruga să ai grijă de ei.
- Vi-1 dau imediat.
- Profesoara de limba română m-a influențat cel mai mult în viață.

3. Introduceți în alte contexte pronumele personale în cazul acuzativ din ex. 2.

Model: Toți îl ajutau pe bătrînul neputincios.

4. Completați spațiile punctate cu pronumele ÎL sau Îl conform sensului propoziției.

Lupta nu ținu multă vreme,... prinseră pe tîlhari și... legară zdravăn. După ce cercetară vasul și... găsiră pe căpetenia piratilor,... salvară și pe captivi.

5. Scrieți pronumele care pot forma silabă comună cu verbele. Respectați indicațiile din paranteze.

(pers. a II-a sg.) te- >

(pers. a III-a sg.) ... > au influențat

(pers. I sg.) ... >

Adolescentul și lumea

Sărbători și tradiții

- Salutul – cartea de vizită
- Atitudinea față de cei în etate – tradiție sau datorie?
- Relația părinți – copii la diferite popoare

Salutul, cartea de vizită (semnificații la diferite popoare)

Bună ziua! Salut! Noroc! Salam aleikum! Hello! Bonjour!...

Expresia eu vă (te) văd este utilizată ca formulă de salut la zuluși. Un trib din Africa are formule de salut pentru toate cazurile vieții: **acușe** – pentru omul care lucrează, **acuare** – pentru omul obosit, **acurin** – pentru cel venit din alte localități.

Există formule de salut pentru omul ce merge, pentru omul care stă, pentru omul culcat, pentru omul fericit, pentru cel nefericit etc.

Dar și mai variate erau mișcările și gesturile oamenilor din diferite țări atunci când se întâlneau.

*Săru' mîna,
doamnă!*

Unii se înclinau adînc.

*Salam aleikum,
domnul meu!*

Alții cădeau în genunchi bătînd pămîntul cu fruntea.

*Te salută robul
credincios!*

Unii duceau mîna la frunte și la inimă.

Bună ziua!

Alții se atingeau cu vîrfurile nasurilor.

*Sînt bucuros să vă salut,
stimată doamnă!*

Doamnelor din înalta societate li se făceau reverențe adînci.

*Vă salut, domnule
cavaler!*

Cavalerii își deschideau **viziarele** de la coifurile grele și-și scoteau mînușile de luptă. Sclavii din Roma antică își descopereau capetele rase...

Noroc! Sînt bucuros de întîlnire!

Salut!

În zilele noastre putem vedea cum își strâng mâinile bărbații, cum unii își fac de la distanță semne de salut cu mâna, cum niște femei ce nu s-au văzut **de mult** se îmbrățișează, cum niște fete se sărută pe un obraz și pe celălalt.

A te **eschiva** de la o salutare sau a nu răspunde la salut a fost considerat în toate timpurile și la toate popoarele culmea unei creșteri proaste și a lipsei de respect. Căci înclinarea capului, scurtele cuvinte de salut au un sens foarte mare: Te văd, omule! Sînt bucuros să te întîlnesc! Îți doresc sănătate, pace, voie bună, fericire! Toate aceste cuvinte, simple, obișnuite sînt cuprinse în îmbinarea *Bună ziua!*

Vocabular de referință

splendid – strălucitor, minunat
vizieră – (de la „a vedea”) partea din față a coifului
a se eschiva – a se sustrage de la o obligație,
de la o îndatorire, a se retrage pe furiș
reverență – plecăciune în semn de respect

Sinonime

trib = neam, seminție
sclav = rob
a se înclina = a se apleca
a flutura = a clătina, a filfi
militar = ostaș, soldat
creștere = educație

Antonime

variat ≠ stabil, constant
a se întîlni ≠ a se despărți
a cădea ≠ a se ridica
lipsă ≠ prezență

Structuri

- Consider că...
- În opinia mea...
- A saluta înseamnă...
- Am ales varianta...
- Probabil că...
- Formule de salut
- Salut însoțit de zîmbet...
- Sensul reverențelor.

Familii de cuvinte

expresie – expresivitate, expresiv(ă)
localitate – loc, locuință, locatar
fluture – fluturare, a flutura

Comparații!

rob – раб
gest – жест
gardă – гвардия

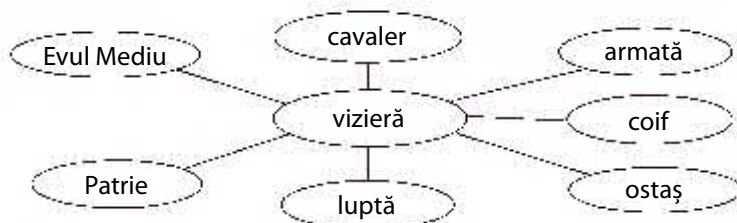
Comunicare

1. Alcătuiți îmbinări cu următoarele cuvinte: *splendid, a se eschiva, trib, sclav, expresie, gardă.*

Model: răspuns splendid.

2. Introduceți în enunțuri îmbinările de cuvinte alcătuite.
3. Găsiți asociații pentru cuvintele propuse: *a se despărți, lipsă, a flutura, militar, localitate.*

Model:

4. Elaborați un microtext cu asocierile unui cuvânt.

Model: (Asociația cuvîntului vizieră)

Cavalerii medievali erau ostași curajoși. Ei făceau parte din armata regală. Cînd patria lor se afla în pericol, militarii își puneau armura și porneau la luptă. Cavalerii își deschideau vizierele doar în fața doamnelor, pentru a le saluta cu respect.

5. Citiți textul „Bună ziua!...” și răspundeți la întrebări.

- Ce formule de salut utilizează zulușii? Dar un alt trib din Africa?
- Cum se salutau muschetarii?
- Care sînt formulele contemporane de salut?
- De ce se salută oamenii?

6. Priviți cu atenție imaginile ce însoțesc textul și improvizați un dialog al unei perechi de interlocutori (la alegere).

Model: Dialogul a doi oameni din epoca de piatră.

- Uite, n-am nici o piatră în mînă. Te salut, Dio!
- Nici eu n-am vreo armă de luptă. Sînt bucuros să te întîlnesc, Ric!
- Unde ții calea?
- Îmi caut tribul. M-am rătăcit de ai mei cînd luna era încă plină.
- Merg spre Valea de Granit. Astăzi, înainte de răsăritul soarelui, am zărit dîre de fum înalte lîngă Peștera Albastră. Cu siguranță că-s ai tăi.
- Îți mulțumesc, Ric! La revedere!
- La revedere, Dio! Ia seama și nu te mai rătăci!

Agendă

1. Citiți informațiile și pregătiți-vă să răspundeți la întrebările concursului *Salutul, cartea de vizită*.

• Salutul în țara noastră

La noi în țară se salută simplu cu „Bună ziua”, „Bună seara” etc. și se spune la despărțire „La revedere” sau, mai intim, „Pa”. Există și alte formule: „Salut”, „Salutare”, „Noroc”, „Să trăiți”. Toate aceste formule sînt, de regulă, însoțite de o strîngere de mînă, care trebuie să nu fie nici indiferentă, dar nici prea pronunțată.

Bărbații salută femeile pe care le cunosc cu formula: „Sărut mîna”.

Cînd intră o femeie sau o persoană mai în vîrstă, trebuie s-o salutăm ridicîndu-ne în picioare. Nu este elegant să întrerupem brusc o conversație pentru a saluta sau a ne lua rămas-bun; așteptăm pînă se face o pauză. Cel tînăr salută, de regulă, primul, bărbatul salută femeia.

• În Germania există un puternic curent pentru desființarea salutului însoțit de strîngerea mîinii. S-a constatat că în afara faptului că este un mijloc de răspîndire a bolilor, acest fel de a-ți saluta colegii de muncă răpește cel puțin 20 de minute pe zi din timpul acordat procesului muncii.

• Salutul la chinezi

Dacă veți avea posibilitatea să plecați în China, nu uitați să lăsați acasă hainele colorate, îmbrăcați-vă sobru. Nu îmbrățișați, nu sărutați și nu mângâiați chinezii, deoarece aceasta ar însemna, în opinia lor, că sunteți lipsit de educație. Chinezii evită în fel și chip relațiile cu străinii.

• **Cavalerii medievali**, ca să-și demonstreze bunele intenții, își scoteau coifurile, lăsându-și capetele neapărate. Mai târziu descoperirea capului în semn de salut s-a înrădăcinat pretutindeni. Aceeași formă de salut simplificată e ridicarea mîinii spre căciulă, de parcă ai vrea să ți-o scoți de pe cap.

• Salutul la japonezi

Un japonez face o reverență adîncă în fața unei persoane importante, una mai puțin adîncă în fața unui coleg sau a unei persoane de rînd.

Pentru o reverență respectuoasă, japonezul se apleacă sub un unghi de 30°, ținînd mîinile cu palmele în jos de o parte și de alta a corpului sau în fața pulpelor pînă aproape de genunchi. După o scurtă pauză, își ridică capul. Este un act care se face în tăcere, însemnînd un respect deosebit.

• Salutul la americani

Cînd se întîlnesc doi americani care nu s-au văzut mult timp, aceștia se salută fără a se îmbrățișa călduros; ei obișnuiesc să-și strîngă mîna mai puțin frecvent decît oamenii din alte

2. Formați două echipe și puneți-vă reciproc întrebările corespunzătoare. Pentru fiecare răspuns corect, echipa respectivă va avea cîte un punct.

Întrebările concursului *Salutul, cartea de vizită*.

Echipa I

- Numiți formulele de salut utilizate în țara noastră.
- Cum sînt salutate femeile în țara noastră?
- Cum trebuie să ne îmbrăcăm atunci cînd facem o călătorie în China?
- Chinezii pot fi îmbrățișați, sărutați sau mîngîiați atunci cînd ne întîlnim cu ei?
- Cît de bucuroși sînt chinezii de relațiile lor cu străinii?

Echipa a II-a

- De ce germanii ar dori să desființeze salutul însoțit de strîngerea mîinii?
- Ce sensuri au reverențele la japonezi?
- Cum se salută americanii?
- De ce cavalerii medievali își scoteau coifurile pentru a se saluta?
- Prin ce formă de salut a fost înlocuită descoperirea capului?

3. Citiți cu atenție situațiile, selectați variantele potrivite, apoi argumentați-vă opțiunea.

Model: Am ales varianta „a”, deoarece omul întîlnit pe stradă e o cunoștință a unui prieten al meu și aceasta înseamnă că și eu trebuie să-l salut. Amicii amicului meu sînt și amicii mei.

- Mergi pe stradă cu un prieten. Acesta salută un om pe care nu-l cunoști; chiar s-a oprit din mers pentru asta. Oare trebuie să-l saluți și tu?
 - a) Îl salut.
 - b) Nu-l salut,
 - c) Aștept să fiu prezentat, apoi îl salut.
 - Ați urcat în autobuz pe ușa din spate și ați observat că lângă ușa din față stau niște prieteni ai voștri. E nevoie să-i salutați? Dacă da, cum o faceți?
 - a) Voi striga de la ușa din spate: „Salut, prieteni, sînt aici!”
 - b) Voi ruga pasagerii să-mi permită să trec spre prietenii mei.
 - c) Voi aștepta stația următoare și voi coborî din autobuz pentru a urca pe ușa din față, ca să fiu cu prietenii.
 - Pe culoarul școlii discută cîțiva profesori. Printre ei, Sandu îl observă și pe dirigintele clasei sale. Trecînd pe lângă profesori, el spune politicos: Bună ziua, domnule Nicolaescu! Cum ați proceda fiind în locul lui Sandu?
 - a) Aș proceda la fel.
 - b) Aș saluta fără a nominaliza.
 - c) Aș trece înainte de parcă nu i-am observat.
 - Probabil că vi s-au întîmplat astfel de cazuri: adesea întîlniți același om, bunăoară, în micul scuar prin care treceți în drum spre școală. Dar nu vă cunoașteți. Se cuvine oare să-l salutați?
 - a) Nu. Salut doar oamenii cunoscuți.
 - b) L-aș saluta, deoarece îl întîlnesc în fiecare zi.
 - c) Într-o zi aș face cunoștință cu el, apoi l-aș saluta regulat.
 - Cui putem zice, în loc de „Bună ziua!”, „Noroc!”?
 - a) Tuturor oamenilor.
 - b) Doar prietenilor și rudelor apropiate.
 - c) Nimănu.
 - Cine trebuie să salute primul: bărbatul sau femeia?
 - a) bărbatul;
 - b) femeia;
 - c) ambii.
- 4. Citiți informația și răspundeți la întrebarea: Ce s-ar întîmpla dacă ar dispărea dintre oameni limbajul gesturilor?**

Limbajul gesturilor

Diverse gesturi sînt interpretate în mod diferit în diverse țări. Fiți atenți deci. În Olanda, cînd sucești degetul la tîmplă, voind să accentuezi prostia cuiva, arăți de fapt că acest cineva este deștept. Cît despre „colac”, acesta înseamnă: în SUA – „totul e O.K.”, în Japonia – „bani”, în Franța – „e rău de tot”, în Turcia – „te omor”.

Se știe că englezii sînt calmi, reci, siguri de ei, distanți. Femeia întotdeauna este cea care îl salută pe bărbat, strîngerea mîinii nu se practică cu nici o ocazie, fiind considerată un obicei „continental”. În Germania politețea înseamnă corectitudine. Raporturile ierarhice sînt caracterizate prin respect. Darurile făcute cu diferite ocazii înseamnă respectul pe care-l arată unul altuia. Cu orice ocazie, la cel mai neînsemnat ospăț, nemții ciocnesc paharele, dînd acestui gest valori pe care nu le are în nici o altă țară de pe glob.

Ortografia adverbelor

O dată (cu) (ce)	- opus lui <i>de două ori</i>; - de mai multe ori; - element al unei probleme; - <i>o dată</i> istorică; - <i>în același timp cu</i>; - din moment ce.
O dată	1. <i>odinioară, mai demult; cândva, într-o bună zi</i>; 2. <i>imediat, brusc</i>; 3. <i>întreg, foarte bun, de treabă</i>; 4. <i>în același moment, simultan</i>.
O dată și o dată=	<i>mai curînd sau mai devreme, de foarte multă vreme.</i>

Vreodată	- <i>mai demult, cândva, o dată</i>; - <i>la un moment dat; în viitor</i>.
Vreo dată	- <i>despre o dată calendaristică</i>; - <i>un element al unei probleme</i>.

Deodată	<i>pe neașteptate, brusc, în același timp, simultan, concomitent.</i>
De o dată	- dată calendaristică; - eveniment istoric; - dată (element) într-o problemă.
De o dată =	<i>de odinioară, de cândva; în opoziție cu de acum.</i>

Cîteodată	- din cînd în cînd, uneori.
Cîte o dată	- dată calendaristică; - dată a unei probleme; - în opoziție cu cîte de două ori.
Cîte o dată?	- numai interogativ sau exclamativ, în corelație cu <i>cîte azi? cîte azi! au cîte acum? cîte acum!</i>

1. Consultați tabelul *Ortografia adverbelor*, apoi completați spațiile punctate cu adverbe potrivite.

a)

- Era... un copil foarte politicos.
- El s-a salutat astăzi... cu directorul școlii.
- Băiatul trebuia... să afle rezultatele concursului literar.
(*o dată, odată, odată și odată, в конце концов*)

b)

- Prietenul meu nu-și amintea să nu-l fi salutat... pe vecinul său.
- Elevul a verificat textul dictării istorice, pentru a nu omite (пропустить) ... importantă.
(*vreodată, vreo dată*)

2. Transcrieți propozițiile, selectînd formele potrivite ale adverbelor.

- Pe parcursul vieții, te întâlnești cu tot felul de oameni dintre cei mai ciudați (странные), ale căror gânduri nu le poți afla *nici o dată/ niciodată*.
- Tu l-ai salutat pe cîntărețul Vasile Șeicar de mai multe ori, dar eu *nici o dată/niciodată*.
- Acum ori *nici o dată/niciodată* trebuie să-ți hotărăști soarta.

3. Referiți-vă la tema SALUTUL, CARTEA DE VIZITĂ, introduceți în enunțuri perechile de adverbe:

demult	–	de mult
deloc	–	de loc
altfel	–	alt fel
totuna	–	tot una

Altă dată

- în altă împrejurare, cu altă ocazie
- dată a problemei;
- dată calendaristică.

Altădată

- odinioară, demult, odată, cîndva, în trecut
- cîndva, în viitor.

Nici o dată

Niciodată =

în nici o împrejurare, nicicînd, cu nici un prilej;

- opus lui *de două ori*;
- moment istoric, element al unei probleme, dată calendaristică;

Nici odată = în corelație cu *nici acum*.

Demult

- odinioară, altădată;
- cînd?

De mult

- de multă vreme; de cînd?
- în formulări ca: *așa de mult efort*.

Întruna

- mereu, fără întrerupere;
- permanent, tot timpul.

Într-una

- în una (din două sau mai multe);
- în una + s. fem.

Altfel (adv.), altminteri, în alt chip, în alt mod, în altă manieră.

(Un), (o) **altfel de** (loc. adj.) – diferit, deosebit;

Alt fel (de) (adj. pron. + s.) – alt soi, alt tip.

De altfel

- cu toate astea, cu toate acestea;
- pe lângă acestea;
- altminteri;
- însă;
- diferit (ca în ex. *Cît de altfel este el!*)

Model:

- Demult, la țară se obișnuia ca tinerii, salutînd bătrînii, să le sărute mîna.
- De mult timp așteptăm să-l salutăm pe poetul nostru iubit Nicolae Dabija.

4. Utilizați adverbele potrivite din tabelele din stînga, redactați o micro-compunere pe tema **Salutul**, un act de manifestare a prieteniei și respectului (șase-șapte enunțuri).

Model:

Cîteodată văd cum unii tineri salută oamenii în vîrstă. Odată...

5. Selectați din **Dicționarul înțelepciunii** ori din alte izvoare folclorice cinci zicători sau proverbe cu referire la salut.

- 5.1. Utilizați adverbele studiate. Descrieți în trei enunțuri o situație în care ați folosit proverbul sau zicătoarea.

Model:

Mergeam odată prin parc și în în-tîmpinarea mea venea un fost coleg de clasă. Deși nu eram certați, el a trecut pe lângă mine de parcă nu m-a cunoscut. Atunci eu i-am spus cu sarcasm: — Bună ziua, căciulă, că stăpînul n-are gură!...

Pronunțați și scrieți corect!

NU CONFUNDAȚI!

I-AU cu IAU

Model:

- Lui Radu **i-au** dat o carte.
- Iau** și eu un măr. (verbul *a lua*)

- Alcătuiți propoziții cu omofonele **i-au** și **iau**.

Atitudinea față de cei în etate – tradiție sau datorie?

Un bătrîn sub clar de lună

Era noapte târzie. După o pauză lungă, moș Tudor Cîmpeanu a început să-și depene trista sa poveste.

— Atîta băiat am și eu. Femeia mi-a murit anul trecut. Rămas de unul singur, nu puteam să-mi găsesc liniștea sufletească. Într-o zi, a venit pe la mine băiatul meu. Am sfătuit mult și, în sfîrșit, am hotărît că trebuie să vînd casa și să mă mut la Bălți, adică la dînsul. Drept să-ți spun, mi-a fost foarte greu să fac acest pas. Am vîndut casa de dragul lui Ion și al nepoților. La început **mi-au dat** o cămeruță, dar peste cîteva săptămîni nora m-a anunțat că acolo trebuie să doarmă Cezara, nepoțica. Mi-a lămurit că fata are mult de învățat și are nevoie de o cameră **separată**. N-am zis nimic și am trecut în salon. Peste un timp oarecare..., Ion, băiatul meu, mi-a propus să-i cumpăr nepoțelului Traian, care învîta în clasa a patra, un pian. Cum puteam să nu-i cumpăr? Mai ales că Ion îmi lăsase ceva bani de la casa vîndută... Într-o zi am dat toți banii pentru pian. Ce-i drept, au așezat în salon o frumusețe de pian, nu alta. Și Traian cînta atît de bine!

Dar principalul este că au pus pianul în locul canapelei pe care dormeam eu. Așa că de-acum înainte n-am mai avut loc nici în salon. M-aș întoarce în sat, dar nu mai am nimic: nici casă, nici bani...

Așa că trebuie să-i aștept cumințel pe toți pînă vor elibera baia ca să pot să mă culc. E greu, totuși, ceva mă mai liniștește: unora li-i și mai greu. Mai **deunăzi**, într-o emisiune radiofonică se vorbea despre un bătrîn care a rămas cu totul în drum. Dormea și el sărmanul pe unde se nimerea. Într-o zi l-au găsit niște oameni sub o tufă de vie, au sunat prin raion și l-au plasat, în sfîrșit, la un azil de bătrîni din Chișinău. Păcat... Nici să-ți închipui, tinere – a fost cîndva felcerul satului!... I-a ajutat pe toți oamenii bolnavi și la urmă a rămas fără casă și fără masă. Tare interesantă mai este și lumea asta... Și parcă avem și noi legi scrise, care-i obligă pe copii să aibă grijă de părinții lor neputincioși!... De una mă bucur: bine că nu mă vede Tinca, femeia mea, în ce situație am rămas...

Bătrînul își terminase deja povestea durerii, cînd o voce frumoasă femeiască îi strigă prin fereștrua întredeschisă de la bucătărie.

— Tată, vino la culcare!

— Noapte bună, tinere! Am plecat. Baia s-a eliberat...

Bătrînul se ridică destul de îndemînat și dispăru în întunericul intrării de la casa noastră. Am rămas cîteva clipe locului, încercînd să găsesc o rezolvare potrivită pentru moș Tudor. Dar noaptea era târzie. Luna se ascunse după un nor. M-am pornit și eu spre apartamentul nostru, unde mă așteptau cei mai dragi oameni: părinții mei bătrîni, soția, fiul și fiica.

Mihai Olenschi

Vocabular de referință

a depăna – (fig.) a povesti
cotidian – zilnic
compătitor – binevoitor, mărinimos
afectuos – amabil, prietenos
a plasa – a așeza, a repartiza
separat – despărțit, izolat
deunăzi – nu demult, cândva
neputincios – dibaci, iscusit, priceput
mărinimos – darnic, generos, milos

Antonime

profund ≠ superficial
separat ≠ împreună
neputincios ≠ viguros, voinic

Structuri

- Cred că fiecare e dator să...
- Datoria sfântă a fiecărui om e...
- A avea grijă de părinți înseamnă să...
- Trebuie să respectăm legile scrise și nescrise cu referire la...
- Nu-mi imaginez cum s-ar putea să...

Comparații!

a sfătui – советовать
a se odihni – отдыхать
felcer – фельдшер

Familii de cuvinte

profund – profunzime, a se aprofunda
separat – separatism, separatist, a separa, separator, separeu
neputincios – neputință, putere, puternic

Comunicare

1. Asociați cuvintele din cele două coloane pentru a forma îmbinări de cuvinte.

Model: bătrîn neputincios

Bătrîn
Privire
Dormitor
Copil
Camera
Mînă
Lac
Gest

separat
separată
neputincios
neputincioasă
îndemînatic
îndemînatică

2. Alcătuiți enunțuri sau texte cu îmbinările de cuvinte din ex. 1, avînd ca subiect „Atitudinea față de cei în etate”.

Model: Era odată un bătrîn neputincios. Avea o privire...

3. Citiți textul „Un bătrîn sub clar de lună” și răspundeți la întrebările de mai jos.

- Cînd și unde se desfășoară acțiunea?
- De ce bătrînul și-a vîndut casa?

- De ce a cumpărat bătrînul un pian?
- Unde dormea moș Tudor după ce a cumpărat pianul?
- Cum era fiul lui moș Tudor?
- Ce sfaturi ați putea să-i dați lui Ion?

4. Imaginați-vă portretul fizic al lui moș Tudor. La descriere, folosiți reperele de mai jos.

statura	fruntea	gesturile
ochii	culoarea feței	îmbrăcămintea
părul	vorba	ținuta

5. Faceți o descriere comparativă a climatului psihologic din familia Cîmpeanu și familia voastră, conform reperelor propuse.

- Condițiile de viață ale bunicului (bunicilor) (unde dorm? cum se alimentează? cu ce se îmbracă? ocupațiile lor cotidiene);
- onorarea din partea fiecărui membru al familiei a obligațiilor față de bunici;
- respectarea și păstrarea tradițiilor de familie (sărbătorile religioase, zilele de naștere și cele onomastice, jubileele etc.);
- atitudinea membrilor familiei față de bunici.

Model:

Familia Cîmpeanu

- Bunicul este lipsit de orice condiții normale de viață...

Familia mea

- Bunicii mei au aceleași condiții de viață ca și toți membrii familiei noastre. Au dormitorul lor separat. Luăm masa împreună...

6. Comentați aforismul lui Confucius. Utilizați următoarele repere: *simțul responsabilității, surprinzător de..., extraordinar de..., a evita conflictele, climat favorabil, atmosferă de dragoste și respect, atmosferă afectivă.*

...în relațiile cu părinții și bunicii, fiți răbdători, mărinimoși, politicoși, compătimitori, buni, înțelegători și ascultători!

Model:

Fiecare om trebuie să fie pătruns de simțul responsabilității în relațiile cu părinții și bunicii. Să nu uităm că...

Agendă

1. Continuați comunicarea despre bunicii voștri. Descrieți aspectul lor fizic și evidențiați calitățile lor morale, exemplificând prin fapte sau întâmplări deosebite.

Model:

Bunicii sînt cele mai dragi ființe. Ei au trecut prin viață, au cunoscut și binele, și răul. Blîndețea, bunătatea și înțelepciunea lor ne luminează, ne încălzesc viața și sufletele noastre. Bunica mea este o doamnă zveltă, ...

- 2. Sfătos ca toți bunicii, bunicul i-a dat nepotului său câteva sfaturi. Citiți-le și discutați-le în echipe. Argumentați.**

Model:

Primul sfat ne îndeamnă să trăim fiecare clipă cu folos, aducând bucurii celor apropiați și, în general, tuturor oamenilor din jurul nostru.

Sfaturile bunicului!

- Trăiește astfel încât să nu faci umbră pământului.
- Tot ce faci, fă cu atenție și gândește-te la urmări (consecințe).
- Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face.
- Apără pe cei bătrâni și neputincioși.
- Prețuiește iubirea părinților și a bunicilor mai mult decât argintul și aurul.
- Ferește-te de oameni invidioși, îngîmfați și răutăcioși.
- Nu fugi de dificultăți și ține minte că munca aduce satisfacție și bunăstare.
- Să nu te porți cu alții așa cum nu ți-ar plăcea să se poarte alții cu tine.
- Să respecti întotdeauna cuvîntul dat.
- Să te porți decent (cuvîncios) și cumpătat în viață.

- 3. Reflectați asupra proverbului următor:**

Pe orice bătrîn să-l cîntești ca pe un părinte și pe orice tînăr ca pe un copil al tău. Puteți începe astfel: Dacă fiecare om ar purta respectul oamenilor în etate, nimeni nu s-ar teme de bătrînețe. Dar în societatea noastră...

Continuați în șase enunțuri.

- 4. Intervistați străbunii ori bunicii voștri, folosindu-vă de chestionarul propus.**

Chestionar pentru străbuni și bunici

- Ce a fost important pentru Dumneavoastră în viață?
- Ce calitate v-a ajutat să depășiți obstacolele vieții?
- Ce ați admirat cel mai mult în viață și ce ați prețuit mai mult la oameni?
- Ce ați detestat mai mult la oameni?
- Ce calități v-au ajutat cel mai mult în relațiile cu oamenii?
- Care e cea mai mare performanță din viața Dumneavoastră?
- Care au fost cele mai dificile momente din viața Dumneavoastră?
- Ce regretați astăzi?
- Dacă ați avea acum 16-17 ani, ce v-ați proiecta pentru viitor?
- Adresați un apel către cei tineri!

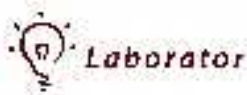
- 5. Întocmiți o listă de acțiuni pe care ați putea să le întreprindeți pentru a ajuta oamenii în etate.**

Începeți astfel: *Îi ajut să facă cumpărăturile necesare...*

- 6. Întocmiți o altă listă în care veți menționa de ce n-ați izbutit să-i ajutați pe unii oameni în etate.**

Model:

Nu pot să le fac cumpărăturile necesare, deoarece n-am timp liber. Cînd au nevoie de ajutorul meu...

Ortografia numelor proprii de origine străină

- Numele proprii străine din țările care folosesc alfabetul latin se scriu cu ortografia limbilor respective: *Bordeaux, Jókai, Mickiewicz, München, Quito, Racine, Shakespeare, Wall Street, Zeiss* etc. și se pronunță ca în limba din care provin [Bordó, Iócoi, Mițchiévici, Miúnhen, Chító, Rasín, Șécsfir, Uólstrit, Țais].
 - Numele proprii străine din țările care folosesc alfabetul chirilic se transcriu conform normelor de transliterație: *Онега* – Onega, *Толстой* – Tolstoi etc.
 - Numele proprii străine din țările care folosesc alte caractere de scriere decât cele latine și chirilice se redau în transcrierea oficială cu litere latine. *Beijing, Marrakech, Okinawa* etc. și se pronunță ca în limba din care provin [*Beigin, Maracheș, Ochinaua*].
 - Identificați numele scriitorului din imagine.
 - Introduceți numele lui într-un context.
 - Citiți informațiile, memorați ortografia și pronunția numelor proprii de origine străină.
-

a) Matematicienii Leibniz și Newton au descoperit integrala definitivă.

b) Marele matematician Newton a fost și un celebru creator în domeniul fizicii, al cosmologiei, al chimiei, al filozofiei și al psihologiei.
- c) Albert Einstein a descoperit teoria relativității.
 - d) Fabulistul francez Jean de La Fontaine spunea că nimic nu apasă mai greu ca un secret.
 - e) Filozoful René Descartes susținea că a-ți demonstra ura și mânia prin cuvinte sau prin gesturi e zadarnic, primejdios și ridicol.
 - f) Gigantica personalitate renascențistă Michelangelo Buonarroti a fost sculptor, pictor, arhitect, dar și poet.
 - g) William Shakespeare a creat tragediile *Romeo și Julieta*, *Hamlet*, *Othello*, *Regele Lear*, *Macbeth* ș.a.
 - h) Catrenele poetului oriental Omar Khayyam au un conținut filozofic.
 - i) Daniel Defoe este autorul romanului *Robinson Crusoe*.
 - j) Un prieten mi-a vorbit cu mare admirație despre piesa *Don Carlos* a poetului și dramaturgului german Friedrich Schiller.

Pronunțați și scrieți corect!

NU CONFUNDAȚI!

I-i (= i-e) cu ii (subst.)

Exemple

- a) Tare i-i frig copilului.
- b) Îmi place modelul acestei ii.
(ie (sing.) – bluză)

- Alcătuiți propoziții cu omofonele **i-i, ii**.

1. Introduceți în contexte numele proprii și informațiile pe care le însoțesc. (Utilizați dicționarul enciclopedic)

Model:

Immanuel Kant a fost un celebru filozof german din secolul al XVIII-lea. A scris mai multe lucrări filozofice despre rațiunea practică etc.

- Blaise Pascal (1623-1662), matematician, fizician, scriitor și filozof francez;
- Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827), pedagog și didactician elvețian;
- Rudyard Kipling (1865-1936), scriitor englez;
- Henryk Sienkiewicz (1846-1916), prozator polonez;
- Oscar Wilde (1856-1900), scriitor englez;
- Friedrich Nietzsche (1844-1900), filozof german;
- William James (1842-1910), filozof american.

2. Completînd corect pătrățelele, de la stînga spre dreapta, veți obține pe prima verticală numele unui consacrat romancier și nuvelist american.

1. Autorul *Iliadei*.
2. Părintele fabulei.
3. Pictor și gravor francez (1832-1883).
4. Dramaturg norvegian, autorul piesei „Nora sau casa cu păpuși”.
5. Filozof iraționalist german (1844-1900).
6. Mare poet german, gânditor și om de știință (1749-1832).
7. Prenumele romancierului englez Scott.
8. Celebru filozof grec (384-322 î. Hr.).
9. Fluviu în America de Nord (Canada și SUA).

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									

- **Confrunțați ortografierea răspunsurilor voastre:** Manet, Yukon, Goethe, Nietzsche, Homer, Esop, Ibsen, Aristotel, Walter.

3. Examinînd cu atenție portretele și informațiile respective, determinați numele muzicienilor a căror sensibilitate artistică s-a făcut simțită la o vîrstă fragedă. Memorați informațiile și relatați-le colegilor voștri.

- A început să compună la 8 ani, pe cînd se afla la școala catedralei vieneze.

- Acest compozitor și dirijor german a început să studieze pianul la doar 4 ani, iar la 6 ani face deja primele încercări de compoziție.

- A scris primele compoziții muzicale la 6 ani, un galop indian, iar la 9 ani era deja autorul operei *Uriasul*.

Relația părinți – copii la diferite popoare

...Să trăiască părinții în liniște,
iar tineretul să-i respecte și să-i iubească.

Confucius

Marele filozof chinez Confucius (c. 551 – 476 î.Hr.) consideră că a fi om înseamnă a avea părinți. Părinții sînt pentru fiecare om primul model al omeniei și au cea mai mare influență asupra formării caracterului copiilor.

Confucius zicea: *Cel mai fericit om în lume e acela care are părinți și copii buni.* În China nu există problema grijii copiilor față de părinți. Fiecare copil se străduiește să le dea ascultare în toate.

Confucius susține: *La chinezi există trei feluri de iubiri firești pentru părinți: cea mai înaltă este de a-i ajuta, a doua de a nu-i supăra și ultima de a-i suporta.*

După moartea părinților, copiii trebuie să le păstreze memoria. Timp de trei ani după moartea tatălui său, fiul trebuie să-i îndeplinească voința sa și să rezolve toate chestiunile ce n-au fost finalizate de părinte. Astfel, numele fiului va deveni la fel de respectat ca și numele tatălui.

La chinezi, relațiile dintre tată și fiu sînt absolute, perfecte. Confucius subliniază că părinții au întotdeauna dreptate și nimeni, nicicînd, nu are dreptul să rupă relațiile cu ei. Fiul trebuie să-l apere pe tatăl său, chiar dacă acesta a comis vreo infracțiune. Copiii trebuie să-și asculte și să-și respecte părinții. Nimeni nu are dreptul să comită vreo faptă nedemnă ce ar dezonora părinții și întreaga familie.

Cum ar trebui să procedeze copiii dacă părinții nu ar corespunde idealului etic? Să se dezică de ei? Să nu le dea ascultare? Să nu le acorde nici o atenție?

În astfel de situații, considera Confucius, datoria copiilor e de a le arăta părinților drumul drept, drumul adevărului, pentru a păstra imaculată cinstea familiei și a neamului.

Vocabular de referință

firește – bineînțeles, desigur
a suporta – a răbda, a suferi, a tolera, a susține o povară
a finaliza – a sfîrși, a încheia o acțiune
infracțiune – faptă care prezintă pericol social, săvîrșită cu vinovăție și sancționată de legea penală
a proceda – a acționa într-un anumit fel
a corespunde – a fi potrivit, a răspunde cerințelor
a se dezice – a nega, a contrazice, a-și retrage cuvîntul
imaculat – curat, fără pete, neprihănit
a asigura – обеспечить
moștenire – наследство

Antonime

a onora $\neq$ a dezonora

Sinonime

iubire = dragoste, amor
chestiune = lucru, problemă, afacere
a păstra = a îngriji, a respecta, a menține
memorie = aducere-aminte, amintire

Paronime

firește – ferește

Structuri

- Consider că...
- În opinia mea...
- Cultul strămoșilor...
- E un dar să ai părinți buni...
- Cei mai importanți oameni...
- A comite fapte nedemne înseamnă...
- Să păstrăm imaculată cinstea familiei...

Comparații!

a se strădui – стараться
situație – ситуация
cinste – честь
onoare – деzonoare

Familii de cuvinte

memorie – a memoriza, memoriu, memorial,
memorabil, memorialist, memorialistic
infracțiune – infractor
a dezonora – dezonoare, dezonorare, dezonorant
a proceda – procedeu, procedural, procedură
om – omenie, omenește, omenire

Comunicare

1. Alcătuiți îmbinări, apoi enunțuri cu cuvintele din vocabularul de referință.
2. Explicați cu ajutorul dicționarului cuvintele de la rubrica *Familii de cuvinte*.
3. Formați îmbinări de cuvinte, apoi enunțuri folosind cuvintele de la rubrica *Familii de cuvinte*.

Model: memorie fenomenală

Eugen, cel mai capabil elev din clasa a XI-a, are o memorie fenomenală: el memorizează foarte repede diverse texte.

4. Introduceți în enunțuri sinonimele și antonimele din rubricile de mai sus.
5. Citiți textul și selectați frazele (în scris sau oral) care conțin informații despre:
 - rolul părinților în viața fiecărui om;
 - cel mai fericit om;

- dragostea copiilor față de părinți;
- păstrarea memoriei părinților;
- relațiile tată-fiu;
- felul copiilor de a proceda în cazul în care părinții nu corespund idealului etic;
- datoria copiilor.

6. Recitiți textul, apoi răspundeți la întrebări.

- Cum înțelegeți fraza: *Părinții sînt pentru fiecare om cel dintîi model de umanism și au cea mai mare influență asupra formării caracterului copiilor?*
- Oare fiecare om e în stare de fapte mărețe? Argumentați.
- De ce în familiile din Orient cultul strămoșilor are un rol important?
- În ce constă respectul de fiu în familiile orientale?
- Ce obligații revin fiilor după moartea tatălui?

7. Argumentați afirmația lui Confucius: *Cel mai fericit om din lume e acela care are părinți și copii buni.*

8. Formați echipe și argumentați afirmațiile propuse.

- Părinții au întotdeauna dreptate și nimeni, nicicînd, nu are dreptul să rupă relațiile cu ei.
- Fiul trebuie să-l apere pe tatăl său, chiar dacă acesta a comis o infracțiune.
- Nimeni nu are dreptul să comită vreo faptă nedemnă ce ar dezonoara părinții și întreaga familie.

9. Alcătuiți un text (10-12 enunțuri) folosind exemple din viață, care ar justifica afirmația marelui filozof chinez Confucius: *...Să trăiască părinții în liniște, iar tineretul să-i respecte și să-i iubească.*

Model: Consider că marele filozof are perfectă dreptate. În familia noastră, bunăoară, noi, copiii, ne străduim să menținem o atmosferă plină de liniște, respect și dragoste pentru bunici și părinți...

Agendă

1. Citiți informațiile și răspundeți la întrebarea: La ce servește codul eticii sociale privind îndatoririle părinților față de copii și ale copiilor față de părinți?

Buddha (numit și Sakya Muni, născut în Nepal, în 563 î.Hr., propovăduitor al unei religii noi) a elaborat un cod etic pentru credincioși. În acest cod Buddha a delimitat, printre altele, îndatoririle părinților și ale copiilor, care au avut și au o mare importanță în procesul educativ pentru fiecare familie din Extremul Orient.

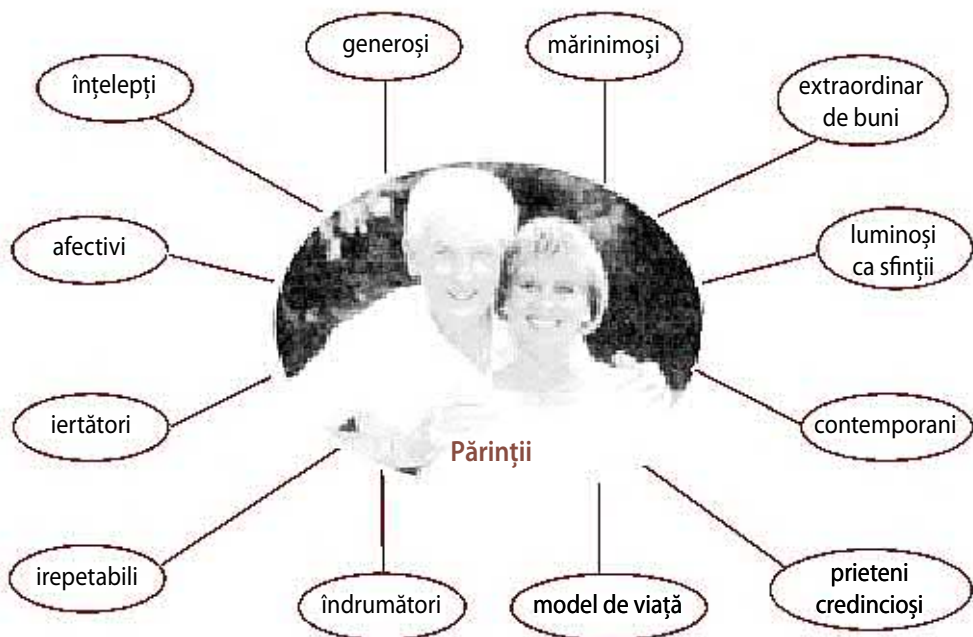
Îndatoririle părinților față de copii

- Să-i ferești de rele;
- să trezești în sufletul lor dorința de a face numai fapte bune;
- să le asiguri instruirea;
- să-i căsătorești corespunzător;
- să le transmiți la timpul convenit averea.

Îndatoririle copiilor față de părinți

- Să susții părinții;
 - să îndeplinești obligațiile față de ei;
 - să susții și să păstrezi modul de viață și tradițiile familiei;
 - să te comporți astfel încât să fii demn de părinți.
- 2. Citiți încă o dată îndatoririle părinților și ale copiilor. Selectați-le doar pe cele care corespund modului vostru de viață. Argumentați opțiunea.**
 - 3. Formați echipe. Pornind de la informațiile de la ex. 1, elaborați un cod etic cu referire la tema în discuție și care ar corespunde oamenilor din țara noastră.**
 - 4. Comentați afirmația. Utilizați în comentariu structurile propuse.**

Copiii nu vor izbuti nicicând să-si răsplătească părinții care le-au dăruit viața, dragostea și bunătatea. Chiar dacă părinții nu trăiesc în conformitate cu regulile prescrise, copiii nu trebuie să-i respingă, ci să aleagă calea dreaptă.

5. Citiți informația și răspundeți la întrebarea: când și cu ce scop au fost deschise primele școli?

În Israel, relațiile dintre părinți și copii sînt foarte apropiate.

Datoria părinților constă în întreținerea copiilor, instruirea și educarea lor. Încă din primul secol al erei creștine, evreii au organizat școli primare pentru copiii lor. Atunci cînd majoritatea europenilor nu puteau nici să citească, nici să scrie, comunitățile evreiești au atins cel mai înalt nivel al științei de carte.

Copiii sînt obligați să aibă grijă de părinți, să-i respecte, să nu-i offenseze și să nu le pricinuiască nici chiar cele mai mici necazuri.

Părinții trebuie să-și educe copiii conform celor mai desăvîrșite modele etice. Ei, părinții, trebuie să fie în toate împrejurările vieții modele perfecte de educare a copiilor.

6. Intitulați textul exercițiului 5. Argumentați titlul propus.

7. Răspundeți la întrebări.

- În ce constau obligațiile părinților față de copii?
- Care sînt îndatoririle copiilor față de părinți?
- Cum vă imaginați părinții drept model de etică?

8. Citiți textul *Tatăl și rabinul*, apoi puneți în discuție îndemnul: *Dumneata trebuie să-l iubești și mai mult!* În discuție, utilizați următoarele structuri:

iubire părintească, respect reciproc, educație aleasă, educație proastă, a arăta calea dreaptă, a fi exemplu demn de urmat, a convinge că trebuie să ..., a nu insulta, cu afecțiune, a însufla încredere, a tinde spre ceva frumos, influență, a fi indiferent, a nu face cuiva morală, a avea încredere, a se comporta cuviincios.

Tatăl și rabinul

Tatăl, indispus, vine într-o zi la rabinul Israel Baal Șem Tov.

- Ce să fac? Fiul meu a luat-o pe o cale greșită.
- Tu trebuie să-l iubești.
- Cum așa? Oare nu înțelegi că el minte, face diferite lucruri josnice, fură...?
- O, aceasta-i altceva. În așa caz, dumneata trebuie să-l iubești și mai mult.

9. Uniți proverbele și aforismele. Comentați unul dintre ele.

• Cel care a refuzat să înțeleagă ce i-a spus mama...	• ... adîncurile oceanului. (<i>proverb rusesc</i>)
• Cumințenia tatălui este...	• ... ca o mamă. (<i>proverb românesc</i>)
• Nu există templu mai frumos...	• ... va înțelege ce îi va spune nenorocirea. (<i>proverb african</i>)
• Iubirea unei mame întrece...	• ... cea mai frumoasă pildă pentru copii. (<i>Democrit</i>)

Model: Proverbul african „Cel care a refuzat să înțeleagă ce i-a spus mama va înțelege ce îi va spune nenorocirea” ne îndeamnă să dăm ascultare părinților noștri, care mereu ne doresc doar binele. Fiecare copil trebuie să se străduiască să-și înțeleagă părinții și să-i asculte în toate, căci ei sînt pentru noi cei mai apropiați oameni din lume. Copiii care nu urmează sfaturile părinților ajung deseori în fața nenorocirilor: droguri, furturi, crime, închisori etc.

- 10.** Imaginați-vă că locuiți într-o garsonieră, departe de părinți. E ziua voastră de naștere. Ați invitat mulți oaspeți. Cine sînt ei? Au venit la sărbătoare și părinții voștri. Unde veți așeza oaspeții și părinții (aveți mai jos un plan al mesei)? Marcați locul vostru, al oaspeților și al părinților. Argumentați de ce i-ați așezat la masă astfel.

Utilizați următoarele structuri:

Consider că ar fi bine dacă, deoarece, cei mai apropiați oameni, alături de, lângă, îmi trebuie să mă sfătuiesc, îi voi așeza în felul următor, în față, la stînga, la dreapta, mai departe, aproape de, interese comune, a avea grijă unul față de altul.

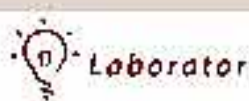
- 11.** Citiți poezia și faceți portretul tatălui.

Bătrînul tată

Cu mîinile în gest de plecăciune,
De-ai săi copii de mult, de mult uitat,
El deapănă în gînd o rugăciune –
De la oraș să se întoarcă-n sat.
Căci bătrîn de-acum, fără putere,
Nici ora patru nu e cînd se scoală.
Nu-i vine nimeni și nimic nu-i cere.
Și tot mai des e scuturat de boală.
Cînd scîrțîie porțița-n fapt de seară,
Cu ochii lungul drum petrece
Și-o lacrimă își șterge-ncet, amară,
Să nu i-o vadă lumea cînd va trece.
Veniți, copii, veniți măcar o dată
La leagănul cu numele de Casă –
V-așteaptă de-o vecie bunul tată
Și vreo cinci locuri goale lîngă masă.
Veniți, copii, veniți acasă!

Ștefan Ginu

Numeraie colective (собираательные числительные)

• Numeraie colective exprimă însoțirea (сопровождение) a două sau mai multe obiecte:

- amîndoi, amîndouă sau ambii, ambele;
- tustrei, tustrele, tuspatsu, tuscinci (tus = toți + trei, patru, cinci);
- cîteșitrei, cîteșitrele, cîteșipatsu etc.;
- toți (toate) trei, toți (toate) patru etc.

	Masculin	Feminin
Nominativ Acuzativ	amîndoi ambii	amîndouă ambele
Genitiv Dativ	amînduror ambilor	amîndurora ambelor

Structuri

- Ambii părinți...
- Tustrei (tuspatsu, tuscinci etc.) membrii familiei...
- Dragoste părintească
- A corespunde idealului
- A se strădui să...
- A se mîndri cu...
- A fi sincer
- A avea încredere în...
- A păstra memoria strămoșilor

1. Citiți și indicați numeraie colective.

- Tustrei feciorii babei umblau în căraușie (перевозке) și cîștigau mulți bani.
(Ion Creangă)
- Tustrele (florile) purtau aroma unui parfum divin.
- Ambii prieteni aveau grijă de părinții lor bătrîni și neputincioși.
- Din tuspatsu părți a lumii se ridică nalt pe ceruri,
Ca balaurs din poveste, nouri negri plini de geruri.
(Vasile Alecsandri)
- Decebal și Ștefan cel Mare, amîndoi sînt niște eroi naționali.
(Alec Russo)
- Ambilor frați le era dragă sora ca soarele.
(Folclor)
- Craiul îi mai sărută pe ambii feciori de cîteva ori.
(Ion Creangă)

1.1. Introduceți numeraie colective în contexte.

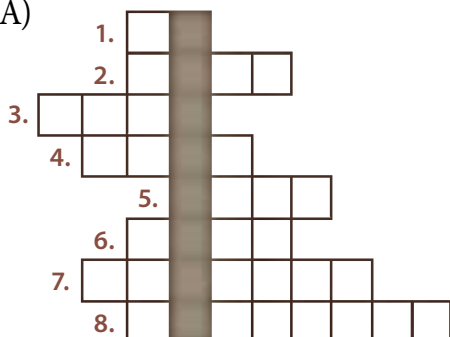
2. Completați spațiile albe cu numeraie colective potrivite (tuscinci, ambii, amînduror, tustrei).

Bunicii mei au avut doi copii... copiii erau pescari amatori. Odată ... (băieților) le-a venit ideea să plece la pescuit. Au trecut pe la vecinul lor și l-au invitat cu ei, apoi... au pornit spre iaz. La iaz au mai întîlnit doi verișori, care le-au propus să meargă la alt iaz cu mai mult pește. Și iată că... au pornit mai departe. Cînd s-au întors seara acasă,... copiii duceau în plase o mulțime de pește.

3. Redactați un eseu cu tema: Relația părinți-copii în familia noastră (șase rînduri), care s-ar termina cu proverbul românesc: „Copiii sînt cinstea părinților, iar părinții – lauda copiilor”. Utilizați structurile propuse.

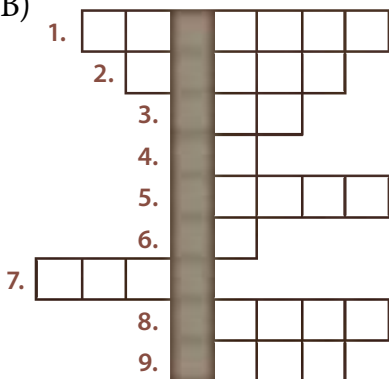
- Rezolvînd rebusurile, veți citi pe verticale tema gramaticală studiată.

A)

1. Are 12 luni.
2. Are 4 săptămîni.
3. Turistul merge pe...
4. Capra cu... iezi.
5. Pe iarbă strălucește ...
6. Numerele sînt... și mici.
7. O mie de ani.
8. O sută de ani.

B)

1. Pasăre de noapte.
2. Strălucește ziua pe cer.
3. Valuta noastră națională.
4. Persoana I, singular.
5. Cu ea se scrie pe tablă.
6. A doua persoană, singular.
7. Cifra sfîntă la creștini.
8. Antonimul cuvîntului nou.
9. Valută europeană.

4. Utilizînd numeralele colective potrivite contextului, continuați enunțurile conform modelului.

Model:

Dinu venea de la școală cu prietenul său Ilie. Amîndoi băieții (ambii băieți) erau veseli.

- Cei patru copii se jucau pe terenul sportiv din fața casei...
- Tudora Vrîncioaia avea șapte feciori...
- Tatăl, mama și fiul lucrau zilnic la fermă...

5. Citiți cu atenție informația și spuneți care este problema Alexandrei.

Alexandra învață în clasa a XI-a. Clasa a X-a a absolvit-o cu nota medie 8,5. Vara părinții Alexandrei au divorțat. Alexandra deseori lipsește de la școală, deoarece în fiecare săptămînă pleacă la Chișinău, unde locuiesc bunicii și tatăl ei. Ea și-a pierdut interesul față de școală. E nervoasă. O supără orice fleac.

- 5.1. Formați echipe și încercați prin asalt de idei să propuneți cît mai multe soluții pentru a rezolva cazul Alexandrei. Utilizați numerale colective.

Model:

- Ar trebui ca ambii părinți să se împace.
- Tuspătru: părinții și bunicii trebuie să ia decizia optimă.

- 5.2. Ajutați-o pe Alexandra cu cîteva sfaturi folositoare. Utilizați numerale colective.

Model:

- Încearcă să-ți împaci părinții!
- Numai împreună, cu ambii părinți, îți vei putea realiza proiectele de viitor! Etc.

Practic

Procură (доверенность)

- Persoana care acționează în numele cuiva pe bază de procură se numește **procurist**.

Model:

Subsemnata, Cornelia Barbu, studentă la Facultatea de Istorie a Universității din București, încredințez fratelui meu, Corneliu Barbu, să ridice premiul meu obținut la Festivalul „Limba Noastră cea Română”.

Autentificare

Cornelia Barbu, studentă la Facultatea de Istorie a Universității din București, identificată prin buletin de identitate seria A nr. 04011559.

Semnătura

Corneliu Barbu, identificat prin buletin de identitate seria A nr. 0532109

Semnătura

Redactată și dactilografiată astăzi, 15 august 2014, de către notarul Ana Codreanu, municipiul Bălți, în trei exemplare.

Semnătura

- Întocmiți o procură în care veți încredința cuiva să ridice un colet din Franța, venit pe numele vostru la Poșta Centrală. Consultați modelul de mai sus.

Evaluare

1. Citiți textul și realizați sarcinile propuse.

Cînd fariseii se plîng că Iisus stă cu păcătoșii, El le spune o pildă despre un tînăr ce-și părăsește casa. Tînărul risipește banii atît de necugetat, încît în cele din urmă trebuie să îngrijească porcii unui bogătaș, ca să poată supraviețui.

În nenorocirea lui, se hotărăște să meargă acasă și să lucreze pentru tatăl său, nu ca fiu, ci doar ca servitor. Cînd ajunge acasă, tatăl său se grăbește să-l întîmpine.

— Tată! Am păcătuit împotriva Cerului și împotriva ta. Nu mai sînt vrednic să mă numesc fiul tău.

— Aduceți-i fiului meu cea mai bună haină din casă și pregătiți o masă, căci fiul meu era pierdut și a fost găsit.

Pe cînd fratele mai mare muncește din greu să isprăvească treaba înainte de venirea nopții:

„Dacă fratele meu ar fi aici să mă ajute, n-ar trebui să muncesc atît de mult”.

Cînd munca e terminată, el vine acasă. Dar, cînd se apropie de casă, aude muzică...

— Ce se întâmplă?

— Fratele tău s-a întors și tatăl tău a pus masa pentru el.

Supărat, fratele mai mare refuză să intre în casă.

În curînd iese tatăl.

— Pentru mine nu ai dat o masă niciodată, deși am stat acasă și te-am ajutat.
Dar fratele meu...

— Fiule, tot ce am eu e al tău. Dar e drept să ne bucurăm de întoarcerea fratelui tău. El a fost ca și mort... și acum a înviat.

2. Selectați din text antonimele următoarelor cuvinte:

Sfînt _____

A aduna (bani) _____

Chibzuit _____

Bucuros _____

A accepta _____

Plecarea _____ 8-6 p.

2.1. Cu trei perechi de antonime alcătuiți trei enunțuri.

_____ 3-9 p.

3. Transcrieți din text o propoziție care conține o pereche de antonime.

_____ 1p.

4. Răspundeți la întrebări printr-un enunț.

4.1. Cum credeți, de ce tînărul și-a părăsit casa? _____ 2 p.

4.2. De ce fiul se întoarce acasă? _____ 2 p.

4.3. Cum și-a întîmpinat tatăl fiul? _____ 2 p.

4.4. Ce făcea fratele mai mare? _____ 2 p.

4.5. De ce fratele mai mare a refuzat să intre în casă? _____ 2 p.

5. Intitulați textul.

_____ 3 p.

5.1. Argumentați printr-un enunț titlul propus.

_____ 3 p.

6. Descrieți, în patru enunțuri, portretul fizic și moral al tatălui.

_____ 3 p.

7. Improvizați un dialog între cei doi frați (cîte cinci replici pentru fiecare interlocutor).

_____ 3-18 p.

8. Continuați în opt enunțuri subiectul textului.

_____ 3-24 p.

Adolescentul și arta, cultura

Mass-media

- Ziarul preferat, revista preferată

Ziarul preferat, revista preferată

Alexandru Bantoș

Editor și publicist, redactor-șef al revistei „Limba Română”, directorul Casei Limbii Române „Nichita Stănescu”. S-a născut la 23 iunie 1950, în satul Hiliuți, județul Bălți.

Absolvent al Universității de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie (1973). Colaborator la Editura Cartea Moldovenească (1981-1982), ziarul „Tinerimea Moldovei” (1982-1986), revista „Moldova” (1986-1990). În 1991, împreună cu Nicolae Mățaș și Ion Dumeniuk, fondează revista de știință și cultură „Limba Română”. În calitate de redactor-șef adjunct (1991-1993), apoi de redactor-șef (din 1994 pînă în prezent), asigură plasarea revistei în prim-planul vieții cultural-științifice din Republica Moldova.

În cei 20 de ani de la apariția primului număr, „Limba Română” a devenit o instituție de cultură necesară procesului de renaștere națională la est de Prut, fiind apreciată pentru calitatea discursului publicistic pe întregul areal cultural românesc.

Eficiența acțiunilor întreprinse de ziaristul, editorul și funcționarul public Alexandru Bantoș în scopul extinderii ariei de utilizare a limbii române și de promovare a valorilor spirituale românești în Republica Moldova, precum și calitatea manifestărilor științifice și culturale organizate la Casa Limbii Române au solicitat și au pus în valoare profesionalismul și abilitățile lui manageriale.

Distincții: Ordinul național „Meritul Cultural”, România, 2000; Ordinul „Gloria Muncii”, Republica Moldova, 2010.

Vocabular de referință

editor – издатель
colaborator – сотрудник
renaștere națională – национальное возрождение
extindere – расширение

Comparații

publicist – публицист
redactor-șef – главный редактор
profesionalism – профессионализм

Sinonime

a asigura = a garanta
discurs = cuvîntare
manifestare = afirmare, exprimare
abilitate = îndemînare

Structuri

- Îmi place (prefer) să citesc ziarele/revistele.
- Nu-mi place (nu prefer) să citesc..
- Din ziare/reviste aflăm...
- Ele contribuie la...
- Prefer..., deoarece...
- Mi-au plăcut, îndeosebi, articolele...
- Sînt abonat(ă) la..., nu sînt abonat(ă) la... dar o/îl procur sistematic de la chioșc.
- Citesc cu mare interes materiale despre...

Comunicare

1. Continuați șirul familiilor de cuvinte: editor, a se manifesta, colaborare, a publica.

1.1. Includeți în enunțuri cuvintele din ex. 1.

2. Răspundeți la întrebări:

- De ce numele Alexandru Bantoș este cunoscut în viața cultural-științifică din Republica Moldova?
- Ce ați aflat despre Alexandru Bantoș?
- Ce a devenit revista „Limba Română” în cei 20 de ani de la apariția primului său număr?
- Numiți distincțiile lui Alexandru Bantoș.

3. Priviți cu atenție imaginile ce prezintă ziare și reviste editate în Republica Moldova.

3.1. Aveți un ziar preferat sau o revistă preferată? Relatați unul/una citit(ă) de ultimă oră.

Model:

Îmi place să citesc săptămînalul „Literatura și arta”, al cărui redactor-șef este Nicolae Dabija. Acesta mă atrage prin informațiile captivante din domeniul culturii, literaturii etc. Zilele trecute am citit...

3.2. Ce articole preferați să citiți?

4. Lucrați în echipe.

Pe masă se află un set de ziare și reviste editate în Republica Moldova. Alegeți (la dorință) o revistă sau un ziar. Citiți criteriile de apreciere a unui ziar/unei reviste. Pregătiți prezentarea.

1. Denumirea publicației.	6. Numele redactorului-șef.
2. Ce fel de publicație este?	7. Cîte pagini conține publicația?
3. Din ce an apare?	8. Tematica paginilor (sumarul).
4. Data editării.	9. Articolul cel mai interesant/actual/neinteresant.
5. Prețul.	

5. Citiți o informație scurtă despre un fapt/o întâmplare. Faceți rezumatul și povestiți-l colegilor.

Repere:

- Denumirea ziarului sau revistei în care este publicată informația.
- Titlul informației.
- Subiectul succint al informației.
- Prin ce v-a captivat informația?

Agendă

6. Lucrați în echipe. Elaborați reclama ziarului/revistei preferat/preferate.

Model:

Dragi cititori! Echipa redacțională a revistei „Limba Română” vă anunță că a început abonarea la publicația noastră. Grăbiți-vă!... ea vă ajută să cunoașteți toate noutățile din domeniu. Nu ratați șansa!

7. Improvizați un reportaj de la un eveniment actual desfășurat în liceul vostru.

Repere:

- Data, locul desfășurării evenimentului.
- Ce fel de eveniment a fost, participanții.
- Descrierea evenimentului, atmosfera care a predominat etc.

8. Examinați anunțul. Continuați dialogul cu opt replici dezvoltate, pornind de la situația:

Doriți să vă abonați la mai multe publicații în limbile română și rusă. Telefonați la departamentul de abonare pentru a afla detalii.

Serviciul de abonare, prin intermediul „Moldpresa”, propune
o gamă largă de publicații.

Oferim prețuri speciale pentru elevi și studenți.

Date de contact:

or. Chișinău, str. Alexandru cel Bun, 108; tel: (+373-22) 226323

— Am citit anunțul Dumneavoastră. Aș vrea să obțin informații suplimentare.

— Vă răspundem cu plăcere. Ce vă interesează?

—

—

9. Lucrați în perechi. Redactați un interviu imaginar cu un ziarist.

Model:

— De ce ați ales profesia de ziarist?

— Am simțit că voi putea face ceva folositor pentru ziaristica noastră.

—

10. Concurs pentru cel mai bun model de ziar al liceului vostru. Elaborați un model de ziar al liceului.

Repere:

a) denumirea ziarului	d) responsabili de ediție
b) numărul de pagini	e) conținutul paginilor (titluri, articole, avize, noutăți, imagini etc.)
c) data publicării, tipografia	

11. Exprimați-vă opinia. Cum credeți, în țara noastră se respectă acest drept al omului?

În Republica Moldova, libertatea de exprimare este garantată prin Constituție. Articolul 32 al Constituției Republicii Moldova proclamă:

„Libertatea opiniei și a exprimării”

Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

11.1. Ce ar trebui să se schimbe în societate ca acest drept al omului să fie respectat în totalitate?

12. Examinați imaginea. Alegeți un titlu din cele propuse. Argumentați.

- Libertatea opiniei.
- Dreptul la replică.
- Varianta voastră.

13. Lucrați în echipe. Numiți calitățile *sine qua non* (necesare) unui ziarist modern. Indicați prin cifre (de la 1 la 12) ordinea importanței. Utilizați reperele și argumentați.

Repere:

• Talent	• Demnitate
• Exigență	• Dragoste de muncă
• Fidelitate	• Desăvârșire
• Perseverență	• Bună-cuviință
• Modestie	• Amabilitate
• Cinste	• Indulgență etc.

14. Organizați dezbateri pe tema: „Profesia de ziarist – o profesie de prestigiu/periculoasă”. Argumentați.

Avantaje

- Este o profesie foarte necesară în zilele noastre.
- Este o profesie interesantă, aduce bucurie oamenilor.
- Beneficiază de respect din partea oamenilor.
-

Dezavantaje

- Este o profesie riscantă, grea, periculoasă.
- Munca ziaristului nu e întotdeauna apreciată.
-

15. Examinați situația:

Centrul Minorităților vrea să-i ajute pe elevii alolingvi la însușirea limbii române. În acest scop organizează Școli de Vară în taberele de odihnă. Sunt invitați absolvenți ai liceelor (buni cunoscători ai limbii române) pentru a participa la această acțiune în calitate de „profesori” voluntari.

Ajută-l pe Anatol Crenguță să-și completeze curriculumul vitae cu enunțuri pentru fiecare reper, respectînd situația descrisă.

Nume, CRENGUȚĂ ANATOL
prenume

Adresă/ str. Mihai Eminescu, nr. 24, ap. 25, Soroca
Telefon tel: (0230) 25223

Studii: Liceul „Dimitrie Cantemir”

Realizări:
(două)

Competențe:
(trei)

Preferințe:
(una)

16. Citiți informația. Folosiți cunoștințele de la orele de istorie și povestiți despre Gheorghe Asachi ca fondator al primei gazete românești din Moldova.

Gheorghe Asachi
(1788-1869), fondatorul
Albinei românești

În Moldova, Gheorghe Asachi îndeplinește același rol ca și I. Heliade-Rădulescu pentru Țara Românească. Asachi s-a născut la Herța, în nordul Moldovei (teritoriu răpit României în 1941, azi în Ucraina), în 1788.

Devine îndrumător cultural în diverse domenii: teatru, școală, presă, activitate tipografică (a avut și o fabrică de hîrtie la Petrodava). Este unul dintre întemeietorii Academiei Mihăilene. Scoate prima gazetă românească din Moldova, *Albina românească* (1829). Este organizator al primelor reprezentații teatrale în limba română (1816) și al Conservatoru-

lui Filarmonic Dramatic (1836). Traduce și adaptează piese de teatru străine. Piese sale istorice nu au însă o valoare artistică deosebită (*Petru Rareș*, *Elena Dragoș*).

În poezie, abordează toate speciile: ode, elegii, sonete, imnuri, fabule, meditații, balade. Versifică legendele istorice *Dochia și Traian*, *Ștefan cel Mare înaintea Cetății Neamțu*. A scris și nuvele istorice (*Dragoș*, *Petru Rareș*, *Rucsanda Doamna*) ș.a.

Pronumele personale în dativ

CAZUL DATIV (cui?)

singular	Mie
	ție
	lui; ei
plural	nouă
	vouă
	lor

Formele neaccentuate ale pronumelor personale în cazul dativ

	Forma accentuată	Forma neaccentuată	
		Plină	Scurtă
singular	Mie	îmi	(mi)
	ție	îți	(ți)
	lui	îi	(i)
	ei	îi	(i)
plural	nouă	ne	(ni)
	vouă	vă	(vi, v)
	lor	le	(li)

Exemple:

- Profesorul **ne** recomandă să citim această revistă.
- Profesorul **ne-a** recomandat să citim această revistă.
- **Îi** cumpărați și colegului acest ziar?
- **I-ați** cumpărat și colegului acest ziar?
- Elevilor le place să citească ziare și reviste.
- Elevilor **le-a** plăcut mult articolul citit.

1. **Alegeți varianta corectă. Explicați.**
 - Mi-a/mea plăcut această pagină de ziar.
 - Ne-a/nea recomandat această revistă.
 - I-a/ia povestit succint subiectul articolului citit.
2. **Completați spațiile libere cu formele neaccentuate adecvate ale pronumelor personale în cazul dativ. Utilizați tabelul.**
 - ...-am propus să citească ziarul „Flux”, apărut joi, 20 aprilie.
 - Colegul ...-a recomandat această revistă.
 - ... le citiți și lor acest articol?
 - ... plac informațiile din domeniul culturii de pe paginile revistei „Limba Română”.
 - Revista „A-mic” ...-a devenit un adevărat prieten.
3. **Alcătuieți două-trei enunțuri cu pronumele personale în cazul dativ.**
4. **Traduceți:**
 - Он тебе принёс эту газету?
 - Нам очень нравится читать интересные газеты и журналы.
 - Вы предлагаете ему прочитать эту статью?
 - Они помогли ей написать статью в газету.
 - Брат прочитал ей свою статью о нашем лице.
 - Учитель объясняет нам правила оформления подписки на республиканские газеты и журналы.

Practic

Reportaj

Model:

Mărți, 9 martie 2004, în incinta Teatrului Național-Dramatic „Vasile Alecsandri” din orașul Bălți s-a desfășurat serata de creație a actorului care știe să joace „tăcerea”, Mihai Volontir.

Alături de maestru, în această seară, au împărtășit bucuria succesului colegii de breaslă, prietenii și rudele.

În sala arhiplină a teatrului domnea o atmosferă de sărbătoare.

Au fost rostite cuvinte de recunoștință și mulțumire la adresa maestrului Mihai Volontir pentru talentul său și pentru ținuta scenică deosebită.

În cinstea omagiatului, colegii săi au prezentat unul dintre primele spectacole în care a jucat Mihai Volontir, „Chirița în Iași”.

- Scrieți, în opt-nouă propoziții, un reportaj despre un eveniment cultural (lansare de carte, concert, expoziție, serată etc.).

Adolescentul și arta, cultura

Codul bunelor maniere

- Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face.

Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face

Într-o zi, un om bogat i-a dăruit unui sărac un coș plin cu gunoi, ca să-și bată joc de el. Omul a zîmbit și a plecat, ținînd în mînă coșulețul primit.

Ajuns acasă, l-a spălat și apoi l-a umplut cu cele mai frumoase flori. S-a întors la omul bogat și i-a înmînat acestuia coșulețul.

Omul bogat a rămas surprins și l-a întrebat pe cel sarac:

— De ce mi-ai adus atîtea flori frumoase, cînd eu ți-am dat doar gunoi?

Omul sărac i-a răspuns:

— Orice persoană dăruiește ce are mai mult în sufletul său.

(Legendă populară)

Vocabular de referință

coș – корзина
gunoi – impuritate, murdărie, necurătenie
a-și bate joc de cineva – a lua (pe cineva sau ceva) în rîs
surprins – mirat, uimit, uluit

Sinonime

bogat = avut, înstărit
sărac = sărman, nevoiaș, necăjit
frumos = plăcut, minunat
suflet = spirit, inimă

Antonime

sărac ≠ bogat
a zîmbi ≠ a plînge
frumos ≠ urît
a întreba ≠ a răspunde

Structuri

- Fiți amabili și respectuoși...
- Nu doriți altora ceea ce...
- Imaginați-vă că...
- Gîndiți-vă nu numai la propria persoană, dar și...
- Ce ție nu-ți place, ...
- Nu uitați că binele...

Comunicare

1. Formați familii lexicale, apoi propoziții.
Frumusețe, a zîmbi, sărac, a dăruia.
2. Citiți cuvintele din vocabular. Alcătuiți îmbinări de cuvinte/enunțuri (la alegere).
3. Scrieți trei enunțuri dezvoltate în care cuvîntul *bun* să aibă sensuri diferite.
Bun (caritabil)
Bun (folositor)
Bun (gustos)
4. Citiți textul „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”. Spuneți de ce omul bogat i-a dăruit unui sărac un coș cu gunoi?
5. Gîndiți-vă și răspundeți argumentat.
- 5.1. Care personaj v-a impresionat? Prin ce?

5.2. Îi plăcea omului bogat coșul cu gunoi?

5.3. Cum a procedat omul sărac? De ce i-a dăruit un coș cu flori?

5.4. Oare personajul sărac era așa de naiv procedînd astfel sau mesajul lui e mai amplu, mai profund? Decodificați.

5.5. Cum ați fi procedat voi în locul omului sărac?

6. Selectați însușirile morale care corespund omului sărac și cele care îi aparțin omului bogat:

dărnicie	politețe	omenie
răutate	orgoliu	înțelepciune
obraznicie	bunăvoință	rea-voință
mărinimie	mișelie	înțelegeră

6.1. Faceți caracteristica comparativă a celor două personaje, folosind însușirile morale selectate din ex. 6.

6.2. Formulați trei sfaturi la adresa omului bogat, care era orgolios și plin de sine, folosind verbe la imperativ.

7. Alcătuiți un dialog (din 6 replici) dintre omul sărac și soția lui (după evenimentul descris în legendă).

Puteți începe astfel:

— Ce s-a întîmplat, de ce ești atît de trist?

—

8. Redați conținutul legendei „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”.

Agendă

9. Citiți proverbele. Comentați, în șase enunțuri dezvoltate, un proverb (la alegere).

- Cine pe altul omenește pe sine se cîstește.
- Este înțelept nu cine știe multe, dar cine știe lucruri utile.
- Nu poate fi bun pentru alții cel care e rău pentru el însuși.
- Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face.

10. Lucrați în echipe. Elaborați un *Cod al bunelor maniere*, utilizînd structurile de la pag. 98.

11. Amintiți-vă și descrieți ultima faptă bună pe care ați făcut-o.

Puteți începe astfel:

Îmi amintesc de deosebită plăcere ziua cînd am făcut un bine și m-am simțit minunat, văzînd ochii fericiți ai persoanei pe care am ajutat-o.

12. Redactați textul unui anunț, în baza reperelor:

Repere:

formula de adresare – colegi, *data* – 15 aprilie 2015, *ora* – 15.00,

locul – sala de festivități a Liceului „Prometeu”,

evenimentul – Conferință de presă cu genericul: „Bunătatea va salva omenirea”.

Comitetul organizatoric

13. Citiți poezia „Axa” de Dumitru Matcovschi. Comentați versurile.

Un pic de bunătate, oameni buni!
 Un picușor ușor-ușor de bunătate:
 e Bunătatea
 axa
 astei lumi
 coborîtoare din imensitate.
 Un pic de bunătate, oameni buni!

14. Citiți informația despre Maica Tereza. Ce virtuți trebuie cultivate în sufletele noastre?

A fost și rămîne un exemplu

Maica Tereza este un exemplu de compasiune, credință, tenacitate și umilință pentru orice femeie. Aceste virtuți sînt universal valabile indiferent de naționalitate, religie, integrare socială sau profesională. Merită să trezim aceste valori în sufletele noastre.

Feminitatea elevată înseamnă și iubire, bunătate, generozitate, compasiune, tenacitate și perseverență în împlinirea idealurilor binefăcătoare, de aceea merită să ne dorim aceste virtuți, să le admirăm la toate femeile care le manifestă și să le trezim în sufletele noastre.

Din înțelepciunea Maicii Tereza

- „Tu poți face ceea ce eu nu pot face. Eu pot face ceea ce tu nu poți face. Împreună putem face mult mai mult și totodată minunat.”
- „Pacea începe cu un surîs.”
- „Pune credință în lucrurile mici pe care le faci, pentru că în ele stă puterea ta.”
- „De fiecare dată cînd zîmbești cuiva, este un gest de dragoste, un dar către acea ființă.”
- „Lucrurile bune sînt zilele care formează lanțul iubirii.”
- „Cuvintele de bine pot fi scurte și ușor de rostit, dar ecourile lor sînt infinite.”

15. Scrieți, în douăsprezece enunțuri, un eseu pe tema: „Bunătatea este unitatea de măsură a sufletului”.

Repere:

- exprimarea atitudinii personale;
- folosirea exemplelor;
- prezentarea argumentelor;
- formularea clară a concluziilor.

Modul imperativ. Diateza reflexivă

Verbele la imperativ exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat sau o rugămintă.

- **Amintește-ți** mereu maxima: Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face !
- **Aprinde-ți** inima și **nu uita** să faci un bine !

Imperativul are patru forme:

Singular Plural

+ afirmativă + afirmativă

- negativă - negativă

+ afirmativă, singular

a se interesa – interesează-**te** !

a se plimba – plimbă-**te** !

a se deprinde – deprinde-**te** !

a se gândi – gândește-**te** !

a se hotărî – hotărăște-**te** !

- negativă, singular

a se interesa – nu **te** interesa !

a se plimba – nu **te** plimba !

a se deprinde – nu **te** deprinde !

a se gândi – nu **te** gândi !

a se hotărî – nu **te** hotărî !

1. Scrieți verbele la imperativ (una dintre forme, la alegere). Cu două dintre ele alcătuiți enunțuri.

A se jertfi, a se interesa, a se grăbi, a se hotărî, a se deprinde.

2. Puneți verbele dintre paranteze la modul imperativ, forma afirmativă și cea negativă singular/plural (conform contextului).

... pe tine însuși !

... reciproc unul pe altul !

... numai la tine !

... să faceți numai bine !

... doar de propriile probleme !

(A se ajuta, a se gândi, a se strădui, a se interesa, a se respecta)

3. Formulați îndemnuri, utilizând verbe la imperativ (singular/plural, forma afirmativă).

- Să se înțeleagă cu semenii săi;
- Să se gândească la persoanele singurate;
- Să se grăbească să facă un bine;
- Să se hotărască la o faptă nobilă.

Model:

- Să se deprindă să aibă grijă de părinți;
- Deprinde-te să ai grijă de părinți.

4. Imaginați-vă că ați întâlnit pe stradă un cerșetor de vîrsta voastră. Ați inițiat un dialog. Continuați dialogul (opt replici) cu începutul dat. Utilizați verbe la imperativ.

+ afirmativă, plural

a se interesa – interesați-**vă** !
 a se plimba – plimbați-**vă** !
 a se deprinde – deprindeți-**vă** !
 a se gândi – gândiți-**vă** !
 a se hotărî – hotărîți-**vă** !

- negativă, plural

a se interesa – nu **vă** interesați!
 a se plimba – nu **vă** plimbați !
 a se deprinde – nu **vă** deprindeți!
 a se gândi – nu **vă** gândiți!
 a se hotărî – nu **vă** hotărîți!

Exemple:

- **Interesează-te** de problemele celor de lângă tine și **amintește-ți** că trebuie să le oferi ajutor !
- **Gândeți-vă** la părinții, bunicii neputincioși și **nu fiți** nepăsători!

- Dă-mi, te rog, cîțiva bănuți pentru piine!
- N-am bani. Ia o tartină!
-
-

5. Traduceți enunțurile. Fiți atenți la utilizarea verbelor la imperativ.

- Думайте о бедных людях и будьте милосердны к ним!
- Торопитесь делать добро и помните, что нравственная красота превыше всего!
- Интересуйся как живут твои бабушка с дедушкой, друзья и окажи им необходимую помощь !
- Решайся на благородный поступок и докажи, что ты великодушный человек!

6. Compuneți o Scrisoare a unui copil din orfelinat adresată mamei sale/tătlui său, utilizînd verbe la imperativ.

Repere: a-și aminti, a se gândi, a-și iubi, a se întîlni, a-și imagina, a-și îmbrățișa, a se deprinde, a se hotărî.

Practic

Scrisoarea familială

Model:

Comuna Pădureni,
18.06.20_____

Dragi părinți,

Vă scriu a doua zi după ce am ajuns acasă la bunici și vreau să vă dau vești despre mine.

Aici este foarte frumos, locurile pe care le știu de când eram mică mi se par acum mult mai încântătoare, pădurea de la marginea satului este deasă, un adevărat codru din basmele populare. Sînt bucuroasă că au venit în această vară, la bunicii lor, prietenele mele, Sanda și Mihaela, cu care îmi petrec aproape tot timpul, fie că ne plimbăm prin pădure, fie că citim și discutăm diverse cărți ori facem schimb de impresii.

Bunicul și bunica sînt harnici, toată ziua se ocupă cu treburile din gospodărie, de păsările și animalele pe care le îngrijesc cu drag. Amîndoi sînt sănătoși și bucuroși că am venit în vacanță aici, pentru că le-am adus un aer de tinerețe și voioșie, dar și mult ajutor din partea mea.

Vă transmitem urările noastre de bine și așteptăm cu nerăbdare o scrisoare de la voi.

*Vă îmbrățișez cu dragoste,
a voastră fiică,
Lucia*

- Ținînd cont de cerințele față de Scrisoarea familială, alcătuiți una adresată bunicilor voștri, în care îi veți înștiința că în curînd veți veni la ei în ospeție.

Scrisoare de intenție/motivare

Scrisoarea de intenție, denumită și scrisoare de motivare, este documentul care, alături de CV, vă poate recomanda pentru un anumit job.

Model:

Prenume, Nume
Adresa, mail, telefon

În atenția Domnului-Doamnei, Prenume, Nume, funcția
SC NUMELE COMPANIEI SRL
Sediul social al companiei

Stimate Domn/ Stimată Doamnă

Numele meu este și vă adresez această scrisoare de intenție ca răspuns la anunțul dumneavoastră pentru postul vacant de publicat în

Fiind absolvent/ă al/a Facultății de Universitatea am acumulat în timpul anilor de studiu multe cunoștințe în domeniile pe care aștept cu nerăbdare să le pot pune în practică.

Sînt o persoană comunicativă, dinamică, hotărîtă, cu mare putere de concentrare, sociabilă, care poate face față oricărei provocări, interesat/ă de o continuă dezvoltare profesională, caracteristici personale pe care îmi doresc să vi le arăt. Șansa de a lucra alături de dumneavoastră mi-ar da ocazia să-mi pun în evidență capacitățile intelectuale și experiența acumulată (conform CV anexat) pentru a îndeplini sarcinile și scopurile companiei, precum și pentru dezvoltarea carierei mele.

În speranța că am cîștigat încrederea dumneavoastră, vă mulțumesc pentru atenția acordată și sper să vă pot oferi mai multe detalii în cadrul unui interviu.

Cu respect,
Prenume, Nume

- Ținînd cont de cerințele față de Scrisoarea de intenție/motivare, alcătuiți una pe care o veți anexa la CV-ul vostru și care vă poate recomanda pentru jobul pe care l-ați ales.

Evaluare

1. Citiți textul și îndepliniți sarcinile propuse.

[1] Într-o zi, un tânăr s-a oprit în centrul unui mare oraș și a început să le spună trecătorilor că are cea mai frumoasă inimă. În jurul lui s-au strîns o mulțime de oameni și toți îi admirau inima, care era într-adevăr perfectă. Tânărul era foarte mîndru de inima lui.

[2] Cînd deodată de mulțime s-a apropiat un bătrînel. Cu glas liniștit, el a rostit ca pentru sine:

— Și totuși, perfecțiunea inimii lui nu se compară cu frumusețea inimii mele.

Oamenii din mulțime și-au îndreptat privirile spre inima bătrînelului... Era o inimă puternică, dar plină de cicatrice, locuri unde bucăți din ea au fost înlocuite cu altele. Ba mai mult, din loc în loc lipseau bucăți întregi din inima concurentă, răni larg deschise, încă sîngerînde.

[3] Tânărul, după ce examinase atent inima bătrînelului, i-a spus rîzînd:

— Cred că glumești, moșnege. Privește la inima mea – este perfectă! Pe cînd a ta este toată numai lacrimi și durere.

— Da, a spus blînd bătrînelul. Inima ta arată perfect, dar nu mi-aș schimba niciodată inima cu inima ta. Vezi tu, fiecare cicatrice de pe inima mea reprezintă o persoană căreia i-am dăruit dragostea mea. Uneori am dăruit bucăți din inima mea unor oameni care nu mi-au dat nimic în schimb, nici măcar o bucățică din inima lor. Acestea sînt rănilor deschise din inima mea.

[4] Tânărul a rămas tăcut deoparte, cu obrazul scăldat în lacrimi. S-a apropiat apoi timid de bătrînel, a rupt o bucată din inima lui perfectă și i-a întins-o cu mîini tremurînde. Bătrînelul i-a primit bucata pe care a pus-o în inima lui. A rupt apoi o bucată din inima lui și a pus-o în inima tînrului.

[5] Tânărul și-a privit inima, care acum era mai frumoasă ca niciodată, fiindcă în inima cîndva perfectă pulsa de-acum dragoste din inima bătrînelului. Cei doi și-au zîmbit și au pornit împreună la drum.

Cît de trist trebuie să fie să mergi pe calea vieții cu o inimă întreagă în piept. O inimă perfectă, dar lipsită de frumusețe...

2. Rescrie enunțul, substituind cuvintele evidențiate prin sinonimele lor, potrivite contextului.

Tînărul și-a privit **inima**, care acum era mai **frumoasă** ca niciodată.

_____ 3 p.

3. Scrieți planul simplu al textului, pornind de la întrebările-reper:

Unde? _____

Cine? _____

Ce? _____

De ce? _____ 8 p.

- 4. Argumentați printr-un enunț dezvoltat fiecare calitate a bătrînului indicată în tabel.**

Calități	Comentarii personale
Modest	
Generos	
Înțelept	

6 p.

- 5. Formulați 3 sfaturi la adresa tînărului orgolios, utilizînd verbe la imperativ.**

- 1) _____
 2) _____
 3) _____

6 p.

- 6. Comentați, în cinci enunțuri dezvoltate, afirmația: *Faptele bune se fac în tăcere.***

10 p.

- 7. Scrieți, în douăsprezece enunțuri, un eseu pe tema: „Bunătatea este înțelepciune”.**

Repere:

- exprimarea atitudinii personale;
- folosirea exemplelor;
- prezentarea argumentelor;
- formularea clară a concluziilor.

24 p.

Adolescentul și Patria

Mari nume românești din trecut

- Petru Movilă, ctitor al culturii

Petru Movilă, ctitor al culturii

Numele Petru Movilă e bine cunoscut atît în istoria culturii românești, cît și în istoria popoarelor slave. *Perioada movileană va fi mai apoi considerată una de înflorire a culturii, a artei, a literaturii și a tiparului din această parte a Europei de Est.*

Se cunosc puține date biografice despre Petru Movilă, cel de-al patrulea fecior al domnului Moldovei Simion Movilă.

Pribegiile sale au început de pe la vîrsta de 4 ani, cînd Simion Movilă a trecut cu familia hotarul la Camenița, așteptînd aici, la marginea Moldovei, timpul potrivit pentru a reveni în țară.

La 11 ani Petru rămîne orfan de tată și trăiește cu frații, o soră și mama sa, Melania, mulți ani la Jolkev (Ucraina). Învăță greaca, retorica, dialectica. Și-a continuat studiile la Universitatea Sorbona din Paris, apoi la cea din Olanda.

În 1621 Petru Movilă a participat de partea polonezilor la bătălia de lîngă Hotin împotriva turcilor, în calitate de ostaș.

Apoi, Petru Movilă și-a schimbat haina de ostaș pe sutana mănăstirească, retrăgîndu-se la Lavra Pecerska din Kiev, în chiliile căreia va desfășura o *intensă activitate tipografică și culturală*. În 1633 devine mitropolit al Kievului și al întregii Galiții.

A scris multe lucrări apărute în tipografiile din Kiev și Lvov. În lucrările sale *Litos* și *Însemnări* vorbește despre datinile populare moldovenești.

Pentru Sinodul Bisericii Ortodoxe de la Iași, în 1642, a scris cartea vieții sale, *Mărturisirea ortodoxă*, în limba latină, tradusă mai apoi în greacă. A sprijinit înființarea unei tiparnițe la Iași și activitatea Școlii Mari Domnești (Academia Vasiliană), întemeiată de Vasile Lupu.

Moare în ajunul Anului Nou, la 22 decembrie 1646. E înmormîntat în biserica Lavrei Pecerska din Kiev.

Petru Movilă a fost mitropolit de Kiev și Galiția (Ucraina) din anul 1632 și pînă la moartea sa, în 1646. Este cunoscut ca un important teolog ortodox din secolul al XVII-lea și ca un reformator al învățămîntului teologic ortodox. Păznuirea sa se face în Biserica Ortodoxă Română pe 22 decembrie.

Stema lui
Petru Movilă

Vocabular de referință

ctitor – основатель
sutana – ряса
a se retrage – a se izola, удаляться
datină – обычай
înființare – întemeiere, organizare

Expresii

- a schimba haina de oștean pe...
- a oficia slujba...
- a înființa...
- a întemeia...

Comparați!

chilie – келья
intens – интенсивный

Structuri

- Perioada movileană e considerată...
- Se cunosc...
- Se știe că...
- Pribegiile încep atunci cînd...
- A aștepta timpul potrivit pentru...
- A obține... cu sabia în mînă.

Famili de cuvinte

tiparniță – tipar, tipograf, a tipări, tipografic, tipografie
 ctitor – ctitorie, a ctitori
 a înflori – înfloritor, înflorire

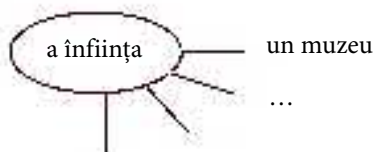
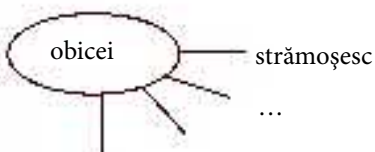
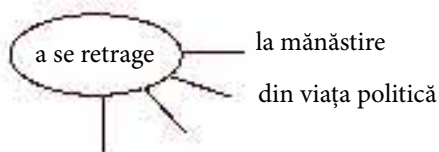
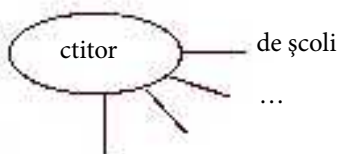
Sinonime

voievod = cîrmuitor, domnitor, suveran
 mărturisire = destăinuire
 a sprijini = a susține

Comunicare

1. Continuați șirul îmbinărilor de cuvinte.

1.1. Alcătuiți enunțuri cu îmbinările din ex. 1.

Model:

Părinții lui Petru Movilă sînt ctitorii Bisericii Moldovenesti din Lvov.

2. Citiți textul „Petru Movilă, ctitor al culturii”. Spuneți care sînt meritele acestui om consacrat.

3. Citiți fragmentele în care e vorba de:

- perioada movileană;
- familia Movilenilor;
- Petru Movilă – ostaș;
- tiparnița de la Iași;
- retragerea la Lavra Pecerska;
- studiile lui Petru Movilă;
- sutana mănăstirească;
- activitatea tipografică și cea culturală a lui Petru Movilă.

4. Răspundeți la întrebări:

- De ce numele lui Petru Movilă e cunoscut atît în istoria culturii românești, cît și în istoria popoarelor slave?
- Ce ați aflat despre familia Movilenilor?
- Cînd este ales Petru Movilă mitropolit al Kievului și al întregii Galiții?
- Despre ce se vorbește în lucrările lui Petru Movilă *Litos* și *Însemnări*?
- Ce ați aflat despre cartea *Mărturisirea ortodoxă*?
- În ce constă contribuția lui Petru Movilă la dezvoltarea culturii românești?

5. Recitiți textul. Divizați-l în fragmente logico-semantic. Intitulați-le.
6. Alcătuiți planul textului.
7. Redați conținutul textului folosind planul elaborat. Utilizați structurile din rubrica respectivă.
8. Improvizați un dialog cu Petru Movilă, ctitor al culturii noastre. Puteți începe astfel:

- Preasfinția Voastră, ce V-a făcut să Vă refugiați la Lavra Pecerska?
- M-am dezamăgit grozav când oastea polonă a fost înfrântă.
- ...
- ...

9. Priviți imaginea și descrieți în trei-patru fraze o lecție la o școală veche mănăstirească.

Repere:

A învăța cu sîrguință, a da ascultare sfaturilor dascălilor, a fi pedepsit, cuminenie, smerenie etc.

Agendă

1. Citiți textul de mai jos și explicați de ce privirile lui Petru Movilă sînt îndreptate (направлены) în sus, către eternitate (вечность), sau „peste ale vremurilor valuri”.

Pe fresca din Biserica Spas Petru Movilă este reprezentat îngenunchat, într-o haină grecească. El ține în mîna stîngă macheta Bisericii Spas, pe care o reînnoise și al cărei ctitor se considera. În acest portret e un bărbat în floarea vîrstei, cu barbă bogată și cărunță (седая), cu fruntea lată, bombată și cu plete dese, lăsate pe spate, avînd nasul puțin coroiat (с горбинкой) și ochi căprui, expresivi, cu o scînteie strălucind în ei. Privirile îi sînt îndreptate în sus, către eternitate, sau peste ale vremurilor valuri...

2. Intitulați textul și argumentați titlul propus.
3. Referindu-vă la informațiile din textele citite, faceți portretul fizic și cel moral al lui Petru Movilă.

4. Citiți informația. Comentați afirmația lui Petru Movilă.

... De aici, pe aceste porți ale Lavrei, într-o zi din 1642, Petru Movilă trimitea întîia tiparniță către Moldova. Cu sculele (инструменты) tipografiei pe braț, în faetonul care avea să facă pe drumurile rele și gloduroase săptămîni de drum pînă a ajunge în Moldova, se mai aflau și meșteri tipografici trimiși de Petru Movilă, între care gravorul Ilie, tipograful Mihail, cărturarul Sofronie Poceațki, rector al Academiei kievene, supraveghetorul (надсмотрщик) tiparniței...
... N-am încetat și nu voi înceta pînă la moarte să vă dau cărți și profesori, spune Petru Movilă.

Puteți începe astfel:

Imaginează-ți ce s-ar fi întîmplat dacă mitropolitul Petru Movilă n-ar fi trimis întîia tiparniță către Moldova. Consider că...

5. Admitem că părinții vă roagă să le povestiți despre Petru Movilă. Ce le veți relata? (Utilizați aspectele timpului trecut.)

Puteți începe astfel:

Petru Movilă a fost un mare cărturar. El...

6. Cu cine dintre marii bărbați ai culturii ruse/ucrainene/bulgare l-ați putea compara pe Petru Movilă? De ce?

7. Citiți informația despre renumitul scriitor și traducător religios mitropolitul Varlaam. Alcătuiți șase întrebări pentru un interviu imaginar cu Varlaam.

Mitropolitul Varlaam

Mitropolitul Varlaam
?-1657

Scriitor și traducător religios.

Originar din Bolotești – Vrancea, România, viitorul cărturar învață greaca și slavona la Mănăstirea Secu-Neamț. În 1632 devine mitropolit al Moldovei, rămînînd în acest scaun 21 de ani. Cu sprijinul lui Petru Movilă, mitropolit de Kiev, se instalează la 1640 o tiparniță la Mănăstirea Trei Ierarhi din Iași, unde – prin grija lui Varlaam – apar cu predilecție cărți în limba română, pentru a fi înțelese de popor.

Opera sa de căpetenie, tipărită aici, este *Cazania*, intitulată *Carte românească de învățătură. Dumenecele preste an și la praznice împărătești, și la sfinți mari* (1643). Cuprinde 75 de predici, numeroase vieți ale sfinților.

Vasile Lupu fiind îndepărtat din scaunul Moldovei, Varlaam se retrage la Secu, unde – atins de paralizie – moare la vîrsta de peste 70 de ani. Într-o nișă de aici se află mormîntul cărturarului.

8. Citiți informația despre pictorul Ștefan Luchian și răspundeți la întrebarea: De ce pictorul, bolnav fiind, a continuat să lucreze cu o pasiune eroică?

Ștefan Luchian

Ștefan Luchian
1838-1907

Marele pictor român Ștefan Luchian s-a născut în anul 1868, în comuna Ștefănești din Botoșani. Copilăria și-a petrecut-o în București. Își amintea cu plăcere de locurile natale. Parcă se vedea alături de copiii satului, colindând împrejurimile Ștefăneștilor, îi plăceau florile și gîzele (букашки), lumina și culorile, pe care le privea îndelung și ele rămîneau întipărite în mintea lui.

A studiat cu pasiune (усердно) în țară, apoi în Germania și în Franța. Cei care l-au cunoscut l-au îndrăgit repede pentru bunătatea și sinceritatea lui. Era modest, vorbea puțin despre opera sa.

Ne-a lăsat tablouri celebre: *Un zugrav*, *Muncitori cu poveri*, *Spălătoreasă*, *Iarna*, *Maci*, *Albăstrele* ș.a. Un zugrav este unul dintre cele mai emoționante portrete din pictura românească. Pictorul își redă (изображает)

chipul obosit, dar plin de bunătate și blindețe. Timp de cincisprezece ani, marele artist a dus o viață chinuitoare, legat de patul de suferință (страдания). Cu eforturi supraomenești, punînd pe cei din jur să-i lege pensula de degetele paralizate, pictorul a continuat să lucreze cu o pasiune eroică. Tablourile lui Ștefan Luchian fac parte din tezaurul picturii române.

Un zugrav

Buchete de flori

Laborator

Timpul trecut

Algoritmul imperfectului

	IMPERFECT (ce făceam?) (что делал?)		
Infinitiv	eu	tu	el (ea)
a cînta	cîntam	cîntai	cînta
a coborî	coboram	coborai	cobora
a vedea	vedeam	vedeai	vedea
a face	făceam	făceai	făcea
a citi	citeam	citeai	citea
	noi	voi	ei (ele)
	cîntam	cîntați	cîntau
	coboram	coborați	coborau
	vedeam	vedeați	vedeau
	făceam	făceți	făceau
	citeam	citeați	citeau

Exemple:

- Petru Movilă **citea** foarte mult în copilărie.
- Avea o voce minunată și cînta melodii religioase.
- Făcea slujbe divine la care **erau** prezenți mulți credincioși.

Algoritmul perfectului compus

PERFECTUL COMPUS	
Eu am..., tu ai..., el, ea a..., noi am..., voi ați..., ei, ele au...	cîntat, apropiat, văzut, făcut, frînt, rupt, adus, zis, smuls, răspuns; citit, coborît

Exemple:

- Cînd s-a apropiat de Lavra Pecerska, inima i s-a umplut de emoții.
- Aici, la umbra castanilor bătrîni, a șezut cîndva Petru Movilă.
- Atunci cînd a văzut prima carte tipărită, ochii lui au lăcrimat de bucurie.

1. Selectați din textul „Petru Movilă, ctitor al culturii” cinci-șase verbe la imperfect. Introduceți-le în alte contexte.

2. Puneți verbele dintre paranteze la perfectul compus, apoi la imperfect.

- După jubileu, tu (a pleca) la Lavra Pecerska și (a vizita) tipografia întemeiată de Petru Movilă.
- Cînd noi (a se duce) la Kiev, (a se plimba) pe sub castanii pe unde cîndva își purta pașii cărturarul moldovean Pambo (Pavel) Berinda, autorul primului dicționar slavon-rus, prietenul lui Petru Movilă.
- Petru Movilă îl (a purta) pe Varlaam prin încăperile tiparniței kievene, situată într-o clădire din birne (бѣрна) în curtea mănăstirii.
- Varlaam (a rămîne) profund impresionat de această minune a veacului său, deoarece toate cărțile din acea vreme erau scrise de mînă.

3. Imaginați-vă că în vacanță ați fost în excursie la Lavra Pecerska. Descrieți în opt enunțuri ce ați vizitat. Utilizați verbele la perfectul compus sau la imperfect.

Repere:

Kiev, capitala Ucrainei, ansamblu monastic, arhitectură medievală (средневековая), icoane vechi, Biserica Spas, fresce, tiparniță, manuscrise, peisaj monastic, Nipru, castani bătrîni, ghid erudit, impresii irepetabile (неповторимые).

Scrieri funcționale

• Bilețelul

Model:

Maria,
N-ai să crezi! În oraș au sosit „Zdob și Zdub”. Se produc doar astăzi. Te aștept la Palatul Național, ora 19.00.

Stela

• Cartea de vizită

Model:

Lidia Odagiu,
redactor-șef, Editura Cadran,
bd. Ștefan cel Mare, nr. 180, Chișinău, Republica Moldova
telefon: 247902
e-mail: lidosympatico.us

• Invitația

Cuprinde următoarele părți:

1. Adresarea
2. Conținutul
3. Semnătura

Model:

Invitație
Stimată Elena Negru, Comitetul de conducere al Societății „Prietenii Cărții” din or. Soroca Vă invită la cea de-a V-a ediție a Sărbătorii Cărții
„Lăsați copiii să vină la mine...”.

Sărbătoarea va avea loc la 14 mai, anul curent, în orașul Soroca.

Comitetul de conducere

Adolescentul și Patria

Mari nume românești din prezent

- Mihai Volontir, actorul care știe să joace tăcerea

Mihai Volontir, actorul care știe să joace tăcerea

S-a născut la 9 martie 1934, în comuna Hligeni, Orhei. A absolvit Școala Normală din Orhei în 1954. Din 1957 e actor la Teatrul Muzical-Dramatic „V. Alecsandri” din Bălți.

Debutează cu un rol secundar (Surugiul) în spectacolul de debut al trupei românești, *Chirița în Iași*, după comedia cu același nume a lui Vasile Alecsandri. Curînd devine principalul interpret al unor personaje de prim-plan.

În 1967 își face debutul și pe ecran, evoluînd în comedia *Se caută un paznic* după povestea *Ivan Turbincă* de Ion Creangă.

— Selectînd actori pentru filmul meu *Se caută un paznic*, își amintește poetul și regizorul de cinema Gheorghe Vodă, am venit și la Teatrul Dramatic din Bălți. După ce am vizionat cîteva spectacole, știam deja prea bine cine se va produce în rolul lui Ivan: Mihai Volontir corespundea tuturor parametrilor.

Mai tîrziu, se produce cu succes și în alte filme.

Jocul lui Volontir este susținut de inventivitate și de o mare capacitate de improvizare.

Posedînd un larg diapazon interpretativ, Mihai Volontir a evoluat cu succes în rolul de esență tragică al lui Ion din *Năpasta* de I.L. Caragiale, precum și în altele: Esop din drama cu același nume de Figueiredo, prof. Erich Koch din *Ultima oprire* de Remarque, Budulai din filmul *Țiganul*. Pentru filmul *Țiganul* i s-a decernat Premiul Național al Federației Ruse (1980).

Cele peste o sută de chipuri create de Mihai Volontir pe scenă sau pe ecran reprezintă personaje de cele mai diverse origini sociale și particularități psihologice: Kuzma din drama *Bani pentru Maria* de V. Rasputin, ilustrul om de stat și cărturar Dimitrie Cantemir, în filmul cu același nume, elegantul Richard Wagner din comedia *Servus, Peter!* de A. Berg etc.

Personajele create de Mihai Volontir sînt absolut reale: deștepte, originale și puțin viclene. Chipurile plăsmuite de Mihai Volontir, artist al poporului, laureat al multor premii de stat, sînt foarte apropiate sufletului și de aceea rămîn pentru mult timp în inimile spectatorilor.

Fiecare întîlnire cu artistul Mihai Volontir constituie o autentică sărbătoare a luminii și a sufletului.

Chiar și pauzele scenice ale acestui consacrat actor sînt pline de înțelesuri profunde.

La începutul anilor 2000, autoritățile i-au conferit lui Mihai Volontir titlul de cetățean de onoare al municipiului Bălți. De asemenea, a primit „Ordinul Republicii”, cea mai înaltă distincție a Republicii Moldova. În același an a fost desemnat ca cel mai bun actor al secolului XX al cinematografini moldovenești.

La 30 aprilie 2009, lui Mihai Volontir i s-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa al AȘM, pentru succesele obținute în vederea dezvoltării artei teatrale și cinematografice.

Vocabular de referință

a corespunde – соответствовать
inventivitate – изобретательность
capacitate – способность
diapazon – уровень, размах

Antonime

secundar ≠ principal
dramă ≠ comedie

Sinonime

a plăsmui = a crea
consacrat = renumit
personaj = erou

Structuri

- Am impresia că...
- În aceasta și constă...
- S-a produs în rolul...
- Foarte apropiate sufletului...

Expresii

- a iubi cu patimă
- spectacol de debut
- rol de esență

Paronime

a evolua (a avansa – развиваться) – a evalua (a aprecia – оценивать)
a corespunde (a se potrivi – соответствовать) – a coresponda
(a întreține corespondență – переписываться)

Familii de cuvinte

spectacol, spectator, spectaculos
scenă, scenic
debut, a debuta, debutant

Comparații!

improvizare – импровизация
elegant – элегантный
debut – дебют
diapazon – диапазон
scenă – сцена

Comunicare

1. Alcătuiți îmbinări cu cuvintele evidențiate din vocabularul de referință.
2. Includeți două perechi de antonime în enunțuri.
3. Citiți textul și numiți spectacolul de debut al maestrului Mihai Volontir.
4. Referindu-vă la conținutul textului, precizați:
 - unde și când s-a născut maestrul Mihai Volontir;
 - când a debutat pe ecran și în ce film;
 - cum a fost selectat pentru filmul *Se caută un paznic*;
 - în ce spectacole și în ce filme a jucat;
 - cum sînt chipurile plăsmuite de actor;
 - cum sînt pauzele scenice.
5. Formulați patru întrebări pe baza textului care arată timpul, locul, cauza, personajul.
6. Întocmiți planul textului.
7. Redați conținutul textului conform planului întocmit.

Agendă

1. Citiți interviul. Ce ați aflat nou despre maestrul Mihai Volontir?

- De ce ați devenit actor?
- Îmi plăcea teatrul. În familia noastră pasiunea pentru teatru era ceva obișnuit. Fratele meu mai mare e dirijor și compozitor, iar altul e cîntăreț de operă. Încă din fragedă copilărie ne jucam de-a teatrul.
- Ce vă preocupă acum?
- Caut o dramă bună pentru a monta un spectacol muzical la Teatrul „Vasile Alecsandri”.
- De ce aveți nevoie de teatru?
- Teatrul e școala tuturor.
- Vă place viața așa cum este ea?
- Îmi place foarte mult. E foarte grea, dar n-am obosit de ea. Dacă am vreo clipă liberă, merg în pădure, în cîmp, la lac. Acolo mă relaxez și meditez mai bine.
- Sînteți fericit?
- Da, și nu numai eu, ci toți colegii mei, deoarece avem ce lăsa urmașilor: eroii plămuiți de noi pe scena teatrului și pe marele ecran.

2. Citiți afișul cinematografic și alegeți unul dintre filmele indicate. Argumentați-vă opțiunea în trei-patru enunțuri. Puteți utiliza următoarele structuri:

- Am selectat acest film deoarece...
- Mihai Volontir este actorul care...
- Rolurile interpretate de maestru...
- Mă impresionează foarte mult...
- Consider că...

Mihai Volontir. Secvență din filmul „Țiganul”

3. Actorul Mihai Volontir, slujitor al Teatrului bălțean „V. Alecsandri”, a devenit sinonim al acestui locaș. Cine e totuși magul ce poartă un vechi nume românesc, format din opt litere? Iată o variantă:

- V — vrăjitor
- O — onestitate
- L — lumină
- O — omenie
- N — noblețe
- T — tribun
- I — inteligență
- R — român și punctum

Încercați și voi să elaborați varianta voastră.

4. Comentați în trei-patru enunțuri unul dintre aforismele de mai jos:

- „Un actor e dator să gândească nu numai ca actorul, dar adesea și în locul lui.”

Mihai Eminescu

- „Toată lumea e o scenă, iar noi sîntem actorii ei.”

William Shakespeare

- „Teatrul, fie el tragic, fie el comic, este o înfățișare vie a pasiunilor umane.”

Voltaire

5. Traduceți textul în limba română. Răspundeți la întrebarea: De ce Mihai Volontir continuă să lucreze chiar și atunci cînd e foarte bolnav?

Волонтир снимался вопреки болезни

Михай Волонтир часто и подолгу лежит в больнице. У актёра сахарный диабет, давший осложнение на зрение. Поэтому в последнее время он почти не снимался в кино. Исключение сделал для фильма «Чандра», в котором сыграл, будучи почти слепым.

Фильм «Чандра» снял режиссёр Рафаел Агаджанян. Первыми картину увидят зрители Национального телевидения Молдовы.

„Я снимался в «Чандре» почти слепым, – рассказывает Волонтир. – Не мог даже сценарий прочесть. Приходилось им печатать сценарий крупным шрифтом, а мне смотреть через лупу.”

В «Чандре» Михай Волонтир играет киномеханика, оставшегося жить в кино-будке среди индийских фильмов. Он болен Индией и постоянно танцует и поёт.

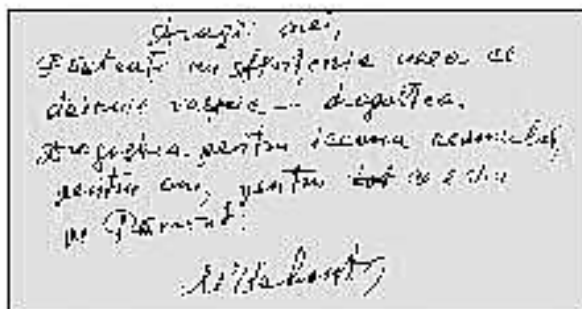
Картину снимал всем миром. Основным спонсором стал фермер Владимир Кочорвэ, предоставивший для съёмки свой дом. В фильме засветились также его сын Андрей, корова Алуника, собака и домашняя птица. Фермер ещё и кормил свю съёмочную группу.

Михай Волонтир признался, что после съёмки стал чувствовать себя лучше.

Mihai Volontir.
Secvență din filmul „Țiganul”

6. Artistul poporului Mihai Volontir vă adresează un mesaj. Citiți-l și expuneți-vă opinia (părea) în patru-cinci enunțuri.

Laborator

Modul indicativ. Timpul prezent

- Formele verbelor la timpul prezent:

Singular			
conj.	eu	tu	el (ea)
I	cînt	cînți	cîntă
II	lucrez	lucrezi	lucrează
III	tac	taci	tace
IV	fac	faci	face
	citesc	citești	citește
	cobor	cobori	coboară
	hotărâsc	hotărâști	hotărâște

Plural			
conj.	noi	voi	ei (ele)
I	cîntăm	cîntați	cîntă
II	lucrăm	lucrați	lucrează
III	tăcem	tăceți	tac
IV	facem	faceți	fac
	citim	citiți	citesc
	coborîm	coborîți	coboară
	hotărîm	hotărîți	hotărâsc

Exemple:

- Mihai Volontir lucrează la Teatrul „V. Alecsandri” din orașul Bălți de la inaugurarea acestuia pînă în prezent.
- Eu cînt cu plăcere melodiile create de Mihai Volontir.
- Noi dorim să vizionăm filmul artistic „Dimitrie Cantemir”.
- Cînd apare pe scenă maestrul Mihai Volontir, sala aplaudă și tace semnificativ.

- Scrieți verbele următoare la persoana a II-a plural a indicativului prezent:

a da, a sta, a chema, a vedea, a reve-dea, a trece, a merge, a privi, a împlini, a înnegri, a coborî.

- 1.1. Includeți verbele din ex. 1 la indicativ prezent în alte contexte cu referire la tema „Mihai Volontir, actorul care știe să joace tăcerea”.

Model:

Maestrul Mihai Volontir ne cheamă să descoperim și să prețuim frumosul.

2. Selectați din textul de mai jos verbele la indicativ prezent.

Debutul lui Mihai Volontir pe scena profesionistă coincide (coответствует) cu primul spectacol (*Chirița în Iași* de Vasile Alecsandri) al actualului Teatru Național din orașul Bălți. Mihai Volontir e o stea de primă mărime în teatrul și în cinematografia din întregul spațiu (пространство) românesc. Elegantul actor, care are o deosebită voce muzicală, a creat zeci de roluri de neuitat.

3. Comentați versurile de mai jos. Utilizați verbele la indicativ prezent.

Mereu îndurerat de nevoile neamului...
Mereu zbuciumat de problemele teatrului...
Mereu luminat de flacăra harului...

Model:

Într-adevăr, actorul Mihai Volontir este mereu alături de inima îndurerată a neamului nostru...

Adolescentul și Patria

*Reprezentanți remarcabili
ai minorităților naționale/
etniilor conlocuitoare din
Republica Moldova*

- Un distins bas-bariton și regizor de operă

Un distins bas-bariton și regizor de operă

1. Sigismund Zalewski s-a născut la 12 octombrie 1885 în orașul Bălți. Cine știe cum i-ar fi avansat cariera, dacă rămânea stabilit la Milano, unde mereu era solicitat în spectacolele de la „La Scala”, dar și în cele mai mari orașe ale lumii, dacă nu venea în primăvara lui 1922 la Opera din București pentru a evolua în „Tosca” de G. Puccini, „Aida” de G. Verdi, „Faust” de Ch. Gounod! A strălucit atunci ca un adevărat „star” în opera „Tosca”, alături de splendida basarabeană E. Ivony și de superba M. Nicolescu.

2. Melomanii bucureșteni află imediat din numeroase publicații că Sigismund Zalewski este basarabean de origine poloneză, că a studiat mai întâi la școala de muzică din Chișinău, canto cu A. Disconti, iar apoi la Academia „Santa Cecilia” din Roma, unde dascăl îi fusese renumitul bariton A. Cottogni, iar colegi de studii celebrii cântăreți de mai târziu T. Ruffo și B. Gigli.

3. După o forțată ședere la Varșovia din cauza unei maladii, artistul fusese angajat o perioadă la Teatrul „Mariinski” din Sankt Petersburg, unde a debutat în „Doamna de pică” și „Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski.

A evoluat în opera „Cneazul Igor” de A. Borodin (în rolul titular) împreună cu legendarul F. Șaleapin (Galițki). Faimosul bas rus a apreciat la înalta lor valoare calitățile vocale și actoricești ale conaționalului nostru.

4. După o experiență strălucitoare pe scenele lirice din Moscova, Kiev și Odesa, cariera lui Sigismund Zalewski în Occident continuă la Teatrul „G. Verdi” din Trieste în 1920 cu opera „Boris Godunov” de M. Musorgski, artistul urmînd să exceleze în această creație la renumitul teatru „La Scala” din Milano de patruzeci și opt de ori la rînd sub bagheta ilustrului dirijor A. Toscanini. Critica îl compară cu F. Șaleapin. La una din repetiții pe scena teatrului de la Paris a asistat însuși Șaleapin, care l-a felicitat, declarînd în fața celor prezenți că Zalewski este singurul lui urmaș.

5. Sigismund Zalewski îl „cîntă” pe Boris Godunov în șapte limbi: rusă, germană, polonă, spaniolă, italiană, franceză și română.

Despre respectul pentru limba strămoșilor săi aflăm și de la renumitul bas N. Secăreanu, care scrie în cartea sa „În viața mea de artist” că în seara de 6 ianuarie 1932, Sigismund Zalewski a cîntat rolul titular, Boris Godunov, în limba română, avînd o dicție perfectă, o articulație uimitoare și un accent românesc, pe care dacă l-ai fi auzit fără să știi cine cîntă, ai fi fost sigur că e un român neaoș. Întreg rolul în limba română l-a învățat în trei săptămîni.

6. În anii 1922-1928 Sigismund Zalewski evoluează spectaculos la Opera din București, iar la 30 ianuarie 1931 apare în fața publicului în calitate de director de

Sigismund Zalewski la Teatrul „Mariinski” în rolul lui Hamlet.

scenă al spectacolului „Boris Godunov”. Tot în acelaș an, în octombrie, montează opera „Cneazul Igor” de A. Borodin.

În anul 1935 se stabilește la București. Sigismund Zalewski a adus în Opera Română o schimbare totală. Nu avea nici o preocupare de altă natură decât arta.

7. Se stinge din viață la 23 martie 1945, după o lungă suferință. Bustul lui Sigismund Zalewski, instalat în foaierul Operei Române din București, reprezintă un semn de mare recunoștință al celor care l-au cunoscut, l-au prețuit l-au venerat, pentru contribuția pe care a adus-o la dezvoltarea unuia dintre cele mai complexe genuri de artă – OPERA.

Vocabular de referință

distins – remarcabil, celebru
neaoș – autohton, băștinaș
a excela – a se deosebi, отличаться
faimă – репутация, слава

Familii de cuvinte

spectacol – spectaculos, spectator
a străluci – strălucire, strălucitor
faimă – faimos

Sinonime

splendid = superb, minunat, grandios
distins = ales, deosebit, remarcabil
maladie = suferință, boală
a venera = a elogia, a diviniza

Antonime

rol titular ≠ rol secundar
splendid ≠ urit
a venera ≠ a blama

Expresii

- a rămîne stabilit
- ședere forțată
- a evolua spectaculos
- a urma să exceleze
- a cînta în rolul titular/secundar

Comunicare

- 1.** Alcătuiți îmbinări, apoi enunțuri cu cuvintele din vocabularul de referință.
- 2.** Includeți perechile de antonime de mai sus în enunțuri.
- 3.** Citiți textul și formulați întrebări cu referință la timpul (cînd?), locul (unde?), cauza (de ce?) și modul (cum?) acțiunii.

Model: Unde s-a născut bas-baritonul Sigismund Zalewski?

3.1. Adresați aceste întrebări colegilor.

4. Selectați din text informațiile necesare, apoi continuați ideile:

Bas-baritonul Sigismund Zalewski

• Era solicitat...	a debutat în...
• A evoluat în...	a fost apreciat de...
• A strălucit ca...	își continua cariera la...
• A studiat la...	este comparat cu...
• Cîntă în limbile...	

Agendă

5. Redactați planul textului, utilizând citate scurte din fiecare fragment numerotat.
6. Selectați din text titluri de opere și nume de compozitori.
- 6.1. Prezențați, în regimul Power Point, o operă sau portretul de creație al unui compozitor.
7. Comentați, în 8 enunțuri, afirmația lui La Rochefoucauld: „Pentru a fi un om mare, trebuie să profiți de talentul și de tot norocul tău”.
8. Completați fișa de identitate a lui Sigismund Zalewski.

Nume: _____ _____ Prenume: _____ _____		
Ce știi despre S. Zalewski?	Cum am aflat?	
	Informația prezentată în text	Presupuneri proprii pe baza textului
Aspectul fizic		
Trăsături de caracter		
Preferințe		
Fapte		
Relații cu alți cîntăreți		
Opinia mea despre S. Zalewski		

9. Realizați, în 10 enunțuri, un interviu virtual cu bas-baritonul basarabean S. Zalewski.

Model:

- Maestre, se știe că ați cîntat împreună cu legendarul Fiodor Șaleapin. Ce ați putea spune despre dînsul?
- Desigur că l-am cunoscut...

10. Relatați, în șase enunțuri, despre interpretul vostru preferat.

Model: Eu am mai mulți interpreți preferați, dar cel mai tare îmi place cîntărețul de operă Mihail Munteanu, care ...

Evaluare

Citiți textul și realizați sarcinile propuse:

Marea Sărbătoare

[1] Era o zi frumoasă de august. Se sărbătorea împlinirea a 400 de ani de la întemeierea Mănăstirii Putna. Românii veniți de pe toate meleagurile patriei s-au adunat pentru a-l cinsti pe Ștefan cel Mare. După festivitățile care au avut loc, marea de oameni s-a prins în horă. Ritmul jocurilor românești i-a cuprins pe toți.

[2] Pe când hora era în toi, un tânăr de 17 ani, plătind și înalt, cu părul bogat și ondulat, visător, hotărît, stătea la o parte și privea. În ochii lui se putea citi bucuria. Părea că se gîndește totuși la ceva.

După cîteva momente de gîndire și-a luat inima în dinți și a pornit spre muzicanți. Luînd vioara din mîna unui muzicant și conducînd el taraful de lăutari, a început să cînte. Răsunau codrii și văile Putnei de cîntecul fermecător al viorii. Toată lumea își îndrepta privirile spre muzicanți.

[3] Ochii tînărului luceau ca două mărgăritare. Inima îi bătea mai tare ca nicio dată. Pe fruntea lui senină și-au făcut loc picături de sudoare, iar ochii i s-au umezit. Arcușul luneca din ce în ce mai furtunos pe strune. Deodată se opri. A lăsat vioara din mîini și, îndreptîndu-se către tatăl său, i-a spus cu o voce tremurîndă:

— Am cîntat Daciei întregi.

[4] Tînărul acela, înalt și plătind, era Ciprian Porumbescu. De mic copil iubea nespus de mult cîntecele. Cînd Ciprian avea numai șase ani, tatăl său i-a cumpărat o vioară și l-a dat în seama unor profesori de muzică.

Odată cu tainele slovelor, Ciprian a învățat și meșteșugul viorii. N-a trecut mult timp și el se lua la întrecere cu cei mai renumiți lăutari, ba chiar și cu privighetorile. Cu timpul a învățat să compună el singur cîntece neîntrecute prin frumusețea lor. Cîntecele compuse de el au îmbogățit zestrea neprețuită a muzicii românești.

(Din presă)

1. Transcrie din text enunțul care indică:

a) evenimentul sărbătorii

b) vîrsta tînărului

c) prima vioară cumpărată.

3 p.

2. Rescrie enunțul, substituind cuvintele evidențiate prin sinonimele lor, potrivite contextului.

Pe cînd **hora** era în toi, un **tînăr** de 17 ani, **plătind** și înalt, cu părul bogat și **ondulat**, visător, hotărît, stătea la o parte și **privea**.

5 p

3. Scrie câte un enunț cu fiecare formă a verbului:

a sărbători

a se sărbători

a-și sărbători.

_____ 3 p.

4. Redactează planul textului, utilizând câte un citat potrivit din fiecare fragment numerotat.

[1] _____

[2] _____

[3] _____

[4] _____ 4 p.

5. Expune, în patru enunțuri, fragmentele doi și trei ale textului.

_____ 4 p.

6. Argumentează, printr-un enunț dezvoltat, fiecare calitate a tînărului, indicată în tabel.

Calități	Argumente
hotărît	
virtuoz	
renumit	

3 p.

7. Continuă titlul cu un enunț argumentativ.

Marea sărbătoare ...

_____ 1 p.

8. Comentează, în șase enunțuri, afirmația: *Muzica este un limbaj universal.*

_____ 6 p.

Adolescentul și valorile tradiției

- George Coșbuc
- Octavian Goga
- Mihail Sadoveanu
- Tudor Arghezi
- George Bacovia

George COȘBUC – „Sînt suflet din sufletul neamului meu Și-i cînt bucuria și-amarul...”

1866-1918

George Coșbuc este un poet citit și iubit al neamului nostru. El s-a impus în conștiința noastră ca un neîntrecut evocator al vieții satului românesc și al țăranului. Priveliștile acestui pămînt sînt descrise în poeziile sale într-o manieră specifică, țărănească: natura lui Coșbuc e strîns legată de ocupațiile țăranului, de sufletul lui, e socială, e calendaristică. Iată de ce G. Coșbuc este numit „poetul țăranimii”.

S-a născut în 1866 în familia preotului Sebastian din satul Hordou (astăzi Coșbuc), județul Bistrița-Năsăud, sat împrejmuit de dealuri și păduri verzi. În familia poetului predomina armonia și căldura sufletească. Fiind al optulea copil, mama îl dezmierda cu drag și gingașie. Mai tîrziu el își va aminti de acele clipe duioase din anii copilăriei:

Te pleci și mă dezmierzi,
De drag, o, dragă mamă, mă afli și mă pierzi
Din ochi, îmi iei o mîină, și-n mîina ta o strîngi
Și-mi faci cu dînsa cruce pe piept și parcă plîngi.

Pasiunea pentru lectură a moștenit-o de la tata. Elev fiind, îi plăcea să citească, să cînte pe la șezători, cunoștea pe de rost multe versuri. Prin lecturi se autoinstruia. De la părinți G. Coșbuc a învățat dragostea și respectul față de oameni.

Studiază la liceul românesc din Năsăud, unde își aprofundează cunoștințele la limba germană, familiarizîndu-se și cu limbile clasice. După ce susține examenul de bacalaureat, se înscrie la Facultatea de Filozofie și Litere a Universității din Cluj, pe care o abandonează în scurt timp, din cauza sănătății și a unor dificultăți materiale serioase. Totuși, continuă să frecven-teze anumite cursuri universitare.

Casa natală din Hordou (azi muzeu)

Pe parcursul întregii vieți, desfășoară o vastă activitate literară și culturală. Colaborează la numeroase reviste, publicînd poezii și scrieri în proză. A fost membru corespondent, iar mai tîrziu membru activ al Academiei Române.

G. Coșbuc a început să scrie versuri fiind elev la liceul din Năsăud. Naive, stîngace la început, compunerile sale exprimă preocupările literare de atunci ale scriitorului. Unul din colegii săi își amintea: „Seara, cînd se culca, pe scaun, lîngă pat, George își punea o luminare, chibrituri, un creion și bucăți de hîrtie, se acoperea pe cap, fie iarnă, fie vară, închidea ochii, gîndea. Cînd prindea o idee bună, aprindea lumina și o scria pe o bucățică de hîrtie; aceasta o făcea și de zece ori pe noapte...”

În anul 1887, debutează la *Tribuna*, la care ulterior va lucra ca redactor. Susținut de Titu Maiorescu și Ioan Slavici, care erau încântați de scrisul lui Coșbuc, poetul se stabilește la București.

George Coșbuc a adus un suflu nou în poezie după miracolul Eminescu. Opera sa este cuprinsă în volumele *Balade și idile*, *Fire de tort*, *Ziarul unui pierde-vară*, *Cîntece de vitejie*, *Drumul iubirii* etc.

Poezia sa ne prezintă o imagine a naturii patriei („Noapte de vară”, „Vestitorii primăverii”, „Vara”); a sufletului țărănesc („Nunta Zamferei”, „La oglindă”, „Noi vrem pămînt”); exprimă dragostea pentru țară, eroismul și sacrificiul poporului în Războiul de Independență („Cîntec”, „Trei, Doamne, și toți trei”, „O scrisoare de la Muselim-Selo”).

Poetul adresează un apel înflăcărat către fiii patriei, chemîndu-i să vegheze neîncetat la înălțarea ei:

Sus ridică fruntea, vrednice popor!
Cîți vorbim o limbă și purtăm un nume,
Toți s-avem o țintă și un singur dor –
Mîndru să se înalțe peste toate-n lume
Steagul tricolor!

(*Cîntec*)

Căpitanul din poezia „Dorobanțul” e gata să-și jertfească viața în vîltoarea luptei, preferînd să moară, dar să izbîndească:

El era pămînt al nostru, smuls din sufletul turcesc,
Și vroia și el să moară pe pămîntul românesc!

Dragostea, dorul de țară sînt exprimate cu multă duioșie în pastelurile lui G. Coșbuc:

Străinilor voi nu le-ați spus
Că doine ca a noastre nu-s?

Și-acum veniți cu drag în țară!
Voi revedeți cîmpia iară,
Și cuiburile voastre-n crîng!

(*Vestitorii primăverii*)

Biroul de lucru al poetului

G. Coșbuc a fost și un bun traducător al unor opere din literatura universală. Printre lucrările traduse se numără capodoperele *Divina comedie* a lui Dante, *Odiseea* de Homer, *Don Carlos* de Schiller ș.a.

A fost autor de manuale școlare de limba română. George Coșbuc s-a inspirat în creația sa din viața poporului, optînd pentru valorificarea tradițiilor frumoase ale strămoșilor. „Să nu risipim ce au adunat părinții noștri”, chema el. Trecut prin școala poeziei populare și cea a marilor clasici ai literaturii universale, Coșbuc a scris pasteluri de o frumusețe deosebită, este autorul versurilor de revoltă și critică socială, este cîntărețul minunatelor obiceiuri naționale.

Oricât de multe primăveri i-ar înflori mormîntul din cimitirul Bellu (s-a stins din viață la 9 mai 1918 la București), oricîte toamne și-ar scutura frunzele peste acest mormînt, George Coșbuc deșteaptă în noi, ori de cîte ori îl citim, sentimentul de a fi asemenea lui – „inimă-n inima neamului” și, prin aceasta, el ne este și ne va rămîne veșnic, nouă și urmașilor noștri, contemporan.

Repere critice

„În limba noastră românească George Coșbuc a creat o limbă nouă... căci într-adevăr noul nostru mare poet ne aduce în graiul scris o lume nouă odată cu o limbă nouă.”

Tudor Arghezi

„Eminescu sau Coșbuc? Se pune deseori întrebarea. Dar răspunsul e simplu: Eminescu și Coșbuc. Pot sta prea bine alături. Se deosebesc atît de mult, încît se completează. Ei doi dau fața și sufletul poeziei românești de pînă acuma: «Luceafărul» și «Nunta Zamfirei».”

Liviu Rebreanu

„Poezia lui e poezia sufletului, izvorîtă din suflet și vibrînd în sufele... Fiindcă a fost țaran, a introdus poezia sufletului țărănesc în literatura noastră... El a descoperit frăgezimea, puterea veșnic vie a țaranului. A întors privirile spre pămînt românesc și din pămîntul acesta a răsărit un soare nou...”

Liviu Rebreanu

„Coșbuc năvălește în literatură ca o revărsare a zorilor, un cîntec de ciocîrlie. [...] Aerul sănătos al plaiurilor pătrunde și înviorează sufletul național.”

Victor Eftimiu

evocator – care evocă, recheamă în amintire
împrejmuit – *sin.*: înconjurat
a abandona – a părăsi, a renunța la ceva
stîngaci – lipsit de siguranță, neîndemînat
veritabil – *sin.*: adevărat, real

a risipi – aici: a distruge
neajuns – недостаток
a veghea – *sin.*: a păzi
cu însuflețire – с воодушевлением
înlăcărat – пламенный, страстный

Exerciții lexicale

1. Citiți. Fiți atenți la accent!

Evocător, calendaristic, obiceii, de altfel, academie, bolnăv, caracter, dîncolo, epocă, sever, inițiator.

2. Citiți. Atenție la pronunție!

Autor, original, social, obiceiuri, colegi de liceu, eroism, specific, sacrificiu.

3. Citiți cuvintele de mai jos. Spuneți de la care cuvinte s-au format. Observați când se folosesc prefixele *îm-*; *în-*.
Împrejmuit, împrietenit, imprimăvărat, împrăștiat; dar: înflorit, înmugurit, înflăcărat, înfricoșat.
4. Formați antonimele cuvintelor date cu ajutorul prefixului *ne*:
Așteptat, atent, auzit, atins, bănuț, ajuns.
5. Găsiți perechile de sinonime. Citiți-le. Alcătuiți apoi enunțuri.
A veghea, înflăcărat, a păzi, avîntat, vrednic, real, destoinic, veritabil.
6. Identificați forma inițială a cuvintelor: *însuflețire, preocupare, încîntat*.
7. Citiți propozițiile. Corectați greșelile folosind reperele. Cum se numesc aceste cuvinte?
 - Părinții mei l-au citit pe G. Coșbuc în **originar**.
 - Liceanul Coșbuc pregătea materialele pentru publicare și făcea multe **colectări**.
 - Prietenii se bucurau de succesele lui și îi făceau **complemente**.

Repere: originar – original, colectare – corectare, complemente – complimente.

Întrebări și teme

8. De ce George Coșbuc a fost numit „poetul țărănimii”? Ce rol au avut părinții în educația viitorului poet? Cum credeți, cine i-a trezit lui Coșbuc interesul pentru carte? Unde a făcut el „școala omeniei”? De ce nu și-a terminat studiile? Cu ce a debutat poetul G. Coșbuc? Evidențiați specificul poeziei lui. Ce spunea el despre tradițiile strămoșilor noștri? Care este contribuția poetului la dezvoltarea culturii noastre naționale?

Să medităm

9. Descrieți atmosfera din familia lui G. Coșbuc și povestiți cum se autoinstruia micul George.
10. Numiți temele și motivele de bază ale poeziei lui G. Coșbuc.
11. Explicați versurile: „Sînt suflet din sufletul neamului meu/ Și-i cînt bucuria și-amarul...”
12. Ce ați aflat despre poet citind reperele critice?
13. Argumentați spusele lui Liviu Rebreanu referitoare la creația lui George Coșbuc și a lui Mihai Eminescu.
14. Faceți o paralelă între viața lui Eminescu și cea a lui Coșbuc.
15. Imaginați-vă că sînteți un bibliotecar. Faceți o trecere în revistă a creației lui G. Coșbuc.
16. Improvizați un interviu cu poetul George Coșbuc.
17. Povestiți biografia scriitorului în numele:
 - a) copilului George;
 - b) liceanului George Coșbuc.

La absolvirea liceului

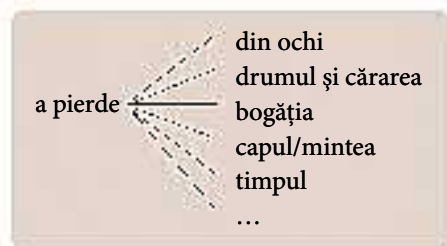
Divertis

- „Conștiința noastră e cea mai bună carte – s-o consultăm cît mai mult.” (Pascal)
 - „Timpul și răbdarea fac mai mult decît mînia și puterea.” (Schopenhauer)
 - „Faima se ruginește, dacă nu o cureți prin muncă în fiecare zi.” (Nicolae Iorga)
- În ce situații se pot folosi proverbele de mai jos?
 - De-ar ști omul ce-ar păți, dinainte s-ar păzi.
 - Mai bine mai tîrziu decît niciodată.
 - Cu răbdarea treci și marea.

Curriculum la decizia școlii

1. Evidențiați diferența semantică dintre cuvintele identice ca formă, dar cu accent diferit: *ăcele* – *acéle*. Alcătuiți cu ele cîte două propoziții. Continuați șirul lor.
2. Găsiți în text perechile de cuvinte: *prinde-aprinde*, *operă-capodoperă*. Demonstrați prin exemple deosebirile de sens.
3. Sesizați semnificația cuvîntului *a pierde* din următoarele îmbinări. Construiți enunțuri.

4. Formați substantive de la următoarele verbe:
a (se) instrui, *a abandona*, *a dezmiarda*, *a evoca*,
a pierde, *a apăra*, *a (se) deștepta*.

Model: a (se) instrui – instruire.

5. Schimbați forma cuvîntului după model (gerunzii):

a prefera – preferînd	a pierde –
a veghea –	a voi –
a smulge –	a ajunge –

6. Comentați expresia: „Coșbuc a adus un suflu nou în poezie după miracolul Eminescu”.

Coșbuc cu soția și fiul său

7. Argumentați afirmația că George Coșbuc a fost un bun traducător din literatura universală.
8. Faceți o comunicare despre viața și activitatea lui George Coșbuc. Consultați literatură suplimentară. Găsiți un titlu pentru această comunicare.

„Oh, mamele noastre, mamele!”

Grigore Vieru

MAMA

În vaduri ape repezi curg
 Și vuiet dau în cale,
 Iar plopi în umedul amurg
 Doinesc eterna jale.
 Pe malul apei se-mpletesc
 Cărări ce duc la moară –
 Acolo, mamă, te zăresc
 Pe tine-ntr-o căscioară.
 Tu torci. Pe vatra veche ard,
 Pocnind din vreme-n vreme,
 Trei vreascuri rupte dintr-un gard,
 Iar flacăra lor geme:
 Clipește-abia din când în când
 Cu stingerea-n bătaie,
 Lumini cu umbre-amestecînd
 Prin colțuri de odaie.

Cu tine două fete stau
 Și torc în rînd cu tine;
 Sînt încă mici și tată n-au
 Și George nu mai vine.
 Un basm cu pajuri și cu zmei
 Începe-acum o fată,
 Tu taci și-ascuți povestea ei
 Și stai îngîndurată.

 ...O, nu! Nu-i drept să te-ndoiiești!
 La geam tu sari deodată,
 Prin noapte-afară lung privești –
 — „Ce vezi?” întreab-o fată.

— „Nimic... Mi s-a părut așa!”
 Și jalea te răpune,
 Și fiecare vorbă-a ta
 E plîns de-ngropăciune.

Într-un tîrziu, neridicînd
 De jos a ta privire:
 — „Eu simt că voi muri-n curînd,
 Că nu-mi mai sînt în fire...
 Mai știi și eu la ce gîndeam?
 Aveți și voi un frate...
 Mi s-a părut c-aud la geam
 Cu degetul cum bate.

Dar n-a fost el!... Să-1 văd venind
 Aș mai trăi o viață.
 E dus, și voi muri dorind
 Să-1 văd o dată-n față.
 Așa vrea poate Dumnezeu,
 Așa mi-e datul sorții,
 Să n-am eu pe băiatul meu
 La cap, în ceasul morții!

Afară-i vînt și e-nnorat,
 Și noaptea e tîrzie;
 Copilele ți s-au culcat –
 Tu, inimă pustie,
 Stai tot la vatră-ncet plîngînd:
 E dus și nu mai vine!
 Ș-adormi tîrziu cu mine-n gînd
 Ca să visezi de mine!

vuiet – zgomot, gălăgie
vreasc – creangă, ramură uscată
pajură – pasăre răpitoare uriașă cu
 puteri miraculoase
plîns de-ngropăciune – bocet

a se îndoi – aici: a fi nesigur
a răpune – a doborî
etern – veșnic
vatră – cămin

Exerciții lexicale

1. Citiți. Fiți atenți la pronunție!

Abia, stinge, bătaie, odaie, George, te-ndoiești, deodată, deget, ș-adormi.

2. Citiți cuvintele de mai jos și spuneți cum s-au format.

Căscioară, fecioraș, fiicuță, copiliță, frățior, îngîndurat, apăsător.

2.1. Formați familii de cuvinte, enunțuri.

3. Precizați semnificațiile cuvîntului *vatra*, traducînd propozițiile propuse:

- Mă întorc la *vatra* părintească.
- Moldova este *vatra* străbunilor mei.
- Pe *vatră* ard vreascuri.

4. Comentați sensul expresiilor date. Cunoașteți echivalentul lor în limba maternă?

- La cel sărac nu arde nici focul în *vatră*.
- I-a luat pînă și cenușa din *vatră*.

5. Urmăriți sensul cuvîntului *a se îndoii* în următoarele propoziții:

- Povara anilor *a îndoii*-o pe femeie.
- Copilul *a îndoii* creanga cu ușurință și a rupt cîteva mere.
- Nu *îndoiiți* paginile cărților!

Dincolo de text (Îndrumar)

„Mama” este o poezie despre dor și singurătate, despre o mamă chinuită de așteptarea feciorului neîntors la *vatră*.

Autorul își amintește cu strîngere de inimă și nostalgie de baștină, a cărei imagine este completată și concretizată de cea a căscioarei. Imaginea căscioarei este și ea încălzită și înălțată prin imaginea Mamei.

Plopii doinesc eterna jale, amurgul e umed, cărările copilăriei se împletesc, adunîndu-se din lume și curgînd spre ea, spre casa Mamei.

Gîndurile poetului se îndreaptă spre casă, spre mama și surorile sale care stau lîngă *vatră* și torc. Mama e cu gîndul la feciorul său care e plecat și nu mai vine. E tristă și îngîndurată, o doare și o înspăimîntă întîrzierea feciorului drag.

Iubirea mamei este atît de puternică, încît, la un moment dat, spune „șoapte fără de-nțeles”, „ochii (ei) stau țintă”, sare la geam crezînd că bate fiul ei.

Atmosfera odăii, cu *vatra* veche în care arde focul din „trei vreascuri rupte dintr-un gard” și care împrăstie în jur o lumină palidă, este în concordanță cu sentimentul mamei. Abia noaptea tîrziu, cînd

copilele s-au culcat de mult, adoarme și mama cu gândul la fiul său plecat, pentru că numai gândul la el îi mai alină dorul.

Din poezia „Mama” se desprind foarte clar sentimente de durere și compasiune pentru mamele rămase singure undeva în lume. Poetul se gîndește cu drag la mama care i-a dat viață, l-a crescut și regretă că nu poate fi alături de ea.

Poezia redă zbuciumul matern, suferința umană. Sentimentele exprimate în poezie pot aparține oricărei mame, aflate departe de fiul său.

? Întrebări și teme

6. Prin ce v-a impresionat poezia „Mama”? Ce gânduri o frămîntă pe mamă? Care este dorința ei? Cum este așteptarea mamei? Citiți versurile respective. Prin ce ne este drag chipul mamei din această poezie? Ce detalii ne vorbesc despre sentimentele mamei? Ați încercat să vă alinați mama în clipele grele? Ce ați făcut?
7. Citiți poezia și încercați să exprimați prin lectură sentimentele mamei. Ce strofe vă par mai emoționante? Observați cum e descris drumul ce duce spre căscioara părintească.
8. Găsiți fragmentul în care se descrie starea sufletească a mamei în așteptarea feciorului.
9. Cum credeți, care vers exprimă dragostea și grija mamei pentru feciorul rătăcit?
10. Argumentați cu exemple în ce moment ar fi fost binevenită întoarcerea feciorului acasă.
11. Poezia „Mama” are cîteva cadre. Delimitați-le și intitulați-le.
12. Faceți o descriere a chipului mamei, folosind versurile lui Coșbuc.
13. Sesizați afinitățile dintre mesajele poeziilor „Cămășile” de Grigore Vieru și „Mama” de George Coșbuc. Prin ce se aseamănă ele?

Să creăm

14. Alcătuiți o scrisoare în care să împărtășiți mamei impresiile și dorul vostru atunci cînd vă aflați departe de casă. Orientați-vă după începutul dat:

*Dragă mămică,
Mi-e tare dor de tine, mai ales că niciodată pînă acum nu am
fost plecat atîta timp de acasă...*

15. Pornind de la subiectul poeziei „Mama” și începutul dat, alcătuiți în scris un eseu: „Ce faci, mamă,/ Ce faci, tată,/ Ce faci, casă părintească?”

TREI, DOAMNE, ȘI TOȚI TREI

Avea și dînsul trei feciori,
Și i-au plecat toți trei deodată
La tabără, sărmanul tată!
Ce griji pe dînsul, ce fiori,
Cînd se gîndea că-i greu războiul,
N-ai timp să simți că mori.

Și luni trecut-au după luni –
Și-a fost de veste lumea plină
Că steagul turcului se-nchină;
Și mîndrii codrului păuni,
Românii-au isprăvit războiul,
Că s-au bătut nebuni.

Scria-n gazetă că s-a dat
Poruncă să se-ntoarcă-n țară
Toți cei plecați de astă-vară –
Și rînd pe rînd veneau în sat
Și ieri și astăzi cîte unul
Din cei care-au plecat.

.....
Nădejdea caldă-n el slăbea,
Pe cît creștea de rece gîndul.
El a-ntrebat pe toți d-a rîndul,
Dar nimeni știre nu-i știa.
El pleacă-n urmă la cazarmă
Să afle ce dorea.

Căprarul vechi îi iese-n prag.
— „Ce-mi face Radu?” el întreabă,
De Radu-i este mai cu grabă,
Că Radu-i este cel mai drag.
— „E mort! El a căzut la Plevna
În cel dintîi șirag!”

.....
Blăstem pe tine, braț dușman!
— „Dar George-al nostru cum o duce?”
— „Sub glie, taică, și sub cruce,
Lovit în piept d-un iatagan!”
— „Dar bietul Mircea?” – „Mort și Mircea
Prin văi pe la Smîrdan.”

El n-a mai zis nici un cuvânt;
 Cu fruntea-n piept, ca o statuie,
 Ca un Christos bătut în cuie,
 Ținea privirile-n pământ,
 Părea că vede dinainte-i
 Trei morți într-un mormânt.

Cu pasul slab, cu ochii beți
 El a plecat, gemînd p-afară,
 Și-mpleticindu-se pe scară,
 Chema pe nume pe băieți,
 Și se proptea de slab, sărmanul,
 Cu mîna de păreți.

Nu se simțea de-i mort ori treaz,
 N-avea puteri să se simțească;
 El trebuia să s-odihnească –
 Pe-o piatră-n drum sub un zăplaz
 S-a pus, înmormîntînd în palme-i
 Slăbitul său obraz.

Și-a stat așa, pierdut și dus.
 Era-n amiazi și-n miez de vară
 Și soarele-a scăzut spre seară,
 Și-n urmă soarele-a apus,
 Iar bietul om sta tot acolo
 Ca mort, precum s-a pus.

Treceau bărbați, treceau femei,
 Și uruiau trăsuri pe stradă,
 Soldați treceau făcînd paradă, –
 Și-atunci, deștept, privi la ei
 Și-și duse pumnii strîns pe tîmple:
 „Trei, Doamne, și toți trei!”

fior – *sin.*: emoție

a se închina – поклоняться

păun – павлин

a (se) da poruncă – *sin.*: a porunci

a revedea – a vedea din nou

a geme – стонать

căprar – caporal

a blestema – проклинать

glie – *sin.*: cîmp, ogor, pămînt, patrie

a se împletici – *aici*: a se împiedica

iatagan – sabie turcească

a se propti – *aici*: a se sprijini

miez de vară – середина лета

a înmormînta – похоронить

pumn – кулак

zăplaz – gard (de scînduri)

a isprăvi – завершать

Exerciții lexicale

1. Observați forma literară a cuvintelor:

să proptea – se proptea
blăstem – blestem

păreți – pereți
amiazi – amiază

2. Comparați:

păun – павлин
veste – весть
steag – стяг, флаг

zare – заря
nădejde – надежда
gazetă – газета

3. Formați familia lexicală a cuvintelor: *a vedea, a dușmăni* (cel puțin trei derivate). Alcătuiți cu aceste cuvinte două enunțuri.

a vedea –

a dușmăni –

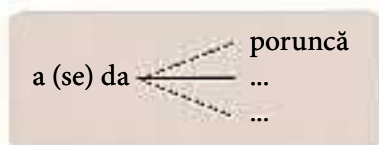
4. Schimbați forma cuvîntului după modelul dat:

a schimba – schimbînd
a geme –
a crește –

a măsura –
a plînge –
a face –

4.1. Alcătuiți enunțuri cu trei-patru cuvinte la alegere.

5. Notați expresiile ce conțin cuvintele: *a da, a sta* și memorați-le. Alcătuiți cu aceste expresii două-trei enunțuri.

5.1. Numiți cuvintele cu sens propriu și cele cu sens figurat. Includeți-le în enunțuri.

Dincolo de text (îndrumar)

În 1919 scriitorul și criticul literar Eugen Lovinescu îl definește pe Coșbuc ca pe „*cel mai desăvîrșit meșteșugar al versului nostru din epoca posteminesciană*”.

Cu poezia coșbuciană pătrundem în universul vieții spirituale a poporului, descoperim frumusețea sufletului românesc.

Tradițiile scriitorilor D. Bolintineanu, V. Alecsandri, M. Eminescu de evocare a trecutului de luptă și a Războiului de Independență sînt continuate de G. Coșbuc.

Coșbuc a adus cititorului lumea eroicului, care se întemeiază pe faptele unor personalități istorice cunoscute, dar și pe cele ale unor oameni simpli din popor înzestrați cu virtuți înalte. Actul eroic suprem, prometeic, este cel al jertfirii de sine. „*Jertfa țăranului-oștean are măreție tragică. La fel ca a tuturor anonimilor*” (Tudor Vianu).

Astfel, volumul *Cîntece de vitejie*, publicat în anul 1904, cuprinde poezii avînd ca temă lupta pentru păstrarea sau dobîndirea independenței naționale. Din acest volum face parte și poezia „Trei, Doamne, și toți trei”, în care se glorifică eroismul poporului în Războiul de Independență din 1877.

Monumentul Independenței
(basorelief)

Autorul redă starea sufletească a unui tată îndurerat de pierderea celor trei feciori dragi și scumpi: Radu, George, Mircea, care au căzut vitejește pe cîmpul de luptă. Bătrînul tată este zdrobit de durere și protestează împotriva asprimii absurde a războiului, manifestîndu-și dorința de răzbunare:

„Blăstem pe tine, braț dușman!”

Poetul sugerează ideea că războiul aduce nefericire și deznădejde. Atmosfera poeziei este gravă, drama fiind prevestită chiar din prima strofă. Versul este dominat de alarmă și durere, suferință și disperare, aceste stări afective acumulîndu-se treptat pînă la exclamația tragică din final:

Și-atunci, deștept, privi la ei

Și-și duse pumnii strîns pe tîmple:

„Trei, Doamne, și toți trei!”

Poezia conține cîteva episoade: plecarea feciorilor la război, așteptarea lungă și grea, gîndurile triste și negre, vestea despre moartea feciorilor, durerea sufletească a părintelui.

Episoadele emoționează prin dramatismul lor, prin simplitatea limbajului personajelor, prin modul lor de a gîndi și a simți.

Pare că autorul participă personal la evenimentele dramatice. La fel ca personajul narator, el rămîne uimit în fața crudului destin.

Poezia „Trei, Doamne, și toți trei” ne trezește compătimire față de bătrînul tată, admirație pentru eroismul celor trei feciori-oșteni, sentimente de mîndrie națională.

? Întrebări și teme

6. Cu ce tonalitate trebuie citită această poezie? De ce? Ce evenimente istorice relevă poetul? Cîți fii avea bătrînul? Unde au plecat ei? Ce s-a întîmplat cu feciorii? Ce veste a aflat bătrînul tată? Ce durere poartă el în suflet? Prin ce te-a impresionat această poezie? Ce lecții de viață desprindem din poezie?
7. Selectați versurile în care poetul descrie starea sufletească a tatălui:
 - în așteptarea feciorilor;
 - după ce a aflat despre moartea lor.
8. Citiți strofele care v-au produs emoții. Argumentați.
9. Citiți poezia pe roluri.

Să medităm

10. Demonstrați, cu ajutorul versurilor, că feciorii bătrînului tată – Radu, Mircea și George – sînt eroi naționali.

13. Poezia „Trei, Doamne, și toți trei” exprimă revolta împotriva războiului. Argumentați această afirmație folosind versuri din poezie.
11. Explicați ce semnificație are expresia de la finele poeziei: „Trei, Doamne, și toți trei!”
12. În versurile de mai jos găsiți tangențe cu poezia „Trei, Doamne, și toți trei”. Argumentați.

„Poate ochii-i sînt ca scrumul,
Și prin noaptea-i fără capăt
El găsi nu poate drumul.

.....

Poate că-n război atunce
A rămas fără picioare
Și nu poate-acasă-ajunge...”

(Grigore Vieru, „Așteptînd”)

Să creăm

13. Imaginați-vă chipul bătrînului tată și descrieți-l.
14. Demonstrați (în trei-patru propoziții) că bătrînul tată vă trezește simpatie, respect.
15. Demonstrați, cu ajutorul versurilor din poezie, că Patria pentru tată și feciorii săi este ceva sfînt și drag.
16. Improvizați un fragment de scrisoare către sărmanul tată în care să-l consolați, spunîndu-i că feciorii lui sînt ostași adevărați ai acestui pămînt.
17. Comentați gîndurile lui G. Coșbuc: „...Pe acest pămînt am dus-o și noi ca Făt-Frumos din poveste, care moare și iar învie. Și totdeauna înviam mai frumoși de cum am fost, tot mai trainici. Iar apa vie care ne învia și pe noi, ca și pe Făt-Frumos, era iubirea de neam, de limbă, de lege și de pămîntul acesta”.

Curriculum la decizia școlii

5. Dezvoltați într-o compunere liberă versurile:

Patria sînt oamenii aceștia,
Frații mei, surorile mele,
Țărîna străbunilor mei.
Patria mea e poporul acesta
În mijlocul căruia am răsărit...

(Zaharia Stancu)

Octavian GOGA – „am fost logodnicul durerii”

1881-1938

„Dacă mergi din inima Sibiului la vale, pe drumul care acum se numește Octavian Goga, prin păduri, pe lângă riuri, livezi, ajungi de la o vreme în Rășinari... Aici, într-o casă albă, bine îngrijită, s-a născut la 1 aprilie 1881 primul copil în familia preotului Iosif Goga și a învățătoarei Aurelia Goga – poetul Octavian Goga” (G. Călinescu). Tatăl poetului „era de la cîmpie, iar mama de la munte”. Această îmbinare sufletească dintre înălțimea și orizontul larg al muntelui și tendința de nostalgie a cîmpiei se va traduce în două îndeletniciri de mai târziu ale copilului Goga: literatura și politica.

„Copilăria mi-am trăit-o pînă la nouă ani printre copiii de țărani... am avut contact cu toate frămîntările, cu toate bucuriile satului, – începînd de la botez și pînă la coborîrea în pămînt...” (Octavian Goga). Aceste impresii adunate în copilărie își vor găsi mai apoi răsunset în opera sa.

Poeziile *Plugarii*, *Clăcașii*, *Rugăciune* sînt elegii ale suferinței țaranului. „Am fost logodnicul durerii”, mărturisește Octavian Goga.

La nouă ani părinții l-au înscris la liceul unguresc din Sibiu. Această rupere de casă își va găsi reflectarea mai târziu în opera sa („Bătrîni”). „De aici am scris și trimis de ziua tatii primele versuri..., opt ani de liceu am citit de toate și am scris poezii multe” (O. Goga).

Anul de debut se consideră 1896, cînd publică poezia „Aici și acum”, semnată cu pseudonimul Tavi.

După studiile la liceul din Sibiu, urmează cursurile Facultății de Litere și Filozofie din Budapesta. În 1902, fondează aici revista *Luceafărul*, în care își va exprima revolta împotriva statului asupritor al poporului român („Noi”, „Oltul”). În 1905, tot la Budapesta apare primul său volum intitulat *Poezii*, care a devenit „evenimentul literar al anului”. „Sus mîinile. S-a născut poetul redeșteptării...”, scria un profesor al poetului. Apare apoi al doilea volum de versuri, *Ne cheamă pămîntul*, în care autorul susține prin creația sa lupta românilor împotriva jugului austro-ungar: „Al vostru-i plînsul strunei mele...”.

Valoroasa operă a poetului Octavian Goga este adunată în volumele *Poezii*, *Ne cheamă pămîntul*, *Cîntec pentru țară*, *Meșterul Manole*. Ele ne aduc imaginea satului transilvănean de la sfîrșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea, aflat sub ocupație străină.

Octavian Goga, elev

Casa în care s-a născut poetul

Laitmotivul (idee repetată și subliniată de mai multe ori) operei lui O. Goga este ideea identității (unității) dintre om și țară: „*Tu împletești în curcubeie/ Comoara lacrimilor noastre,/ Și cel mai scump nisip tu-l duci/ În vadul Dunării albastre*” („Oltul”).

Spre sfârșitul vieții O. Goga a fost ministru de stat, ministru al Cultelor, ministru de Interne. Se retrage apoi la Ciucea, județul Cluj, unde va muri la 7 mai 1938, cu gândul la viitorul țării.

În testamentul poetului, scris după demisia guvernului, găsim următorul gând: „*Îmi pare rău că n-am putut sluji țara cum aș fi vrut să cred că aș fi putut – cu credință și cu hotărâre... Ce va fi cu Țara în vîltoarea care vine, nu știu – dar cred în puterile sufletești ale neamului*”.

Castelul de la Ciucea

Repere critice

„El va fi un poet local, plecînd de la nemărginita dragoste pentru casa sa... El va iubi poporul românesc nu din datorie, nu din conștiință de cărturar, ci din iubirea trainică pentru părinții de acasă, pentru frații de joacă, pentru vecinii bine cunoscuți, pentru lăutarii satului și de aici pentru toți oamenii satului, ținutului și țării sale ardelenene.”

Nicolae Iorga

figură – *sin.*: persoană
frământare – волнение
logodnic – *sin.*: mire

destin – *sin.*: soartă
a se retrage – *sin.*: a pleca

Exerciții lexicale

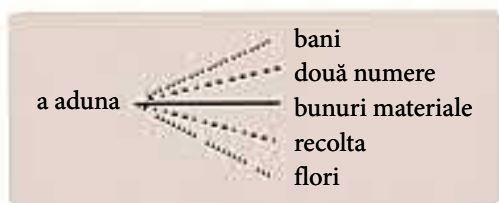
1. Citiți îmbinările, pronunțînd corect sunetul [ğ]:

Fragedă copilărie, elegia suferinței, imaginea satului, a se retrage la baștină, a ajunge acasă.

2. Citiți îmbinările de cuvinte. Formați cîteva propoziții.

a se retrage

- din luptă
- din joc
- din funcție
- la locul de baștină
- în camera sa

3. Citiți propozițiile. Încercați să traduceți cuvintele evidențiate.
- Logodnicul Mirelei a venit la ora opt cu un buchet de lalele.
 - Destinul l-a purtat pe drumuri grele.
 - Surîsul fetei era ca o zi de primăvară.

Întrebări și teme

4. Când și unde s-a născut poetul Octavian Goga? Cine au fost părinții poetului? Cum se reflectă în opera sa impresiile din copilărie? Care este, după voi, proveniența pseudonimului „Tavi”? Ce volume de poezii a publicat poetul?
5. Cum înțelegeți enunțul „Am fost logodnicul durerii”?
6. Comentați cuvintele: „Sus miinile. S-a născut poetul redeșteptării”.
7. Încercați să descifrați și să argumentați sentimentele poetului atunci când zice: „Tu împletești în curcubeie/ Comoara lacrimilor noastre...” („Oltul”).
8. Ce funcții a deținut Octavian Goga spre sfârșitul vieții?
9. Faceți o descriere a locurilor unde a copilărit viitorul poet.

Să creăm

10. Imaginați-vă că sînteți regizorul unui film despre Octavian Goga. Cum l-ați intitulat? Unde ați efectua filmările? De ce? Cine ar putea fi protagonistul filmului (copil, apoi adult)? Cum veți ilustra ruperea copilului de casa părintească la vîrsta de 9 ani? etc.

BĂTRÎNI

De ce m-ați dus de lîngă voi,
De ce m-ați dus de-acasă?
Să fi rămas fecior la plug,
Să fi rămas la coasă.

Atunci eu nu mai rătăceam
Pe-atîtea căi răzlețe,
Și-aveați și voi în curte-acum
Un stîlp la bătrînețe.

M-aș fi-nsurat cînd isprăveam
Cu slujba la-mpăratul,
Mi-ar fi azi casa-n rînd cu toți...
Cum m-ar cinsti azi satul...

Cîți ai avea azi dumneata
Nepoți, să-ți zică: „Moșu...”
Le-ai spune spuză de povești
Cu Împăratul Roșu...

Așa... vă treceți, bieți bătrîni,
Cu rugi la Preacurata,
Și plînge mama pe ceaslov,
Și-n barbă plînge tata...

răzlețe – разбросанные

stîlp – столб, опора

spuză – *sin.*: mulțime

ceaslov – carte de rugăciuni

Exerciții lexicale

- Citiți imbinările de cuvinte. Fiți atenți la pronunția diftongilor.**
Coasa plugarului, rățăceam pe drumuri, aveți un sprijin, isprăveam lucrul.
- Citiți propozițiile. Intuiți din context sensul cuvintelor evidențiate.**
 - Cornel număra din autobuz **stîlpii** de telegraf.
 - De Duminica Mare la **stîlpii** caselor se pun ramuri de tei sau de nuc.
 - După moartea tatălui, Ionuț rămase **stîlpul** gospodăriei.
- Citiți imbinările. Alcătuiți propoziții cu unele dintre ele.**

a plînge cu

- lacrimi amare
- lacrimi de crocodil
- sughituri
- ...

a plînge de

- durere
- milă
- bucurie
- frică

Dincolo de text (îndrumar)

Sentimentul înstrăinării de sat, de casa părintească, de spațiul mitic este caracteristic creației lui O. Goga. Poezia „Bătrâni” este cunoscută astăzi ca romanță cu titlul „De ce m-ați dus de lângă voi?”. Poetul descrie tristețea părinților rămași singuri la bătrînețe. Singurătatea aceasta este redată în mod indirect. Ea este exprimată prin tristețea interioară a eroului liric, a feciorului, apare ca „o scuză sfioasă, dar cu o violentă (categorică) întrebare: de ce? «De ce m-ați dus de lângă voi,/ De ce

m-ați dus de-acasă?» Observăm că toate întrebările, toată părerea de rău, toată drama din poezie nu sînt ale părinților, ci ale eroului liric, ale poetului (Ovidiu Papadima). Lui îi pare rău că s-a înstrăinat de casă, de viața satului. Este de asemenea nostalgia unui cămin, a unei familii unite, unde sînt bunici ce-și cresc nepoții cu povești și mîngîieri. El regretă depărtarea de frumusețile naturii și de obiceiurile străbune.

Este emoționant și dureros tabloul bătrînilor însingurați din ultima strofă. Ei nu au altă mîngîiere decît rugăciunea și lacrima. Aceleași versuri exprimă însă limpede și destinul fiului pierdut.

Constantin Piuliță

„Casă”

Dincolo de text (îndrumar)

4. Citiți atent poezia. Apreciați dispoziția autorului. Cum credeți, la ce vîrstă s-a produs despărțirea feciorului de părinții săi? Cum înțelegeți expresia „un stîlp la bătrînețe”? A cui tristețe este mai mare – a feciorului sau a bătrînilor? Argumentați.
5. Găsiți și citiți versurile în care este redată despărțirea de sat. Cînd au apărut regretele feciorului?
6. Formulați ideea principală a poeziei. Scrieți-o. Citiți versurile care exprimă această idee.

Să meditam

7. De ce este atît de dureroasă despărțirea? Expuneți-vă opinia.
8. Cui sînt adresate întrebările autorului? I-ați putea răspunde?
9. Imaginați-vă că sînteți în locul părinților. Care ar fi răspunsul la întrebarea „De ce m-ați dus de-acasă?”
10. De ce a dispărut cu timpul titlul inițial?
11. Ce gînduri v-a trezit lectura acestei poezii?

Să creăm

- 12.** Imaginați-vă că vă aflați în vizită la acei bătrâni. Descrieți interiorul, atmosfera din casa lor.
- 13.** Modificați subiectul poeziei. Să presupunem că feciorul n-a plecat de acasă. Care ar fi, în acest caz, regretele? Cu ce s-ar fi ocupat el? Folosiți reperele propuse.

- 14.** Citiți spusele unui om înțelept: „Cine nu are bătrâni să și-i cumpere”. Memorați-l și comentați-l.
 - 14.1.** Scrieți un scurt eseu având ca titlu proverbul respectiv.
 - 14.2.** Organizați dezbateri pe marginea acestui proverb.
- 15.** Continuați versurile cu idei proprii:
 - a. De ce m-ați dus de lângă voi,
De ce m-ați dus de-acasă?
...
 - b. ...
Mi-ar fi azi casa-n rînd cu toți...
Cum m-ar cinsti azi satul...

Mihail SADOVEANU – „Ștefan cel Mare al literaturii române”

1880-1961

Celebrul scriitor Mihail Sadoveanu ne-a lăsat o adevărată comoară literară – peste o sută de volume. O operă care se întinde pe o jumătate de secol.

M. Sadoveanu s-a născut la 5 noiembrie 1880 la Pașcani, în familia unui avocat. Primele clase le face în orașul natal. Studiază apoi la Gimnaziul „A. Donici” din Fălticeni și la Liceul Național din Iași. După absolvirea Liceului Național se înscrie, sfătuit de tatăl său, la Facultatea de Drept. Nu va studia multă vreme, căci era atras de literatură. Începe să scrie povestiri.

Mai târziu marele scriitor va nota: „În 1901 m-am însurat cu Ecaterina Bîlu, sora prietenului meu... M-am așezat în Fălticeni... Căsuța în care locuiam fusese cîndva a lui Vasile Fieraru și găzduise în ea și Creangă...”.

Sadoveanu a avut 11 copii și o gospodărie mare. Îi plăcea să umble la vînat, să joace șah și să lucreze prin gospodărie. Fiica sa, Profira, scrie: „Tata cel de-acasă, de la Fălticeni, era cu totul altul decît acela care sosea de prin străini. Cum lăsa bastonul șezătorilor prin țară, paltonul Teatrului Național din Iași și pălăria naltă a Bucureștiului, se făcea dintr-odată elastic, moale, cald ca un lapte... Cu haine largi, uzate pe umeri, era pretutindeni și nicăieri, ca un vînat într-o pădure deasă. La întrebarea: «unde-i tata?» răspundeau:

- E la albine...
- E sus în lanul de trifoi.
- Lucrează...”

Se mai știe că Sadoveanu era asociat la o moară cu aburi. Pe lângă grijile pe care le avea aici, el a înființat într-o odaie a morii... o bibliotecă de vreo două sute de volume. Ca să aibă țărani ce citi pînă le vine rîndul la măcinat. Probabil că aceasta a fost unica moară din lume cu bibliotecă. Așa era Sadoveanu.

Debutează impunător în 1904 – anul numit de Nicolae Iorga „anul lui Sadoveanu” – cu patru volume: *Povestiri*, *Dureri înăbușite*, *Șoimii*, *Crîșma lui moș Precu*. În timpul vieții sale rodnice a colaborat la *Viața românească* și la săptămînalul *Însemnări literare*, la revista *Semănătorul*. A mai lucrat în Ministerul Instrucției și Cultelor, a fost director al Teatrului Național din Iași, membru al Academiei Române.

Casa lui Mihail Sadoveanu
de la Copou – Iași

Cu *Hanul Ancuței*, din 1928, începe șirul marilor capodopere ce caracterizează stilul și universul creației sadoveniene. L-a preocupat viața satului românesc, viața celor mulți și necăjiți. Țăranii (plugari, ciobani, pescari, pădurari ș.a.) au fost principalii săi eroi. Natura țării sale, frumusețea și pitorescul ei sînt descrise în toată opera scriitorului.

*La vinătoare cu Demostene
Botez și George Topîrceanu*

Problematica universului sadovenian este foarte vastă. Tema fundamentală este evocarea trecutului glorios al neamului (în *Frații Jderi*, *Zodia Cancerului*, *Oamenii lui Ștefan cel Mare*) și lupta pentru dreptate socială. Aici se înscrie, în primul rînd, romanul *Neamul Șoimăreștilor*. Iar povestea lui Nechifor și a Vitoriei Lipan (*Baltagul*) ne demonstrează preocuparea autorului pentru obiceiurile și datinile strămoșești statornicite în viața păstorească. Romanul a fost scris „dintr-o răsufare”, în vreo două săptămîni.

Bolnav de cîțiva ani, aproape orb, se stinge din viață la 19 octombrie 1961. Este înmormîntat la cimitirul Bellu din București, alături de Eminescu și Caragiale. Opera sa monumentală constituie o adevărată epopee națională, conștiință eternă a neamului nostru.

Casa copilăriei din Pașcani

Repere critice

„Mihail Sadoveanu este vocea cea mai clară a poporului român în cîntarea destinului său și a frumuseții acestor pămînturi.”

Al. Balaci

Sadoveanu „e un mare povestitor, cu o capacitate de a vorbi autentic asemănătoare lui Creangă și lui Caragiale, mai inventiv decît cel dintîi, mai poetic decît cel de-al doilea.”

George Călinescu

„...Mihail Sadoveanu, urmaș al rapsozilor populari și al cronicarului Neculce, este, alături de Eminescu, cel mai mare cîntăreț liric epic al spațiului românesc despre care, ori de cîte ori îl citești, îți vine să repeți ca Miron Costin: nasc și la Moldova oameni!”

Alexandru Piru

a găzdui – aici: a trăi

baston – трость

uzat – sin.: ros

impunător – внушительный

trifoi – клевер, трилистник

pretutindeni – peste tot

a măcina – a face făină din boabe
cu ajutorul morii

asociat – пайщик

abur – пар

Exerciții lexicale

1. Citiți îmbinările de cuvinte. Fiți atenți la pronunția sunetelor [g], [ğ]. Alcătuiți enunțuri cu aceste îmbinări.

Copil major, gimnaziu vechi, gazdă bună, plugar harnic, baltag nou, spațiu geografic, jumătate de secol, gospodărie mare, a se stinge din viață, a plînge în taină.

2. Sinonime:

a evoca – a zugrăvi

surîs – zîmbet

uzat – vechi

păstor – cioban

sfios – rușinos

3. Nota bene!

gazdă – a găzdui

a face – a reface

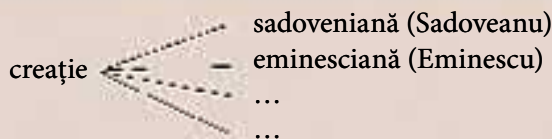
a intui – intuiție

vechi – străvechi

trifoi – trei foi

a lega – a dezlega

4. Completați schema după modelul dat:

Întrebări și teme

5. Citiți textul biografic și împărțiți-l în fragmente. Intitulați-le. Alcătuiți planul folosind și propoziții/fraze din text.
6. Vorbiți despre primele studii ale scriitorului.
7. Ce ați aflat despre modul de viață al lui Mihail Sadoveanu?
8. Numiți funcțiile pe care le-a exercitat scriitorul.
9. Vorbiți despre debutul literar al scriitorului.
10. Numiți temele universului sadovenian.
11. Cine sînt eroii scrierilor lui Mihail Sadoveanu?

Să medităm

12. Povestiți despre moara lui Sadoveanu. Cum îl caracterizează această faptă a sa?
13. Imaginați-vă în rolul de copil al lui Sadoveanu. Caracterizați-l ca părinte.

14. Citiți aprecierile făcute la adresa lui M. Sadoveanu de Al. Piru și G. Călinescu. Comentați-le.
15. Scriitorul M. Sadoveanu este numit „rapsod al vieții umane”. Cum ați motiva această afirmație?
16. Expuneți-vă părerea referitor la următoarea destăinuire a scriitorului M. Sadoveanu:
„Trebuie să fac mărturisirea de credință că poporul este părintele meu literar, că trecutul pulsează în mine ca un sînge al celor dispăruți, că mă simt ca un stejar vînjos cu mii de rădăcini înfipte în pămîntul neamului meu.”
- 16.1. Ce dovezi puteți aduce întru susținerea mărturisirii lui M. Sadoveanu?
- 16.2. Explicați semnificația stejarului în această notă a scriitorului. Intitulați imaginea. Asociați imaginea indicată cu viața și activitatea lui M. Sadoveanu.

Divertis

„Continuitate”

- ♦ **Curriculum vitae** (lat.) înseamnă „cursul vieții. Prin urmare, este vorba de toate datele referitoare la starea civilă, studiile, ocupația și viața unei persoane.
- ♦ **Talisman:** trifoi cu patru foi. Este talismanul favorit în cea mai mare parte a Europei. Este considerat extrem de valoros. De găsirea lui se leagă cele mai mari dorințe: șansă, bogăție, carieră etc. Legenda spune că Eva a vrut să-1 ia cu sine atunci cînd a trebuit să plece din Paradis. Puterea ce i se atribuie ține și de forma sa în cruce. Ideal este să-1 găsești seara la lumina lunii sau dimineața.

BALTAGUL

(fragmente)

*Stăpîne, stăpîne,
Mai cheamă ș-un ciîne...*

1. Domnul Dumnezeu, după ce a alcătuit lumea, a pus rînduială și semn fiecărui neam...

La urmă au venit și muntenii ș-au îngenuncheat la scaunul împărăției. Domnul Dumnezeu s-a uitat la ei cu milă:

— Dar voi, năcăjiților, de ce ați întîrziat?

— Am întîrziat, Prea Slăvite, căci sîntem cu oile și cu asinii. Umblăm domol; suim poteci și coborîm prăpăstii. Așa ostenim zi și noapte. Așezările nevestelor și pruncilor ne sînt la locuri strîmte între stînci de piatră. Asupra noastră fulgeră, trăsnește și bat șuvoaie de ploaie. Am dori stăpîniri largi, cîmpuri cu holde și ape line.

— Apoi ați venit cei din urmă, zise Domnul cu părere de rău. Dragi îmi sînteți, dar n-am ce vă face. Nu vă mai pot da într-adaos decît o inimă ușoară, ca să vă bucurați cu al vostru. Să vă pară toate bune; să vie (vină) la voi cel cu cetera; și cel cu băutura; și s-aveți muieri frumoase și iubețe.

Povestea asta o spunea uneori Nechifor Lipan la cumătrii și nunți, la care în vremea iernii era nelipsit. [...]

2. — Părinte, vorbi ea cu stăpînire, nu știu ce s-a făcut cu omul meu. Am început să am grijă.

Părintele Daniil își arată dinții puternici și-i răspunse cu voce bună:

— Ce grijă? Caută-ți de treabă. Omul se află la afacerile lui. Mîini-poi_mîini se-ntoarce acasă cu chimirul plin. Îți aduce de la Piatra o casîncă nouă de mătăasă.

— Bine-ar fi să fie cum spui, sfinția ta. Eu socot că are o pricină, de aceea întîrzie.

— Știi ceva?

— Nu. Tocmai de asta-s cu mare grijă. În douăzeci de ani am ajuns eu să-i știu drumurile și întoarcerile. Poate zăbovi o zi ori două, cu lăutari și cu petrecere, ca un bărbat ce se află; însă după aceea vine la sălașul (casa) lui. Știe că-l doresc și nici eu nu i-am fost urîță.

— Cunoaștem asta și nu ne pare rău.

— Așa că eu, deși-s femeie proastă, am numărat pe degete zilele. S-a mai dus și-acu șapte ani la Dorna după oi. Le-a cumpărat cu bine și s-a întors cu pace. A avut vreme să le coboare la iernatic în locurile pe care le are năimite, le-a dat pe sama bacilor, a stat cu ei la numărătoare și după douăzeci de zile a fost înapoi. Dar acu a trecut de două ori pe atîta.

— Cum se poate? Asta n-am știut.

— Apoi, părinte, sfinția ta nu-i ești soț și n-ai nevoie să știi. Durerea-i la mine și socotelile acestea numai eu le fac noaptea, cînd îs (sînt) singură trează și-aud numai greierul din vatră. Acu, astă-noapte, am avut și semn în vis.

— Lasă visurile. Îs mai mult înșelări.

— Cîteodată poate-s înșelări; dar aicea îmi răspund mie. L-am visat rău, trecînd călare o apă neagră.

— Atuncea are să vie.

— Nu. Era cu fața încolo.

— Acestea-s de-ale femeilor. De cînd vă bat eu capul și vă spun să nu credeți în eresuri.

— Ba-i vis cu adevărat, părinte. [...]

Veni preasfințitul Visarion. O întrebă de unde-i. Își aducea aminte că a mai văzut-o la sfînta mănăstire cu soțul ei.

— Da, sfințite părinte; atunci am venit cu bărbatu-meu pentru o boliște (boală) care dăduse în oile noastre la câmp. Și sfinta Ana ne-a izbăvit. Acuma, sfințite părinte, am venit pentru soțul meu, care s-a prăpădit. S-a dus după o cumpărătură de oi. A plecat pe la Sîmedru* și nu s-a mai întors.

Povesti părintelui Visarion toate, cu vorbe cam multe. Bătrînul o asculta, dînd încet din cap. Era trudit (obosit); îi era somn; însă o asculta cu bunăvoință.

— Ai dat de veste la stăpînire?

— Care stăpînire? La noi nu este nici primar, nici jandar (jandarm). M-am plîns numai părintelui Dănilă. Ș-acuma am venit și m-am jăluit sfintei Ana.

— Bine-ai făcut, neastă. S-așteptăm. Sfinta Ana are să puie cuvînt la scaunul împărăției celei mari. Iar în același timp dumneata du-te la stăpînirea pămîntească în Piatra. Du-te la polițai și la prefect și spune-le întîmplarea, ca să facă cercetări.

— Înțeleg, răspunse Vitoria; m-oi duce și la dînșii, dar nădejdea mea cea mare e în altă parte. [...]

3. — Toate pe lumea asta arată ceva. Ai auzit dumneata vreodată moarte de om să nu se afle? Se duc hultanii și corbii și arată unde zace un trup lovit de bandiți. Apa îl dă la mal, dacă-i înecat. Dacă-i într-o fîntînă, vine vreme de secetă și fac picioarele semn celui care se uită într-însa. Dacă-i îngropat, se duce lupul și scurmă. Vrasăzică toate vorbesc; așa le-a rînduit Dumnezeu. Toate trec din gură-n gură, ajung pînă unde trebuie și se află. Frații lui Nechifor Lipan, cum ai spus, au ajuns la Crîm (Crimeea). E ca și cum ar fi murit. A venit totuși veste despre ei. De la soțul dumitale n-a venit, pentru că el stă undeva în taină. Dacă ar fi pierit (murit), nu se putea ascunde. Eu ți-oi mai spune și alta. Dumneata trebuie să crezi că trăiește, ca să ai putere să-l cauți.

Femeia clătină (dădu) din cap și-și strînse buzele, cu ușor dispreț.

— Dintre toate cîte-mi spui, domnu' negustor, eu înțeleg că vrei să mă mîngîi, ca un om cu inimă bună. Să știi dumneata că eu am pornit după semne și porunci. Mai ales dacă-i pierit, cată să-l găsesc, căci viu, se poate întoarce și singur. [...]

4. — Moș Pricop, dumneata n-ai mai potcovit cumva cai din părțile Tarcăului?

— Ba am potcovit.

— Nu s-a oprit cumva la dumneata astă-toamnă un om cu un cal negru, țintat în frunte?

— Ba s-a oprit.

— Și-ți aduci aminte cum era îmbrăcat acela om?

— Îmi aduc aminte. Purta o căciulă brumărie. Avea cojoc în clinuri, de miel negru, scurt pînă la genunchi și era încălțat în botfori.

— Acela, moș Pricop, a fost soțul meu.

— Hm! făcu moș Pricop, dacă-i soțul dumitale, apoi n-am ce zice, vrednic român... Numai nu-mi plăcea că se ducea la drum asupra nopții. [...]

5. Când coborî la al doilea pod al văii dinspre Sabasa, cîinele se opri și deveni neliniștit. Deodată se repezi asupra cailor, lătrînd și încercînd să-i înțelește la boturi.

— Nu înțeleg ce va fi avînd astăzi Lupu, vorbi Gheorghită, nedumerit. Și ast-dimineață, cînd îl țineam lingă mine, în șură la domnu' Vasiliu, tot cerca să iasă din zgardă și mîrîia. Parcă era tunet, cînd s-aude departe.

— A făcut asta? Să vedem ce este. Să oprim caii.

Cîinele iar se repezi asupra lui Gheorghită, încolțindu-l de haină. Flăcăul îl izbi cu piciorul. Animalul se duse chelălăind în vale, pe aceeași urmă.

— Băiete, zise munteanca, leagă-ți calul de un mesteacăn, cum fac și eu. Coboară-te în rîpă după cîine. Și asară, cînd suiam, a dat aicea semn.

— De ce să mă cobor?

— Coboară-te, îți spun. Aud pe Lupu dînd glas. A găsit ceva.

Deodată i se îmbujoraseră obraji și-i luceau ochii. Flăcăul înțelese și își dădu drumul în rîpă. Cîinele nu se zărea; i se auzea numai glasul. Avînd buna încredințare de ce putea fi acolo, Vitoria își adună cu palmele haina și-și dădu drumul alunecînd pe urma băiatului. Cu tîmplele vîjiind răzbi în ruptura de mal, în lătratul ascuțit și întărit al cîinelui. Gheorghită zvîcnea în plîns cu ochii acoperiți de cotul drept înălțat la frunte. Oase risipite albeau țarina. Botforii, tașca, chimirul (широкий пояс), căciula brumărie erau ale lui Nechifor. El era acolo, însă imputinat de dinții fiarelor. Scheletul calului zăcea mai încolo. Femeia răcni:

— Gheorghită! Flăcăul tresări și se întoarse. Dar ea striga pe celălalt, pe mort. Îngenunchind cu grabă, îi adună ciolanele și-i deosebi lucrurile. Căpățîna (capul) era spartă de baltag. [...]

6. S-a făcut slujbă mare, cum puține s-au văzut în Sabasa. Asupra rămășițelor descoperite ale lui Nechifor Lipan bătea pieziș soarele suriu de aprilie. Preoții au cerut lui Domnul Dumnezeu pace pentru sufletul robului său, apoi au cîntat cu glas înalt veșnica pomenire. [...]

Îl mai vede acuma o dată. Pe urmă n-are să-l mai vadă pînă la învierea cea din veac.

Atuncea, apropiindu-se, și-a pus mîna în creștet și și-a mînat (dat) broboada neagră pe ceafă. Aducîndu-și după asta degetele ca niște gheare asupra frunții, a părut că vrea să-și smulgă ochii.

A strigat:

— Gheorghită! De ce m-ai lăsat?!

Cu așa glas a strigat, încît prin toți cei de față a trecut un cutremur. S-a dărimat (a căzut) în genunchi; și-a răzimat fruntea de marginea sicriului.

Cucoana Maria s-a repezit spre dînsa, s-a aplecat, a cuprins-o de umeri și a tras-o la o parte. Vitoria s-a lăsat dusă. Apoi s-a întors iar la Lipan și-a îngenuncheat.

— Să vie și băietul! a țipat ea.

Băiatul era aproape. A venit, acoperindu-și ochii cu brațul (mîna) drept. Nu știa ce să spuie. Îi era rușine să bocească față de bărbați, ca o femeie.

Cucoana Maria a săltat iarăși în sus pe munteancă și oamenii s-au grăbit să coase în cuie capacul sicriului.

Îndată l-au coborît și s-a auzit hurea (zgomotul) bulgărilor de pămînt. Vitoria s-a întors mai liniștită și a zvîrlit și ea asupra soțului său un pumn de țărînă. [...]

7. — Eu cred, vorbi ea deodată cu alt glas, întorcîndu-se către meseni. Eu cred așa, domnu' Calistrat, că soțul meu umbla singur la deal pe drumul Stînișoarei și se gîndea la oile lui. Poate se gîndea și la mine. Eu n-am fost de față, dar știu. Mi-a spus Lipan, cît am stat cu dînsul, atîtea nopți, în rîpă.

— Ce ți-a spus? rîse Bogza.

— Mi-a spus cum a fost, răspunse munteanca privindu-l ațintit (atent) și zîmbind.

— Asta n-oi mai crede-o.

— Ba s-o crezi. Îți aduci aminte, domnu' Calistrat, că Lipan avea cu el și-un cîine.

— Îmi aduc aminte. Îi zicea Lupu. Era harnic cîine și viteaz.

— Ei vezi, domnu' Calistrat? Eu știu și asta, că acel cîine s-a pus pentru stăpînul lui, cînd i-a văzut în primejdie viața.

— Se poate să se fi pus.

— Crezi că a pierit și cîinele?

— Nu cred. Mai degrabă s-a prăpădit.

— Așa zic și eu. Dar dacă s-a prăpădit, se poate găsi.

— Asta-i mai greu.

— Greu pînă într-atîta nu-i, domnu' Calistrat, cînd este voința lui Dumnezeu. Te rog să mai bei și-acest pahar. Să-ți spun cum s-a întîmplat?

Masa tăcuse. Calistrat Bogza se neliniști.

— Ei? o îndemnă, zîmbind, domnu' subprefect. Spune. De ce te-ai oprit?

— Unii ar putea zice că venea la vale. Dar eu știu mai bine că se ducea la deal. Dar nu era singur. Avea cu el cîinele. Și se mai aflau în preajma lui doi oameni. Unul dăduse călcîie calului și grăbise spre pisc, ca să bage de samă dacă nu s-arată cineva. Al doilea venea în urma lui Lipan pe jos și-și ducea calul de căpăstru.

Să știți că nu era noapte. Era vremea în asfințit. Unii cred că asemenea fapte se petrec noaptea. Eu am știință că fapta asta s-a petrecut ziua, la asfințitul soarelui. Când cel din deal a făcut un semn, adică să n-aibă nici o grijă, că locu-i singuratic, cel care umbla pe jos a lăsat frîul. Și-a tras de la subsuoara stîngă baltagul și, pășind ferit cu opincile pe cărare, a venit în dosul lui Nechifor Lipan. O singură pălitură (lovitură) i-a dat, dar din toată inima, ca atunci cînd vrei să despici un trunchi. Lipan a repezit în sus mîinile; nici n-a avut cînd să țipe; a căzut cu nasu-n coama calului. Întorcînd baltagul, omul s-a opintit cu el în cal, împingîndu-l în rîpă. Chiar în clipa aceea cîinele s-a azvîrlit asupra lui. El l-a pălit cu piciorul de desubtul botului. Calul tresărise de spaimă. Cînd a fost împins, s-a dus de-a rostogolul. Cîinele s-a prăvălit și el. S-a oprit întîi hămăind întăritat; omul a încercat să-i deie și lui o pălitură de baltag, dar dulăul s-a ferit în rîpă și s-a dus tîriș după stăpîn. Asta-i. Cel din urmă a încălecat și-a grăbit după cel din vîrfurile muntelui și s-a dus. Nu i-a văzut și nu i-a știut nimeni pînă acuma...

— Ascultă, femeie, mormăi cu minie Calistrat Bogza, de ce mă tot fierbi și mă înțepi atît? Ai ceva de spus, spune!

— Nu te supăra, domnu' Calistrat, eu întreb pe băiat dacă nu cetește ceva pe baltag.

— Destul! răcni gospodarul.

— Gheorghită, vorbi cu mirare femeia, mi se pare că pe baltag e scris sînge și acesta-i omul care a lovit pe tatu-tău.

Calistrat se smulse din locul lui...

— Gheorghită! dă drumul cîinelui!

Cîinele dădu un urlet fioros. Izbindu-se înainte, chelălăi sugrumat. Izbindu-se a doua oară, rupse lanțugul. Bogza îl ocoli cercînd să apuce brațul feciorului cu baltagul.

Împuns de alt țipăt al femeii, feciorul mortului simți în el crescînd o putere mai mare și mai dreaptă decît a ucigașului. Primi pe Bogza în umăr. Apoi îl lovi scurt cu muchea baltagului, în frunte. Calistrat Bogza șovăi. Cîinele se repezi la beregată, mestecînd mormăiri sălbătice cu sînge. [...]

— Părinte, zise Bogza, gîfiind rar, eu văd că se poate întîmpla să pier. Pentru asta, fac mărturisire aicea, să se știe că eu am pălit într-adevăr pe Nechifor Lipan și l-am prăvălit în rîpă, după cum a dovedit nevasta lui. N-am înțeles de unde știe; dar întocmai așa este.

— Părinte, șopti munteanca, să spuie și de ce.

Rănitul pricepu.

— Am făcut fapta asta, ca să-i luăm oile... Iertați-mă.

— Poate să trăiască, șopti Vitoria. Stăpînirea facă ce știe cu el!

— Iartă-mă, femeie! ceru muribundul. M-a sugușat (sugrumat) cîinele. Mă duc și eu după Nechifor Lipan și trebuie să mă ierți.

— Dumnezeu să te ierte, îi zise Vitoria.

baltag – topor cu coada lungă, folosit ca armă
 asin – măgar
a osteni – *sin.*: a obosi
 holdă – нива
 ceteră – *sin.*: vioară
 muiere – *sin.*: soție, nevastă
 chimir – brîu lat de piele cu buzunare, purtat
 în trecut la țară de bărbați
 înșelări – *sin.*: amăgiri
baci – *sin.*: păstor, cioban
 stăpînire – *sin.*: administrație
 hultan – *sin.*: vultur
a scurma – рыть
dispreț – презрение

țintat – (despre animale) care are
 o pată albă în frunte
brumăriu – *sin.*: alb-cenușiu
 șură – *sin.*: șopron
zgardă – ошейник
tîmplă – висок
a zvîcni – трепетать
 tașcă – pungă de piele în care se țin
 banii și tutunul
 împutînat – уменьшенный
căpăstru, friu – узда
coamă – грива
sugrumat – задушенный
prunc – *sin.*: copil

Exerciții lexicale

1. Continuați șirul de sinonime. Construiți îmbinări de cuvinte.

încet – domol – ...	broboadă – casîncă – ...
măgar – asin – ...	a obosi – a osteni – ...
os – ciolan – ...	păstor – baci – ...

2. Citiți familiile de cuvinte. Alcătuiți propoziții cu unele dintre ele.

genunchi – a îngenunchea	puțin – împutînat
a se așeza – așezare	a lipsi – nelipsit
bujor – a se îmbujora	potcoavă – a potcovi
necaz – necăjit	clește – a încleșta

3. Comparați:

• prăpastie – пропасть	• a face – a reface
• a osteni – уставать	• liniște – neliniște
• potcoavă – подкова	• a veni – a reveni
• clește – клещи	• a trăi – a retrăi

4. Citiți cuvintele, spuneți cum s-au format ele, apoi alcătuiți enunțuri.

împutînat	încredînat
împodobit	neliniștit

5. Citiți propozițiile. Ghiciți din context sensul cuvintelor evidențiate.

- Tata și-a cumpărat căciula neagră de cîrlan, iar unchiul – **brumărie**.
- Dealul e mare, dar să vedem cine ajunge primul în **vîrf**.
- Dă-i **friu** liber calului, dar nu da **friu** liber emoțiilor.
- Lupul a **sugrumat** două oi.
- Ce **coamă** frumoasă și bogată au leii!

Dincolo de text (îndrumări)

Romanul *Baltagul* este un excepțional „poem al naturii și al sufletului omului simplu, o «Mioriță» în dimensiuni mari” (G. Călinescu). Ca și ciobanul din „Miorița”, Nechifor este omorît de tovarășii săi pentru a-i lua oile. Deci, avînd ca punct de plecare motivul din balada populară, subiectul este simplu și se desfășoară într-o societate veche, arhaică, cu tradiții și obiceiuri păstorești tot atît de vechi. Vitoria și Nechifor Lipan sînt țărani de sub munte cu o etică și un comportament care își trage seva (energia) din datinile străbune. „Munteanului îi este dat să-și cîștige piinea cea de toate zilele cu toporul ori cu cața (băț, cîrlig ciobănesc). Cei cu toporul dau jos brazii din pădure... Cei mai vrednici (harnici) întemeiază stîină la munte...”

Ei își duc viața și gospodăria după datini și obiceiuri: bărbatul cu oile, femeia cu treburile casei și cu creșterea copiilor, pe care îi învață legile existenței și bunele moravuri. Aici omul simplu își adună cît îi trebuie în mod cînstit.

Statornicia și tăria morală se formează după legile nescrise ale tradiției. Cînd Vitoria bănuiește (simte) că fiica ei Minodora se îndepărtează de obiceiuri, „că nu-i mai place catrința și cămașa”, o întoarce repede la rînduială zicîndu-i: „Nu mai știi ce-i curat, ce-i sfînt și ce-i bun de cînd te cheamă domnișoară!... Îți arăt eu coc, valț (vals) și bluză, arză-te para focului să te ardă. Nici eu, nici bunică-ta, nici bunică-mea n-am știut de acestea și-n legea noastră trebuie să trăiești și tu. Altfel îți leg o piatră de gît și te arunc în Tarcău...”. De aici observăm cît de sever apără cei vîrstnici respectul pentru credință și obiceiuri. Ei consideră că, îndepărtîndu-te de legile stabilite de secole, pierzi din cinste și demnitate.

După construcția sa, romanul poate fi împărțit în trei părți. **Partea întâi** începe cu o simplă descriere a vieții păstorilor. Filmul vieții Lipanilor are mai multe tablouri – gospodăria, întoarcerea feciorului Gheorghii împreună cu argatul Mitrea și cu turmele din munți. Aici începe și neliniștea Vitoriei pentru soțul său, care întîrzie să vină acasă, apoi plecarea ei la părintele Dănilă, la biserică și plecarea la Piatra.

Partea a doua. Acum Vitoria intuiește (presimte) moartea soțului său. Ea pornește în căutarea lui și reface drumul parcurs de Nechifor. Din han în han, din sat în sat, pînă la Sabasa, unde îl găsește pe Lupu, cîinele cu care se pornise la drum Nechifor. În sfîrșit, dă și de rămășițele pămîntești ale lui Lipan. Este o stare de înaltă tensiune psihologică.

Partea a treia descrie acțiunile Vitoriei pentru îndeplinirea datinii de cînstire și de pomenire a mortului. Se fac și cercetări despre cei vinovați. Ea revine acasă, apoi urmează praznicul pentru mort.

Găsirea și pedepsirea celor doi criminali (Calistrat Bogza și Ilie Gutui) – datorită față de „*norma morală colectivă*” (Nicolae Manolescu) – este momentul de deznodământ al romanului.

Căutarea adevărului de către Vitoria, eroina principală, este axa romanului. Ea reprezintă tipul româncei de la munte, care duce o viață aspră și grea: singură încarcă făina de păpușoi de la moară pe căluți și singură călărește bărbătește. Ea este o femeie ageră, mândră și deșteaptă. Logica întrebărilor Vitoriei demonstrează o înțelegere psihologică adâncă, fapt ce o ajută să-i descopere pe vinovați foarte repede.

„— *Gheorghiiță, vorbi cu mirare femeia, mi se pare că pe baltag e scris sînge și acesta-i omul care a lovit pe tatu-tău...*” Aceste cuvinte le produc criminalilor un șoc adevărat. În tot ce face această femeie e dragoste și statornicie, inteligență și tărie morală. Dragostea pentru soțul ei e drumul unei vieți. Cu toate că este mort, chipul lui Nechifor – personajul principal – trăiește permanent în amintirea plină de dragoste a Vitoriei.

Ea își cunoaște soțul așa cum știe semnele vremii. „*În aceste ceasuri de neliniște, marea descoperire a muntencei este păstrarea dragostei. Călătorind după semnele ei (vocea naturii și vocea experienței morale), Vitoria Lipan trăiește retrospectiv (privește în urmă) taina iubirii*” (Z. Sîngeorzan). Dragostea lor continuă și se transformă într-un fel de comunicare deosebită. El i se arată în vis, indicîndu-i calea.

Portretul lui este asemănător ciobanului din „Miorița” – mustață neagră, ochi și sprîncene – ale căror priviri o ard și acum. Bărbat harnic, curajos, gospodar vrednic, datina fiind pentru el „nucleul său”.

„*Descoperind adevărul, Vitoria verifică armonia lumii. Ea află ceva mai mult – că lumea are o coerență (continuitate, regularitate bazate pe tradiții) pe care moartea lui Lipan n-a distrus-o*” (N. Manolescu). „*Ș-apoi, după aceea, ne-om întoarce iar la Măgura, ca să luăm de coadă toate cîte le-am lăsat.*”

Povestea soților Lipan ne aduce rînduieli, vieți și suflete omenești dintr-un cadru mioritic. „*Acum ne aflăm în Dacia, pe teritoriul muntelesc al oierilor, la punct de plecare...*” – avea să observe George Călinescu despre romanul *Baltagul*.

? Întrebări și teme

6. Ce v-a impresionat mai mult citind fragmentul (romanul)? Care personaj v-a captivat? Prin ce? Ce v-a făcut să-l îndrăgiți/să vă displice (fapte, trăsături de caracter, limbaj etc.)? Cum credeți, pe cine îndrăgește mai mult autorul? Argumentați. Unde este momentul culminant al romanului? Ce trăsături de caracter definesc această lume, izolată în munți? Ce impresionează în comportamentul Vitoriei?

7. Găsiți în text momente ce ne permit să afirmăm că familia Lipan e originară dintr-un sat moldovenesc de pe vremuri. Citiți-le.
8. Motivați titlul operei.
9. Intitulați fragmentele folosind și propoziții/fraze din text.
10. Citiți proverbele/zicătorile. Intitulați cu ajutorul lor fragmentele sau romanul. Argumentați alegerea.
 - După faptă și răsplată.
 - Cine seamănă vânt culege furtună.
 - Omul pentru om este lup/prieten.
 - Domnul dă – Domnul ia.
 - Ce ție nu-ți place, altuia nu face.

11. Dacă ați vizionat filmul sau ați citit opera, indicați momentele principale ale acțiunii. Concretizați intriga.

- a) Faceți portretul moral al lui Nechifor Lipan.
- b) Povestiți scena în care Vitoria face dreptate.
- c) Povestiți romanul în numele unui personaj: al Vitoriei, al lui Calistrat Bogza, al părintelui, al câinelui, al baltagului.

Secvență din filmul „Baltagul”

Să meditam

12. Narațiunea este realizată pe baza unei succesiuni de episoade. Numiți-le.
13. Ce apreciați și admirați în caracterul Vitoriei? Ce dezapropați? Însenați o judecată cu învinuiți și avocați.
14. Vitoria Lipan este eroul care lipsește în zilele noastre? Argumentați.
15. Comentați oral un monolog al Vitoriei care vi se pare mai semnificativ.
16. Cum credeți, ce fapte și atitudini pun în evidență spiritul de ajutorare reciprocă al românilor?
17. Faceți rezumatul fragmentului preferat. Puteți începe astfel: „Vitoria Lipan își aștepta soțul. Dar el nu se întorcea. Atunci ea...”
18. Examinați desenul. Admitem că Vitoria a aprins cele 3 luminări. Oare pentru cine/ce? Argumentați.

Să creștem

19. Concretizați calitățile Vitoriei în raport cu cele ale lui Calistrat Bogza.

Vitoria Lipan	Calistrat Bogza
înțeleaptă	hîtru
iubitoare	periculos
...	...

19.1. Caracterizați aceste personaje folosind trăsăturile de caracter enumerate. Utilizați drept titlu propoziții din roman care le caracterizează sau le aparțin.

20. Elaborați planul fragmentului. Redați apoi conținutul romanului (conform fragmentelor propuse).

21. Improvizați un dialog între Vitoria Lipan (sau alte personaje), după ce s-a întors de la înmormîntare, și:

- o vecină;
- fiica Minodora etc.
- părintele Daniil;

22. Dezbateri pe temele indicate (la alegere):

- Omul trebuie să se supună sorții.
- Stăpîne, stăpîne,
Mai cheamă ș-un cîine...

23. Improvizați rugăciunea de mulțumire a Vitoriei, adresată Domnului.

24. Examinați cu atenție desenul. Să presupunem că aceasta ar fi crucea de pe mormîntul lui Nechifor. Ce s-ar întîmpla cu ea peste un an-doi? Comentați.

25. Faceți o comparație între romanul *Baltagul* și balada *Miorița*. Numiți asemănările/tangențele dintre aceste capodopere naționale (motive, situații dramatice, datini, credințe).

26. Din șirul de cuvinte selectați trăsăturile de caracter specifice unui sau altui personaj al romanului. Argumentați alegerea:

tenacitate	perseverență	perfidie
voință	corectitudine	lașitate

27. Comentați una dintre maximele de mai jos:

- „Adevărul doare.” (*Mihai Eminescu*)
- „Dreptatea, bunătatea, măreția, adevărul sînt aspecte ale absolutului.”
(*Victor Hugo*)
- „Cînd stați la îndoială, spuneți adevărul.”
(*Mark Twain*)

M. Sadoveanu
la 20 de ani

Divertis

♦ Mihail Sadoveanu era un matinal, adică îi plăcea să lucreze dis-de-dimineață, în liniște. Epoca de frământare a unui subiect era numită de scriitor „perioada de incubație”, apoi scrisul mergea lin. Îi trebuiau 10 – 15 ani ca să se elibereze de un subiect.

După propria sa mărturisire, compunea textul cărții în gând. Apoi îl scria „*dintr-o dată*”, rapid, fără ștersături sau modificări, terminînd cartea în trei-patru săptămîni!

♦ (A se duce pe) **apa sîmbetei** (a dispărea, a se pierde, a muri). După o veche credință mistică, apa Sîmbetei era un rîu care se vărsa în Infern. Legenda pretinde că apa fierbea toată săptămîna și numai sîmbăta se liniștea, de unde i se trage și numele. A se duce pe această apă înseamnă a se prăpădi.

• **Ce personaj al romanului s-a dus pe apa sîmbetei?**

♦ **A-și da arama pe față.** Această expresie ne-a rămas din vremea banilor de aur și argint. Falsificatorii de monede le făceau din aramă și le acopereau numai cu un strat foarte subțire de metal prețios. După un timp de întrebuințare, cînd se rodea pojghița de aur sau de argint, apărea dedesubt arama banilor falși. De aici și expresia: „a-și da arama pe față”. Prin analogie ea se aplică persoanelor care își dau pe față ade-văratul caracter și intențiile rele ce stăteau pînă atunci ascunse sub un zîmbet prefăcut sau vorbe poleite.

• **Ce personaj al romanului *Baltagul* și-a dat arama pe față?**

Evaluare

Test de înțelegere a lecturii (60 min.)

■ **Citește textul de mai jos.**

... Cînd coborî la al doilea pod, cîinele se opri și deveni neliniștit. Deodată se repezi asupra cailor lătrînd.

— Nu înțeleg ce are astăzi Lupu, vorbi Gheorghîță, nedumerit. Și ast-dimineață, cînd îl țineam lîngă mine, în șură la domnu' Vasiliu, tot cerca să iasă din zgardă (ошейник) și mîrîia.

— A făcut asta? Să vedem ce este. Să oprim caii.

Ciinele iar se repezi asupra lui Gheorghîță, încolțindu-l de haină. Flăcăul îl izbi cu piciorul. Animalul se duse chelălăind în vale, pe aceeași urmă.

— Băiete, zise munteanca, leagă-ți calul de un mesteacăn, cum fac și eu. Coboară-te în rîpă după cîine. Și aseară a dat aici semn.

— De ce să mă cobor?

— Coboară-te, îți spun. Aud pe Lupu dînd glas. A găsit ceva.

Deodată i se îmbujoraseră obraji și-i luceau ochii. Flăcăul înțelese și își dădu drumul în rîpă. Ciinele nu se zărea; i se auzea numai glasul. Avînd buna încredințare de ce putea fi acolo, Vitoria își adună haina și-și dădu drumul pe urma băiatului. Gheorghiță plîngea. Oase risipite albeau țărîna. Botforii (cizmele), tașca (punga), chimirul, căciula brumărie erau ale lui Nechifor. El era acolo, însă împuținat de dinții fiarelor. Scheletul calului zăcea mai încolo.

Îngenunchind cu grabă, Vitoria îi adună ciolanele și-i deosebi lucrurile. Căpățîna (capul) era spartă de baltag.

(După Mihail Sadoveanu)

- 1. Răspunde la întrebări.**
- 1.1.** De ce Vitoria Lipan și feciorul său au oprit caii? 1 p.
- 1.2.** Demonstrează, prin două-trei exemple din text, că Lupu a simțit urma stăpînului. 2-3 p.
- 1.3.** De ce plîngea Gheorghiță în rîpă? 1 p.
- 1.4.** După ce lucruri Vitoria și băiatul au înțeles că l-au găsit pe Nechifor Lipan? 1 p.
- 1.5.** Ce a provocat moartea lui Nechifor? Citează din text. 1 p.
- 1.6.** Ce te-a impresionat cel mai mult în acest fragment? De ce? (două-trei propoziții) 4 p.
- 2. Încercuiește răspunsul corect.**
 Baltagul este a. un topor
 b. un cuțit
 c. o armă 1 p.
- 3. Intitulează fragmentul.** 1 p.
- 3.1.** Argumentează titlul (una-două propoziții). 1-2 p.
- 4.** Scrie trei-patru trăsături ale Vitoriei care se desprind din acest fragment. 3-4 p.
- 5.** Ai fi capabil/capabilă să procedezi ca Vitoria? Ce ai face tu în acest caz? (patru-șase propoziții). 4-6 p.
- 6.** Ce personaj al acestui fragment ai îndrăgit? De ce? (trei-patru propoziții). 3-4 p.
- 7. Găsește în text și scrie antonimele cuvintelor:**
 a porni – _____ ; la deal – _____ ; a urca – _____
 încoace – _____ ; a negri – _____ ; calm – _____ 6 p.
- 7.1.** Alcătuieste propoziții/fraze cu trei perechi de antonime. 3 p.
- 8.** Scrie două întrebări pe care i le-ai adresa Vitoriei Lipan într-un interviu. 2 p.

Tudor ARGHEZI – „ideea de nemurire a sufletului”

1880-1967

Întreaga poezie a lui Tudor Arghezi este o ilustrare a „artei poetice” din „Testament” – poezie din culegerea *Cuvinte potrivite*. În ea autorul își exprimă gândurile despre poet și poezie. Prin ea aflăm mesajul, moștenirea spirituală pe care o generație o dobândește de la alta, iar pentru aceasta e nevoie de cuvinte bine legate între ele. „Slovă de foc și slovă făurită/ împărecheate-n carte se mărită” (...). Deci, Arghezi a respectat în toată creația sa acest crez – a împerecheat și a rotunjit frumos cuvântul.

Ion Teodorescu – viitorul scriitor, al cărui pseudonim Arghezi provine din Argesis, vechiul nume al râului Argeș – s-a născut la 21 mai 1880 la București. Copilăria i-a lăsat amintiri neplăcute. „Este vârsta cea mai amară a vieții. N-aș mai voi să fiu o dată copil”, scrie poetul, pentru că de la vârsta cea mai fragedă e nevoit să dea meditații (predă lecții de la 11 ani) pentru a se întreține. Își câștigă existența lucrând ca ucenic la un sculptor, ca laborant la fabrica de zahăr.

La numai 16 ani publică primele poezii. Însă cununa de principe al poeziei românești i-au adus-o abia la 47 de ani *Cuvintele potrivite*.

La 19 ani se retrage la mănăstirea Cernica. În vara anului 1905 face o călătorie de studii în Elveția și Franța. Acolo a făcut un scurt popas la o mănăstire, după care a părăsit pentru totdeauna viața monahală. Își câștigă existența lucrând capace de ceasornice, cercei și inele. „De fapt, nu fac mare deosebire între îndeletnicirea bijutierului și a literatului...”

În primul număr al revistei *Viața socială* publică poezia „Ruga de seară”, prin care declară: „Cuvîntul meu să fie plug/ Ce fața solului o schimbă”.

După această reapariție a lui Arghezi în presa românească, va conduce ziarele *Cronica*, *Cuget românesc*, *Bilete de papagal*. Ultimul aduce o nouă specie literară – tableta. Au început să-i apară tot mai multe volume de poezie și proză: *Flori de mucigai*, *Ce ai cu mine, vîntule?*, *Ochii Maicii Domnului* etc.

Poetul cercetează adîncurile sufletești, structura morală a creatorului de bunuri materiale. Elogiind țărănul, a socotit că nu are destule cuvinte ca să-l cînte după merit: „Să-ți fac un cîntec? Vorbele-mi sînt goale/ Și nu au frumusețea din cîntecele tale” („Bade Ioane”). Plugarul și țărănul de o frumusețe morală rară, cu munca sa aducătoare de belșug, jocul cu viața și moartea, dragostea curată, frumusețile copilăriei care

Camil Ressu

Portretul scriitorului

nu se mai repetă, grijile omului gospodar – iată tematica poeziei lui Tudor Arghezi.

Mult timp scriitorul n-a fost apreciat după merit, dar s-a bucurat de dragostea familiei – soția și cei doi copii, Mitzura și Barutu. A cîntat deci și această dragoste.

Zdreanță, Cartea cu jucării, Prisaca demonstrează că scriitorul nu a scăpat din vedere nici universul pitic – gîze, ierburi, pomi: „*Ce duh ai și ce putere/ Să-mpletești ceară cu miere/ De la floarea din grădină,/ Ostenită de albină?*” („Fetica”).

La 14 iulie 1967, după apariția volumului *Noapte* (un titlu parcă simbolic, în care vorbește despre trecerea în cealaltă lume), ilustrul poet se stinge din viață.

Pentru Arghezi cuvîntul este un miracol, care se moștenește „*ca bătaia inimii*”. El cunoaște puterea lor și le alege cu atenție, pentru că știe că există „*cuvinte-fulgi*”, „*cuvinte-metal...*”.

Casa de la Mărțișor – București

Repere critice

„Arghezi are un ochi de vizionar (care vede în viitor), care străpunge înfățișarea obișnuită a lucrurilor... Cuvintele poetului se înfig în carnea lucrurilor, o mușcă, să nu scape nimic din însușirile ei... – formă, culoare, miros, gust.”

Ovidiu S. Crohmălniceanu

a mărturisi – признаваться,
исповедоваться
a da meditații – a preda lecții
a se întreține – содержать себя
a se retrage – *sin.*: a pleca

popas – *sin.*: ședere
cunună – *sin.*: coroană
ceară – воск
virtute – *sin.*: tărie

Exerciții lexicale

1. **Citiți îmbinările de cuvinte. Fiți atenți la pronunțarea sunetului [o]:**
Copii curioși, popas scurt, viață de monah, copilărie fericită, volum de proză, activitate socială, dorință arzătoare.
2. **Citiți propozițiile. Explicați sensul cuvintelor evidențiate.**
 - Copilul emoționat **ține** strâns cadoul.
 - Noi **întreținem** relații bune cu adolescenții din alte țări.
 - Am adunat bani pentru **întreținerea** copiilor orfani.
 - Tractorul **trage** după el zece pluguri de oțel.
 - Jucătorul cu numărul nouă **se retrage** de pe teren.
3. **Nota bene!**
a ține – a întreține a trage – a se retrage
4. **Sinonime:**
popas – ședere virtute – tărie
a părăsi – a lăsa

Întrebări și teme

5. Ce concepții avea Tudor Arghezi despre poet și poezie? De unde provine pseudonimul scriitorului? Vorbiți despre copilăria lui Arghezi. Care este universul poetic al lui Arghezi? Ce meserii a practicat Arghezi pentru a câștiga o bucată de pâine? Numiți operele sale cele mai importante.
6. Alcătuiți un șir de întrebări privind biografia lui Tudor Arghezi. Adresați-le colegului de bancă (în rol de profesor).
7. Explicați semnificația următoarelor îmbinări: cuvinte-fulger, cuvinte-aer, cuvinte-metal. Care dintre ele are tangențe cu expresia „Vorba dulce mult aduce”?

Să meditam

8. Comentați expresia „Cuvîntul se moștenește ca bătaia inimii”.
9. Cum credeți, de ce zice criticul D. Micu: „Cît timp vor înverzi păduri și vor bate inimi, scrisul arghezian va găsi în conștiințe răsunset”?
10. Imaginați-vă că sînteți contemporanul lui Arghezi, iar colegul de bancă este însuși scriitorul. Ce întrebări i-ați pune?
11. Ce calități sufletești i-a altoit viața trăită la mănăstire?

TESTAMENT

Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decît un nume adunat pe-o carte,
În seara răzvrătită care vine
De la străbunii mei pînă la tine,
Prin rîpi și gropi adînci,
Suite de bătrînii mei pe brînci,
Și care, tînăr, să le urci te-așteaptă,
Cartea mea-i, fiule, o treaptă.

Așaz-o cu credință căpătii.
Ea e hrisovul vostru cel dintii.

.....

Un ultim tur prin centrul capitalei

testament – завещание
răzvrătit – *aici*: schimbat
căpătii – изголовье

pe brînci – *sin.*: în genunchi
hrisov – *sin.*: document

Exerciții lexicale

1. Comparați:

cap – căpătii
bun – bunuri

bun – străbuni

2. Formați propoziții în care să folosiți cuvintele: nume, bunuri, testament, credință.

3. Citiți sinonimele. Spuneți de la ce cuvinte s-au format. Construiți cîteva enunțuri.

Avere, bogăție, bunuri, bunăstare.

4. Alegeți unul/una din cuvintele/îmbinările de cuvinte date. Argumentați alegerea.

Casă, automobil, bani, bibliotecă bogată, haine scumpe, obiecte de aur, bijuterii, amintiri extraordinare.

Dincolo de text (îndrumar)

Poezia „Testament” deschide volumul de debut *Cuvinte potrivite*, din 1927. Ca multe alte poezii ale lui Arghezi, are o adresă – *fiule* – care cuprinde întregul alai al urmașilor:

Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decît un nume adunat pe-o carte.

Poezia este un manifest poetic, exprimînd crezul artistic al autorului. Poetul este conștient de rolul său și se simte participant

la o „mișcare milenară”, ascendentă. El simte sfintele oseminte ale trecutului. Poezia, după Arghezi, este pentru urmași un hrisov, un document, un toiag prețios și necesar pentru propriul lor urcuș (creștere) – „Cartea mea-i, fiule, o treaptă”.

Repere critice

„Creația poetului este singura zestre lăsată de el urmașilor. Ea este, în același timp, un punct final și un început, o primă treaptă în urma căreia se așterne un lung trecut de trudă și suferință... izbucnind acum în slava de foc a poeziei.”

Ștefan Munteanu

Întrebări și teme

5. Când a fost editată poezia? Ce impresii v-a lăsat lectura ei? Ce gând vă sugerează titlul poeziei?
6. Cum credeți, de ce poetul consideră cartea un testament important?

Să medităm

7. Citiți „testamentul” poetului Grigore Vieru, lăsat feciorilor săi. Comentați-l.

Fiule, să nu
Calci de sus,
Să nu încovoi spinarea.
Să mergi frumos și demn
Și nezgomotos,
Cum merge pe obraz
Lacrima celui care a învins.
(„Să mergi frumos”)

8. Vine un timp când bunicii/părinții/frații etc. pleacă în lumea celor drepti. Ce ați dori să vă lase ei drept moștenire? Alegeți varianta pe care v-o doriți.
 - bani
 - o bună educație
 - casă/apartament
 - posibilitatea de a face studii bune etc.
 - automobil
9. Spuneți, în trei-patru propoziții, ce ați vrea să lăsați peste ani:
 - copiilor
 - țării
 - nepoților
 - neamului etc.

Să creăm

- 10. Fiecare dintre noi a primit câte ceva ca moștenire, pentru care sîntem recunoscători multor persoane. Continuați fraza în proză sau în versuri.**

Mă bucur că trăiesc între prieteni,
Că am...

Model:

Mă bucur că trăiesc între prieteni,
Că am strămoși ce au luptat viteaz
Și mi-au lăsat drept sfîntă moștenire
Acest pămînt cu zi de ieri și azi.

(Dumitru Matcovschi)

- 11. Scrieți un eseu, din 10-12 propoziții/fraze, cu tema „Aș vrea să las copiilor mei drept moștenire...”**
- 12. Intuiți și prezentați conținutul cărții „Zdreanță”.**

Divertis

- **Citiți informațiile despre moștenirea literară/științifică/publicistică a unor personalități cu renume. Care v-a impresionat? De ce?**
 - ◆ Nicolae Iorga a publicat peste 1250 de cărți; 25 de mii de articole.
 - ◆ Mihail Sadoveanu a lăsat aproximativ 100 de volume.
 - ◆ Moștenirea pe care a lăsat-o savantul enciclopedist Bogdan Petriceicu Hasdeu este atît de impresionantă ca volum și atît de variată, încît doar o simplă enumerare a lucrărilor sale devine anevoioasă.
 - ◆ Spiru Haret, pedagog, matematician român, a scris în timpul studiilor liceale un manual de algebră și unul de trigonometrie (1873). Ultimul a fost reeditat timp de 70 de ani de 17 ori.
 - ◆ Mircea Eliade, fiind elev, publică peste 100 de articole științifice și traduce din reviste franceze, italiene și germane.
 - ◆ Nicolae Labiș și-a scris opera în 3 ani (pînă la 21 de ani), numărînd în total zece mii de versuri.
- **Relatați informații similare.**

George BACOVIA – „exponentul cel mai strălucit al simbolismului românesc”

1881 – 1957

„M-am născut la Bacău, iar numele meu vine de la numele roman al Bacăului, căruia i se zicea Bacovia” – spune poetul într-un interviu.

George Bacovia s-a născut la 4 septembrie 1881 în familia unui comerciant. A avut o educație (muzicală) aleasă și s-a bucurat de multă dragoste din partea mamei sale, care susținea tendința de izolare a copilului. Această trăsătură l-a făcut cu timpul prizonier al însingurării și durerii. „De obicei stau aproape toată ziua în casă, afară de câteva ore de lecții pe care le predau la o școală din localitate. Nu mă plictisesc și nu mă neliniștesc în singurătate. Și apoi n-am fost întotdeauna prea sănătos. Societatea cere mereu oameni robuști.” A avut o sănătate șubredă și o viață plină de lipsuri și nedreptăți: „Am făcut liceul la Bacău. Anii aceștia nu mi-au părut prea fericiți. Era prea multă asprime și prea puțină înțelegere în școală”. Când a plecat din liceu cu certificatul de absolvent, avea la activ și poeziile „Amurg”, „Lacustră”, „Nevroză”, „Adio”, „Decor”, „Amurg violet” ș.a., pe care le va publica în revistele *Viața nouă*, *Arta* și *Românul literar*.

După absolvirea liceului, studiază dreptul la Iași și la București. Neavînd însă nici o pasiune pentru avocatură, lucrează ca funcționar în diferite instituții.

În poezie, Bacovia este reprezentantul cel mai strălucit al curentului simbolist, care abia apărea atunci în România. Din acest motiv, primele poezii publicate sînt ridiculizate. Modest în creație ca și în viață, poezia sa nu este observată de critica vremii. Dar atunci cînd apare, în 1916, volumul *Plumb*, poeziile înmănunchate aici sînt apreciate ca „insalubre” (nesănătoase), iar poetul este atacat cu violență. Umilit și trist, pleacă la București, unde reușește, cu mari eforturi, să publice la mari intervale de timp volumele *Scînteii galbene*, *Bucăți de noapte*, *Cu voi*, *Comedii în fond*.

Universul poetic al lui George Bacovia este însăși atmosfera lăuntrică sumbră „de toamne reci, cu ploi putrede, cu arbori cangrenați, cu primăveri nevrotice, frigul, plînsul, golul, atmosfera de plumb”, în care plutește obsesia morții.

Cadrul este orașul provincial, cu parcuri însingurate, cu cafenele sărace așezate „între cimitir și abator”.

Personajele sînt copii, oameni triști, însuși poetul. El „co-boară în infern” și sugerează cu multă sensibilitate disperarea și dezordinea lumii. El se simte însingurat într-o lume care degenerază și transmite aceste trăiri prin culori simbolice.

Casa în care s-a născut poetul

Paleta de culori este redusă: negru, violet, galben, verde și roșu. „Pictorul întrebuințează în meșteșugul său culorile. Le vezi cu ochii. Eu am încercat să le redau, cu inteligență, prin cuvinte. Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare. Când mă obseda culoarea galbenă – culoarea deznădejdi – am scris «Scînteii galbene» (George Bacovia). Violetul simbolizează monotonia, verdele – nevroza.

Astăzi este bine cunoscută și apreciată poezia lui Bacovia.

„...Nimeni nu a mai scris în românește cu mai mare economie de cuvinte, cu mai multă sinceritate versuri de adîncă afecțiune pentru destinul omenesc” (Mihai Beniuc). În 1934 e distins cu Premiul Național de poezie. S-a stins din viață la 29 mai 1957.

Repere critice

„Numai marele Eminescu și poporul în creațiile sale poetice mai are asemănări cu simplitatea genială și muzicalitatea poeziei bacoviene. Iar sentimentul de umanitate, care-i înfioară poemele, în ciuda copleșitoarei tristeți ce-l stăpînește, îl așază între acei ce sînt vrednici de a fi iubiți, pentru că au știut să iubească.”

Mihai Beniuc

„George Bacovia marchează în spațiul lirismului românesc din secolul al XX-lea unul din cele patru vîrfuri geniale, alături de Arghezi, Barbu și Blaga.”

Ștefan Augustin Doinaș

Monumentul poetului (Bacău)

Sugestii bacoviene

- Cred că omul s-a născut să fie singur. Tot ce a creat el e o ieșire din singurătate.
- Natura nu se întoarce înapoi și nu se încarcă cu ce nu-i aparține.
- Liceu – cimitir al tinereții mele.
- Arta este o creație după muncă.
- Fiecare sentiment are o culoare a sa.
- Plumbul apasă cel mai greu pe om.
- Sînt simplu ca o frunză...

a susține – поддерживать

tendință – стремление

prizonier – пленник

a se plictisi – скучать

robust – sin.: puternic

șubred – хрупкий

asprime – жестокость

umilit – униженный

obsesie – навязчивая мысль

violență – насилие

ridiculizat – осмеянный

certificat – свидетельство

pasiune – sin.: dragoste

reprezentant – представитель

insalubru – sin.: neigienic

sumbro – sin.: întunecat

abator – бойня

infern – sin.: iad

Exerciții lexicale

1. Citiți expresiile și alcătuiți propoziții.

a se stinge din viață – a deceda, a muri

a trece/a pleca în lumea celor drekți – a pleca în lumea celor fără dor

2. Nota bene!

singur – singurătate – însingurat – însingurare

liniște – liniștit – a se liniști – neliniște

drept – dreptate – nedreptate

înțelegător – înțelegere – înțeles – neînțeles

mănunchi – a înmănunchea – înmănunchea

3. Construiți îmbinări de cuvinte. Folosiți unele dintre ele în contexte.

4. Formați substantive de la verbele date. Alcătuiți enunțuri.

a susține –

a tinde –

a umili –

a liniști –

a se plictisi –

a înțelege –

5. Scrieți antonimele cuvintelor:

șubred –

blînd –

onorat –

dreptate –

6. Formați îmbinări de cuvinte, apoi enunțuri, folosind prepoziția cu.

7. Citiți îmbinările de cuvinte. Stabiliți care dintre ele sînt utilizate cu sens propriu și care cu sens figurat. Alcătuiți enunțuri.

om însingurat

om trist

parcuri însingurate

anotimp trist

8. Din șirul de cuvinte, alegeți unul și motivați alegerea.

Tristețe, duioșie, violență, toleranță.

9. Scrieți cu ce pot fi asociate culorile:

galben – soarele

violet –

roșu –

negru –

alb –

roz –

? Întrebări și teme

Reviste editate de poet

10. De la ce cuvânt provine numele (pseudonimul) Bacovia? Ce educație a primit viitorul poet? Descrieți mediul în care și-a petrecut copilăria. Ce împrejurări l-au făcut pe George Bacovia să devină „prizonier al însingurării și durerii”? Cum și-a început cariera de scriitor?
11. Din ce este constituită paleta de culori a poeziei bacoviene și ce semnificație au aceste culori?
12. Citiți cu atenție textul, urmărind destinul lui George Bacovia. Numiți câteva momente mai interesante din viața poetului.
13. Vorbiți despre Bacovia și curentul simbolist (a se vedea rubrica „Divertis”). Ce știți despre scriitorii simbolști ruși, francezi?
14. Enumerați universul tematic al poeziei bacoviene.
15. Povestiți, pe scurt, biografia scriitorului George Bacovia.

☂ Să medităm

16. Descrieți imaginar o zi din viața de liceu a lui George Bacovia.
17. Copilul George Bacovia a avut o educație aleasă. Argumentați această afirmație.
18. Faceți o paralelă între viața poezilor George Bacovia și Octavian Goga. Găsiți similitudini și argumentați.

☼ Să creăm

19. Alegeți un vers din opera scriitorului și demonstrați că el este un reprezentant al simbolismului.
20. Aduceți argumente pro și contra tezei că George Bacovia este un poet original (modern).
21. Încercați să găsiți asemănări în creația scriitorilor ruși Aleksandr Blok, Serghei Esenin, Anna Ahmatova și cea a lui George Bacovia.

⬆⬇⬆ Divertis

♦ **Simbolism** – curent literar apărut în Franța la sfârșitul sec. al XIX-lea, potrivit căruia valoarea fiecărui obiect și fenomen din lumea înconjurătoare poate fi exprimată și descifrată cu ajutorul simbolurilor. Reprezentanți cunoscuți ai simbolismului francez sînt: P. Verlaine, A. Rimbaud, S. Mallarmé. Simboliști români: Alexandru Macedonski, George Bacovia, Dimitrie Anghel.

AMURG VIOLET

Amurg de toamnă violet...
 Doi plopi, în fund, apar în siluete:
 – Apostoli în odăjdii violete –
 Orașul tot e violet.
 Pe drum e-o lume leneșă, cochetă;
 Mulțimea toată pare violetă,
 Orașul tot e violet.
 Amurg de toamnă violet...
 Din turn, pe câmp, văd voievozi cu plete;
 Străbunii trec în pîlcuri violete,
 Orașul tot e violet.

amurg – semiîntuneric care se lasă după apusul soarelui; înserare
 odăjdii – veșminte bisericești pe care le îmbracă preoții în timpul slujbelor religioase (comp.: одежда)

apostol – nume dat fiecăruia dintre cei doisprezece ucenici ai lui Hristos
plete – păr lung
 pîlc – grup, mulțime de oameni

Exerciții lexicale

1. Formați cuvinte folosind prefixul **stră-**. Alcătuiți propoziții cu unele dintre ele.

Bun, vechi, moș, nepot, a bate, nepoată.

2. Citiți sinonimele și continuați șirul:

oameni – mulțime – ...

drum – cale – ...

câmp – ogor – ...

apar – vin – ...

3. Comparați:

violet – фиолетовый

siluetă – силуэт

odăjdii – одежда

leneș – ленивый

cochet – кокетливый

plop – тополь

4. Alcătuiți propoziții cu îmbinările de cuvinte:

amurgul – — — —
 așteptat
 zilei
 vieții
 neobișnuit

5. Citiți propozițiile. Distingeți sensul propriu și cel figurat ale cuvintelor evidențiate. Alcătuiți propoziții similare.

- Studenții au ajuns la poalele Carpaților spre sfârșitul zilei, în **amurg**.
- Bunicii mei au ajuns la **amurgul** vieții.

- Iisus Hristos a transmis învățătura sa celor doisprezece **apostoli**.
- **Apostolii** simbolismului francez, Stephane Mallarmé și Paul Verlaine, susțineau că versul trebuie „să se dizolve în aer”.

Dincolo de text (îndrumar)

George Bacovia este scriitorul care a reușit să cucerească inimile iubitorilor de poezie datorită originalității și profunzimii versurilor sale.

Poezia bacoviană se deosebește prin muzicalitate și simbolism. Poetul este pasionat în aceeași măsură și de arta sunetului, și de arta culorilor. De fapt, George Bacovia este numit poet al culorilor și al veșnicelor întrebări. El caută mereu să descifreze tainele culorilor.

Gama de culori din poezia bacoviană se bazează pe motive simbolice. De exemplu, negrul este infernul, cenușiul – tristețea, galbenul – deznădejdea, roșul – sîngele, viața zgomotoasă, violetul – frigul, verdea – crudul, nuanțele de albastru și roz redau nevroza.

În poezie, culorile se transformă în adevărate strigăte ale unui suflet împovărat de tristețe și însingurare. Ele au o „forță magică” ce halucinează.

Să încercăm și noi să pătrundem secretul puterii magicii și să relevăm minunea pe care o înfăptuiește Bacovia în poezia „Amurg violet”.

Poezia „Amurg violet” face parte din volumul de versuri *Plumb*, apărut în 1916. Ca și majoritatea poeziilor bacoviene, „Amurg violet” e plină de tristețe, frig, singurătate, pustietate. Poezia sugerează atmosfera grea, apăsătoare în care a trăit poetul, fără speranțe de înseninare, pustiul și haosul în care viețuiesc oamenii.

Atmosfera poeziei e copleșitoare, grea. Cel mai încărcat de semnificații aici e cuvîntul „violet”, care sugerează cadrul general al tabloului. Deplasarea spre violet exprimă mișcarea lentă, fatală. Violetul e culoarea cea mai rece, ultima a spectrului solar. De fapt, tirania violetului o putem urmări și în alte poezii: „Matinală”, „Plumb de iarnă” ș.a.

Poetul George Bacovia menționa în amintirile sale că multe dintre poezii i-au fost inspirate din natură. „*Natura*, spunea el, *s-a strecurat necalculat și în versurile mele. De-asemena, violetul. Din turnul bisericii Precista, încă din copilărie, îmi plăcea să privesc zărilor Bacăului. Dintr-astfel de contemplație s-a născut poezia «Amurg violet»*”.

Cu ajutorul termenului **violet** poetul își concentrează interesul artistic, pentru a-și dezvălui propria stare morală. Nu e întâmplătoare în poezie nici repetiția. Poetul își organizează poezia în jurul acestui cuvînt, după modelul îndrăgit de simbolisti – repetiția.

În prima strofă, precum și în cele ce urmează, **violet** apare pe lângă substantive concrete (*odăjdii violete, mulțime violetă, oraș violet, pîlcuri violete*), care desemnează realitatea exterioară. Cadrul de manifestare îl constituie orașul de provincie într-o toamnă tîrzie, în care totul este violet. Repetînd obsesiv anumite cuvinte, numind o singură culoare, poetul ne aruncă pe nesimțite într-un fel de vîrtej. De aici se deschide o țară tristă cu o lume a urîtului. În această țară trăiește lumea burgheză, în care poetul nu se poate adapta:

George Bacovia
Autoportret (1912)

Pe drum e-o lume leneșă, cochetă;
Mulțimea toată pare violetă...

Lumea lui Bacovia e de o „sărăcie aproape sacră”. În ea te pierzi în „golul singurătății” – cum precizează un vers. Bacovia interpune între sine și lume un paravan, care să-l izoleze. Culoarea unică peste tot peisajul poeziei sale este un astfel de paravan. Această poezie își trage seva din condiția tragică a omului contemporan, supus celor mai grele încercări.

Limba poeziei „Amurg violet” e de o simplitate rară și monotonă. Poezia e scurtă, se citește și se memorează ușor. Repetițiile, epitetetele, metaforele fac poezia tulburătoare.

Poezia bacoviană e ca o prevenire, ca un semnal de alarmă; ea cere o existență mai bună și mai frumoasă, unde domnește ca simbol mugurul pur, „vis de albastru...”.

George Bacovia va rămîne precum poezia sa: simplu, profund, esențial.

? Întrebări și teme

6. Citiți poezia. Imaginați-vă tabloul descris, avînd în vedere că poetul e un simbolist.

Repere:

Semnificația culorilor dată mai jos și cea folosită de poet.

Violet: distrugere, amenințare, bătrînețe, alterare, boală, mister, deprimare, tragism.

Galben: strălucire, lumină, hărnicie, bogăție, mișcare constructivă, prețiozitate, dragoste excesivă.

6.1. Formulați dispoziția poetului:

- în trei cuvinte;
- în una-două propoziții.

6.2. Intitulați poezia folosind titluri-idee.

Biroul poetului

7. Descrieți starea sufletească a poetului.

Model:

Poetul este deprimat, deoarece...

Poetul e bolnav sufletește, deoarece...

Să meditam

8. Recitați poezia. Cum credeți, „imaginea” poeziei este:

- efect optic;
- mister al serii;

- apropierea amurgului
ca sfârșit al zilei;
- amurgul vieții;
- frică, îngrijorare;
- venirea străbunilor după poet;
- deprimare etc.?

8.1. Expuneți-vă opinia.

9. Formulați definiția unei culori (pe echipe).

Model:

Îmi place nespus de mult culoarea **galbenă**. Galbenul e culoarea luminii (soarelui), a strălucirii, a tinereții, a bogăției. Când văd un om în haină galbenă sau cu flori galbene, simt că este fericit.

10. În poezie cuvântul violet e repetat de nouă ori. Pornind de la semnificația violetului la Bacovia (vezi „îndrumări”), ce senzație vă trezește? Motivați.

11. Gîndiți-vă și spuneți de ce unii oameni percep viața ca un abis: din cauza realității sau a caracterului pesimist? În zilele noastre oamenii sînt optimiști sau pesimiști? Expuneți-vă opinia.

12. Citiți reperele, apoi organizați dezbateri pe una din teme:

- De gustibus et coloribus non est disputandum.
- Relațiile dintre abisul lăuntric și abisul exterior.
- Dacă vrei să fii iubit, iubește.
- Patria și melancolia.

Repere:

- **Lumea ca abis.** Viziunea lumii ca abis e strîns legată de senzația prăbușirii (падения):

„Să mă las pe pat, ochii să-i închid
Pot.

În curînd, încet va cădea în vid
Tot.”

(„*Monosilab de toamnă*”)

- **Melancolie:**

1. Stare de tristețe, de deprimare, amestecată cu visare și cu dorința de izolare.
2. În medicină – boală psihică ce se manifestă prin stare depresivă, tulburare a somnului, prin apatie, uneori delir, halucinații.

13. Ați văzut vreodată un amurg? Se aseamănă cu „violetul” poetului? Argumentați.

14. Scrieți o compoziție-meditație pornind de la citatul: „Poezia bacoviană dovedește resurse nebănuite în simplitatea ei. Apele limpezi sînt mai adînci decît par”.

Să creăm

15. Faceți, la alegere, o descriere a unui amurg de:

- toamnă
- iarnă
- primăvară
- vară

Repere:

Înserare, liniște, feerie, a se ascunde, a dispărea, tăcere, după nori, orizont, după deal, poezie, romantic, apus, de aur, ca un glob etc.

16. Demonstrați cu ajutorul versurilor că „tristețea bacoviană este fără sfârșit”.

Divertis

♦ George Bacovia, în copilărie, se urca în turnul bisericii și privea cu nesăț zăările Bacăului. Îl atrăgea ca un magnet violetul din valea Bistriței. Dintr-o astfel de contemplație s-a născut poezia „Amurg violet”.

Cenușiul care era nelipsit din viața și natura Bacăului s-a strecurat încet-încet în versurile lui Bacovia, pentru că în cele mai multe a plecat de la elementele concrete și de la datele autobiografice.

♦ Taina culorilor

Roșul: este culoarea energiei, a vitalității și a puterii.

Galbenul: este culoarea intelectului și e folosită pentru stimularea mentală. Ajută la „limpezirea” gândurilor.

Verdele: este culoarea armoniei și a echilibrului. Este indicată pentru calmarea nervilor.

Albastrul: este culoarea adevărului, a liniștii și armoniei.

Albul: este culoarea purității.

♦ În casa lui Dimitrie Vasiliu și a Zoei Langa se naștea Gheorghe, după o serie de trei fete. Era o familie veche, ajunsă la apogeu prin geniul viitorului poet. Zoe Langa a primit ivirea primului băiat ca pe un dar dumnezeiesc. Cei din familia ei erau „oameni foarte veseli, le plăceau petrecerile. Au pierdut mare parte din avut în distracții”. Fetele Zoei au moștenit vigoarea familiei.

Dar Iorguț se născuse firav, „cu o fire cu totul deosebită de a celorlalți. Liniștit, tăcut, sfios, impresionabil din cale-afară încă din primii ani, pune pe gânduri, mai ales pe mama sa, cu instinctul ei matern desigur...”

Dragostea acestei femei a devenit copleșitoare: „De cum împlini doi ani, nici nu se ducea de acasă să nu-l lase în grija altora. Apoi îl lua pretutindeni cu ea”. Îl ținea în brațe „ceasuri întregi”, îi supraveghea somnul. „Cea mai frumoasă îmbrăcăminte trebuia să fie a lui. Jucăriile, bunătățile ce-i plăceau, pentru Iorguț. Să nu-l atingă nimic, să nu-l supere nimic, să nu-i biciuiască vîntul obrăjorii, să nu-i ude ploaia hăinuțele, praful să nu-i intre în ochi. Era ținta celor mai minuțioase îngrijiri.” „Iar micuțul

idol îi răspundea printr-o rară cuminenție și ascultare.” Iorgu însă n-a devenit un răsfățat, ca în schițele lui Caragiale.

Zoe Langa a conceput și a realizat pentru fiul ei un paradis artificial, de seră.

Agata Grigorescu-Bacovia, soția poetului, consemnează o mărturie a lui Bacovia, prin care-și amintea că n-a fost niciodată cu colindul din pricina... iubirii mamei. „Din vecini veneau glasuri de colinde, cu timbrul fraged al copilăriei. Eram atât de singur, chiar între toți ai mei... Rămâneam ceasuri întregi în odaia mea, pe întuneric, la gura sobei cu flăcări mari. Mă întorceam spre copilăria în care eu n-am fost niciodată cu colindul...”

De ce?... Poate eram prea plătind și mama se temea pentru sănătatea mea. Atât de mult mă tulburau aceste nopți de Crăciun, cu acești colindători și zurgălăi de la sănii! Așteptam și nu mai credeam că odată vom fi împreună... Poezia «Singur» a fost scrisă într-o asemenea stare nostalgică, în fața flăcărilor din sobă. Oglindindu-mi unele lacrimi...”

SINGUR

Potop, cad stele de cristal
Și ninge-n noaptea plină de păcate;
La vatră-n para ce abia mai bate –
Azi, a murit chiar visul meu final.

Și ninge-n miezul nopții glacial...
Și tu mai tremuri, suflet singuratic,
Pe vatră-n para slabă, în jărat, –
Încet cad lacrimi roze, de cristal.

„Cintecul tristeții sale – G. Bacovia”

PASTEL

— Adio, pică frunza
Și-i galbenă ca tine, –
Rămîi, și nu mai plînge,
Și uită-mă pe mine.
Și s-a pornit iubita,
Și s-a pierdut în zare –
Iar eu în golul toamnei
Chemam în aiurare...
— Mai stai de mă alintă
Cu mîna ta cea mică
Și spune-mi de ce-i toamnă
Și frunza de ce pică...

a pica – sin.: a cădea
aiurare – бред
a alinta – sin.: a mîngîia, a răsfăța

? Întrebări și teme

1. Răspundeți la întrebarea autorului de la sfârșitul poeziei.
2. Cum credeți, ce tonalitate are poezia: majoră sau minoră? Argumentați.
- 2.1. Audați cîntecul pe versurile poeziei de mai sus. Ce imagini v-a creat melodia? Descrieți.
3. Intitulați altfel poezia. Argumentați titlul propus.

☂ Să medităm

4. Asociați conținutul/intonația poeziei cu unul dintre desenele propuse. Argumentați.

MONOSILAB DE TOAMNĂ

Toamna sună-n geam frunze de metal,

Vînt.

În tăcerea grea, vînt și animal

Frînt.

În odaie, trist sună lemnul mut,

Poc.

Umbre împrejur înt-un gol, tăcut,

Loc.

În van peste foi, singur, un condei

Frec.

Lampa plînge... anii tăi, anii mei

Trec.

Să mă las pe pat, ochii să-i închid,

Pot.

În curînd, încet va cădea în vid

Tot.

O, va fi cîndva altfel natural,

Bis.

Toamna sună-n geam frunze de metal,

Vis.

frînt – *sin.*: rupt, fracturat

în van – zadarnic, inutil, fără sens

condei – *sin.*: creion

vid – (despre un spațiu) care nu conține

nimic, loc pustiu; în vid – în gol

RAR

Singur, singur, singur,
Într-un han, departe –
Doarme și hangiul,
Străzile-s deșarte,
Singur, singur, singur.

.....
Nimeni, nimeni, nimeni...
Cu atât mai bine –
Și de-atîta vreme
Nu știe de mine
Nimeni, nimeni, nimeni...

Tremur, tremur, tremur...
Orice ironie
Va rămîne vouă –
Noaptea e tîrzie,
Tremur, tremur, tremur...

Veșnic, veșnic, veșnic...
Rătăciri de-acuma
N-or să mă mai cheme –
Peste vise bruma,
Veșnic, veșnic, veșnic...

han – local cu ospătărie unde se pot
adăposti peste noapte drumeții
han – hangiu – hangiță

Adolescentul și valorile lumii moderne

- Eminesciana
- Dumitru Matcovschi
- Ion Vatamanu
- Grigore Vieru
- Adrian Păunescu
- Ion Druță
- Nicolae Dabija
- Nicolae Labiș
- Leonida Lari

Eminesciana

Lecturi

BASM

Pe vremea cînd Dumnezeu umbla cu Sfîntul Petru pe pămînt, sub chipul unor moșnegi gîrbovi, sprijiniți în toiag și cu sandalele rupte, iar la căderea nopții băteau pe la ușile oamenilor, și li se întîmpla de multe ori să fie izgoniți, într-un rînd, i-a prins noaptea pe cîmp, iar odată cu ea o ploaie care le-a udat veșmintele și i-a umplut de noroi, și tot rătăcind ei în întuneric, numai într-un tîrziu au ajuns la marginea unui sat și abia au îndrăznit să bată cu toiagul în prima poartă.

Cîini mari s-au repezit să-i sfișie, dar numaidecît (imediat) s-a auzit un glas bătrînesc întrebînd cine bate și au răspuns:

— Oameni buni!

Atunci omul, potolind (liniștind) cîinii, i-a poftit în casă unde nevasta și copiii abia se treziseră din somn, și el a început să dea porunci, dar cu blîndețe: — Mario, ia mai pune cîteva vreascuri pe foc. Tudore, dă fuga la fîntînă după o doniță* de apă proaspătă. Ileano, ia vezi tu de o oală cu lapte...

Și le-au dat să se spele și să se șteargă cu ștergare albe, și i-au ospătat, și i-au dus să doarmă într-o odaie în care mirosea a gutui și a busuioc.

A doua zi dimineața, iar le-au dat să se spele, i-au ospătat, le-au pus și în traistă niște mere cum nu mai văzuseră, și le-au urat drum bun.

Și cum au ieșit din sat, Sfîntul Petru a început să se roage de Dumnezeu:

— Doamne, fă ceva pentru oamenii aceștia, că tare ne-au primit frumos!

— Ce-ai vrea să fac, Sfinte Petre, c-ai văzut că nu erau nevoiași?

— Doamne, fă ceva, fă-i ca să-și vadă măcar o dată sufletul!

— Să-și vadă sufletul spui, Sfinte Petre?

— Da, Doamne, să-și poată vedea sufletul, așa cum vedem noi popul acela de colo...

— Bine, Sfinte Petre, a răspuns Dumnezeu, privind gînditor satul din vale.

Iar după o vreme, din neamul acela de oameni s-a născut Mihai Eminescu.

Geo Bogza

* doniță – vas făcut din doage, cu care se cară apă.

DE PARCĂ TE ASCULTĂ EMINESCU

Asemeni ramului ce ține
Lumina fructului în pom,
Cuvîntu-i osul sfînt pe care
Trăiește sufletul în om.

În grai istoria încape,
Ne-arată-așa precum sîntem:
Cu tot cu dușmani, cu prieteni,
Cu ce-am avut, cu ce avem.

Cîți au trecut străini pe-aicea
În veacuri ce au asfințit,
Ei n-au ochit numai pămînturi –
Și-n graiul nostru au ochit.

De-aceea-n veacuri zbuciumate
(Destinul nu ne-a răsfățat)
Strămoșii, apărîndu-și glia,
Și graiul și l-au apărat.

Au poți să-ți uiți pe-o clipă graiul,
Au poți să-l treci la amintiri?
Fără de grai – ca fără casă:
Cum să trăiești? Cum să respiri?

Să-ți fie atît de drag cuvîntul,
Încît atunci cînd îl roștești
Să crezi că însuși Eminescu
Ascultă ce și cum vorbești...

Vasile Romanciuc

DESPRE MIHAI EMINESCU

(fragment)

Atîta să nu uitați:
că el a fost un om viu,
viu.

.....
Atît să nu uitați, –
că ar fi putut să stea
la masă cu noi,
la masa Cinei celei de taină.
Atît să uitați! Numai atît, –
că El a trăit,
înaintea noastră...
Numai atît,
în genunchi, vă rog, să nu uitați!

Nichita Stănescu

CĂTRE EMINESCU

(fragment)

Mihai, tu care ești mai tînăr decît mine
gîndind în vorbe tale nu mă lăsa să îmbătrînesc.
Mihai, nu de înțelepciune duc lipsă,
de cîntec, m-auzi?
de cîntec, m-auzi?
de cîntec, m-auzi?

Nichita Stănescu

LEGĂMÎNT

Știu: cîndva, la miez de noapte
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.
Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape,
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.
S-o lăsați așa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a reușit nici tata.
Iar de n-au s-auză dînșii
Al străvechii slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium*.

Grigore Vieru

* zbucium – stare de neliniște sufletească, frământare, agitație

Dumitru MATCOVSCHI – „poetul care scrie despre tot ce e sfânt...”

1939 – 2013

„Numai de viață îmi este dor”, spune poetul Dumitru Matcovschi. Vorbește simplu și limpede, pe înțelesul tuturor. Meditațiile despre pace, cîntec, dragoste și adevăr – valori la care trebuie să rîvnească omul – constituie mobilul creației sale. „Numai cuvîntul e în stare să învingă minciuna... Minciuna, ca iarba cea rea, tot ne mai slujește moșia”, susține poetul într-un interviu.

Baștină scriitorului este satul Vadul-Rașcov, situat pe malul rîului Nistru. S-a născut la 20 octombrie 1939. Matcovschi n-a avut noroc de o copilărie fericită. Dar a avut părinți buni, care au știut să-l treacă și sa-l salveze de anii grei ai războiului, de foamete, de nopțile negre ale deportărilor.

Casa părintească, baștina, școala natală i-au fost prima zestre de acasă cu care a pornit mai apoi în lume pe drumul cunoașterii. Absolvește Universitatea de Stat din Chișinău și este angajat ca ziarist la diferite publicații periodice republicane. În ultimii ani este redactor-șef al revistei *Basarabia*. A fost ales academician al Academiei de Științe a Republicii Moldova.

Dumitru Matcovschi s-a afirmat în literatură ca poet, prozator („Bătuta”, „Duda”) și dramaturg talentat („Președintele”, „Tata”, „Cîntec de leagăn pentru bunici”, „Pomul vieții”), în ultimul timp și ca publicist („Povara istoriei”, „Hoț în rezervație”). Totuși, mai aproape de sufletul lui e „poezia, armonia cuvintelor, melodica lor. Poezia este dragostea mea dintîi. Ea nu se planifică, ea se întîmplă, se naște aici și acum”.

Debutează cu volumul *Maci în rouă*, după care urmează și alte plachete: *Univers intim*, *Casa părintească*, *Melodica*, *Tu – dragostea mea*.

Titlurile acestor cărți vorbesc despre varietatea tematică a poeziei scriitorului, adevărate natura lirismului poetului.

O mărturie a sensibilității muzicale a poeziei sale este și faptul că Matcovschi face parte din poezii noastre „cei mai cîntați”, fiind autorul multor texte de cîntece („Basarabia”, „Sărut, femeie, mîna ta”, „Nunta de argint”, „Revenire”, „Doar femeia”, „Astă-vară la Soroca”, „Chișinăul meu cel mic”) și colaborînd fructuos cu compozitorii. Printre ei se numără Mihai Dolgan, Ion Aldea-Teodorovici, Constantin Rusnac.

Continuitatea generațiilor, conștiința de neam, dramele existenței, dragostea ca sentiment uman, valorificarea artistică a creației populare sînt doar cîteva dintre

Scene din spectacolul „Tata”

temele ce-l preocupă pe poet. Schimbările care au loc în societate (de la 1985 încoace) au influențat și creația lui Matcovschi. Poetul ia în dezbatere teme și motive patriotice de o rezonanță civică certă. El se pronunță împotriva meschinăriei, josniciei („Impostorii”), vorbește despre responsabilitatea noastră pentru tot ce au agonisit strămoșii noștri, pentru istoria neamului nostru, pentru tot ce se cere păstrat („Moldova”, „Eu nu sînt pasăre”, „Mama”, „Crescut în suflet”, „Balade” ș.a.).

Poezia lui Dumitru Matcovschi este „bărbătească, nemiloasă cu răul și nedreptatea”.

Asemenea confrăților săi de condei (Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Vasile Romanciuc), Dumitru Matcovschi este poetul care intonează adevărate imnuri pămîntului natal, crescut „în suflet”, „cel mai frumos pămînt din lume”, „ca un luceafăr luminînd”. Nu ne rămîne decît să învățăm de la el patriotismul și omenia, neacceptarea răului din societatea noastră, adevărul și dreptatea.

Dumitru Matcovschi a plecat din viață la 26 iunie 2013.

Repere critice

„...Odată cu poetul încercăm sentimente profunde și noi, cititorii, aplecîndu-ne cu dragoste asupra poeziei sale izvorîte din bucuriile și necazurile oamenilor pentru care D. Matcovschi manifestă înțelegerea cuvenită.”

Ion Ciocanu

„...Poetul n-a făcut decît să ne vorbească despre tot ce este sfînt pe pămînt: neamul, dragostea, natura, Eminescu.”

Mihai Cimpoi

„Prin cosmosul gîndurilor sale lunecă o galerie de oameni buni, frumoși și dușmani odioși, că, de, lumea-i plină de vicii și rele.”

Ion Stici

„VIAȚA FĂRĂ LUPTĂ NU ARE NICI UN SENS!”

(cîrîmpeie dintr-un interviu cu scriitorul D. Matcovschi)

— *Stimate domnule Dumitru Matcovschi, ați fost și ați rămas unul dintre cei mai aprigi luptători pentru renașterea țării... Ce surse alimentează fluxul neconținut de energie pe care-l emanați?*

— *...Viața. Mi-a fost mereu dor de viață. Și de cuvînt, adică. Și de mamă, și de tată, și de surori, și de frați, și de lume. Nu mi-a fost însă dor de ducă...*

— *Care, considerați, este calitatea supremă a unei lucrări literare?*

— *Atitudinea autorului. Autorul își toarnă sufletul în opera sa. Sufletul e și naționalitate, și omenie, și lacrimă, și bucurie...*

La o serată de poezie dedicată limbii române

- *Ce vis neîmplinit aveți?*
 — Țara noastră are un Falnic Trecut, va avea și un Mare Viitor.
 — *Un scriitor trebuie să fie un cetățean-model?*
 — Scriitor fără de țară nu poate să existe. A fi cetățean înseamnă neapărat a fi om de atitudine. Scriitorul care trece pe lângă viață rece, fără a plînge, a rîde, a muri și a învia nu merită respectul nimănui.
 — *Vă rugăm să vorbiți despre Patrie...*
 — Patria a fost și rămîne sensul ființării noastre. Dincolo de Patrie începe hăul... Frumosul va salva lumea totuși!

a rîvni – a dori ceva din toată inima,
 a năzui
 a sluși – уродовать
 deportare – ссылка, высылка
 zestre – дар, наследство, приданое
 a (se) angaja – нанимать(ся)
 на работу
 a se afirma – проявлять себя

a adeveri – засвидетельствовать
 sensibilitate – чувствительность
 valorificare – выявление ценностей
 a preocupa – *sin.*: a interesa
 meschin – *sin.*: mic la suflet, egoist
 josnic – *sin.*: mîrșav, ticălos
 a agonisi – *sin.*: a aduna
 crîncen – *sin.*: crud, rău

Exerciții lexicale

1. Urmăriți semantica cuvîntului *forță* în următoarele îmbinări lexicale. Alcătuiți propoziții.

scriitor — de forță
 ...
 ...

a forță — ușa
 nota
 ...

forță — vie
 de muncă
 de producție
 militară

2. Stabiliți în contexte relațiile semantice care există între următoarele cuvinte:

deportări – depărtări
 angajat – degajat

afirmat – confirmat
 a adeveri – a ademeni

3. Observați semantica cuvîntului *viață* în diferite unități frazeologice. Includeți-le în propoziții.

a da viață – породить, родить

a scăpa cu viață – остаться в живых

așa-i viața! – такова жизнь
plin de viață – полный жизни
mod de viață – образ жизни

3.1. Ce exemple mai cunoașteți?

4. Precizați sensul propriu și figurat al expresiilor:

dor de viață – dor de mamă
a rosti adevărul – a rosti un cuvânt
un strop de lumină – un strop de apă
un gând senin – un cer senin

Întrebări și teme

5. De ce poetul Dumitru Matcovschi este numit „poet al adevărului și al dreptății”? Ce urme au lăsat în memoria poetului anii patruzeci? Ce „zestre de acasă” a luat cu el poetul pornind în lume?
6. Numiți problemele majore abordate de poetul D. Matcovschi în creația sa.
7. Prin ce opere se afirmă D. Matcovschi în domeniul prozei, al publicisticii, al dramaturgiei?
8. Exprimați-vă atitudinea față de creația acestui poet.

Să medităm

9. Citiți afirmația unui critic literar, care spunea: „Creația lui D. Matcovschi a ascultat în orice împrejurări numai de glasul sfânt al adevărului”. Explicați.
10. Argumentați că „poezia este dragostea dintii” a poetului.
11. Într-un elogiu adus colegului său, Grigore Vieru menționa că D. Matcovschi „a scris cel mai frumos cîntec de la noi, care se cheamă *Basarabia*”. Numiți și alte cîntece pe versurile lui D. Matcovschi.
12. Citiți un catren de Matcovschi. Pentru ce pledează poetul?

Vorbele sînt sfinte,
Să le spunem sfînt,
Cîntecul ce minte
Nu mai este cînt.
13. Ce știți despre Dumitru Matcovschi – prozatorul, publicistul, dramaturgul?
14. Comentați sugestiile scriitorului din interviul citat:
 - „Nu mi-a fost dor însă de ducă...”
 - „Dincolo de Patrie începe hăul...”

15. Din interviul cu scriitorul D. Matcovschi desprindeți:

- etalonul moral, etic-cetățenesc, artistic al poetului;
- noțiunea de cetățean-model.

15.1. Ce înseamnă, în viziunea voastră, un cetățean-model?**Să creăm****16. Improvizați în clasă o întâlnire cu scriitorii sau o conferință de presă cu genericul „Nu-i poet fără de țară și nici nu va fi cîndva” (D. Matcovschi). Folosiți interviurile cu poezii Gr. Vieru și D. Matcovschi. Consultați literatură suplimentară și adresați întrebări „scriitorilor și ziariștilor” care participă la conferința voastră.****17. Alcătuiți un monolog pe baza interviului cu scriitorul D. Matcovschi. Vă propunem următorul început:**

„Într-un interviu scriitorul Dumitru Matcovschi menționa că...” ; sau:

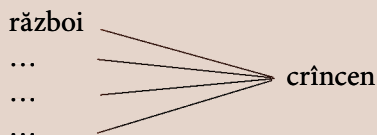
„Sînt de acord cu scriitorul Dumitru Matcovschi, deoarece...”.

18. Comentați titlul interviului „Viața fără luptă nu are nici un sens”.**Divertis**

- ♦ „Ferește-te de rău, sau de nu te poți feri, înfruntă-l bărbătește.”
- ♦ „De cele mai multe ori vinovăția cea mare nu e a celui ce a făcut, ci a celui ce n-a împiedicat.” (Nicolae Iorga)
- ♦ „Tinere! Înainte de a te întreba pe care drum s-o apuci în viață, întreabă-te pe care nu trebuie s-o iei.” (Tudor Mușatescu)

Micile ciudățenii ale oamenilor iluștri

- ♦ Dickens obișnuia să bea cîte un pahar de apă fierbinte la fiecare 50 de rînduri scrise.
- ♦ Balzac scria îmbrăcat în straie de călugăr.
- ♦ Mark Twain gîndea și scria numai în poziție culcat.
- ♦ Émile Zola nu se așeza niciodată la masa de scris fără să aprindă o lumînare, chiar în plină zi.

Curriculum la decizia școlii**1. Completați spațiile punctate și formați îmbinări de cuvinte:**

2. Grupați cuvintele care au același sens: *crâncen, slut, îngrozitor, urît, nemilos, a se afirma, a se manifesta, a se remarca, fructuos, a agonisi, folositor, a câștiga, avantajos*. Includeți-le în contexte.
3. Extrageți din text cuvintele care pot înlocui unitățile lexicale: *a se încadra într-un loc de muncă, fără întrerupere, lipsit de demnitate, condamnări la exil politic*.
4. Selectați, din text, cuvintele cu sens opus pentru: *adevăr, moarte, tulbure, neînțeles, ură*. Construiți enunțuri cu perechile de antonime.
5. Din maximele de mai jos selectați cuvinte care sînt în relații semantice de sinonimie, antonimie.
 - „Voința este a celor puternici, dorința a celor slabi.” (VI. Desnica)
 - „La durere-ți vine prietenul, la bucurie și cunoscuții, iar la moarte pînă și dușmanii.” (Nicolae Iorga)

* * *

„Cum îți cinstești părinții, așa te vor cinsti copiii.”

PĂRINȚII

De ce nu știm să ne iubim părinții?
De ce nu știm copii cumiști să fim?
Părinții noștri luminoși ca sfinții,
Coborîtori din dor și suferințe,
De ce nu știm, cinstit, să-i prețuim?

Ei seamănă cu pomii din cîmpie
Ce cresc în timp neobosit și demn,
Să adumbrească cuib de ciocîrlie
Și gură de izvor cu apă vie
La rădăcina unei cruci de lemn.

.....
Bătrînă toamnă, iarnă mai bătrînă
Cu spulber și pădure în frămînt,
Și intră-ncet părinții în țărînă
Pînă la brîu și mai departe pînă
La suflet, la oftat și la cuvînt.

Dea Domnul pace și dea Domnul ploaie
Auru-n spic să fie cu noroc
Și ramura de rod să se îndoiaie,
Și niciodată să trăiți războaie
Cu toată lumea mare la un loc.

Dea Domnul casa să vă fie casă,
 Nicicînd străină, tînă ră prin veac,
 Cu frate aşezat în cap de masă,
 Cu prunc lîngă-o poveste mai frumoasă
 Despre-un cioban în ținură cu toiag.

.....
 Întoarcere din lut în soartă nu e.
 Am fost copii, dar n-am rămas copii.
 Și ei, părinții, către ceruri suie,
 Și cerurile porțile-și descuie,
 Și clopotele bat din veșnicii.

.....
 De ce nu știm să ne iubim părinții?
 De ce nu știm copii cuminți să fim?
 Părinții noștri luminoși ca sfinții,
 Coborîtori din dor și suferințe,
 De ce nu știm, cîstit, să-i prețuim?

suferință – страдание, боль
 a adumbri – aici: a păzi
 ținură – зипун
 a sui – a urca

spulber – ninsoare
 toiag – посох
 frămînt – волнение, беспокойство

Exerciții lexicale

1. Citiți și comparați cuvintele. Alcătuiți două-trei propoziții:

pînă – pîine
 mîna – mîne

mare – moare
 brîu – grîu

2. Observați semnificația cuvintului *a semăna* în următoarele unități lexicale:

a semăna — grîu
 — lumină
 — vînt

a semăna cu — mama
 — tata
 — părinții

2.1. Construiți două-trei propoziții/fraze cu aceste îmbinări de cuvinte.

3. Comparați:

umbră – a adumbri
 suferință – a suferi
 frămînt – a frămînta

spulber – a spulbera
 risipitor – a risipi

Dincolo de text (îndrumar)

În poezia „Părinții”, D. Matcovschi tratează problema relației dintre copii și părinți, temă frecventă în literatura universală. Imaginea sfântă a părinților noștri ne va rămâne pentru totdeauna în memorie: plini de griji și dragoste, de seninătate și demnitate. Avem o datorie neachitată față de ei.

Ce poate fi mai omenesc decât grija părintească? Chiar și atunci când viața lor se trece încet-încet, părinții ne vin cu povețe și ne doresc binele și fericirea – „ploaie”, „auru-n spic cu noroc”, „ramura rod să dea”. Dar scurgerea timpului nu poate fi niciodată oprită. Și părinții noștri, „luminosi ca sfinții”, pleacă din viață. Dacă ar fi în puterile și voia noastră, ne-am ruga pentru ei și i-am chema înapoi, așa cum o face scriitorul Adrian Păunescu: „Doamne, fă-i nemuritori/ Pe părinții care mor!”

Poezia „Părinții” e plină de nostalgie, durere, neliniște sufletească și, totodată, creează o atmosferă plină de lirism, de luminozitate, o stare de evlavie (respect și admirație).

Poezia emoționează prin simplitatea expresiei, prin omenescul ei. Pe poetul îngrijorat de părinții care se trec, se duc îl chinuiește dorul de ei, regretul (сожаление) că nu i-a răsplătit din plin pentru blândețea, grija și dragostea lor.

Poezii Adrian Păunescu și Dumitru Matcovschi

Poezia conține întrebări dure, care cer răspunsuri directe și sincere de la urmași: „De ce...?”. Aceste întrebări, în același timp, îi caracterizează pe copiii care nu știu să-și asculte și să-și iubească părinții. Ele se referă și la noi, cititorii:

De ce nu știm să ne iubim părinții?

De ce nu știm copii cumiști să fim?

.....

De ce nu știm, cinstit, să-i prețuim?

Întrebări și teme

4. Ce ecou a produs în inima voastră lectura acestei poezii? Cu ce sînt comparați părinții? De ce? Cum ați răspunde voi la întrebările retorice ale poeziei:
 - Știți să vă iubiți părinții?
 - Sînteți copii cumiști?
 - Ați învățat să prețuiți hărnicia, dragostea, blîndețea lor?
5. Citiți versul care exprimă ideea poeziei. Formulați această idee. Povestiți despre relațiile cu părinții voștri.

Cînd au nevoie părinții de susținerea și dragostea noastră? Găsiți versurile-urare și scrieți-le în caiete. Ce scriitori au mai abordat problema aceasta? În ce lucrări?

Să medităm

6. Poezia „Părinții” are mai multe tonalități: creează o atmosferă de nostalgie, durere, neliniște, dar și o senzație de lumină. Găsiți versurile care ar confirma cele spuse.
7. Citați versurile în care e vorba de hărnicia și dărnicia părinților, legământul lor cu pământul.
8. Stabiliți semnificația cuvintelor: *pace, ploaie, roadă, noroc*.
9. Găsiți versurile care semnifică trecerea în neînțelegere a părinților.
10. În poezie sînt două versuri ce conțin idei filozofice. Ce gânduri vă sugerează „izvorul și crucea de lemn”?
11. Citiți versurile care v-au produs o senzație dureroasă în suflet. Argumentați.
12. Enumerați datoriile morale pe care le avem față de părinți. Cum trebuie să le purtăm de grijă?
13. Ce vă face să ieșiți uneori din cuvîntul părinților? Relatați vreun caz.
14. Cum considerați, pînă la ce vîrstă copiii trebuie ajutați de părinți? Grigore Vieru susține într-o poezie că mîna mamei „a îmbătrînit la mine-n plete”. Ce înțelegeți prin această metaforă?
15. Desprindeți note de regret, trăiri sufletești profunde ale eroului liric din poeziile „Părinții” de D. Matcovschi și „Casa mea” de Gr. Vieru. Ce asemănări remarcați între ele?

Să creăm

16. Continuați gîndul: „Părinții mei sînt ca...”. Folosiți cît mai multe comparații pentru a vă caracteriza părinții.
17. Scrieți un scurt eseu pornind de la următoarele versuri:
 Cît mai sîntem, cît mai sînt,
 Mîngîiați-i pe părinți!
 (Adrian Păunescu)
18. Renumitul scriitor Lucian Blaga își amintea despre părinții săi astfel: „Față de noi mama se purta într-un fel, și tata într-altul. Nu vorbesc acum despre mama, ca duh al rînduiei, ci despre ea ca o întrupare a duioșiei și a grijii. Tata nu-și da pe față bătăile inimii ce le avea pentru noi...”. Comentați. Faceți o paralelă cu părinții voștri.
19. Alcătuiți o scrisoare părinților pe care nu i-ați văzut de mult. Comunicați-le noutăți despre voi, întrebați-i ce mai fac, cum se simt etc.

20. Realizați o scurtă prezentare orală (la persoana întâi) referitoare la:

- locul nașterii;
- chipul mamei și al tatălui;
- casa bunicilor.

21. Organizați dezbateri în baza aforismelor de mai jos.

- „Trebuie să înveți să te înfrîngi pe tine însuși în multe bucurii, dacă vrei să trăiești în pace și înțelegere cu alții.”
- „Fă bine și uită de el.”
- „Acela este bun care este drept.”
- „O bună educație este izvorul și baza cinstei.” (Plutarh)
- „O țară ce nu-și cunoaște trecutul este ca un copil care nu-și știe părinții.”
(Nicolae Iorga)

Curriculum la decizia școlii

1. Găsiți în textul poeziei antonime pentru: *obraznic, a coborî, tînăr, nemurire*. Formulați enunțuri cu unele dintre aceste cuvinte.
2. Extrageți din poezie sinonimele cuvintelor: *chin, a urca, pămînt, destin, secol*. Includeți-le în contexte.
3. Găsiți în poezie cuvinte cu sens figurat și confrunțați-le cu cel propriu.

	Sens propriu	Sens figurat
<i>Model:</i>	miezul pîinii	miezul nopții
	gura lui	gura...
	apă de izvor	apă...
	seamănă ...	seamănă cu mama
	suie în copac	suie ...
	femeie bătrînă	... bătrînă

4. Găsiți în poezie cuvintele ce sugerează starea sufletească a poetului. Determinați sentimentele ce inundă sufletul lui (regret, suferință, neliniște).
5. Timpul trece și ne trecem și noi. Vine timpul cînd omul se împacă cu gîndul că se duce spre asfințit. Aceste note de pesimism sînt prezente în poezie. Citați versurile cu acest conținut.
6. D. Matcovschi folosește în poezia „Părinții” imagini pline de semnificații. Descifrați-le: *întoarcere din lut în soartă nu e, luminoși ca sfinții, clopotele bat din veșnicii, coborîtori din dor și suferințe, timp neobosit și demn*. Ce imagini de acest fel ați mai atestat?
7. Selectați cele mai frumoase (în opinia voastră) versuri, maxime, reflecții dedicate părinților. Alcătuiți un recital de poezie cu această temă (facultativ).

„Fără dragoste ți-e pustiu sufletul.”

Dumitru Matcovschi

CHIPUL TĂU

Am iubit sau n-am iubit vreodată?
Iată-mă copil în fața ta,
Luminoasă și frumoasă fată,
Tînără mereu ca ramura.

Cred în dor și cred în stea polară,
Cred în șoapta frunzelor de nuc,
Muntele ascunde piatră rară,
Muntele răstorn și ți-o aduc.

Vorba ce-o rostești înfiorată
Mă îmbată dulce și amar,
Vinul cu pelinul cum te-mbată,
Lacrimă cînd picură-n pahar.

Cred în cer albastru și în soare,
Cred în viață, cred în viitor,
Spune-mi să cobor la fund de mare,
Eu la fund de mare-o să cobor.

Primăvara crește iarba verde,
Ochii tăi de iarbă verde sînt,
Cine-i crede, neștiut se pierde,
Ca un strop de ploaie în pămînt.

Am o soartă eu și am un nume,
Mă voi pierde, n-o să-mi pară rău...
Iartă-mi anii cei bătuți de brume,
Fie pururi tînăr chipul tău.

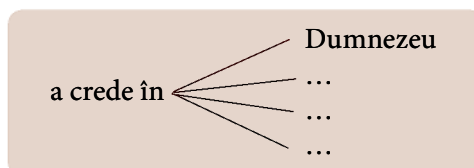
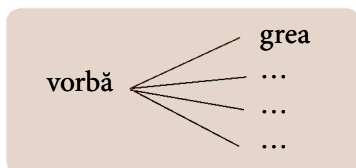
a răsturna – опрокинуть
înfiorat – *sin.*: emoționat, tulburat

pururi – *sin.*: în veci

Exerciții lexicale

1. Citiți cuvintele. Fiți atenți la pronunția sunetului [i]. Includeți în propoziții cuvintele evidențiate: *tînăr, înflorat, îmbătat, pămînt, stăpîn, coborîtor*.
2. Alcătuiți îmbinări de cuvinte:

3. Explicați semnificația expresiei *bătut de brumă* în exemplele:
 - Lunca, *bătută de brumă*, acum pare ruginită... (Vasile Alecsandri)
 - Anii lui sînt *bătuți de brumă*.

Dincolo de text (îndrumar)

Dragostea, în concepția poetului Dumitru Matcovschi, e o enigmă, iubita sa apărînd ca o floare, ca o mare, ca un dor. „*Te voi cînta șoptit, neobosit, / Ca pe o taină, cea a învierilor*”, zice poetul. Femeia pentru poet este lumină și apă tămăduitoare, izvor dătător de viață. Femeia este aceea care devine stăpîna universului familial.

Poetul afirmă în poeziile sale că iubirea sinceră te înaripează, te ajută să trăiești, să crezi în viață și în viitor, să treci de cumpenele (испытания) vieții. Dar a scris și versuri pline de nostalgie, în care sugerează că iubirea nu admite îndoieli, neîncredere, trădări. Iubirea este „*o magmă (лава) incandescentă în stare să topească totul*”, fiindcă ea e lumină și căldură, dăruire și sacrificiu.

Poezia „Chipul tău” este reprezentativă prin tema iubirii, realizînd imaginea ideală a iubitei. Ea apare ca o crăiasă „*cu fața luminoasă și frumoasă*”, „*tînără mereu*”, în ochii ei adie primăvara („*Ochii tăi de iarbă verde sînt*”). Chipul acesta îl însoțește peste tot.

Poezia este un ecou al unor trăiri pe care eroul liric le-a avut în trecut. Atunci cînd iubita nu mai există, lumina ei este totuși prezentă în sufletul lui. Interogația „*am iubit sau n-am iubit vreodată?*” sugerează contradictoriul unei trăiri sufletești.

Din păcate, dragostea la care năzuiește poetul rămîne doar un vis, de unde și reproșul, tristețea ce se revarsă în ultima strofă a poeziei.

Limbaajul e de o tulburătoare claritate și simplitate. Inversiunea „*luminoasă și frumoasă fată*”, „*vinul și pelinul cum te-mbată*”; comparațiile „*ca un strop de ploaie în pămînt*”, „*tînără... ca ramura*”; perso-

nificarea „șoapta frunzelor de nuc”, metaforele „anii bătuți de brume”, „lacrima când picură-n pahar” sînt numai cîteva dintre procedeele artistice care îi imprimă poeziei vibrație emoțională.

? Întrebări și teme

4. Ce sentimente v-a trezit lectura acestei poezii? Explicați titlul ei. Cui îi este dedicată? Cum o putem intitula altfel? Ce dispoziție sufletească are eroul liric? Ce atitudine aveți față de omul îndrăgostit: îl invidiați sau vă bucurați împreună cu el? Argumentați.

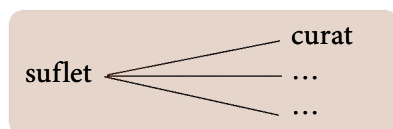
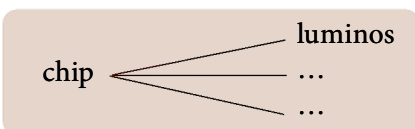
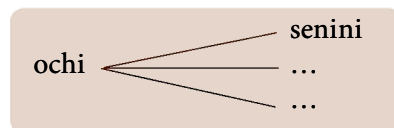
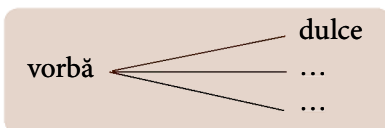
Să medităm

5. Urmăriți cum se schimbă dispoziția eroului liric de la un vers la altul. E ascendentă sau descendentă? Argumentați.
6. Reconstituiți, pe baza imaginilor artistice ale poeziei, portretul iubitei.
7. Schițați starea sufletească a poetului în momentul în care scria poezia. Ce cuvinte de consolare i-ați adresa?
8. Ce emoții vă trezește sinceritatea eroului liric?
9. Selectați din poezie epitetele, metaforele, personificările și înscrieți-le în caiete. Formulați enunțuri noi.
10. Despre ce ne vorbesc antonimele *dulce – amar* din poezie?
11. Găsiți asemănări între poezia „Chipul tău” și poeziile de dragoste scrise de Grigore Vieru. Comentați răspunsul.

Să creăm

12. Cum vă imaginați chipul iubitului (iubitei)? Descrieți portretul omului drag. Puteți folosi și următoarea schemă:

13. Faceți un comentariu în scris al gândului de mai jos. Sînteți de acord cu această opinie?

„Te iubesc pentru că mă iubești: acesta e un schimb, dar nu e iubire. Te iubesc numai pentru că te iubesc: aici începe iubirea.” (Livu Rebreanu)

14. Inspirați de poezia „Chipul tău”, continuați gândul: „Cred în...”.

Divertis

- ♦ Dragostea este o taină, nu trăiește decît în adîncul inimilor. (Honoré de Balzac)
- ♦ Dragostea e o credință. (Victor Hugo)
- ♦ Dragostea deplină de nimeni nu se teme. (Seneca)
- ♦ Dragostea îl face pe om poet. (Euripide)
- ♦ Caută iubirea cu inima, nu cu capul. (Mark Twain)

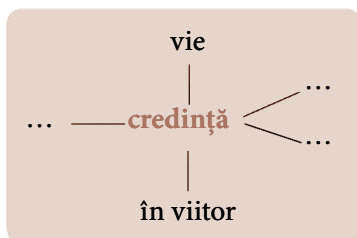
Curriculum la decizia școlii

1. Selectați expresiile care pot înlocui următoarele cuvinte: a dispărea, a muri, a se enerva, a iubi foarte mult. Formulați enunțuri.

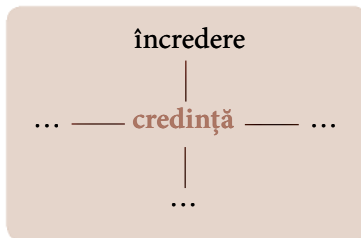
A pierde urma, a-și pierde răbdarea, a-și pierde viața, a pierde din ochi.

2. Completați schemele. Construiți enunțuri.

Cîmpul lexical

Familia lexicală

3. Cineva a spus că „dragostea n-are vîrstă”. Ce legătură are această afirmație cu poezia „Chipul tău”? Argumentați răspunsul.

4. Sînteți de acord cu maxima din titlul lecției: „Fără dragoste ți-e pustiu sufletul”? Explicați.

5. Se zice că dragostea:

- te înaripează;
- îți insuflă încredere;
- te înșală;
- îți curmă zilele;
- te chinuiește;
- îți dă tărie, putere;
- îți insuflă optimism;
- te ajută să lupți cu dificultățile vieții;
- te ruinează;
- îți ia puterile;
- te ridică în al nouălea cer etc.

5.1. Alegeți cele mai potrivite variante pentru răspunsul vostru și argumentați cu exemple.

6. Scrieți un scurt eseu, din 8-10 enunțuri, pornind de la poezia dată:

DOAR FEMEIA

Mai regină decît floarea
Doar femeia poate fi.
Mai adîncă decît marea
Doar femeia poate fi.

Mai înaltă ca destinul
Doar femeia poate fi.
Mai amară ca pelinul
Doar femeia poate fi.

Mai frumoasă decît viața
Doar femeia poate fi.
Mai deșteaptă ca povața
Doar femeia poate fi.

Mai cuminte ca poemul
Doar femeia poate fi.
Mai cumplită ca blestemul
Doar femeia poate fi.

Mai aproape decît dorul
Doar femeia poate fi.
Mai de șoaptă ca izvorul
Doar femeia poate fi.

Mai de-april ca primăvara
Doar femeia poate fi.
Și mai dulce ca vioara
Doar femeia poate fi.

Iubește-mă, bărbate, și mă înveșnicește,
dar chipul niciodată nu mi-l tăia în piatră.
Decît o veșnicie, mai bine dăruiește-mi
căldura cea de taină a focului din vatră.

Ion VATAMANU – „poet și eseist talentat”

1937-1993

Cuvîntul scris are datoria de a îmbrăca ideea în veșmîntul cuvenit – acesta este crezul poetic al lui Ion Vatamanu privitor la procesul de creație.

După absolvirea școlii medii, Ion Vatamanu lucrează ca învățător în satul de baștină Costiceni, regiunea Cernăuți. Este apoi student la Facultatea de Chimie a Universității din Chișinău. Va activa la Institutul de Chimie al Academiei de Științe a Republicii Moldova. În 1962, îi apare culegerea de debut *Primii fulgi*, urmează *Monologuri* și *La mijlocul ierbii*.

A publicat mai multe cărți de poezie, eseuri și traduceri, inclusiv *Dialoguri banale*, *A vedea cu inima*. În dialogurile, monologurile și meditațiile sale autorul este preocupat de evenimentele din jur, de problemele prezentului.

Volumul *Atît de mult al pămîntului* abordează teme care vorbesc despre talentul matur al poetului: întoarcerea la izvoarele spirituale ale neamului, restabilirea adevărului istoric, probleme de etică și estetică în creație. El vede creația în chip de pasăre „care zboară asupra pămîntului la înălțimea la care pămîntul nu este pierdut din vedere (se vede bine)”. Iar autorul, mereu în căutarea temelor, ajunge pretutindeni: „pînă-n culorile fragede ale primăverii, și-n frunza de toamnă, pînă-n ultima suflare a omului” („Viața cuvîntului”). Ion Vatamanu a fost un reformator îndrăzneț al poeziei din Basarabia, scriind de prin 1962 versuri albe.

Dragostea pentru plaiul natal a fost unul dintre motivele creației sale.

S-a stins din viață în 1993.

Repere critice

Ion Vatamanu a fost „un poet al simbolurilor, al sensurilor profunde, poet care nu s-a mulțumit cu adevărurile de suprafață.”

Ion Ciocanu

a restabili – возобновить
pretutindeni – повсюду
fraged – sin.: gingaș
profund – глубоко

Nota bene!

cărunt – a încărunți
bătrîn – a îmbătrîni
îmbrăcămintă – a îmbrăca
formator – reformator

MAMA

Ai, dragostea care s-a dus și nu mai vine.

Femeia aceasta care trece prin umbre, această mamă fără de copii poartă-n piept patru morminte... Patru clopote negre bat sub patru aripi ale durerii...

Femeia aceasta, care se uită cum curge nisipul în clepsidre, această mamă fără copii poartă-n piept patru dureri ale lumii. Patru vânturi îi leagă umbra, patru flăcări se-nalță din inima acestei femei solitare, care caută prin cimitirele lumii patru ani de naștere și-un singur an al morții, cel de-al Doilea Război Mondial.

Patru strigăte pășesc pragul așteptării acesteia și-n nopțile lungi o-ntreabă pe rînd și răspunde pe rînd femeia aceasta cu patru basmale negre pe frunte...

— Am venit, mamă, să-ți văd ochii...

— Sînt, fiule, sînt ochii durerii... Două albi prin care s-au scurs lacrimi de mamă...

— Am venit, mamă, să-ți aud cuvintele...

— Am numai patru cuvinte, fiule, numai patru cuvinte, în care vorbesc: Mihail e cuvîntul în care-mi strig bărbatul... Ion, Ștefan și Teodor – cuvinte în care vă strig pe voi, copiii mei...

— Am venit, mamă, să-ți sărut mîinile...

— Mîinile mele, fiule, mîinile mele, care nu vă mai cuprind și nu vă mai leagă... Mîinile mele, fiule, mîinile mele, care au răscolit atîta pămînt și-au găsit roade mari, pe voi, doar pe voi nu v-au găsit... Mîinile mele, fiule, mîinile mele, de le-aș desprinde de trup, le-ar lua ușor văzduhul, le-ar înălța sus, ca două strigăte adînci ar străbate cerul. Mîinile mele, fiule, mîinile mele, în care v-am legănat...

— Am venit, femeie, în urma feciorilor, să-ți aduc, femeie, grea veste despre ei toți, despre ceea ce nici ei singuri nu știu, despre moartea lor, a feciorilor noștri, femeie...

— Bărbate, bărbate, adu-mi feciorii din moarte, adu-i pe brațele tale, bărbate, adu-mi feciorii din moarte... Dacă-i nevoie să zacă cineva-n pămînt, din neamul nostru să zacă, mă ia pe mine, bărbate, mă pune-n pămînt să zac trei morți la rînd, pentru toți ei, feciorii mei...

— Am venit, femeie, în urma feciorilor noștri să-ți aduc, femeie, grea veste despre ei toți...

Femeia aceasta, care se uită cum curge nisipul în clepsidre, această mamă fără de copii...

Patru flăcări se-nalță din inima acestei femei care caută prin cimitirele lumii patru ani de naștere și-un singur an al morții. „Cel de-al Doilea Război Mondial...”

mormînt – могила

clepsidră – песочные часы

solitar – *sin.*: singur

cimitir – кладбище

albie – aici: русло

a răscoli – рыть, ковырять

a străbate – пронзать

Exerciții lexicale

1. Formați îmbinări de cuvinte, apoi propoziții.

a străbate aerul
zgomotul
...

a bate clopotul
la ușă
...

om solitar
...
...

2. Grupați cuvintele-sinonime. Scrieți-le.

Singur	soț	solitar	dragoste
iubire	neam	mîini	noutate
veste	bărbat	popor	brațe

3. Numiți antonimele cuvintelor date. Alcătuiți propoziții.

Iubire	pururi	nemurire
viață	naștere	înălțare

4. Ce cuvinte, dintre cele propuse, pot avea calficativul „dulce-amar”? Plasați unele dintre ele în contexte sugestive.

Viață	pămînt	popor
lacrimă	dragoste	om
durere	patrie	veste

5. Formați familii de cuvinte.

A bate – a străbate – ...

a durea – îndurerat – ...

a aștepta – așteptat – ...

a naște – născut – ...

Dincolo de text (îndrumar)

„Mama” este o poezie, deși forma ei de redare nu sînt versurile, ci proza. Este o poezie în proză, în care sînt exprimate trăirile dramatice ale eroului liric legate de tragedia provocată de cel de-al Doilea Război Mondial. Autorul exprimă gândurile, trăirile și sentimentele unei mame care și-a pierdut în luptă soțul și cei trei feciori.

Printr-un dialog imaginar (cu elemente de monolog interior) autorul invită cititorul să trăiască o durere omenească, o durere ce poate fi alinată de bună-tatea și compătimirea celor apropiați, dar care niciodată nu dispăre. Durerea mamei care și-a pierdut bărbatul și feciorii în război nu poate fi comparată cu nici o pierdere în lume.

Războiul a pîrjolit sufletul mamei și a lăsat-o „cu patru basmale negre pe frunte”. Scriitorul ne face să asistăm la o întîlnire imaginară a mamei cu feciorii, apoi și cu bărbatul ei. Această întîlnire, redată printr-un dialog imaginar, exprimă starea sufletească a mamei, durerea și revolta ei împotriva războiului, care a făcut-o să caute prin „cimitirele lumii patru ani de naștere și-un singur an al morții”.

Trăirile profunde ale mamei, sentimentul de iubire maternă se desprind mai ales din rugămintea ei: „Dacă-i nevoie să zacă cineva-n pămînt,... mă ia pe mine, bărbate, mă pune-n pămînt să zac trei morți la rînd, pentru toți ei, feciorii mei..”. Căci numai mama poate să simtă atât de puternic golul din viață care apare odată cu moartea copiilor săi.

Autorul pune în relație de cauză și efect atmosfera timpurilor vitrege care au cauzat întreruperea firului vieții omenești.

„Mama” este o elegie cu motive de baladă, căci la baza ei se află trăiri dramatice, transpuse în formă lirico-epică. Motivul întreruperii nefirești a vieții, marea durere a mamei pot fi asemănați cu balada populară „Miorița”. Același motiv îl găsim și la alți scriitori („Cămășile” de Grigore Vieru, „Frunze de dor” de Ion Druță ș.a.).

basma – *sin.*: broboadă

a alina – утешать

a pîrjoli – *sin.*: a arde

revoltă – недовольство, возмущение

compătimire – сочувствие

gol – пустота

? Întrebări și teme

6. Care este tema acestei poezii în proză? Cîți feciori a avut bătrîna? Ce s-a întîmplat cu ei? Comentați ultimul alineat al textului.
7. Cum înțelegeți spusele scriitorului: „... patru ani de naștere și-un singur an al morții...”?
8. Propuneți alte titluri pentru acest text: titlu-temă și titlu-idee.
9. Găsiți în text, citiți și scrieți propoziția care exprimă ideea principală.
10. „Mama” e o poezie în proză. Găsiți fragmentul care poate fi versificat. Scrieți-l în versuri.
11. Citiți cuvintele/propozițiile care se repetă. Cum credeți, care este funcția repetiției?
12. Faceți rezumatul textului.

☂ Să medităm

13. Gîndiți-vă și spuneți de ce mama măsoară timpul cu ajutorul clepsidrei. Care este semnificația acestui instrument?

☼ Să credem

14. Dialogurile din poezie sînt imaginare. Improvizați dialoguri reale între:

- mamă și feciori;
- tată și feciori;
- soție și soț;
- feciori.

15. Citiți maximele. Folosiți-le drept teme pentru dezbateri.

- Si vis **pacem**, para **pacem**.
Dacă vrei **pace**, pregătește-te de **pace**.
- Si vis **pacem**, para **bellum**.
Dacă vrei **pace**, pregătește-te de **război**.

16. Alcătuiți un eseu utilizînd ca titlu una dintre maximele de mai sus; ambele în plan comparativ sau ca sinteză.

17. Examinați cu atenție imaginea poetului. Pornind de la ea, redactați, pe echipe, o compunere-meditație despre:

- sensul vieții;
- menirea unui scriitor;
- datoria unui fiu/unei fiice etc.

Cu gîndul la Eminescu

18. Citiți spusele criticului Ion Ciocanu despre poetul Ion Vatamanu. Comentați:

„A venit la Chișinău din Țara Fagilor și a plecat la Domnul împovărat de dureri și poezie.”

Divertis

- Citiți versurile de mai jos. Care ar fi zbuciumul din sufletul poetului?

Poetul e un suflet zbuciumat:

Se luptă viața în mine
Cu moartea din mine –
În aceeași cântare
Mi-i rău și mi-i bine.

.....
Trupul meu preface
Durerea-n frumuseți...

- Citiți fragmentul. Scrieți-l în formă de vers. Memorați-l.

„ — Bărbate, bărbate, adu-mi feciorii din moarte, adu-i pe brațele tale, bărbate, adu-mi feciorii din moarte... Dacă-i nevoie să zacă cineva-n pământ, din neamul nostru să zacă, mă ia pe mine, bărbate, mă pune-n pământ să zac trei morți la rînd, pentru toți ei, feciorii mei...”

♦ **Casus belli** (lat. „motiv de război”) – formulă prin care se definește un motiv sau un act invocat de un stat sau de un grup de state pentru dezlănțuirea unui război. Dar, în afară de înțelesul ei juridic, expresia mai e folosită (cu oarecare nuanță de ironie) spre a desemna un conflict între două persoane, între două familii etc.

♦ **Ave, Maria!** – rugăciune, numită și salutare angelică la Buna Vestire. Expresia a fost mult popularizată de compozițiile celebre, care poartă acest titlu, ale lui Schubert și Gounod.

Astăzi, din ce în ce mai rar, aceste cuvinte sînt întrebuințate cu semnificația lor originală, ca formulă de salut adresat unei femei ce merită un respect deosebit.

Constantin Brîncuși

„Rugăciune”

Grigore VIERU – „poetul acestui neam”

1935 – 2009

„Un pom înflorit este acest minunat cântec din adâncurile ființei, numit Grigore Vieru”, cunoscut și iubit de toate vârstele, poetul de pe malul Prutului, dintr-un sat inundat de verdeață, frumos. Aici, în Pererîta, la 14 februarie 1935 a văzut lumina zilei Grigore Vieru. Mai târziu poetul își va aminti cu duioșie de căsuța copilăriei:

Casă văduvă și tristă
De pe margine de Prut...

„Văduvă și tristă”, din cauza nemilosului război, care a lăsat urme adânci în sufletul copilului Grigore: i-a răpit tatăl și cu el copilăria; i-a lăsat amintiri grave și dureroase:

Mama mea viața-ntreagă
A trăit fără bărbat.
Singuri prea eram în casă
Ploi cu grindine când bat.

Viitorul poet aproape nu și-a cunoscut părintele, mort în război. Într-un interviu el își amintește cu durere în suflet de această perioadă grea, cu secetă și foamete: „Mama pleca prin părțile Cernăuților în căutarea unui pumn de făină. Uneori nu se întorcea câte 3-4 zile. Rămâneam singur acasă, eram mic, îmi era frică singur. Versurile mele pentru copii vin de departe, vin din mare singurătate”.

A început să scrie versuri la vârsta de 11 ani din nevoia de a fugi de singurătate, de a comunica cu lumea din afară.

Gr. Vieru își face studiile primare și secundare în satul său natal și la Lipcani, apoi studiază la Facultatea de Filologie a Institutului „Ion Creangă” din Chișinău.

Debutează cu versuri pentru copii – scrieri încântătoare. Chiar poetul afirmă: „Un cântec frumos pentru copii poate apăra în viitor o patrie...”

Cel dintîi volum de versuri, *Alarma* (1957), anunță, de fapt, un poet pentru copii, profund original și firesc. În continuare apar: *Muzicuțe*, *La fereastra cu minuni*, *Bună ziua, fulgilor*, *Duminica cuvintelor*, *Trei iezi*, *Mama*, precum și culegerile de cîntece: *Să crești mare*, *Poftim de intrați*. Referitor la cîntece poetul s-a exprimat astfel: „Cîntecul îmi înalță sufletul și mă îndeamnă a trăi... Melodiile vin singure, aproape fără știrea mea, ușor ca lumina zilei, odată cu versurile”. În accepția poetului, cîntecul este „ființa cea mai pașnică și mai internațională”. Versurile „Eminescu să ne judece”, „Reaprindeți candelă”, „Trei culori”, pe muzica lui Ion Aldea-Teodorovici, au devenit foarte populare.

În mijlocul admiratoilor

Volumele *Numele tău, Fiindcă iubesc, Taina care mă apără, Cel care sînt* etc. îl înfățișează pe creator în plină maturitate, abordînd acum probleme grave ale existenței umane cu trăirile ei dramatice.

Printre multe cărți ale „preaostenitului Grigore Vieru”, cum, pe bună dreptate, l-a numit Adrian Păunescu, este necesar să mai adăugăm manualele: *Albinuța, Steluța, Abecedarul*, antologii, eseuri, toate „o adevărată bibliotecă de suflet, prinos adus timpului pe care îl trăiește”.

Poezia lui Gr. Vieru e ca un strigăt, ca o chemare. Ea nu trebuie doar citită, ci și auzită, ascultată.

Vasta creație a lui Gr. Vieru cuprinde mari teme și probleme ale culturii noastre naționale. Temele și motivele lirice fundamentale ale poeziei lui sînt variate:

- mama și dragostea – simbol al tuturor începuturilor („Făptura mamei”, „Dor de mamă”, „Mamă, tu ești...”, „Pasărea”, „Tu”, „Femeia” ș.a.);
- veșnicia neamului nostru, a patriei și pămîntului strămoșesc („Casa părintească”, „Pămîntule”, „Casa mea” ș.a.);
- graiul matern („În limba ta”, „Cîntare scrisului latin”, „Răsa”, „Limba noastră cea română”);
- protestul antirăzboinic („Cămășile”, „Formular”, „Război”, „Așteptînd”).

Toate împlinirile poetului pornesc din marea sa dorință de pace. Ne bucurăm de pace („Bucurați-vă”), ca să ne dăm seama cît de dramatic este prezentul. În poeziile „Un secol grăbit”, „Imn globului pămîntesc” poetul avertizează despre pericolul cataclismelor:

Ba un război, ba n-a plouat,
Ba lunecă la vale-un sat,
Ba ne amenință atomul,
Nu mai rezistă, Doamne, omul!

Gr. Vieru e preocupat și de una dintre cele mai mari și mai actuale probleme: poluarea mediului înconjurător. Alarmat de faptele iraționale ale omului, poetul susține următoarele: „*Omul pe glob năvălește azi în propria țară, distrugînd în cale izvor, rîu, mare, pădure, aer în numele progresului. Omul azi scoate totul din miezul pămîntului cu atîta grabă copilărească, de parcă omenirea și-ar trăi ultimele clipe sau parcă am avea în rezervă două-trei globuri terestre*”.

Întreaga lui creație emană căldură, bunătate, înțelepciune, dragoste de mamă, grai și plai, deși vocea poetului capătă uneori și nuanțe metalice, atunci cînd e frămîntat de problemele prezentului.

Grigore Vieru este clasicul care a trăit printre noi, este un poet eminescian prin felul în care poezia sa susține adevărul, apără Patria, Limba, Viitorul, Mama.

Într-un catren, poetul se prezintă ca urmaș al strămoșilor noștri, ca exponent al comunității, precum anterior făcuseră Eminescu, Coșbuc, Goga și nu numai aceștia:

Norocos ori clar ca o amiază,
Eu sînt poetu-acestui neam
Ș-atunci cînd lira îmi vibrează,
Și-atunci cînd cîntece nu am...

„Avîndu-l ca fecior, zicea georgianul Ghivi Alhazișvili, oricare popor s-ar mîndri cu el”, căci „Grigore Vieru este omul-poezie”, vorba lui Nicolae Dabija. Iar marea lui dragoste față de tot ce se numește Patrie poetul-cetățean o exprimă în versurile nespuse de sugestive, sincere și impresionante:

Dacă văzul meu vreodată
În vreo luptă s-ar fi stins,
Te-aș găsi și orb, Moldovă,
Pe acest pămînt întins.

Numele poetului a devenit cunoscut în lirica europeană de astăzi. Versurile lui au fost publicate în Belgia, Cehia, Polonia, Germania, Ungaria, Finlanda, Franța, SUA., România. Gr. Vieru este laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova, a fost distins cu Diploma Internațională de Onoare „Andersen” și cu Premiul „Lucian Blaga”; i s-a conferit titlul de membru de onoare al Academiei Române. Tototdată, Academia Română l-a propus la Premiul Nobel pentru Pace.

Grigore Vieru s-a stins din viață la 18 ianuarie 2009.

Repere critice

„A muncit din greu, osîndit de povara talentului, a adunat cuvînt cu cuvînt, melodie la melodie, a semnalat cu un nerv poetic nemaipomenit de sensibil orice mișcare din viața poporului său... Mulți dintre cei ce vor gusta farmecul slovei lui îi vor rămîne credincioși pentru multă vreme...”

Ion Druță

„...E infinit numărul celor care îl adoră. Căci îl iubește o țară întreagă.”

Dan Mănuță

„...Iată marea lui calitate, calitatea lui excepțională de a ajunge la inima tuturor oamenilor.”

Mihai Cimpoi

„Copiii moldoveni au marele noroc de a crește împreună cu această bunătate și înțelepciune a poetului, care le cîntă cu gingășie cîntece de leagăn, despre lucrurile și ființele înconjurătoare, apoi, prin metafore – despre sensurile dialectice ale vieții, ca, în cele din urmă, să-i învețe litera scrisă... și să-i lanseze în marea viață.

...Întreaga creație a poetului e străbătută de multă lumină și omenie, de mult frământ și sublim, de un cuceritor lirism.”

Mihail Dolgan

POEME DIN BĂTRÎNI

(de Grigore Vieru spus)

- Patria este ca un copil: dacă uiți de ea, poate să plece de acasă.
- Ridică-ți Patria pînă în slăvile cerului, dar n-o lăți peste vecini.
- E bine să învețe un popor **de la altul**, nu este bine să învețe un popor **pe altul**.
- Sînt bun în măsura în care mi-o îngăduie răul din jur.
- Pe dușman pofteste-1 la masă, dar nu-1 pune în capul mesei.
- Nu cu piine să arunci în ciine.

a răpi – *sin.*: a lua, a fura

a contribui – *sin.*: a participa

neînduplecare – *sin.*: fermitate

din afară – *sin.*: extern

sugestiv – внушающий,
наводящий на мысль

faimă – *sin.*: slavă, popularitate

a preocupa – всецело занимать

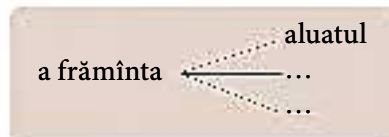
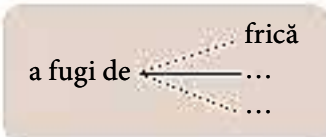
a fugi de singurătate – бежать
от одиночества

a fi frământat – волновать,
заботить

Exerciții lexicale

1. Completați schema și construiți propoziții cu diverse sensuri ale verbelor:

2. Citiți și alcătuiți propoziții cu expresiile: *a fugi de singurătate, frământat de gînduri.*
3. Numiți derivatele cuvintelor: *veșnic, duios, milos, durere, jale, cîntec.*
4. Schimbați cuvintele după model. Alcătuiți propoziții.

înduplecat – neînduplecat

milos –

liniște –

omenie –

ordinar –

cunoscut –

5. Înlocuiți cuvintele evidențiate din propozițiile date cu sinonimele lor:

- Războiul i-a furat copilăria.
- Poetul și-a căpătat **renume** în lirica europeană de astăzi.
- Grigore Vieru a **participat** împreună cu Spiridon Vangheli la elaborarea unui abecedar.

Întrebări și teme

6. De ce Grigore Vieru este numit „cîntec pentru toate vîrstele”? Cine a văduvit și a întristat casa copilăriei lui Gr. Vieru? De ce mama era nevoită să-și lase copilul singur acasă pe o perioadă mai mare de timp? Comentați. Ce știți despre poetul-pedagog Grigore Vieru? Ce probleme ale culturii naționale abordează scriitorul în creația sa? Ce ne învață poezia lui Gr. Vieru? Ce loc ocupă Gr. Vieru în lirica europeană de astăzi?
7. Copilăria lui Gr. Vieru, care a cunoscut foametea, seceta, războiul, nu vă amintește de copilăria altui poet? Comentați.
8. Numiți motivele fundamentale ale creației poetului.

Să medităm

9. Susțineți și argumentați ideile de mai jos cu exemple din creația poetului:
 - poezia poetului „conștientizează, deșteaptă, disciplinează cugetul”;
 - Gr. Vieru e „poet eminescian” prin felul în care poezia sa reflectă adevărul.
10. Imaginați-vi-l pe poetul Gr. Vieru în rolul unui dascăl al copiilor. Ar avea ceva comun cu pedagogul humuleștean? Argumentați.
11. Faceți, pe echipe, portretul lui Grigore Vieru:
 - omul;
 - poetul;
 - cetățeanul.
12. Cum credeți, aceste versuri îl reprezintă pe poet? De ce? Comentați.
 Și sînt dat cuvîntului
 Ca grîul pămîntului.

Valentina Rusu-Ciobanu

Să creăm

13. Fiecare din „Reperele critice” conține o caracterizare scurtă, o apreciere a talentului acestui scriitor. Alegeți unul dintre ele și comentați-l.
14. Selectați din „Poeme din bătrîni” aforismul care vă place și comentați-l.
15. Care dintre proverbele și zicătorile de mai jos corespund, după conținut, aforismelor lui Gr. Vieru? Concretizați.
 - Toate sînt pînă la o vreme.
 - Fie pîinea cît de rea, tot mai bună-n țara mea.
 - Dușmanul cel rău cu pîine și sare ți-l cîștigi.
 - Nu aștepta milă de la dușman.

16. Amintiți-vă versurile lui Gr. Vieru „Mîinile mamei”, „Făptura mamei”, învățate în clasa a IX-a. Încercați să scrieți cîteva catrene similare. Lucrați în echipe!

Divertis

- ♦ „Poți smulge pe om din țara lui, dar nu poți smulge țara din om.”
(John Dos Passos)
- ♦ „Cînd am încetat de a mai fi copil, am murit.”
(Herbert Read)

Curriculum la decizia școlii

1. Numiți sinonimele cuvintelor: plachetă, cotidian, firav, dedicat.
2. Rețineți expresiile. Încadrați-le în contexte. Povestiți o întâmplare folosindu-le adecvat.
 - a fugi de singurătate
 - a scăpa cu fuga
 - a citi în fugă
 - într-o fugă
3. Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: *străin* – *straniu*; *a apăra* – *a apărea*; *a evalua* – *a evolua*. În ce relații semantice se află aceste cuvinte?
4. Exercițiu-concurs „Cine spune mai repede” (2 echipe). Folosiți un singur cuvînt. Alcătuiți apoi enunțuri, texte:
 - A vedea lumina zilei
 - a sta cu frica în sîn
 - a trece cu vederea
 - a da mîna cu cineva
 - a sta de vorbă
 - a tăcea mîlc
5. Explicați afirmația poetului Gr. Vieru: „Cîntecul este ființa cea mai pașnică și mai internațională”.
6. Alegeți din biblioteca familiei voastre sau din biblioteca școlii o culegere de versuri a scriitorului Gr. Vieru și faceți:
 - o prezentare;
 - o recenzie.
7. Încercați să faceți o traducere artistică a unei poezii de Gr. Vieru.
8. Răspundeți sincer la întrebările din dialogul cu Grigore Vieru. Răspunsurile voastre coincid cu ale poetului? Continuați șirul de întrebări și de eventuale răspunsuri la ele.

DINTR-UN DIALOG CU GRIGORE VIERU

- Vă este frică de moarte?
- Moartea ne privește din fiecare floare de la începutul vieții noastre – de ce ne-am teme de ea? Nu mi-i frică de moarte, „mi-i somn” de ea.

- Care vă sînt cei mai buni prieteni? Ce prețuiți mai mult la ei?
- ...Oricine gîndește și simte românește, apoi oricine dintre străini care nu jignește această comoară de simțire și gîndire îmi este mai mult decît prieten – îmi este frate.
- Ați putea să dați o definiție gloriei?
- Gloria este o rană. Gloria pe care nu o simți ca pe o rană este ca o podoabă – strălucește, dar nu încălzește.
- Cum credeți, ce este invidia?
- Invidia este un animal sterp. Puternic, dar sterp. Oamenii invidioși trebuie compătimiți – sînt cei mai nenorociți oameni din lume, sînt sterpi.
- V-a obligat vreodată viața să fiți șiret?
- Pe mine nici moartea nu mă poate obliga să fiu șiret.
- Cum ați dori să arate mileniul III?
- Fără de războaie. Iar dacă nu se poate fără ele, atunci să le conducă voia lui Dumnezeu...

★ ★ ★

„Cea mai veche carte din lume este o mamă;
cea mai frumoasă carte din lume este o mamă.”

Grigore Vieru

Valerie Volontir

IARTĂ-MĂ

Iartă-mă, ți-e părul alb, înzăpezit,
Iartă-mă, pe lîngă tine eu nu sînt.
Iartă-mă, cu ochii stai mereu la drum,
Iartă-mă, de atîta timp nu ne văzum.

Refren:

Rozele
Nu ție, mamă, ți le-am dus,
Buzele
Nu pe-ale tale răni le-am pus.
Cîntece
Nu pentru tine eu am scris,
Iartă-mă, pe alta o văzui în vis.
Iartă-mă, se duc țipînd cucoarele,
Iartă-mă, asfinte rece soarele,
Iartă-mă, e timpul nu știu cum grăbit,
Iartă-mă, nu îndeajuns eu te-am iubit.

Refren: (se repetă)

Exerciții lexicale

1. Folosiți cuvintele date la forma negativă:

iartă-mă! – nu mă ierta

invită-mă! – ...

strigă-mă! – ...

uită-mă! – ...

scuză-mă! – ...

învață-mă! – ...

cheamă-mă! – ...

2. Formați familii de cuvinte de la: *zăpadă, bătrîn, soare, frig, alb*.

3. Puneți cuvintele la forma cerută:

am văzut – văzui

am cîntat – ...

am întîlnit – ...

am ascultat – ...

am auzit – ...

am citit – ...

4. Înlocuiți expresiile de mai jos cu echivalentele lor: *a se îndoi, nemișcat, a mânca, a se gîndi, a aștepta*. Construiți enunțuri.

de veghe

pe gînduri

la masă

a sta

pe loc

cu ochii la drum

la îndoială

Dincolo de text (îndrumar)

În pictura lumii deseori este reprezentată femeia cu pruncul. E una din temele fundamentale ale artei. Gr. Vieru, se vede, a avut tot timpul în față imaginea mamei cu pruncul, pentru că femeia-mamă apare pe parcursul întregii sale creații.

În creația poetului sentimentul matern este calea cunoașterii tuturor celorlalte sentimente. Pentru Gr. Vieru dragostea de mamă înseamnă neuitarea casei părintești, a locului în care te-ai format, permanență, limbă – totul. „*Cine n-are mamă n-are nimic*”, spune poetul.

Gr. Vieru i-a dedicat mamei zeci de poeme, elogiind chipul ei luminos și sfînt cu toate bucuriile și amărăciunile, cu bogata-i lume spirituală, cu tot ce are ea mai frumos. Imaginea mamei dănuie luminoasă peste timp. Portretul ei se încheagă treptat, odată cu depanarea amintirilor.

În poezia lui Gr. Vieru mama apare în mai multe ipostaze: mama – glie, mama – neam, mama – grai, mama – izvor, mama – piine, mama – iubire, însă cea mai frecventă este aceea a mamei în plină și nesfîrșită muncă. Mama niciodată n-a știut ce-i odihna, l-a crescut și l-a scos în lume, l-a vegheat. De la mamă poetul a învățat să înfrunte toate greutățile vieții.

Sabin Bălașa

„Maternitate”

Poezia „Iartă-mă” e o rugă către mamă, ca să-și ierte feciorul întârziat pe drumurile vieții. Versurile au la bază o situație de viață, feciorul rătăcit în vîltoarea vieții, abătut fiind de problemele cotidiene, rămîne numai cu gîndul la mamă. Iar mama stă mereu la drum în așteptarea feciorului drag. De atîta așteptare a și încărunțit.

Poezia „Iartă-mă” are un limbaj de o profundă gîndire și vibrație emoțională. Deschisă cu același vers la imperativ „Iartă-mă”, această unitate poetică relevă forța cu care cuvîntul exprimă cugetări, păreri de rău, înălțare, lumină.

? Întrebări și teme

5. Cui i se adresează poetul în poezia „Iartă-mă”? Ce sentimente a trezit în inima voastră această poezie? Ce detalii și imagini au dat imbold trăirilor emoționale, dezvăluite în poezie? Care este rugămintea supremă a poetului către mamă? Identificați momentul culminant al poeziei. Ce repetiții v-au atras atenția? Care este rostul lor în poezie? Ce scriitori au mai scris despre mamă? Ion Aldea-Teodorovici a compus cîntecul „Iartă-mă” pe versurile poetului Gr. Vieru. Învățați acest cîntec frumos, dedicat mamei. Întotdeauna sînteți atenți cu mama? Deseori îi cereți iertare pentru faptele săvîrșite? Exemplificați.

Să medităm

6. Sesizați starea sufletească a eroului liric.
7. Sentimentul feciorului dorit poate fi numit suprem. De ce?
8. Ce versuri vorbesc despre așteptarea lungă a mamei?
9. Desprindeți din poezie atitudinea și trăirile profunde ale fiului. Argumentați cu versuri din poezie.
10. Explicați funcția epitetelor: *păr înzăpezit*; *soare rece*; *timp grăbit*.
11. Citiți dialogul dintre mamă și fiu. Comentați-l.

— Mamă, nu mai sînt copil! Nu vezi că-s și eu bătrîn? — Pentru lume-i fi bătrîn, Pentru mine tot copil,	Pentru lume om de stat, Pentru mine-al meu băiat, Pentru lume fericit, Pentru mine – necăjit.
--	--

(Grigore Vieru)
12. Imaginați-vă că vă aflați într-o excursie (călătorie). Improvizați o scrisoare mamei în care să-i mărturișiți că o iubiți, că-i duceți dorul....

13. Descrieți chipul mamei cu ajutorul comparațiilor, așa cum o face poetul:

Tăcută.../ ca frunza/ când merge la coasă,
 Ca frunza.../ Ca piatra/ Ce-aminte și-aduce,
 Ca piatra...

14. Scrieți un eseu cu tema „Miinile mamei”.

Repere:

Vîltoarea vieții, necazuri, griji, aripi.

15. Scrieți o felicitare mamei cu ocazia zilei ei de naștere, a altor sărbători.**Divertis**

- Citiți aforismele. Organizați dezbateri pornind de la aceste gânduri ale poetului.
 - ♦ „Ceea ce e mai scump pe lume e de la razele soarelui și de la laptele mamei.”
 - ♦ „Mama este copilăria noastră îmbătrînită.” (Grigore Vieru)

Curriculum la decizia școlii**1. Gr. Vieru menționa într-o poezie:**

„...mi-a dat inima ei mama”,

sau:

„i-am luat mamei totul:
 zîmbetul tineresc,
 cuvintele,
 vocea,
 albastrul dens al privirilor,
 zăpada dinților,
 negrul părului...”

- Dar tu semeni cu mama? Fă-ți autoportretul.
- 2. Citiți aceste versuri selectate din diferite poezii ale lui Gr. Vieru. Comentați-le sau scrieți un eseu avîndu-le drept titlu pe unele dintre ele.
 - „Mamă, tu ești Patria mea.”
 - „Oh, mamele noastre, mamele!...”
 - „Numai tu te asemeni la chip
 Cu spicul de grîu...”
 - „Tu cuminte ca o floare
 Și ca sarea de bătrînă.”
 - „Mama este trecutul meu cald,
 Prezentul meu,
 Viitorul meu strălucit.”

- „De dor și omenie
Plîng veșmintele pe tine...”
- „Iarba știe cum te cheamă,
Steașta știe ce gîndești...”

3. Scrieți o scrisoare unui prieten în care să-i comunicați despre mama.

4. Alcătuiți o compunere/relatare cu tema:

„Dă-mi mîna plină de pămînt să ți-o sărut,
că-i mîna care m-a hrănit și m-a crescut.” (D. Corbea)

Rafael

Madona sixtină

5. Ce sentiment înălțător exprimă scriitorii în următoarele amintiri? Alegeți una dintre ele și continuați comunicarea vorbind despre propria mamă:

■ „...și cînd învățam eu la școală, mama se bucura grozav cînd vedea că mă trag la carte... Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cît îmi aduc aminte; și-mi aduc bine aminte: căci brațele ei m-au legănat (...). Și a vorbi de la dînsa am învățat.”

(Ion Creangă)

■ „...era harnică și silitoare ca o furnică mama, (...) iarna întreagă torcea, țesea, cosea, cîrpea... și azi gîndindu-mă la pasărea ceea albă a copilăriei mele, nu pot spune că am văzut-o măcar o singură dată, măcar o singură clipă, stînd pe-o ramură lîngă cuibul său.”

(Ion Druță)

6. Ce amintiri despre mamă veți păstra voi pentru toată viața? În ce mod vă sprijiniți reciproc?

★ ★ ★

TU

Venii tîrziu acasă,
Să văd ce-i zice tu.
Luai puțin din masă,
Să văd ce-i zice tu.
Mi-a rîs pe drum o fată,
Să văd ce-i zice tu.
Ne-am despărțit odată,
Să văd ce-i zice tu.
Mă las la fund de mare,
Să văd ce-i zice tu,
Și ies cu pietre rare,
Să văd ce-i zice tu.
Sînt palid ca lămiul,
Să văd ce-i zice tu.
Să mor aș vrea întîiul,
Să văd ce-i zice tu.

palid – бледный
 sacru – sfânt
 captivant – fermecător
 sfîșietor – раздирающий

autentic – vrednic
 fatalitate – рок, неизбежность
 a lua din masă – a gusta

Exerciții lexicale

1. Găsiți antonimele cuvintelor și alcătuiți câteva propoziții cu ele: *tîrziu, palid, întîiul, deznădejde, a veni, a ride, a se despărți, dragoste*.
2. Completați spațiile punctate formînd îmbinări de cuvinte:

3. Grupați sinonimele din șirul de cuvinte. Construiți cîte o propoziție cu două grupuri dintre ele: *a zice, real, primul, sfînt, dragoste, captivant, întîiul, a spune, amor, fermecător, adevărat, sacru, iubire, încîntător, autentic*.
4. Găsiți echivalentele cuvintelor folosind expresii ce conțin cuvîntul *a lua*.

De exemplu:

a ospăta – a lua masa
 a se despărți – a-și lua rămas-bun
 a zbura – ...
 a fugi – ...
 a participa – ...

5. Alcătuiți propoziții folosind îmbinările de cuvinte:

Sens propriu

Sens figurat

Dincolo de text (îndrumar)

În viziunea poetului, femeia reprezintă izvorul vieții, iar sensul existenței umane este dragostea. Poezia lui de dragoste se caracterizează printr-o sinceritate și simplitate cuceritoare. Gr. Vieru „*inițiază ca și cum un ritual sacru în care partenerii El și Iubita comunică prin șoapte, prin lacrimă și roua privirii*”.

Poetul posedă o fină intuiție poetică cu care pătrunde în labirintul senzațiilor tănuite.

Versurile de dragoste au o muzicalitate captivantă, sînt pline de armonie și melodie, de tonalități folclorice. Muzicalitatea acestor poezii vine dintr-o trăire sfîșietoare a vieții: melodia e transmisă cu ecourile durerii care a născut-o. Poetul nu trăiește pur și simplu viața: el e prezent în chiar miezul ei. Nu întîmplător cele mai expresive poezii din ciclul „Cîntece de iubire” au ca epigraf adagiul folcloric: „*Iar dorul din pieptul meu/ E ca pămîntul de greu*”. Cîte poezii s-au scris despre femeie, dragoste! Însă Grigore Vieru vine cu o nouă viziune, cu o interpretare artistică profund individuală și autentică.

Poezia „Tu” este o poezie de dragoste în care poetul inventează un „joc” al vieții și al dragostei. Prin acest „joc banal” eroul liric pune la încercare trăinicia sentimentelor iubitei sale, imaginîndu-și și controlînd parcă reacția femeii. El o provoacă intenționat pe femeia iubită prin diferite acțiuni de felul: „*Venii tîrziu acasă*”, „*Luai puțin din masă*”. Apoi jocul acesta psihologic capătă o tensiune din ce în ce mai încordată: „*Mi-a ris pe drum o fată*”, „*Ne-am despărțit odată...*”. Eroul liric așteaptă de la iubita sa un răspuns, care l-ar mîngîia, i-ar împrăștia nesiguranța, i-ar aduce liniștea și seninătatea. Dar... se vede că iubita nu l-a înțeles și nu i-a acceptat jocul vieții și al dragostei. Obosit, disperat (отчаявшийся) oarecum, el continuă jocul ca pe un destin:

Să mor aș vrea întîiul,
Să văd ce-i zice tu.

Poezia „Tu” are o structură deosebită. Versul „*Să văd ce-i zice tu*” revine după fiecare acțiune a eroului liric, creînd un dialog imaginar cu iubita sa. Repetiția aceasta sporește farmecul și emotivitatea poeziei. Astfel, dintr-un sentiment gingaș, obișnuit, dragostea se transformă într-o miraculoasă taină.

Aceste versuri au putut apărea de sub pana lui Gr. Vieru nu numai pentru că autorul iubește la infinit viața, dar și pentru că „trăiește” aceste sentimente omenești împreună cu eroul liric, le trece prin suflul și inima cititorului. Iată de ce poezia de dragoste a lui Grigore Vieru se cere citită și recită pe tot parcursul vieții.

Întrebări și teme

6. Prin ce v-a captivat poezia „Tu”? Ce răspuns așteaptă eroul liric de la iubită? Cum credeți, între El și Ea există sentimente adânci și sincere? Motivați răspunsul. Cu ce scop El – iubitul a inventat acest joc al dragostei? Cum credeți, Ea – iubită a înțeles și a acceptat jocul acesta al vieții și al dragostei? Cum ai reacționa tu la acest joc banal al iubitului (iubitei)? Ce vers exprimă oboseala, deznădejdea iubitului? Vă place limbajul poeziei? De ce? Prin ce se deosebește structura acestei poezii de a altora?

Să medităm

7. Citiți versurile prin care El – iubitul pune la încercare trăinicia sentimentelor iubitei sale.
8. Numiți situațiile cu ajutorul cărora eroul liric încearcă răbdarea femeii iubite. Cum considerați, iubitul a procedat corect inventînd acest joc? De ce? Argumentați.
9. Ce urmări poate avea jocul din poezia aceasta?
10. Ce atitudine aveți voi față de acești doi îndrăgostiți? Încercați să conturați portretul lor.
11. Explicați versul: „Să mor aș vrea întîiul”.
12. Ați întîlnit note de nostalgie în această poezie? Argumentați cu versuri din poezie.
13. Ce ton are limbajul poeziei „Tu”? Alegeți varianta potrivită: agresiv, șagălnic, solemn, cald, intim, liric.
14. Pot exista neînțelegeri între doi îndrăgostiți? Cine, după părerea voastră, trebuie să cedeze în astfel de cazuri?

Să creăm

15. Înlocuiți fiecare vers din poezia „Tu” cu diferite situații improvizate de voi; adăugați repetiția „Să văd ce-i zice tu” astfel, încît să construiți o poezie a voastră.
16. Încercați să faceți o traducere artistică a poeziei „Tu” în limba maternă.
17. Dați exemple și de alte poezii de dragoste din literatura română sau universală.
18. Redactați un eseu pornind de la mesajul tabloului.

- **Pregătiți o relatare utilizând drept titlu una dintre maximele de mai jos.**

- ♦ „Singurul fel de a avea prieteni este de a fi prieten.”

(R. W. Emerson)

- ♦ „Prietenul... om care te cunoaște perfect și, cu toate acestea, îți vrea binele.”

(E. Hubbard)

CASA PĂRINTEASCĂ

Ascultați-mă, surori, pe mine,
Și voi frații mei, ce vă sfădiți:
E păcat, nu-i drept și nu e bine
Să vinzi casa care te-a-nălzit.

Bani ne-ar trebui la fiecare,
Toți avem copii și vremea-i grea.
Însă cum să vinzi fereastra oare,
Cea la care maica te-aștepta?!

Casa părintească nu se vinde,
Nu se vinde tot ce este sfânt.
Din atâtea lucruri dragi și sfinte
Ochii mamei încă ne privesc.

O vom da și vor schimba lăcata
Și vor pune și ferestre noi.
Și trecînd pe lîngă ea vreodată,
Va privi ca la străini la noi.

Casa părintească nu se vinde,
Nu se vinde tot ce este sfânt.
Din atâtea lucruri dragi și sfinte
Ochii mamei încă ne privesc.

Vom pleca și noi cîndva din viață
Și părinții sus ne-or întreba
Ce mai face casa lor cea dragă,
Cine are grijă azi de ea.

Grigore Vieru

Adrian PĂUNESCU – „poet de o inteligență remarcabilă”

1943-2010

Adrian Păunescu este un poet și publicist de mare originalitate, unul din cei mai dinamici reprezentanți ai „exploziei lirice” din anii șaizeci. Pe atunci, alături de alți scriitori, cum ar fi Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana ș.a., el a adus un suflu nou în poezia românească, redescoperind lirismul și punând accent pe imaginație.

Fiul lui Constantin Păunescu și al Floarei, învățători de profesie, Adrian Păunescu s-a născut la 20 iulie 1943 în Basarabia (com. Copăceni, județul Bălți), fapt care, probabil, l-a făcut să-i dedice acestui pământ pătimitor pătrunzătoare poeme de dor și de frăție.

Tînărul Adrian Păunescu își face studiile liceale la Craiova, apoi la București. Absolvește cu succes Facultatea de Litere a Universității din București.

Lucrează la revista *Amfiteatru*, ocupă diverse funcții redacționale la *România literară*, *Luceafărul*, *Flacăra*.

Publicist militant cu un temperament aparte, Adrian Păunescu editează și dirijează publicațiile *Vremea*, *Totuși iubirea*.

Mulți ani a condus celebre emisiuni de televiziune cu participarea tinerelor talente.

Mii de tineri români se întrunesc și astăzi la serile de cîntec și poezie în cadrul ceneclului „Flacăra” (reactualizat cu denumirea „Totuși iubirea”) pe care îl conduce și la care Păunescu recită, cîntă neobosit.

Adrian Păunescu activează și pe tărîm politic. Este senator în Parlamentul României, iar în anii 1993-1996 a reprezentat România în Consiliul Europei.

A debutat cu volumul de poezii *Ultraviolete*. Au mai urmat: *Istoria unei secunde*, *Repetabila povară*, *Manifest pentru sănătatea pămîntului*, *Rezervația de zimbri*, *Totuși iubirea*, *Sînt un om liber*, *Poezii cenzurate* ș.a.

Adrian Păunescu este și autorul unor cărți de interviuri și reportaje: *Sub semnul întrebării*, *Lumea ca lume*. A publicat o carte cu însemnări de călătorie intitulată: *De la Bîrca la Viena și înapoi* și un mic volum de proză fantastică și satirică cu titlul: *Cărțile poștale ale morții*.

În 1968 i-a fost decernat Premiul Uniunii Scriitorilor din România.

Creația lui A. Păunescu pune în lumină profilul unui scriitor ce se vrea în permanență implicat în viața socială: el este purtător de cuvînt, dar și judecător a ceea ce se întîmplă în lume.

A. Păunescu e un poet-tribun preocupat de „sănătatea planetei noastre”. El afirmă, bunăoară, că „din steaguri unii și-au făcut cămașă”, că pământul însuși „suferă de șale”, că „pe malul cerului săriră broaște”. Sau: „Mîncăm pesticide, vom naște chimie,/ Bolnavă va trece esența cea vie/ Din nou mai departe, o, epoca mea!”

Exprimînd întotdeauna stări de conștiință clare, poezia lui Păunescu devine discurs, articol, reportaj, pamflet, afiș, proclamație, manifest. Avea dreptate un critic literar care menționa: „Nici un poet român nu-l întrece, și nici nu-l egalează în obținerea de efecte literare prin manipulația doar vag prelucrată a vorbirii cotidiene aspre, a cuvîntului strident”.

A. Păunescu este cunoscut de cititori și prin irepetabilele lui poeme despre Eminescu, care vin să grăbească procesul de cunoaștere tot mai temeinică a celui mai dăruit cu har de Dumnezeu poet român – Mihai Eminescu.

„Dacii”

Într-o lume relativă,
Ce-a făcut și desfăcut,
Eminescu-i remușcarea
Dorului de absolut.

Pe pământul vechii Dacii,
Cînd mai mare, cînd mai mic,
Dacă n-ar fi Eminescu,
Viața nu ne-ar fi nimic.

(„Dor de Eminescu”)

Adrian Păunescu a plecat în eternitate la 5 noiembrie 2010.

Repere critice

„Uriaș ca făptură. Uriaș ca spirit. Uriaș ca talent. Este, pur și simplu, un fenomen al naturii în care Dumnezeu, se pare, a investit o sumă întreagă de calități de întîiul ordin.”

Dumitru Micu

„Am avut bucuria să descopăr în el nu numai un om cu o memorie fabuloasă, ci și un om cu o cultură solid așezată în hotarele minții sale.

Posesor al unei inteligențe remarcabile, al unei capacități de regenerare enorme... cu greu s-ar putea găsi în țara românească un adversar pentru Adrian Păunescu. Verbul lui pîrjolește totul în jur, atunci cînd e acid, sau trezește la viață, atunci cînd e blînd și constructiv.”

Nicolae Țone

„Întreaga lui poetică este mesianică, foarte sentimentală, de proporții uriașe...”

Mihai Cimpoi

militant – *sin.*: luptător, combatant
 a se întruni – *sin.*: a se aduna
cenaclu – *sin.*: grup literar-artistic
în permanență – постоянно
discurs – *sin.*: cuvîntare
 vag – *sin.*: neclar, nesigur
 aspru – *sin.*: crud, brutal

strident – care este ascuțit și puternic,
 pătrunzător
irepetabil – неповторимый
indiscutabil – бесспорно
 fabulos – *sin.*: enorm, minunat
posesor – *sin.*: proprietar

Exerciții lexicale

1. Comparați:

a manipula – манипулировать
 manifest – манифест

2. Numiți cuvintele de la care s-au format următoarele derivate. Includeți-le în enunțuri.

irepetabil reactualizat
 indiscutabil remarcabil

3. Completați schema cu expresii ce conțin verbul a pune:

3.1. Utilizați aceste expresii în contexte adecvate.

Model: Ei au pus la cale desfășurarea unui concurs-surpriză.

4. Formați cuvinte noi cu ajutorul sufixului -os.

Model: fabulos.

5. Grupați următoarele cuvinte în două coloane: sinonime și antonime.

Aspru, blînd, învingător, crud, biruitor, blajin, triumfător, brutal, victorios,
 cumplit, violent, înfrînt, moale, dulce, învins.

6. Deși sună aproximativ la fel, cuvintele din perechi au sensuri diferite. Indicați-le.

original – originar aspru – astru

Întrebări și teme

7. Cine este Adrian Păunescu? Cui i-a dedicat autorul poeme de dor și frăție? La ce publicații a colaborat?

8. Numiți plachetele de versuri ale scriitorului.

9. Ce știți despre Adrian Păunescu în calitatea lui de:

- poet-tribun;
- poet-om de stat?
- poet-orator;

9.1. Alegeți o variantă și argumentați răspunsul. Lucrați pe echipe.

10. Enumerați problemele abordate de Adrian Păunescu în creația sa.

Să medităm

- 11. Ce v-a impresionat mai mult din viața și activitatea scriitorului Adrian Păunescu? Argumentați.**
- 12. Dacă ați realiza o emisiune despre Adrian Păunescu, cu ce ați începe? Argumentați.**
- 13. Cum credeți, ce importanță are poezia lui A. Păunescu în dezvoltarea literaturii române contemporane?**
- 14. Citiți aprecierile critice referitoare la personalitatea lui Adrian Păunescu și comentați mesajul lor. Cu ce nu sînteți de acord?**

Să creăm

- 15. Demonstrați (cu exemple) că A. Păunescu este:**
 - poet original;
 - poet de o inteligență remarcabilă.**Lucrați în echipe!**
- 16. Ce știți despre influența locului de naștere al lui A. Păunescu asupra tematicii abordate?**
- 17. Scrieți un scurt eseu despre A. Păunescu.**
- 18. Alcătuiți un scenariu al unei mese rotunde la care participă scriitorul A. Păunescu și tinerele talente. Lucrați în perechi.**
- 19. Selectați din text enunțurile în care se vorbește despre „întîlnirea” lui Păunescu cu poezia lui Eminescu și comentați-le.**
- 20. Comentați unul dintre titlurile plachetelor de versuri ale lui Adrian Păunescu: *Istoria unei secunde, Manifest pentru sănătatea pămîntului, Totuși iubirea, Poezii cenzurate.***
- 21. Selectați din text determinativele ce pot fi atribuite scriitorului A. Păunescu.**

Divertis

- 1. Citiți dialogul care urmează și încercați să răspundeți și voi la întrebările puse.**
- 1.1. Improvizați un interviu cu scriitorul Adrian Păunescu. Lucrați în perechi!**

2. Ce calități ale lui Adrian Păunescu ați descoperit citind acest dialog?

DIALOG CU SRIITORUL ADRIAN PĂUNESCU

(realizat de ziaristul Nicolae Țone)

- Dacă Mihai Eminescu ar intra în casa Dv., cum l-ați întâmpina?
- ...Dacă ar veni Eminescu cel adevărat, eu vă mărturisesc sincer că mi-ar fi rușine să mă prezint în fața sa.
- Și cum îl vedeți pe Eminescu de mîine?
- Aceasta cred eu că trebuie să fie soluția: să lăsăm tuturor tinerilor șansa să se manifeste și să-l descopere pe Eminescu al lor, care nu poate fi același cu Eminescu al meu sau al generației mele.
- Ați avut propunerea să rămîneți în America. De ce v-ați întors?
- Eu am refuzat să rămîn în străinătate nu din prostie, nu din imbecilitate ori din neputință, ci din dragoste față de țară și din credința că avem ceva de făcut acasă...

Și nu-mi pare rău că nu mi-am părăsit țara, că nu mi-am părăsit limba, că nu mi-am părăsit părinții, copiii.

— Ați scris, vă reamintesc, foarte multe și foarte frumoase poezii despre Eminescu...

— Fără Eminescu noi nici nu sîntem. Nu trăim. Am fi săraci ca un pustiu... Eu, dacă rămîn într-un tren care merge în Siberia, dacă rămîn blocat în zăpadă, eu o săptămînă întreagă pot să le recit celor care sînt acolo cele mai frumoase poezii scrise vreodată în limba română, și se înțelege, în primul rînd, poeziile lui Eminescu, și cele mai frumoase poezii ale lumii traduse vreodată în limba română...

REPETABILA POVARĂ

Cine are părinți, pe pămînt nu în gînd,
 Mai aude și-n somn ochii lumii plîngînd.
 Că am fost, că n-am fost, ori că sîntem cuminți
 Astăzi, îmbătrînind, ne e dor de părinți.
 Ce părinți? Niște oameni ce nu mai au loc
 De atîția copii și de-atîit nenoroc.
 Niște cruci, încă vii, respirînd tot mai greu,
 Sînt părinții aceștia ce oftează mereu.
 Ce părinți? Niște oameni, acolo, și ei,
 Care știu dureros ce e suta de lei.
 De sînt tineri sau nu, după actele lor,
 Nu contează deloc, ei albiră de dor.
 Să le fie copilul c-o treaptă mai domn,
 Cîtă muncă în plus, și ce chin, cît nesomn!

Chiar acuma, cînd scriu, ca și cînd aș urla,
 Eu îi știu și îi simt, pătimind undeva.
 Ne-amintim și de ei, după lungi săptămîni,
 Fii bătrîni ce sîntem, cu părinții bătrîni.
 Dacă lemne și-au luat, dacă oasele-i dor,
 Dacă nu au murit, triști, în casele lor...
 Între ei și copii e-o prăsilă de cîini
 Și e umbra de plumb a preazilnicei pîini.
 Cine are părinți, pe pămînt nu în gînd,
 Mai aude și-n somn ochii lumii plîngînd.
 Că din toate ce sînt cel mai greu e să fii
 Nu copil de părinți, ci părinte de fii.
 Ochii lumii plîngînd, lacrimi multe s-au plîns,
 Însă pentru potop încă nu-i deajuns.
 Mai avem noi părinți? Mai au dinșii copii?
 Pe pămîntul de cruci, numai om să nu fii!
 Umiliți de nevoi și cu capul plecat,
 Într-un biet orășel, într-o zare de sat,
 Mai așteaptă și-acum semne de la strămoși
 Sau scrisori de la fii, cum c-ar fi norocoși.
 Și, ca niște stafii, ies arare la porți,
 Despre noi povestind, ca de moșii lor morți.
 Cine are părinți încă nu e pierdut,
 Cine are părinți are încă trecut.
 Ne-au făcut, ne-au crescut, ne-au adus pînă-aici,
 Unde avem și noi înșine-ai noștri copii.
 Enervanți pot părea, cînd n-ai ce să-i mai rogi,
 Și, în genere, sînt și nițel pisălogi.
 Ba nu văd, ba n-aud, ba fac pașii prea mici,
 Ba-i nevoie prea mult să le spui și explici.
 Cocoșați, cocîrjați, într-un ritm infernal,
 Te întreabă de știi pe vreun șef de spital.
 Nu-i așa că te-apucă o milă de tot,
 Mai cu seamă de faptul că ei nu mai pot?
 Ca povară îi simți și ei știu că-i așa
 Și se uită la tine, ca și cum te-ar ruga.
 Mai avem, mai avem scurtă vreme de dus
 Pe conștiințe povara acestui apus.
 Și pe urmă vom fi foarte liberi sub cer.
 Se vor împutîna cei ce n-au și ne cer.
 Iar cîndva vom începe și noi a simți
 Că povară sîntem pentru-ai noștri copii.

Igor Vieru

Și abia într-un trist și departe târziu,
 Când vom ști disperați vești ce azi nu se știu,
 Vom pricepe de ce fiii uită curînd
 Și nu văd nici un ochi de pe lume plîngînd.
 Și de ce încă nu e potop pe cuprins,
 Deși plouă mereu, deși pururi a nins,
 Deși lumea în care părinți am ajuns
 De-o vecie-i mereu zguduită de plîns.

a conta – aici: иметь значение

a pătimi – sin.: a suferi

plumb – свинец

a umili – a pune într-o situație

de inferioritate; a înjosi

prăsilă – animal tînăr

stafie – sin.: fantomă; привидение

nițel – sin.: puțin

pisălog – sin.: cicălit; нудный

cocoșat, cocîrjat – sin.: ghebos, gîrbovit

pururi – sin.: veșnic

a zgudui – sin.: a cutremura

Exerciții lexicale

1. Citiți și completați familiile lexicale. Construiți enunțuri.

bătrîn, a îmbătrîni...

dureros, a durea, îndurerat...

albeață, a albi, albișor...

intern, interior,...

a se înapuțina, puțintel...

1.1. Găsiți antonime pentru cuvintele evidențiate. Alcătuiți propoziții cu unele perechi de antonime.

Model: Mi-a plăcut foarte mult basmul „Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte” de Petre Ispirescu.

2. Comparați:

noroc – nenoroc

frumos – preafrumos

somn – nesomn

zilnic – preazilnic

of! – a ofta

3. Citiți sinonimele. Scrieți-le în ordinea creșterii gradului de intensitate. Cu unele cuvinte alcătuiți enunțuri.

A urla, a zbiera, a plînge, a striga.

4. Citiți aforismele lui Gr. Vieru. Comentați succint unul dintre ele.

• „Poți avea două patrii, dar nu poți avea două mame.”

• „Pierzînd pe mama, mi-a rămas patria, dar nu mai sînt copil de atunci.”

Dincolo de text (îndrumar)

În poezia „Repetabila povară” Adrian Păunescu abordează una dintre problemele majore ale existenței umane – destinul omului pe pământ, accentuând ideea de cerc al vieții: omul se naște, trăiește, îmbătrânește și moare. În poezie este bine reliefată o constatare veche de când lumea și durută – conștiința „*marii treceri*” (Lucian Blaga) a omului pe pământ. Acesta-i un adevăr crud al destinului și al vieții.

Imaginea părinților, a sufletelor lor care suie încet în ceruri este o generalizare filozofică a vieții umane, a timpului care nu poate fi niciodată oprit. Fără sfârșit este vina noastră în fața părinților, așa cum veșnice sînt chipurile, imaginea lor luminoasă în memoria copiilor.

Poezia conține o multitudine de întrebări la care cititorul trebuie să dea singur răspuns. Cine ești? De unde vii? Cum îți onorezi părinții?

Simțirea profundă a sensurilor înălțătoare (și adesea nebănuite) produse de imaginea casei părintești este definitorie. Urmărind poezia rînd cu rînd, constatăm fidelitatea și sinceritatea eroului liric față de casă, față de părinții săi. Poetul ne pune la încercare sentimentele, dorul față de mamă și de tată. El tinde ca noi în calitate de fii și fiice să conștientizăm că reîntoarcerea oamenilor scumpi și dragi e imposibilă.

Poetul vine să ne convingă că orice s-ar întîmpla în viață, el va rămîne Fiul recunoscător care consideră că mai presus decît orice în lume este iubirea pentru Părinți, iubire pe care nu o poate împărți cu nimeni:

Cine are părinți încă nu e pierdut,
Cine are părinți are încă trecut.

Îi purtăm în suflet, am vrea să-i știm nemuritori ca tăria munților
și ne rugăm de sănătatea lor.

Că din toate ce sînt cel mai greu e să fii
Nu copil de părinți, ci părinte de fii.

Întrebări și teme

1. Ce sentimente trăiți citind această poezie? De ce?

Prin ce v-a impresionat ea? Ce remușcări are eroul liric? Dar voi?

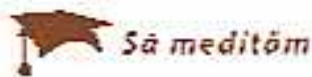
Ce atitudine aveți față de părinți?

Spuneți ce rol are repetarea frecventă a unor versuri din poezie.

Descrieți imaginile sugerate de lectura acestei poezii. Comentați.

2. Citiți versurile care:

- îi descriu pe părinți;
- ne vorbesc despre așteptările grele la care sînt supuși părinții;
- prevestesc viitorul fiilor în calitate de părinți.

Să medităm

3. Demonstrați, în baza textului poeziei, că părinții sînt iubitori, grijulii, mîndri de copiii lor.
4. Cum credeți, ce e mai greu să fii: „copil de părinți” sau „părinte de fi”? Argumentați. Susțineți opinia autorului exprimată în versurile de mai jos? De ce?
Cine are părinți încă nu e pierdut,
Cine are părinți are încă trecut.
5. Cum înțelegeți expresiile:
 - părinții albiră de dor;
 - pămîntul de cruci;
 - ca niște stafii ies arare la porți;
 - avem pe conștiință povara acestui apus?
6. Comentați titlul poeziei. Propuneți și alte titluri-idee în baza unui concurs.
7. În clasa a noua ați studiat o altă poezie scrisă de A. Păunescu, „Rugă pentru părinți”. Autorul spune că părinții sînt *lumînări în cuib de cuc*. Cum interpretați această metaforă?
8. Recitați versurile care v-au impresionat în mod deosebit. Comentați.
9. Recitați, apoi scrieți versurile care exprimă ideea principală.

Să creștem

10. Recitați versurile Anei Blandiana. Găsiți-le pe cele similare după conținut în poezia „Repetabila povară”.

Părinții fac totul oricînd pentru noi –
Ne nasc și ne cresc mai mari decît ei.
Li-e rușine că sînt prea bătrîni, prea bolnavi,
Pentru noi prea modești și prea simpli părinți.

11. Încercați să răspundeți la întrebarea retorică din poezia lui A. Păunescu: „Ce părinți?” (trei-patru propoziții).

Divertis

- ♦ „A nu-ți iubi părinții înseamnă rea-voință; a ți-i uita sau chiar a te rușina de ei este o nebunie.” (Seneca)
- ♦ „A-și lăuda copilul e a se lăuda pe sine; a-și certa părintele e a se veșteji pe sine.” (Proverb chinezesc)
- ♦ „Copiii – cîntecul părinților, iar părinții – lauda copiilor.” (Proverb românesc)
- ♦ „Omul – ca lumînarea; cînd luminează, atunci se sfîrșește.” (Mihai Eminescu, „Literatura populară”)

„Mama cu copilul”

Evaluare

1. **Grupați cuvintele în două coloane: sinonime, antonime:**
solitar, faimă, repetabil, singur, a finisa, popularitate, irepetabil, fabulos,
a începe, a uita, enorm, a-și aminti.

12 p.
2. **Formați câte 3 familii lexicale de la cuvintele:**
bătrîn – a aștepta –
durere – a naște – 12 p.
3. **Includeți în propoziții următoarele expresii:**
a fugi de singurătate, a pune la îndoială, a vedea lumina zilei.

3 p.
4. **Continuați enunțurile printr-un răspuns corect:**
a) Gr. Vieru este numit...
b) Printre textele lui Gr. Vieru puse pe muzică este și...
c) Poezia „Părinții” de D. Matcovschi este despre...
d) Poeziile consacrate lui M. Eminescu sînt... 4 p.
5. **Argumentați, printr-o frază, următoarea situație: Dacă ați realiza o emisiune despre scriitori cu elan romantic și notație realistă, pe cine dintre cei studiați ați invita?**

1 p.
6. **Formulați câte un sfat pentru:**
a) Personajul central din povestirea „Mama” de Ion Vatamanu.
b) Feciorul din poezia „Repetabila povară” de Adrian Păunescu.
c) Personajul liric din poezia „Tu” de Grigore Vieru. 3 p.
7. **Alcătuieți, în 3-4 enunțuri, un alt sfîrșit al povestirii „Mama” de Ion Vatamanu..**

3-4 p.
8. **Adresați 3 rugăciuni Preacuratei pentru părinții voștri.** 3 p.
9. **Comentați, în 3-4 enunțuri, proverbul: „Copiii sînt cinstea părinților, iar părinții – lauda copiilor”.**

3-4 p.

Ion DRUȚĂ – „una din marile conștiințe ale vremii sale”

Născut în 1928

Din cînd în cînd cerul își arată simpatia și bunăvoința față de neamul nostru prin anumiți oameni vizionari (profetici). Aceștia, prin ceea ce fac, ne învață să privim lumea cu ochii binelui, ai adevărului și ai frumosului. Același lucru ne învață și impunătoarea operă a lui Ion Druță, venit pe lume la 3 septembrie 1928, în casa țăranilor Sofia și Pentelei Druță din satul Horodiște. De aici adună și cîntărește cu mare har chipuri și caractere, cristalizate apoi în scrierile sale. „Mulți dintre eroii cărților mele au împrumutat anumite trăsături de la tata...”, mărturisește însuși scriitorul. Imaginea părinților este oglindită cu duioșie și în povestirea autobiografică *Horodiște*. De aici cititorul va afla că tatăl – Pentelei Druță – n-a știut carte, în schimb avea un talent înnăscut de pictor. Iar mama era harnică ca o furnică „și avea atîta bunătate creștinească..., încît orice cerșetor ori pui rătăcit de cloșcă, orice fir de iarbă călcat de roți pe-o margine de drum găseau înțelegere și compătimire în inima ei”. Înzestrat cu asemenea calități morale și spirituale de către părinții săi, Ion Druță a simțit primul fior al creației pe cînd învăța la școala primară din Horodiște.

Pentelei Druță cu feciorii și fiica

A scris o poezie inspirată de moartea patriarhului Miron Cristea.

În 1939, părinții lui Ion Druță se stabilesc în satul Ghica-Vodă. După război, a făcut cursuri de tractoriști, apoi își face serviciul militar. După armată, lucrează un timp ca ziarist, unde debutează cu primele schițe. A absolvit Cursurile Literare Superioare de la Moscova. În 1969, se stabilește la Moscova. În 1987, este ales președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar în 1990, membru de onoare al Academiei Române, alături de poetul Grigore Vieru.

După debutul în ziar, publică primele culegeri de povestiri și nuvele din viața satului: *La noi în sat* (1953) și *Poveste de dragoste* (1954). Criticul Vasile Coroban scria: „... erau o adevărată revelație pentru cititor. Ion Druță se dovedea în aceste scrieri un observator ager al realității și un scriitor care se pricepea să extragă poezia din aspectele prozaice ale vieții”.

În 1957, apare povestirea *Frunze de dor*. Este un poem în proză care prezintă tabloul unei dragoste neîmplinite dintre doi tineri, Gheorghe și Rusanda, și viața socială a Basarabiei în ultimul an de război.

Secvențe din spectacol

Culegerile *Dor de oameni, Piept la piept, Osînda căutărilor* dezvăluie măiestria de nuvelist a lui Ion Druță. Romanul *Povara bunătații noastre* este de un lirism copleșitor și cristalizează viziunea țărănească asupra lumii: naturalul se opune artificialului adus de civilizație, iar sufletul se retrage în fața vînturilor istoriei.

Dramaturgia lui Druță este reprezentată de piesele „Doina”, „Casa mare”, „Păsările tinereții noastre”, „Horia”, „Frumos și sfînt”, care au fost jucate pe scenele din România, Bulgaria, Ungaria, Polonia, Franța, Rusia ș.a. Ion Druță este remarcat și prin publicistica sa. Eseurile „Eminescu”, „Pămîntul, apa și virgulele” sînt pline de lirism, dragoste și recunoștință față de strămoșii noștri.

Ion Druță își iubește eroii și trăiește împreună cu ei multe întîmplări în căutarea frumosului și a perfecțiunii. Îi însoțește întotdeauna cu blîndețe și duioșie, insuflîndu-le încredere, optimism și bună-cuviință.

PĂSĂRILE TINEREȚII NOASTRE

(fragmente)

1. **A n d r o n :** Mătușă-hăi, mata ai auzit ce necaz a dat peste noi? Ai auzit că lui Pavel i-a dat sîngele pe gură și trei doctori se zbat de atîta vreme în jurul lui și nu știu ce să facă?

M ă t u ș a R u ț a : Auzit...

A n d r o n : Se stinge, mătușă, un om în floarea vîrstei, se duce cu zile în pămînt – îi vine sîngele pe gură, și apoi că nu e vorba de-o babă surdă la mijloc, e președintele colhozului! Un sat întreg nu-și poate afla locul, au telefonat la raion, raionul a dat un telefon la Chișinău – guvernul și acela ne înțelege. Au trimis, iaca, un profesor cu avionul, specialist în boli de ficat, și numai noi stăm cu mîinile în sîn, pentru că așa e neamul nostru – scîrbos și parșiv cum nu se mai poate! Cînd toată lumea sare în ajutor, mătușă, sora tatei, șade lîngă vatră și închipuie o rugăciune. Ori poate te rugai pentru sănătatea lui Pavel?!

M ă t u ș a R u ț a : Ferit-a sfîntul. Că eu cu Pavel sîntem sfădiți.

A n d r o n : Și, mă rog, ce n-ați putut atunci împărți: pămîntul, oile, banii?

M ă t u ș a R u ț a (furioasă): Măi Androane, ia nu-mi moronci capul! V-ați învățat acolo la cîrmuire a vorbi cu omul de parcă ați mânca răsărită – clonc și stupește, clonc și stupește! Parcă tu nu știi că atunci, înainte de război, la împărțeala pămîntului, tatăl vostru m-a bătut cu lanțugul... Că eu n-am arătat nimănui ce urme a lăsat lanțugul cela pe trupul meu, da iaca peste vreun an-doi, cînd m-a strînge Dumnezeu de

pe lume, să întrebi babele care au să mă îngrijească după moarte. Să le întrebi: a bătut-o bine tat-meu cu lanțugul? Și ai să vezi ce ți-or spune...

A n d r o n : Ca să vezi cum țin ei minte, moșnegii iștia, ca să vezi cum le mai țin ei minte pe toate!

Avionul a mai trecut o dată peste casa lor și iar se stinge în depărtare.

Au arat, iaca, tot pământul în jurul satului, așa că nici avionul n-are unde ateriza.

M ă t u ș a R u ț a : V-o plăcut a primi premii, de aceea ați și arat totul. [...]

2. A n d r o n : Ia, măi, vicleșuguri, ia, măi, politică! O babă de-aies-tea în casă și mai mult nu-ți trebuie. Ia ascultă, mătușă. Să lăsăm răfuielile cele vechi în pace, pentru că boala nu cruță. Toarnă într-un șipușor niște doftorii de acelea de-ale matala și hai fuguța cu mine. Zicea doctorul din Verejeni că o văzut cu ochii lui cum ai oprit mata cu picături de-ale matala o mare scurgere de sânge. Pune mîna pe șip și, hai, că ne-așteaptă motocicleta la poartă.

M ă t u ș a R u ț a : Știu că n-am căpiet (n-am înnebunit) să mă sui în covata ceea ruginită.

A n d r o n : Dă atunci șipul cela încoace, că îl duc eu singur.

M ă t u ș a R u ț a : D-apoi că eu n-am leacuri pentru omul care n-a vrut să-mi vadă umbra trecînd pragul casei lui.

A n d r o n : Da cum putea el să poftească umbra matala să treacă pragul casei lui, cînd noi și fără a te pofti în musafirie ne-am săturat de mofturile matala ca de hrean? *(După o pauză.)* Unde s-a văzut, tovarăși, tot satul – opt sute treizeci și cinci de case s-au ridicat de iznoavă, și numai a opt sute treizeci și șasea, casa mătușii noastre, cum a fost sclipuită pe vremuri, așa stă și azi. Bietul omuleanul cela de la gazeta o jumătate de zi s-a chinuit ca să facă panorama satului fără să se vadă casa matala. Cum așază aparatul, cocioaba – de amu-i și sare 'nainte. Da ia încearcă tu să scrii că satul s-a reconstruit de iznoavă! Ce iznoavă, tovarăși, ați uitat ce pocitură aveți în mijlocul satului!

M ă t u ș a R u ț a : Mai așteptați vreun an-doi, poate Dumnezeu m-a strînge de pe lumea asta și atunci tu cu Pavel, rămînînd moștenitorii mei, îți dărîma casa și fuguța la raion cu ociotul. *(Și-a turnat dintr-un șip cu buruieni un păhăruț, l-a băut, oțărîndu-se amarnic, apoi a mai turnat unul și i l-a pus nepotului alături.)* Gustă și tu o picătură.

A n d r o n *(după ce a mirosit băutura și a pus paharul înapoi la locul lui)*: Unde s-o văzut, tovarăși, anul întreg, zi de zi, plutește peste sat duhoare de fum de țizic. Oamenii au uitat cum se face el, tizi-

„Piine și soare”

cul cea, și chiar de n-ar fi uitat – de unde să ieie baligă să facă tizic? Amu omul stă ziua întreagă și pîndește coada vacii, pentru că n-are cu ce-și îngrășa grădina, unde să mai puie baliga ceea pe foc! De amu prin tot raionul au prins a rîde oamenii de noi. Zic ei, dacă te rătăcești noaptea pe dealuri și vîntu-ți duce la nară putoare de fum de tizic, să știi că nu-i departe Valea Cucoarelor.

Mătușă Ruța: Ia uite ce mai păcăleală! Da că satul se cheamă Valea Cucoarelor și în valea asta de atîția ani nu se mai arată nici un cocostîrc – despre asta cei din raion nu zic nimica?

Andron: De-ar fi pîine și la pîine, încolo om trăi noi și fără cocostîrci.

Mătușă Ruța: Așa ți se pare.

Andron: De ce zici că așa mi se pare?

Mătușă Ruța: D-apoi nu vezi cum se înrăiește și se învrăjbește lumea pe an ce trece?

Andron: Ce are una cu alta?

Mătușă Ruța: Cum să n-aibă? Atunci cînd trăiau cocostîrci pe casele noastre, erau și ei suflet din sufletul nostru, și cînd venea toamna, îi petreceam, ne duceam și noi cu sufletul pînă hăt departe, prin țările calde. Iarna tînjeam fără dînșii, spre primăvară începea a ne suga ochii depărtarea, și cînd se întorceau era o mare sărbătoare, pentru că împreună cu dînșii se întorceau și sufletele noastre zbuciumate. Fără aceste despărțiri de toamnă tîrzie, fără acele primăveri cu bucurii, o să împietrim, o să uităm ce înseamnă dragoste pentru pămînt, dragoste pentru om, pentru viață. [...]

3. Omul cu ochelari: De unde să fi luat ei grîu proaspăt?

Pavel Rusu: Apoi, au primit. Că noi le-am dat cîte puțin.

Omul cu ochelari: Așa. Ei, carevrasăzică, au dat cîte puțin grîu. Dar bine, tovarășe, n-ai fost dumneata la plenară, n-ai ridicat mîna atunci cînd s-a hotărît să începem a da grîu la oameni de abia după ce raionul se va socoti cu statul?

Pavel Rusu: Ce să-i faci, e unul din păcatele mele vechi...

Omul cu ochelari: Au sărăcit oamenii, nu mai au cu ce cumpăra o bucată de pîine?

Pavel Rusu: Ba nici asta n-aș zice-o.

Omul cu ochelari: Atunci dar ce ți-a venit?

Pavel Rusu (*după o pauză*): Dumnezeu mi-a poruncit să le dau.

Omul cu ochelari: Cito, cito?!

Pavel Rusu: Iată că nici nu știu cum să vă explic... Sincer vorbind, care e situația?... Oamenilor care lucrează la livezi, cînd se coc merele, li se face poftă de două-trei mere. Oamenilor care lucrează

la vii, atunci cînd se coc viile, li se face poftă de struguri. Și, firește, oamenii care lucrează în cîmp, atunci cînd se strînge grîul, vor să guste pîine proaspătă. Li-i dor de pîine caldă, pîine proaspătă, fie că au grîu din anii trecuți, fie că nu au. Și în asemenea situații, chiar dacă o faci pe ateul feroce, Domnul te oprește și-ți spune...

Omul cu ochelari: Dragul meu, e una două-trei mere și alta e o sută cincizeci de tone de grîu.

Pavel Rusu: Sufletul meu e ca o foaie curată pe masa dumitale...

Omul cu ochelari: Lasă-mă cu foile astea curate! Cînd ne vine rîndul să ne ducem cu ficatul la rază, tuturora ni se pare că sîntem foi curate pe masa celor de sus, iar cum ficatul se dovedește a fi bun, să vezi cum ne umflăm iar în pene.[...]

4. Pavel Rusu: Nici nu-ți pot spune cît de bine îmi pare că pînă la urmă totuși am dat de tine. Pe unde mi te-ai rătăcit atîta amar de vreme, dragostea mea de altădată? Ce nu mi-ai ieșit mai înainte în cale?

Fata: Ce să-ți mai ies, dacă din ibovnicia noastră nu s-a ales nimica? (*După o pauză, oarecum șiret.*) Știam eu de la început că ai să mă amăgești...

Pavel Rusu: Ce amăgeală, Dumnezeule, care amăgeală? Și apoi puiul cela de dragoste care a zburat printre noi, parcă dragoste se cheamă aceea? Am ibovnicit o singură vară, iar verile au fost ele parcă făcute pentru ibovnici? Zile întregi unul prășește pe-un deal, altul pe celălalt deal, serile ne întâlneau pe furiș, osteniți și colbăiți. De abia ne așezam alături și, gata, de amu e miezul nopții, ieșea mamă-ta din casă să te cheme. Iaca nici nu țin minte – că ne-am sărutat...

Fata: De două ori.

Pavel Rusu: Uite, vezi, numai de două ori... Pe urmă nu știu cum mi-a venit mie atunci pe limbă... Pentru a face o glumă, te-am întrebat odată – ce-ai zice dacă aș trimite starostii la voi? De înșurat însă nici vorbă nu putea fi – îmi ardea mie atunci de înșurătoare?! Credeam că și tu ai să-mi răspunzi cu vreo glumă, dar tu ai pufnit și-ai tulit-o în casă. După care o vreme nu ne-am mai întâlnit, iar cînd a venit hramul, eu de amu ibovniceam cu alta – era atunci la noi o modă printre băieți. Una-două și-ți schimbi ibovnica. Credeam c-ai să-ți găsești și tu un alt pîrlit, dar tu, spre marea mea uimire, de ciudă că am jucat la hram cu alta, în aceeași toamnă te-ai măritat într-un sat vecin cu un băietan de care nici să fi auzit pînă atunci, nici să-l fi văzut vreodată.

Fata: Te-a fript la inimioară?

Pavel Rusu: Mi-a părut rău, ce să zic... Un sat străin, un băiat pe care nu-l știi, o familie mare de oameni sărmani. Multă vreme am tot rătăcit eu pe moșiile satului celuia al vostru cu gînd să dau peste tine și să te întreb – ce mai faci tu, dragostea mea de altădată, cum o mai duci tu în satul cela mare și posomorît? Dar nu erai pe nicăieri, parcă ai fi intrat în pămînt.

„În doi”

F a t a : Și nu m-ai aflat?

P a v e l R u s u : Nu te-am aflat. Pe urmă a început războiul; pe noi ne-au luat la oaste. Țin minte, la o gară, când ne urcau prin vagoane, cineva mi-a șoptit la ureche – uite-l, vezi? E bărbatul ibovnicei tale. Dar unde să-l zărești și să-l ții minte, când noi toți eram la fel – aceleași bluze, aceleași bonete pe cap. După război drumul meu în raion trecea prin satul vostru. Mii și mii de ori am tot trecut eu prin inima satului vostru – când pe jos, când cu trăsura, când cu mașina. Am ajuns a cunoaște o jumătate de oameni din satul acela, îți știam de amu și casa, și pe bărbat îl văzusem, pe copiii tăi îi cunoșteam printre alți copii, și numai pe tine nu te-am întâlnit niciodată.

F a t a : Și te-a durut?

P a v e l R u s u : M-a durut. Pentru că, orice s-ar zice, ai fost și tu un copăcel din tinerețea mea și amu, când mă întorc cu gândul la anii trecuți, nu pot pierde o frunză, darmită un copac întreg! Iar acum, la spital, în lungile nopți de chin și durere, când încep a-mi lua rămas-bun de la toate câte au fost și câte n-au fost, mi-aduc aminte de tine și mă gândesc – oare chiar n-am s-o mai văd?

F a t a (*după o lungă frământare*): Atunci, demult, tu ai fost cel cu sărutarea... Se poate oare să-ți întorc datoria?...

P a v e l R u s u (*uluit*): Cum?! Să fi păstrat tu dragostea cea a noastră de atunci și pînă acum?!

F a t a : Altminteri m-ai fi căutat tu atîta vreme și nu m-ai fi găsit... [...]

5. P a u l i n a : Și ce-ai căutat mata acolo?

M ă t u ș a R u ț a : Ei, întreabă-mă ca să te întreb... M-am dus că, credeam, poate oleacă de apă neîncepută.

P a u l i n a : D-apoi n-ai mata fîntîni aici în jurul casei?

M ă t u ș a R u ț a : Cum să scoți tu din fîntînă apă neîncepută?

P a u l i n a : Mare lucru! Slobozi căldarea, o umpli și o scoți.

M ă t u ș a R u ț a : Tu măcar știi ce-i aceea apă neîncepută?

P a u l i n a : Cum să nu! Întîia apă care vine din izvoare în zori.

M ă t u ș a R u ț a : De venit vine ea, sărmana, numai că apa care a izvorît în zori vine pe sub apa care stă în fîntînă încă din ziua trecută și s-amestecă cele două ape.

P a u l i n a : Da cum să le desparți, să fie numai apă neîncepută?

M ă t u ș a R u ț a : A mai rămas pe-acolo un izvorăș, da izvoarele din care curge apa șuvoi pe la miezul nopții se opresc de parcă le-ar fi pus cineva dop. Pe urmă, după ce cîntă cocoșii miezul nopții, șuvoiul iar începe a curge. Apoi ceea ce o curs pînă a se domoli șuvoiul era apă din ziua trecută, iar ceea ce vine pe urmă e apă neîncepută...

P a u l i n a : Și la ce prinde ea bine (ajută), apa neîncepută de simbătă?

M ă t u ș a R u ț a : Tu să-mi spui, draga mătușii, la ce nu prinde ea bine?

P a u l i n a (*vine, clatină căldarea, să vadă câtă apă este*): Ce n-ai mai sclipuit oleacă? Poate mi-ai fi dat și mie o țință (puțin), că orișicum, ne avem de neamuri, nu sintem străini.

M ă t u ș a R u ț a: Știu că n-am căpiet – să cheltui așa bunătate de apă c-o fumeie care abia își încapă în piele de tânără și frumoasă ce este.

P a u l i n a: A, ce folos de frumusețea asta a noastră, cine-o mai caută azi...

M ă t u ș a R u ț a (*după o pauză lungă, sec*): Dacă-i fi venit să-ți fac de dragoste, mă tem că degeaba-i bătut drumul. Eu de mult nu mai fac nimănu de dragoste și am jurat să mi se usuce mîinile dacă m-oi mai apuca vreodată de asta.

P a u l i n a: Mătușică, te rog de mă crede că nainte de-a fi venit încoace m-am frămîntat și m-am căznit cum nu știu om să se fi frămîntat și căznit atîta. Pentru că, îmi ziceam eu, cum să te duci la femeia ceea, cum să deschizi ușa, cum să intri și ce să spui? Iar dacă pînă la urmă am venit, am făcut-o fiindcă nu mai pot, nu mai am viață în casa mea. [...]

6. Împărăția cerului. Șade Domnul și frunzărește dosarul lui Pavel Rusu. Însuși Pavel stă cuminte și smerit la Judecata de Apoi.

D o m n u l: Și iară scriu cu buchii mărunțele! De cîte ori le-am spus: bre, luați colo seama, da parcă ai cui spune?! Într-un cuvînt, ascultă, Pavel Rusu, și răspunde... Viața care ți-a fost dată s-o trăiești acolo, pe pămînt, ai trăit-o cinstit?

P a v e l R u s u: Nu știu dacă am trăit-o chiar atît de cinstit, dar știu că de muncit am muncit destul. M-am născut și am crescut printre oameni care credeau numai în muncă, și credința asta a lor a rămas să fie și credința mea. Am muncit toată viața, am muncit din noapte pînă în noapte, am muncit pînă nu mai simțeam pămîntul sub picioare de atîta osteneală. Și dacă a trăi cinstit înseamnă în primul rînd a munci, aș vrea să cred că mi-am trăit și eu viața cinstit.

D o m n u l: Și fericit ai fost?

P a v e l R u s u: O, da, eu deseori am simțit acea tulburare dulce a sufletului pe care oamenii o numesc, de obicei, fericire...

D o m n u l: Dacă se poate, ceva mai pe larg. Pentru că atîția se plîng de fericire și așa de rar se întîmplă cîte unul care zice că știe ce e asta...

P a v e l R u s u: Pe larg nu știu dacă am să pot... Mi s-a uscat cerul gurii, mi-au crăpat buzele, încît nu mai pot rotunji cuvintele, dar cîteva vorbe totuși am să spun... Împreună cu consătenii mei am scos satul dintr-o mare sărăcie, am întors pămînturilor mana (rod, belșug) care le-a fost hărăzită, am dărîmat casele vechi și am ridicat altele noi, mult mai bune și mai frumoase. Am ușurat însuși felul prin care plugarul își cîștigă, de mii de ani, bucata lui de pîine, și poate de aceea deseori mă trezea în zori din somn acel fior dulce al sufletului căruia îi mai zicem „fericire”...

D o m n u l : Dar l-ai iubit tu pe aproapele tău?

P a v e l R u s u : Drept să spun, mai că nici nu știu. Am avut prea mulți apropiați – vreo trei mii și ceva. Aram și semănam împreună cu dînșii, sădeam livezi și vii, pierdeam nopțile prin adunări, petreceam la câte-o nuntă, la câte-o cumetrie, dar să zic că i-am iubit, asta n-aș putea-o spune. Pesemne că totuși i-am iubit, altminteri ce mi-aș fi băgat eu capul în jugul care-l tot duc de atîția ani de zile?

7. M ă t u ș a R u ț a : Bună seara. Ori mai bine zis, bună dimineața, că iaca o început a cînta cocoșii. Numai ce-ai să prinzi de veste că a și început a se lumina de zi.

P a v e l R u s u (*ridicat pe-un cot și oarecum surprins de venirea ei*): Care-i acolo? Că, după glas, parcă te-aș cunoaște, da așa, la cătătură (înfățișare, față) nu te mai cunosc. [...]

P a v e l R u s u : Ce-o fi dat peste mata? Că o viață întreagă ai tot trecut pe lingă casa mea și n-ai intrat. Cum s-a făcut că ai luat așa deodată și ai venit?

M ă t u ș a R u ț a : Am venit, pentru că am auzit glasul tău. Și glasul cela mi-a zis să vin.

P a v e l R u s u : Nimic de mirare. În ultimele zile eu tot chem oameni să vie la mine. Rog pe toată lumea, cerșesc apă la fiecare trecător, și matală ți s-o fi întîmplat tocmai să treci pe drum...

M ă t u ș a R u ț a : Dacă nu, că altfel o fost. Eu ședeam pe un scăunaș lingă vatră, ațipisem parcă și prin somn am auzit cum m-ai strigat pe nume. De cîteva ori m-ai strigat și de fiecare dată cînd mă strigai, îmi cereai și cîte-o gură de apă.

P a v e l R u s u : Și mi-ai adus?

M ă t u ș a R u ț a : Apoi numai că...

A desfăcut legăturica cu care venise, a scos de acolo două șipuri. L-a destupat pe unul, a turnat din el într-un pahar și i l-a întins. Pavel a băut încet, îngîndurat, i-a întors paharul și într-un tîrziu a spus:

P a v e l R u s u : E o apă foarte ciudată. Nu-i din satul nostru. Îi fi adus-o mata de pe undeva?... E foarte ciudat, dar după apa asta nu mi se mai usucă cerul gurii. Mai toarnă-mi oleacă.

M ă t u ș a R u ț a : Dacă nu mai am, păcatele mele. [...]

8. P a v e l R u s u : Cu tata ai avut mata ce-ai avut, dar ce supărare ai pe mine?

M ă t u ș a R u ț a (*după o lungă pauză*): Tu ne-ai lăsat fără cocostîrci... Așa cam pe la sfîrșitul verii te-au făcut pe tine președinte, da toamna, cum s-au dus sărmanele păsări, nu s-au mai întors...

P a v e l R u s u : Și chiar așa ți-i dor matală de cocostîrcii ceia?

M ă t u ș a R u ț a : Iaca nu pot fără dînșii și pace. Că sute de ani satul se chema Valea Cucoarelor – și adevărat era, da amu tot Valea Cucoarelor

se cheamă, dacă nu mai este adevărat. Doamne, măcar un singur pui de cocostîrc să văd în valea satului, să închid ochii și să mor!

Pavel Rusu: S-or întoarce, cu toate că, odată ce-a venit vorba, mie mai dragi îmi sînt ciocîrliile. Ce mai pasăre, sfinte Dumnezeu! Cîmp arat, semănături proaspete, zare largă, cer senin, atîta-i trebuie ciocîrliei. Se suie, tovarăși, sus pînă se topește mai cu totul și de acolo, de sus, o zi întreagă cîntă, seamănă, ară și prășește împreună cu țaranul...

Mătușa Ruța: Să tot stai și să te miri.

Pavel Rusu: Ce-i aicea de mirare?

Mătușa Ruța: Să te miri că eu, vorbind de cocostîrci, mă gîndesc la semănături proaspete, la cer senin, la zare, iar tu, vorbind de ciocîrlie, iată te duci cu gîndul la aceleași semănături, la același cer senin, la aceeași zare...

Pavel Rusu: Nimic de mirare. În tinerețe toți vor să zboare, toți își aleg cîte-o pasăre care le este mai dragă. Noi, fiind oameni feluriți, ne-am ales și păsări felurite, dar dragostea noastră la rădăcină e una și aceeași – arătură, semănături, zare.[...]

Pavel Rusu (*ridicîndu-și paharul*): Ei, ș-atunci cum facem – de sănătatea cocostîrcilor, de sănătatea ciocîrliilor?

Mătușa Ruța (*după o scurtă frămîntare*): Eu aș zice așa – să ne trăiască păsările tinereții noastre!

Pavel Rusu: Dumnezeu, ce vorbă frumoasă! Să cinstești un pahar fiind cu amîndouă picioarele în groapă, să-l cinstești cu o închinare atît de frumoasă! Hai, mătușă dragă, fie! Să ne trăiască păsările tinereții! [...]

Peste o vreme, oarecum îngrijorată, mătușa s-a apropiat de pat, și-a culcat urechea pe pieptul lui. După care l-a așezat pe spate, i-a împreunat mîinile pe piept, a luat o lumînare din sfeșnic, i-a împletit-o între degete. Apoi a deschis ușile, ferestrele, a intrat în odaia vecină, zicînd cuiva:

— Sculați-vă și duceți-vă de vă iertați. Că Pavel moare.

tizic – turtă făcută din baligă amestecată cu paie, folosită de țărani drept combustibil sau ca material de construcție

rugăciune – молитва

necaz – *sin.*: tristețe, amărăciune, îndurerare

ficat – печень

lanțug (lanț) – цепь

răfuială – сведение счетов

a cruța – щадить, беречь

șip (șipușor) – бутылка

cocioabă – casă mică, sărăcăcioasă, veche

feroce – *sin.*: crud, violent (*comp.*: fier)

a se rătăci – заблудиться

(pe) furis – (pe) ascuns

darmite – cu atît mai mult, mai mult decît atîta

cu chiu, cu vai – greu

Exerciții lexicale

1. Familii de cuvinte:

rugăciune – a se ruga – rugămintă – ...
 rău – a se înrăi – răutate – ...
 piatră – a împietri – pietruit – ...
 car – a căra – căruțaș – ...

2. Sinonime:

a se certa – a se sfădi	oaste – armată – război
(pe) ascuns – (pe) furiș	rod – belșug – mană
lanț – lanțug	crud – nemilos – feroce
șip (șipușor) – sticlută	

3. Formați îmbinări de cuvinte, apoi propoziții.

Sens propriu	Sens figurat
Inima omului	Inima satului
...	...
...	...

4. Citiți propozițiile. Determinați din context sensul expresiilor evidențiate.

- Troleibuzele nu circulă și am ajuns la tine **cu chiu, cu vai**.
- Ce **te umfli în pene** ca un cocoș?
- Hoții au intrat în casa lui Păcală **pe furiș**.
- Toate casele din sat sînt mari, noi, frumoase, numai a matală e **o cocioabă**.
- Ciobănașul a pierdut un miel și, **de necaz**, a început să plîngă.

Dincolo de text (îndrumar)

Piesa „Păsările tinereții noastre” se înscrie în rîndul operelor dramaturgiei naționale. Scriitorul și dramaturgul Ion Druță pune în lumină relațiile dintre oamenii diverselor generații, tradițiile poporului nostru. Cititorul/spectatorul este invitat să mediteze asupra datoriilor pe care le are omul față de lume, asupra sensului existenței umane.

„Păsările tinereții noastre” este o dramă psihologică în care sînt abordate probleme de ordin etico-moral.

Acțiunea dramei are loc într-un sat cu nume simbolic: *Valea Cucoarelor*. Simbolice sînt și desfundarea izvoarelor, și apa neîncepută, plecarea cocostîrcilor și așteptarea lor îndelungată.

Președintele Pavel Rusu, înainte de moarte, se împacă cu mătușă-sa Ruța, o bătrînă ciudată, care ani la rînd nici n-a vrut să știe de existența nepotului. Mătușa Ruța consideră că nepotul ei Pavel este vinovat de faptul că în satul lor, Valea Cucoarelor, au încetat să mai vină cocos-

tîrcii. Cocostîrcii semnifică viața rurală pașnică și cuminte, legătura omului cu pămîntul care l-a născut și l-a crescut. Fără cocostîrci satul e mai sărac, fără suflet.

Farmecul dramei e determinat de frumusețea personajelor ei – figuri înzestrate cu inteligență și înțelepciune, cu căldură sufletească. Eroii centrali, mătușa Ruța și Pavel Rusu, sînt apropiați prin individualitatea și unitatea lor de caractere. Ambii sînt mîndri și ambițioși, ambii își iubesc satul și casa, ambii rămîn credincioși unui crez al lor.

Mătușa Ruța, la prima vedere, e stranie prin ciudățeniile sale de femeie în vîrstă, singuratică. Bătrîna, ruptă parcă de viață și de lume, păstrează sub acoperișul casei și în inimă taine pe care le cunoaște numai ea. Oamenii vin la ea să-și aline durerile, să împrumute puteri și credință.

Mătușa Ruța ține bine minte fumul de tizic, pentru că el îi amintește de copilărie. În concepția ei și tizicul, și cocostîrcii, și arătura proaspătă în-truchipează pămîntul, fără de care omul este de ne-conceput. Ea este „*păstrătoarea cuibului, a vetrei, a focului*” – ceea ce constituie eternitatea unui neam.

Primăvara

Pavel Rusu este un om cu inimă mare, mîndru, încă tînăr, dar care a trăit o viață plină de evenimente și întîmplări. El reînvie în memorie momente care-l îngrijorează, greșeli uitate și datorii neachitate. Eroul re trăiește imaginar cîteva episoade din viață, întrebîndu-se dacă le-a trăit bine, dacă a fost fericit, meditănd astfel asupra ideilor de cinste, fericire, dragoste față de aproapele său.

Fragmentele propuse pentru lectură includ și scena finală, în care Ruța și Pavel se întîlnesc după ani de zile. Această scenă are rezonanțe simbolice. Ruța vine la Pavel în zori, cînd se trezesc păsările și apele, cînd eroul e singur cu sine și cu amintirile sale. Ambii eroi descoperă în final că ei de fapt sînt niște spirite înrudite: îndrăgostiți de pămînt, ei formează împreună un echilibru ecologic al naturii.

Originală și plină de sensuri, drama „Păsările tinereții noastre” a adus un suflu proaspăt în peisajul literar al timpului și s-a bucurat de admirația spectatorilor și cititorilor, rămînînd deosebit de actuală.

Întrebări și teme

- De ce s-a supărat mătușa Ruța pe Andron? În ce constă „neînțelegerea” mătușii Ruța cu tatăl lui Andron și Pavel? Care sînt „mofturile” mătușii? Ce apă se spune că este „neîncepută”? Ce înseamnă, în accepția personajelor, să-ți trăiești viața cinstit? În ce constă fericirea lui Pavel Rusu? Iubirea de oameni: ce presupune ea? Descifrați sensul expresiei „păsările tinereții”.

6. Citiți frazele/fragmentele care ne comunică:

- modalitatea/priceperea/filozofia de a găsi și a aduna apă neîncepută;
- că Pavel Rusu și-a trăit onest viața;
- că fata i-a purtat dragoste lui Pavel Rusu o viață întreagă;
- esența fericirii;
- semnificația ciocîrliei și a cocostîrcilor.

7. Amintiți-vă (recitiți) conținutul fragmentelor și intitulați-le cu:

- propoziții din text;
- gânduri/idei personale;
- proverbe sau maxime;
- versuri etc.

8. Redați conținutul fragmentului/fragmentelor în numele unui personaj (la alegere).

9. Povestiți fragmentul preferat introducând în acțiune încă un personaj (real sau imaginar).

10. Formulați concis, în două-trei propoziții, noțiunile de „apă neîncepută” și „păsările tinereții”.

Model:

„Pasăre a tinereții” este ciocîrlia, deoarece ea cîntă frumos și se ridică în înaltul cerului...

11. Povestiți despre personajul preferat indicîndu-i prenumele, vîrsta, preocupările, preferințele, trăsăturile de caracter și cele morale etc.

12. Schițați portretul mătușii Ruța și al lui Pavel Rusu, concretizînd trăsăturile lor de caracter, preferințele („lucrurile sfinte”).

Mătușa Ruța

Ține cu îndîrjire la tradițiile strămoșești.

...

Pavel Rusu

Om al viitorului/progresului.

...

Să medităm

13. „Păsările tinereții noastre” este o dramă care pune în discuție probleme de etică. Demonstrați.

14. „De-ar fi pîine, încolo om trăi noi și fără cocostîrci.” Comentați sau organizați dezbateri pe marginea acestei afirmații.

15. Cearta dintre mătușa Ruța și Pavel Rusu a ținut mult, aproape o viață. Fiind oameni diferiți, au iubit lucruri diferite. Pînă la urmă, Pavel Rusu a înțeles că au multe în comun. Citiți fragmentul respectiv și completați coloanele.

Ruța – cocostîrcii

„...vorbind de cocostîrci, mă gîndesc la semănături proaspete, la cer senin, la zare...”

Rusu – ciocîrliile

„...mie mai dragi îmi sînt ciocîrliile. Ce mai pasăre, sfinte Dumnezeu! Cîmp arat, semănături proaspete, zare largă, cer senin, atîta-i trebuie ciocîrlei...”

- 16.** De ce drama poartă titlul „Păsările tinereții noastre”?
- 17.** Iubita lui Pavel Rusu i-a păstrat dragostea pentru toată viața. Demonstrați afirmația, descriind comportamentul fetei.
- 18.** Care sînt „semnele” de existență a dragostei dintre două persoane? Meditați și expuneți-vă opinia.
- încăpăținare;
 - gelozie;
 - indiferență;
 - invidie;
 - duioșie;
 - gingășie etc.

Să creăm

- 19.** Descrieți un personaj din piesă pe baza:
- limbajului;
 - comportamentului său în diferite situații;
 - aspirațiilor sale.
- 20.** Improvizați dialoguri cu unele personaje:
- cu mătușa Ruța după moartea lui Pavel;
 - cu iubita lui Pavel (pînă și după moartea lui);
 - cu Pavel după trecerea în neființă (ce ar fi dorit să mai realizeze în viață) etc.
- 21.** Imaginați-vă în ce situații mătușa Ruța ar putea să-l ierte pe Pavel și să se împace cu el. Relatați-le.
- 22.** Exprimați-vă părerea privitor la comportamentul lui Andron.
- 23.** Improvizați un interviu cu Pavel Rusu înainte de moarte. Puncte de reper pentru discuție: regrete, greșeli, visuri neîmplinite, sfaturi pentru oameni (cei dragi sau străini) etc.
- 24.** Organizați dezbateri pe una dintre temele:
- La ce ar prinde bine apa neîncepută?
 - Să fim oameni realiști ca Pavel Rusu.
 - Sînt necesari oameni sentimentali ca mătușa Ruța?
 - Fericirea e un vis.
 - Ce înseamnă a fi onest?
 - Oamenii și păsările.

Divertis

♦ Pasărea Phoenix. Foarte mulți învățați și scriitori antici, începînd cu istoricul Herodot (secolul al V-lea î.Hr.), vorbesc despre o pasăre, unică în felul ei, de mărimea unui vultur, cu pene aurii în jurul gîtului, strălucind ca un colier lîngă celelalte de culoare purpurie (roșu-violet). Trăind în deșerturile Arabiei, fabuloasa pasăre, după o viață de peste cinci sute de ani, cînd simțea apropiindu-se sfîrșitul, își făcea un cuib de rămurele rășinoase (conifere cu substanțe lipicioase, inflamabile), ce se aprind ușor, se expunea soarelui arzător al pustiei, se mistuia ca pe un rug și apoi, din propria-i cenușă, se naștea alt Phoenix.

Marius Cilievici

„Pasărea Phoenix”

Unii zic că predecesorii noștri ar fi vrut să simbolizeze prin această pasăre timpul, alții – mersul soarelui ș.a.m.d. Cert este că pasărea Phoenix se naște și renaște mereu. Imaginea păsării Phoenix e folosită în vorbirea unor persoane care vor să prezinte metaforic ceva ce dispare spre a reapărea, deci un simbol al reînnoirii veșnice:

De-al meu propriu vis mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug mă topesc în flăcări,
Pot să mai reînvii luminos din el ca

Pasărea Phoenix?

(Mihai Eminescu)

FRUNZE DE DOR

(fragmente)

1. De-i frig, de plouă, de bate vîntul, în fiecare dimineată pe podul dela marginea satului răsar doi copii. O fetiță de vreo șase ani, înfășurată stîngaci într-o șalincă veche – pesemne, se îmbrobodise singură – și un băiețel ceva mai răsărit, ascuns după gulerul propriului său sumănel. Amîndoi mărunței, zgribuliți de frig, de ți-i cu neputință să ghicești care dintre ei să fie mai mare.

Părea totuși fetița. Avea o grijă a ei. Se uita harnic în lungul drumului ce cobora din cîmp spre sat, un drum îngust, desfundat de primăvară. Băiatul degerase și nu-i păsa de nimica – stătea supărat, cercînd întruna să-și ascundă urechile sub cușmă.

Și-i frig, și plouă, și bate vîntul, dar fetița suflă în pumnișor și nu-și rupe ochii de la drum. Cînd îi amorțesc (îngheață) mînuțele, de nu le mai poate potrivi drept gură, îl roagă pe băiețel:

— Bădiță Trofimaș, ia mai uită-te și matale. Trofimaș trage cu coada ochiului (se uită) peste deal.

— Las' că-i degeaba. Nu-i nimeni.

— Atunci împrumută-mi buzunarul matale, că mi-au înghețat mînuțele.

După ce capătă buzunarul lui Trofimaș, îi zîmbește și-l întreabă:

— Dacă primești azi scrisoare, unde o pui ca s-o duci acasă?

— O vîr în buzunar. Nu pică.

Fetița oftează.

— Eu, iaca, n-am buzunar. Dar am s-o pun aici sub șalincă.

La piept. Ce zici mata?

— Pune-o. [...]

Spre chindii, cînd, în sfîrșit, un băietan cu o geantă mare la șold coboară drumul pustiu, pe pod se adună și-l așteaptă o bună jumătate de sat. Oamenii îi fac loc în mijlocul lor, cine are mînuși se apucă și-i sucește o țigară, cei mai nalți se adună la spinarea lui să-i ție dos măcar cît de cît. Apoi lelea Artina prinde geanta de pînză, o așază pe genunchi – o geantă de la care miroase a tranșee, a foc de armă, a iod.

— Căruțașu Anastasia!

Fetița ce venise întîia răzbate (trece, își face loc) iute printre oameni – Dumnezeu o știe cum își face ea drum. Ajunsă în fața poștarului, desface brațele smerită, căci nu mai este în stare să ție nimica în mîini.

— Mata, vîră-mi-o aici la piept. Sub șalincă.

De abia i-a așezat scrisoarea, că poștarul o mai strigă o dată:

— Stai, că mai ai una. Fetița o ascunde și pe asta sub șalincă, dar nu se mișcă din loc.

— Ce mai stai?

— Mata uite de n-are hîrtie bădița Trofimaș, că noi am venit amîndoi încoace și tot amîndoi trebuie să ne întoarcem. Mulțimea se supără:

— Trofimaș a primit și ieri, și alaltăieri! I-ajunge.

Rușinat de mulțime, Trofimaș pornește cu fetița spre sat. Traista de pe genunchii lelei Artina slăbește vîzînd cu ochii, acum rămîn de abia vreo trei-patru pumni de scrisorele – și cei ce n-au primit vești se adună cerc în jurul poștarului. Îl roagă cu suflarea, cu privirea, de toți dumnezeii îl roagă – poate le face și lor parte din fărîmiturile de bucurii în trei colțuri pe care le împarte.

Deodată, de printre scrisori răsare un pătrățel cenușiu, unul din acelea după care niciodată nu mai scrie soldatul acasă.

Pe pod se lasă o liniște adîncă: și numai pîrîiașul murmură încet, stingherit. Lelea Artina, albă ca varul, abia șoptește:

— Maică precistă... a cui să fie?

Poștarul își coboară fruntea jos, buchisește multă vreme adresa și, în cele din urmă, șoptește cu vîrful buzelor:

— Zînel Cojocar.

Mulțimea se întoarce, caută lung spre sat la cele două buburuze ce se tot îndepărtează. Fetița merge fericită înainte, în urma ei vine Trofimaș cu o vîrguță, gata în fiecare clipă să-și apere vecinica. Și nu știe, mititelul, că de acum a rămas să fie singurul fecior la casa părintelui său.

Lelea Artina își șterge ochii cu mîneca.

— Săracul badea Zinel. Avea un flăcău...

Peste o jumătate de ceas vestea colindase de acum tot satul – și-l jeleau moșnegii, fiindcă era băiat cuminte, și-l jeleau gospodinele, căci a fost harnic, și-l jeleau fetele, căci era băiat frumos. [...]

2. În ziua aceea avea să vie Rusanda și pe la zori Domnica umbla de acuma valvîrtej (repede).

Azi vine Rusanda – și trosnește ușurel mătura în mîinile ei, și vuiește focul în sobă, și umblă mîța prin casă, căutîndu-și un loc potrivit pentru a-și sfîrși caierul început aseară.

Azi vine Rusanda – și dacă li-i sortit ferestrelor să fie curate, au să fie azi, și dacă n-a tot vrut gurarul de la sobă să se închidă, azi o să vrea, și dacă are de gînd casa asta să fie odată și frumoasă, apoi azi o să fie.

Și dacă a coborît ea busuiocul de la icoane și l-a pus după păretare, a făcut-o fiindcă Rusandei îi place busuiocul, și dacă a adunat toate fotografiile care erau prin casă, a făcut-o fiindcă Rusandei îi place să se uite la poze, și dacă a gustat Trofimaș azi în zi de lucru dulceturi, a făcut-o ca să nu mai ceară deseară.

A fost o vreme cînd mînceau și dormeau una la alta. La școală au umblat cu o singură călimară, un singur ciine le-a mușcat pe amîndouă într-o zi și cu un singur fus au învățat a toarce.[...]

Cînd au terminat cîte patru clase și li s-a spus acasă că li-i de ajuns atîta învățătură, că preotese totuna n-au să ajungă, Domnica și-a zvîrlit trăistuța cu cărți în pod și i-a bucurat pe părinți, spunîndu-le: „Bine”.

Rusanda însă nu i-a ascultat. Era singura moștenitoare, părinții nu i se prea plîngeau de necazuri și avea de unde să nu-i asculte.

Apoi au trecut ani, și cînd odată s-au întîlnit fetele noastre lîngă pod, erau oarecum înstrăinate și nici nu mai găseau capăt de vorbă.

— Te duci la școală?

— La școală. Voi la prășit?

— La prășit.

Pe urmă Rusanda a primit o scrisoare de la un băiat și n-a vrut să-i spuie de la cine anume, iar Domnica a făcut o șezătoare și n-a chemat-o. Și cine știe, poate că așa s-ar fi sfîrșit o prietenie, de n-ar fi fost vremuri atît de grele. [...]

3. — Domnica, da tu știi a vrăji cu farfuria?

— Știu. Numai că trebuie o lumîinare de ceară de la un roi sălbatic.

— Și voi n-aveți?

— Rămăsese un căpețel, dar mama l-a ascuns. Hai să-l căutăm.

Căpețelul de lumîinare era ascuns în casa cea mare după grindă. Au turnat apă în farfurie. Rusanda a luat capătul aprins de lumîinare și, tremurînd de emoție, a vărsat două picături de ceară pe pînza apei –

una pentru dînsa, alta pentru altcineva – n-are a face pentru cine anume. I-a făcut apei vînt cu degetul, lăsînd-o să se rotească în jur – picăturile au început a se goni una după alta și, în cele din urmă, s-au unit. Rusanda nu mai poate de bucurie.

— Ai văzut?

— Să știi că la toamnă te măriți. Ia să încerc și eu. Dar Domnica n-avea să se mărite nici la toamnă, nici la anul, nici în cei mai apropiați zece ani, fiindcă picăturile vreo jumătate de ceas s-au gonit una după alta, dar erau și leneșe, și chioare (oarbe) pe deasupra – odată au fost așa aproape una de alta și tot nu s-au putut găsi. În cele din urmă, Domnica le-a luat și le-a zvîrlit cu ciudă. S-a uitat cu oarecare zaviste la Rusanda și a întrebato-o simplu, ca și cum ar fi vorbit singură cu sine:

— La cine te-ai gîndit?

— La badea Gheorghe. Domnica a înlemnit.

— La Gheorghe al mătușii Frăsîna?!

Rusanda a întrebato-o de parcă își cerea iertare:

— Ce te miri?

Căpșorul Domnicăi s-a lăsat jos de tot.[...]

4. Domnica oftează – ar fi bine să se gîndească la alte lucruri, poate adoarme mai ușor. Pesemne, acum intră în Bălți trenul cu fratele ei. Ce-ar mai fi vrut să-l vadă cum îi șade în manta! Nu i-i ciudă pe dînsul nici cît negru sub unghie, cu toate că el l-a adus pe cel ce avea să-i tulbure sufletul. S-a împrietenit într-o vreme cu Gheorghe al Frăsînei și îl aducea mai în fiecare seară. Și părinții s-au deprins cu dînsul de parcă ar fi fost un fecior de-al lor. Cînd o lua la rost că nu se duce să adape vitele, se repezea Gheorghe și le adăpa în locul ei. Iarna trecută i-a făcut o furcă, de ți-i mai mare dragul să torci din ea. Mai mult n-a fost nimic între ei, și poate nici nu și-ar fi tulburat ea sufletul, de n-ar fi uitat Gheorghe la dînșii o batistă.

Vorba e că Gheorghe încă pe cînd umbla la școală a rămas odată împreună cu fetele la o lecție de lucru manual tocmai cînd li se preda brodatul. A prins meșteșugul de minune, îi plăcea și a pornit să brodeze acel Gheorghe al mătușii Frăsîna, că mureau de zaviste fetele din Valea Răzeșilor. Umblau toate după laudele lui, și Domnica, firește, cum s-a pomenit cu o batistă uitată de Gheorghe, a spălat-o frumușel și a cusut pe ea o vîzdoagă, căci avea numai două feluri de ață. Apoi, odată, cînd ieșise Gheorghe de la ei, Domnica și-a făcut a aduce aminte, a ieșit în drum și i-a strecurat batista în buzunar.

Igor Vieru

Gheorghe n-a zis nimic de cusutul ei – atîta doar că de atunci a început s-o zărească pe Domnica mai des. Uneori, cînd se întîmpla să rămîie în casă numai ei doi, Gheorghe se uita la dînsa, parcă avea ceva s-o întrebe. Domnica, luîndu-i vorba din gură, pornea a toca înfrigurată la nimicuri, pînă apărea al treilea în casă. Dar a venit primăvara și într-o zi, cînd punea cartofi în grădină, a răsărit Gheorghe alături. I-a luat sapa s-o încerce de-i bine ascuțită și a întrebat-o cine a învățat-o să coase.

— La școală am învățat. De ce mă întrebi?

— E cusut frumos. Mamă-mea, cînd ți-a văzut vîzdoaga, mi-a luat batista și nu mi-o mai dă înapoi – zice că după Paști o pune pe perete.

Apoi n-a mai uitat Gheorghe a doua batistă. Acum o să-i coase Rusanda, că ea știe a coase bine. Dar ce se face Domnica cu ața pe care o păstrează ca ochii din cap? S-o arunce? Să-i coase de ciudă altuia? [...]

5. — Doamne ajută, bade Gheorghe! i-a strigat Rusanda încă de departe.

— Să trăiești, Rusando! Ia seama că mi-i alinta mînzul și n-am să-l pot ține la casă – a vrea numai colaci.

Rusanda i-a netezit mînzului steluța de pe frunte.

— Crezi că nu face? Uite-l ce-i frumos.

Abia cînd a luat ultima fărîmitură din palmă, Vasca a auzit că nechează mamă-sa după dînsul. S-a întors și a rupt-o din loc spre căruță.

— Ce semeni, mazăre? Gheorghe s-a așezat pe hat.

— Mazăre.

— Nu-i devreme?

— Tata zice că nu.

Vîntul i-a rupt o şuviță de păr și i-o juca pe obraz. Rusanda s-a întors cu fața în partea de unde bătea vîntul, ca tot el să i-o așeze la loc.

— Mata ai văzut alaltăieri cucoarele?

— Cum să nu! Le-am văzut.

— Ți le-a arătat cineva, ori le-ai văzut singur?

— Singur. Aram la Răut.

Doamne, și ea le-a văzut singură! Asta trebuie să însemne ceva. Cu-legînd de pe hat cîteva fire de paragină uscată, Gheorghe a început a le împleti, ca să-i treacă de urît. A întrebat-o:

— De ce nu vii pe la club? Ori, poate, nu te lasă?...

— Cum să nu mă lase!

— Atunci?

Rusanda s-a aplecat să ridice de jos un bob de mazăre căzut din coș și, ascunzîndu-și obraji de privirea lui, a rostit:

— Parcă mata nu știi că fata, mai înainte de a se duce singurică, trebuie s-o scoată cineva în lume?

Și a roșit ca macul – vezi ce pățești când te ia gura pe dinainte! Și de ce nu l-a ascultat ea pe tată-său – îi rece pământul, poate să se prăpădească mazărea! S-a mai aplecat o dată – acum ca să ridice sapa – și Gheorghe a zărit în buzunărașul ei de sus două firișoare verzi.

— Ce-ai acolo? Dacă nu-i secret.

— Brîndușe. Vrei?

Le-a scos repede, a făcut doi pași și i le-a întins cuminte ca o școlăriță.

— Ai fost la pădure? a întrebat Gheorghe, curățindu-le cu grijă.

— Noi avem în grădină. O mulțime avem!

— Nu mai spune! Poamă nouă.

Flăcăul a pus în gură amîndouă brîndușele deodată. Pentru o singură clipă a simțit mirozna și ispita unui sîn de fată mare. S-a uitat pe furiș la frumosul sîn al fetei, s-a uitat gingaș și crîncen, ca un hoț de codru.

— Și, mă rog, cum se face asta când un băiet scoate o fată în lume? Rusanda s-a lăsat furată de un zîmbet.

— Parcă mata nu știi?!

— Habar n-am.

— Dacă nu știi mata, după ce ai scos atîtea fete în lume, cine să mai știe?

Gheorghe a fluierat prelung.

— Întîia oară aud să fi făcut cuiva binele ista. Dar, mă rog, dacă zici că-i așa... Când să te duc și pe tine la club – deseară mergi?

— Cine o să cînte?

— Moș Dănuță. Că el nu-i fudul și vine la club seară de seară... Rusanda oftează.

— De venit știu eu că vine, dar vorba e – o să cînte?

— Apoi, îl rugăm noi...

— Atunci mă duc. Dacă ai să-l rogi mata – mă duc.

Soarele scăpăta spre chindii. Trăncăneala cu o fată tinerică e o treabă bună, numai că ziua se trece, iar caii stau și așteaptă la căruță, în mijlocul arăturii.

— Atunci dar trec deseară pe la voi.

— Vino.

Gheorghe s-a sculat și a pornit spre căruță. Din mers s-a mai întors o dată. Rusanda făcea în mare grabă rînduri pentru mazăre, necăjindu-se cu vîntul, care rămînînd singur cu fata, iar îi juca o șuviță pe obraz.

„Ca să vezi, la badea Mihalache cresc brîndușe în grădină, iar eu nici să știu! Ar trebui să ies mai des în sat, că, vezi, așa poți să pierzi vremea brîndușelor fără să le guști!”

Iar Rusanda îi dădea zor cu mazărea. Mai întâi de toate, rochia cea de lână, în care îi ședea bine, nu era călcată. Pe urmă, trebuia să ungă cu grăsime pantofii, să-i înmoaie, că o strîngeau cumplit, iar pe deasupra la toate, ce se face ea cu cosițele? Ei, ei, cîte le mai avea ea de făcut în bucata de zi ce-i mai rămăsese!

Dar, vorbind deschis, îi mîncase mînzul învîrtita și era flămîndă săraca fată. [...]

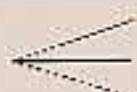
sumănel (suman) – haină țărănească
(pînă la genunchi) făcută din
țesătură groasă lucrată în casă
a degera – *sin.*: a îngheța
chindie – timp al zilei către apusul
soarelui
sold – parte a corpului omenesc situată
între mijloc și coapsă
a răzbate – проникнуть
a buchisi – a citi cu greu
caier – кудель
a vrăji – колдовать
grindă – балка
brîndușă – шафран
trăncăneală – vorbe despre nimicuri
păretar – covor mic care se pune pe
perete în casele țărănești
fus – веретено

a lua cuiva vorba din gură – a întrerupe
pe cineva
a-1 lua (pe cineva) gura pe dinainte –
a nu fi stăpînit
a trage cu coada ochiului – a se uita
pe furiș
a o rupe din loc – a fugi
a ține dos – a se apăra de ploaie (vînt)
valvîrtej – foarte repede
ca ochii din cap – cu mare atenție/
grijă
buburuză – божья коровка
gurar – дверца (печки)
ceară – воск
hat – межа
paragină – перелог
a adăpa – поить

Exerciții lexicale

1. Formați îmbinări de cuvinte, apoi propoziții.

A răzbate prin mulțime
frigul
...

a vrăji prin frumusețe
cu ochii
...

2. Citiți. Completați șirul de sinonime.

broboadă – șalincă – ...
a degera – a îngheța – ...
a arunca – a azvîrli – ...

poză – fotografie – ...
orb – chior – ...

3. Nota bene!

- străin – înstrăinat
- gură – gurar
- cât e negru sub unghie – foarte puțin
- a o rupe din loc – a fugi
- a trage cu coada ochiului – a se uita pe furiș
- în grabă – repede
- lemn – a înlemni
- perete – păretar

3.1. Alegeți două unități sinonimice de mai sus și includeți-le în enunțuri.

4. Grupați următoarele cuvinte în serii sinonimice și antonimice:

Haină, a îngheța, pantofi, sătul, papuci, sumănel, a degera, flămînd, tristețe, a trece, nouă, voioșie, a răzbate, bucurie, veche, a se încălzi.

Dincolo de text (îndrumar)

Editată pentru întâia oară la 1957, *Frunze de dor* nu e numai o istorie frumoasă de dragoste. Prin intermediul personajelor, prin dezvăluirea lumii lor sufletești și intelectuale, scriitorul ne relatează despre frumusețea și noblețea relațiilor dintre oameni, despre noile raporturi sociale.

Acțiunea povestirii are loc într-un sat în timpul războiului. Oamenii trăiau vremui grele. Toți sînt în așteptarea poștașului cu vești de la cei plecați pe front.

Copiii, degerînd de frig în vînt și ploaie; moș Andrei căruia războiul i-a răpit unicul fecior și care vine totuși la pod „și stă singuratic la o parte cînd se împart scrisorile”; pătrățelul cenușiu după care soldatul nu mai scrie niciodată; vestea despre moartea tragică a lui Toader – toate acestea ne trezesc sentimente tulburătoare și ne sugerează ideea că războiul este o tragedie imensă a întregului popor.

Gheorghe Doinaru și Rusanda sînt personajele centrale ale povestirii. Pe acești doi tineri îi leagă o dragoste puternică și sinceră.

Rusanda pleacă să-și facă studiile la Soroca și se întoarce în sat învățătoare. Din acest moment viața fetei ia o altă întorsătură. Vin alte preocupări și alte gînduri, dar pe Gheorghe continuă să-l iubească. Acesta însă nu acceptă schimbările și o îndepărtează pe Rusanda. Astfel, îndrăgostiții se înstrăinează. Gheorghe nu se poate dezice de trecutul său, de lumea sa interioară. El ține la ceea ce a fost și este sfînt pentru el – pămîntul. De la pămînt așteaptă bucurii, o viață mai bună.

Lectura fragmentelor ne produce dispoziție bună, ne face să rîdem uneori cu plăcere de Trofimaș, plin de umor și înțelepciune prematură.

Scriitorul Ion Druță a reușit să ne prezinte oameni simpli, frumoși și bogați la suflet, sensibili și înțelegători.

? Întrebări și teme

- 5.** În ce perioadă istorică are loc acțiunea din povestirea „Frunze de dor”? Numiți personajele. Cât timp au stat copiii în frig? Ce așteptau ei zi de zi pe frig, pe ploaie, pe vînt? Ce provoacă teamă și îngrijorare în sufletele sătenilor aflați în așteptarea scrisorilor?

De ce era bucuroasă și agitată Domnica? Ce întâmplări le-a despărțit îi le-a înstrăinat pe cele două prietene? Ce evenimente le-au unit cărările?

În ce constă „recuzita” procedurii de a vrăji? Cine avea să se mărite în toamnă? Cum ați dedus? Din ce cauză a înlemnit Domnica.

Cînd s-a strecurat în sufletul Domnicăi un sentiment de duioșie față de Gheorghe? Ce pasiune aveau ambii? Ce gânduri îi tulbură somnul Domnicăi?

Unde s-au întîlnit Rusanda și Gheorghe? Ce semăna fata? Despre ce ne vorbește discuția dintre cei doi care „săreau” de la un subiect la altul? De ce Rusanda se grăbea să termine de semănat mazărea?

- 6.** Citiți propozițiile/fragmentele care confirmă:

- grija, stima sătenilor față de poștaş, dorința de a-i face un bine;
- spaima oamenilor la vederea plicului în formă de pătrățel cenușiu;
- dorința Domnicăi de a face casa să strălucească de curățenie;
- înstrăinarea dintre Domnica și Rusanda;
- curiozitatea fetelor de a-și cunoaște destinul;
- respectul Domnicăi pentru sentimentele prietenei, chiar cu riscul de a i se spulbera propriile visuri;
- dorința Domnicăi de a-și păstra în taină sentimentele față de Gheorghe;
- firea modestă și iubitoare a Domnicăi;
- îndrăzneala, spiritul de inițiativă și ingeniozitatea Rusandei.

- 7.** Intitulați fragmentele folosind și maximele potrivite de mai jos. Argumentați-vă alegerea. Lucrați pe echipe.

Învață de la nufăr să fii mereu curat,
 Învață de la stîncă să-nduri furtuna grea.
 Învață de la ape să nu dai înapoi,
 Învață de la soare cum trebuie s-apui.
 Învață de la păsări să fii mereu în zbor.
 Învață de la piatră cît trebuie să spui.

- 8.** Redați conținutul fragmentului:

- preferat;
- în numele unuia dintre personaje;
- care poate fi intitulat „O noapte fără somn”.

- 9.** Faceți rezumatul fragmentelor citite.

Să medităm

10. Citiți povestirea în întregime. Redați concis conținutul ei sau unul din subiecte.
11. Cum credeți, Rusanda avea de semănat mazăre sau acesta a fost doar un pretext de a se întâlni cu Gheorghe? Argumentați citind și pasajele respective.
12. Încercați să compuneți continuarea liniilor de subiect:
 - Domnica – Rusanda;
 - Rusanda – Gheorghe.
 - Domnica – Gheorghe;
13. În relațiile dintre ei, eroii lui Ion Druță pun preț pe omenie și frumusețea morală, care se află într-un conflict permanent cu neomenia și neadevărul. Expuneți-vă opinia, argumentați.
14. Proza lui Ion Druță e interesantă, captivantă, filozofică. În ce constă, în concepția voastră, talentul scriitorului?
15. Citiți „dialogul fără grai”: „— La arat, bădiță? — Au răsărit brîndușele, Rusanda?”. Astfel spun ochii, inimile acestor doi tineri. Nici un cuvînt concret, banal despre dragoste. Și atît de mult se spune dincolo de text. Cum am putea „decodifica” acest dialog?

Să creăm

16. Formulați concis, în două-trei enunțuri, noțiunea de „frunze de dor”.
Model:
 „Frunze de dor” e sentimentul de regret față de ceea ce a fost frumos, dar nu va mai fi...
17. Caracterizați unul dintre personajele povestirii (la alegere) după reperele:
 - identitatea familială (socială);
 - mesajul etic;
 - grijile (ocupațiile);
 - limbajul etc.
 - caracterul (trăsăturile de caracter);
18. Improvizați dialoguri (interviuri) cu personajele centrale ale povestirii (pe echipe sau în perechi).
19. Scrieți o recenzie succintă la fragmentele studiate sau la povestirea *Frunze de dor* în întregime.
20. Dezbateri. Categoriile estetice „frumosul” și „urîtul” în romanul-poem *Frunze de dor*.

Divertis

Rafael

♦ **Săgeata lui Cupidon.** Cupidon, la romani (sau Eros, la greci), era zeul iubirii. „Sub înfățișarea unui copil frumos, uneori înaripat, se ascundea un zeu temut. Cu săgețile lui, care nu greșeau niciodată ținta, semăna chinurile mistuitoare ale dragostei atât printre zei, cât și în rîndul muritorilor.” (A. Balaci, *Mic dicționar mitologic*)

Și fiindcă se spune că inimile rănite încep să slujească zeului iubirii, săgeata lui Cupidon a devenit sinonimă cu însăși dragostea.

În limbajul artistic se întîlnesc variante și cu celelalte nume ale zeului: săgeata lui Amor (mai rar a lui Eros). Astfel, numele care însoțește săgeata poate fi adesea diferit, dar efectul ei e întotdeauna același!

PĂMÎNTUL, APA ȘI VIRGULELE

1. S-o începem deci cu pămîntul, el fiindu-ne casa și masa, sfetnicul și apărătorul nostru dintotdeauna. Pămîntul poartă în sine mesajul străbunilor pierduți în negura vremilor; el este testamentul lor pentru noi și al nostru pentru cei ce vor veni. Din pămînt răzbat izvoarele să ne potolească setea, din pămînt se înalță spicul să ne potolească foamea, din pămînt venim, pămînt ne facem pînă la urmă și, deci, pămîntul va rămîne pururea Marele, Sfîntul, Nemuritorul. Brazda și holda, și pîinea au devenit expresia cea mai desăvîrșită a ființei umane. Pe vatra tru-dei și a zbuciumelor sale s-au format neamurile, națiunile, popoarele. Legați cu trup și suflet de țară, s-au ridicat pînă la unul, stropind-o cu sînge, cînd a fost s-o apere, iar de se întîmpla cuiva să plece departe, își lua un bulgăraș, să-l aibă ca mîngîiere în zodia singurătății sale. [...]

Cu inima și cu sufletul veșnic în căutarea frumosului, moldovenii au dus pînă la apogeu dragostea lor pentru vatra străbună. Însuși simbolul vitalității pămîntului – frunza verde – a devenit refrenul tuturor cîntecelor populare. [...]

Cine nu poartă cu sine anumite priveliști de demult și de departe? Cu ce ne-am mîngîia sufletul în ceasul tristeții și al singurătății, de nu le-am avea?

De ce m-ați dus de lîngă voi,
De ce m-ați dus de-acasă?
Să fi rămas fecior la plug,
Să fi rămas la coasă...

[...] În anii de demult, deși încă nu plecasem nicăieri, ni se făcuse dor de pămînt; într-o bună zi pămîntul s-a transformat într-o carte pe care o tot citeam, și nu ne mai săturam de citit. [...]

Ce poate fi la mijloc? Ce i se poate întâmpla celui care e mare și veșnic, și sfânt? Ce s-o fi petrecând acolo în împărăția întunecimii subterane, unde se formează, și încolțește, și răsare lumina prin care trăim?

2. Cititorul, se prea poate, o mai fi ținând minte că în una din piețele mele din tinerețe un bătrîn, venind să-și vadă fiica, o întreabă de fiecare dată dacă mai are pîine și sare, și apă în casă. Este una din străvechile datini ale satelor noastre. Intrînd în casa oamenilor, se obișnuia să întrebi cum o mai duc cu pîinea și cu apa. O fi devenit aceste cuvinte datini după ce-au tot fost folosite secole la rînd, pentru că pîinea cea de toate zilele și apa au fost grijile noastre dintotdeauna. Cîte secete au bîntuit, cîte semănături au ars abia date în floare, cîtă lume s-a stins cu gîndul la pîine și la apă!

Să ne întoarcem însă la nevoile zilei de azi, care constituie, în fond, aceeași grijă străveche – apa. Nistrul și Prutul, rîuri izvorîte din munți, țin atîta cît țin zăpezile în Carpați. Cum se topesc zăpezile, scad pe jumătate. Unica noastră speranță dăruită de soartă pentru zilele negre – Dunărea, cu o fărîmă din țărmul mării, a fost tăiată cu creionul groaznicului tiran, iar în locul acelei guri de rai ni s-au alipit cîteva din raioanele cele mai secetoase de pe malul stîng al Nistrului.

Optimismul însă nu ne-a părăsit și, pus în fața sortii sale vitrege, omul nostru ce și-a zis?... Măi, da ia să mai pun mîna pe hîrleț. Trebuia să mai fie pe undeva un izvor cu apă. Și iară s-a început săpatul, pentru că e cu neputință să fii gospodar și să nu ai fîntînă, iar gospodari am visat să fim cu toții, dintotdeauna. [...]

Ți se bucură inima cînd treci satul dintr-un capăt în altul și vezi cu cîtă gingășie își fac fîntînile oamenii. [...]

S-a năruit fîntîna săpată de tata, au coborît înapoi la funduri izvoarele ei, dar iată că locul acela, sau poate lespede de piatră, se mai numește și azi între horodișteni „*La fîntîna lui badea Pentelei*”. [...]

Ziua întreagă copiii – tot o fugă la fîntînă și înapoi: încolo cu deșertul, înapoi cu plinul. Cine poate zice că a crescut la sat și nu a cărat apă cu căldarea?!

Serile, în amurg, se adună vecinii, cumetrii, mătălenii la cîte-o fîntînă. Mai discută ei înde ei, mai pun țara la cale. Oricît ar fi de ciudat, în preajma fîntînii moldoveanul pare mai vesel, mai isteț, mai deștept.

3. Scriu aceste rînduri și mă trec fiorii. Te-o fi trecînd ei, se prea poate, dragă cititorule, și pe tine. *Pămîntul, istoria și limba sînt, în esență, cei trei stîlpi pe care se ține neamul.* Pămîntul mi l-a dat soarta, istoria este rodul trecerii noastre prin lume, iar limba, zice-se, e darul Celui de Sus, căci, după cum se spune, la început a fost cuvîntul. Și dacă ni s-a topit trecutul în negura vremilor, și am otrăvit pămîntul cu pesticide, și am ajuns a nu mai stăpîni nici limba maternă, limba mamei, la drept vorbind, ce ne mai rămîne? [...]

O stranie duplicitate, o amară desperechere dintre gînd și faptă apasă de la un timp viața noastră cotidiană. Una zicem, alta facem.

Deseori îți vine să crezi că vorbele ne sînt pe un mal, faptele – pe celălalt, și totul e potrivit în așa fel ca niciodată să nu se mai împreuneze. Vorbim de agonisire, iar mîinile ni se țin de risipă. Ne frămîntăm pentru destinele omenirii, iar pe omul din fața noastră ne facem a nu-l vedea...

zbucium – волнение
a răzbate – пробиться
a potoli (setea) – утолять (жажду)
subteran – sub pămînt
 a încolți – a răsări din pămînt;
fig.: a apărea, a ieși
țarm – *sin.:* mal, litoral
 a se năru – рушиться
 lespede – piatră prelucrată de
 dimensiuni mari

bulgăraș – bulgăre mic
vitalitate – *sin.:* energie
privești – *sin.:* peisaj, vedere
a bîntui – опустошать
a constitui – *sin.:* a reprezenta
vitreg (soartă) – *fig.:* жестокий
 duplicitate – двойственность
 a agonisi – a aduna bunuri
 agonisire – *ant.:* risipă

Exerciții lexicale

1. Citiți imbinările de cuvinte. Alcătuiți enunțuri cu cele evidențiate.

A răzbate apa, țarmul Mării Negre, a potoli setea, privești fantastică, a bîntui seceta, apele subterane, tată vitreg.

2. Antonime:

plin – deșert
 agonisire – risipă
 niciodată – pururi
 uman – inuman
 flămînd – sătul

Sinonime:

desăvîrșit – perfect
 neputință – imposibilitate
 ciudat – straniu
 pururi – veșnic – mereu
 cîmp – lan – holdă

3. Comparați:

sfetnic (sfat) – советник
 apogeu – апогей
 vitalitate (viață) – жизнеспособность (жизнь)

4. Construiți enunțuri după schema:

pămîntul este _____ mesajul străbunilor
 ...
 ...

apa este _____ izvorul vieții
 ...
 ...

5. Alegeți unul dintre cuvintele date și argumentați alegerea.

Pământ, soare, limbă, plai, apă, aer, om, căldură, casă, părinți, prieteni.

Model:

Am ales cuvântul „prieteni”, deoarece datorită prietenilor supraviețuiesc. Ei au fost alături de mine în cele mai dramatice și în cele mai minunate momente ale vieții. Lor le datorez dragostea de viață...

Întrebări și teme**6. Citiți, în prima parte, fragmentele în care se vorbește despre:**

- vatra strămoșească;
- dorul de casă;
- codrul verde;
- pământul natal.

6.1. Citiți, în partea a doua, fragmentele în care se descriu:

- una dintre datinile străbune;
- grija oamenilor față de apă;
- fântinile ca izvor de viață și sursă de comunicare.

6.2. Citiți, în partea a treia, propozițiile în care se vorbește despre valorile sfinte.**7. Citiți catrenele. Ce similitudini au cu textul? Argumentați.**

- * Scumpă țară și frumoasă,
O! Moldovă, țara mea!
Cine pleacă și te lasă
E pătruns de jale grea.

(Vasile Alecsandri)

- * – Adio, pică frunza
Și-i galbenă ca tine, –
Rămîi, și nu mai plînge,
Și uită-mă pe mine.

(George Bacovia)

8. Lucrați pe echipe. Scrieți cuvintele de la ex. 5 în ordinea importanței lor, după părerea voastră. Prezentați lista și argumentați. Ce concluzie ați tras? Formulați-o.**Să medităm****9. Scrieți din text propoziția-maximă. Comentați-o.****10. Recitiți titlul textului. Cum îl înțelegeți? Este un titlu-temă sau un titlu-idee? Explicați.**

10.1. Propuneți și alte variante de titluri-idee.

10.2. Extrageți din text și scrieți propoziția care exprimă ideea principală și comentați-o. Memorați-o.

11. Pământul este „sfetnicul și apărătorul nostru dintotdeauna”. Argumentați această afirmație, folosind și idei din text. Ce simbolizează „frunza verde”? Recitați versurile din prima parte a textului și evidențiați sentimentul pe care îl redau. De ce autorul spune că Dunărea „a fost tăiată cu creionul groaznicului tiran”? Prin ce se identifică o națiune? Argumentați.

12. Examinați desenul cu atenție. Ce asociații puteți face cu eseul lui Ion Druță? Comentați.

12.1. Intitulați desenul cu propoziții/idei din text.

13. Eseul poartă titlul „Pământul, apa și virgulele”. Cum credeți, ce ar putea să însemne „virgulele”? Alegeți varianta pe care o considerați adecvată și argumentați.

- bucurii
- griji
- probleme
- varianta ta.
- evenimente

14. Cu ce culori ați asocia pământul Patriei? Argumentați-vă părerea în patru-cinci enunțuri.

15. „Vorbim de agonisire, iar mâinile ni se țin de risipă. Ne frământăm pentru destinele omenirii, iar pe omul din fața noastră ne facem a nu-l vedea...”. Comentați exemplificând.

Să creăm

16. Propuneți un program de acțiuni/soluții care ar putea înlătura „virgulele” (cinci-șase soluții). Lucrați pe echipe.

17. Lucrați pe echipe! Scrieți 10 cuvinte care, în opinia voastră, reprezintă valori general-umane.

17.1. Întocmiți apoi o listă comună în care să includeți cuvintele scrise de toate echipele.

17.2. Scrieți cuvintele în ordinea importanței lor (în opinia voastră). Argumentați.

18. Organizați dezbateri pe una dintre temele-aforisme formulate de Grigore Vieru.

- Soarele nu poate răsări fără Pământ.
- Este mai ușor să mori pentru patrie decât să lupți pentru ea.
- Patria ta e acolo unde ai parte de iubire și înțelegere.
- Zavistnicul pînă și ochii din cap ți-i numără.
- Talentul numai a spus că mă ajută, iar munca chiar m-a ajutat.
- N-aș tăia limba bîrfitorului, aș tăia urechile celor care-l ascultă.

- Firul ierbii se pleacă furtunii, stejarul se luptă cu ea.
- Dacă ai două patrii, copiii tăi vor avea trei.
- Dacă nu mănânci din aceeași pâine cu Patria, atunci sau Patria, sau pâinea nu este a ta.
- Nu trebuie să ai neapărat o inimă vitează – e suficient să faci bine Limbii Române.

19. Lucrați în grup sau individual. Imaginați-vă că sînteți într-o călătorie de lungă durată sau locuiți într-o țară îndepărtată în care v-au aruncat valurile vieții. Vă chinuiește dorul de patrie, de casă. Scrieți un mesaj pe care ați vrea să-l adresați Patriei. Puteți începe astfel:

„Scumpă țară și frumoasă,...”

Dincolo de text (îndrumar)

Criticul literar Dumitru Micu consemna, cu mult adevăr, că românii permanent au trăit cu un „*dor de istorie*”, cu un „*dor de vremuri mari*”, însă mai mult decît orice pe lume au ținut la spațiul lor „sfînt”, în care își vedeau și își văd propria ființă etnică. Pămînt, în viziunea românească, e totuna cu permanență, cu eternitate. E un adevăr pe care îl putem atribui atît scriitorului Ion Druță, cît și operei sale.

Aproape nu există lucrare druțiană în care imaginea Patriei, a Pămîntului, a Casei să nu apară fie ca motiv, fie ca personaj.

Reprezentativă în acest sens este și lucrarea „Pămîntul, apa și virgulele”, în care autorul spune adevăruri esențiale despre timp, istorie, lume și om. Scriitorul vorbește cu sinceritate și credință, cu o luciditate tulburătoare și cu emoție despre imaginea Patriei, a pămîntului nostru, despre pragul casei părintești, pentru că acestea sînt izvoarele existenței noastre. Pămîntul și baștina pentru autor sînt un simbol al statorniciei, al purității și siguranței, constituie „*casa și masa, sfetnicul și apărătorul nostru*”.

În viziunea scriitorului, neamul este un mare și frumos legămînt spiritual, este acel „*mal de piatră*” care ne-a ajutat și ne ajută să rezistăm în timp. Neamul e Casa unde se întîlnesc generațiile – buncii, părinții, nepoții, transmițînd mai departe lecția lor de viață.

Scriitor cu un dezvoltat simț al trecutului, Ion Druță poartă în universul său memoria istoriei. Pădurile, munții, satele, orașele sînt și ele o lume de baladă cu rădăcini în istorie, o lume de baladă a neamului nostru, a rezistenței și a legămîntului. Scriitorul ne îndeamnă să le ocrotim, să le păzim cu demnitate și cinste, căci: „*pămîntul, istoria și limba sînt, în esență, cei trei stîlpi pe care se ține neamul*”.

Limba maternă este un lucru sfînt. Iată de ce fiecare cuvînt pronunțat trebuie trecut prin suflet, cîntărit, deoarece cu ajutorul

lui Omul propagă credința, binele, dragostea. Deci, Omul nu trăiește numai cu pîinea, ci și cu spiritul, prin aceasta deosebindu-se de necuvîntătoare, limba fiind, prin urmare, un criteriu al civilizației și al existenței umane.

„Pămîntul, apa și virgulele” este o operă druțiană plină de omenie, optimism, statornicie, dragoste față de frumos. Ea ne demonstrează iar și iar că lumea lui Druță este o Casă Mare cu datini, obiceiuri, limbă și credință, cu o rînduială a tradiției. Ion Druță pledează pentru înălțarea sufletească a omului, pentru respectarea memoriei și păstrarea valorilor spirituale ale neamului.

Autorul se remarcă prin sinceritatea sentimentelor, prin capacitatea de a exprima, în cuvinte simple, gînduri și impresii pe care le trăiește.

Opera lui Druță ne învață a medita asupra trecutului, a prezentului și a viitorului nostru.

Valentina Rusu-Ciobanu

Scriitorul Ion Druță

Nicolae DABIJA – „lider de generație”

Născut în 1948

Nicolae Dabija este laureat al Premiului „Titu Maiorescu” acordat de Uniunea Juriștilor din România. Acest prestigios premiu l-a obținut „pentru întreaga activitate, în special, pentru aportul său la recuperarea conștiinței naționale a românilor basarabeni”.

„Lider de generație, animator al Renașterii basarabene, redactor-șef al săptămânalului Literatura și arta, Nicolae Dabija scrie o poezie în cheie imnică...” (Mihai Cimpoi).

Poetul Nicolae Dabija s-a născut la 15 iulie 1948 în satul Codreni, Cimișlia. Este absolvent al Universității de Stat din Chișinău. Debutează la 17 ani cu un ciclu de versuri în ziarul *Tinerimea Moldovei*. Întiile sale versuri scot la iveală un stil original și o viziune proaspătă asupra lucrurilor. Volumul său de debut se intitulează *Ochiul al treilea* (1975). Despre poezia sa din acest volum poetul însuși spune printr-un vers: „Toate aceste poezii nu-s decât/ peisaje ale sufletului”. Iar peisajele sînt: patria, copilăria, primăvara, dragostea. El privește cu încântare și dragoste la toate frumusețile și tainele lumii din jur. „Amețitor, amețitor se-nvîrt în jurul meu / lucrurile văzute cu al treilea ochi.”

Volumul *Apă neîncepută* (1980) vine cu aceleași gânduri și teme ale poetului (mai maturizate) – dragostea pentru pămîntul natal, pentru limba pe care o vorbește, pentru strămoșii și trecutul neamului.

Harul (talentul) său de cercetător al trecutului și păstrător al valorilor spirituale dă roade impresionante în cartea *Pe urmele lui Orfeu*. Poetul face mai multe călătorii prin țară și peste hotare, cu scopul de a reface și a completa anumite pagini pierdute din biografiile unor mari cărturari: Varlaam, Dosoftei, M. Costin, Gr. Ureche, D. Cantemir ș.a. Cu aceleași intenții (gînduri) pornește autorul și la alcătuirea volumului *Antologia poeziei vechi moldovenești* (1988). Pentru că, după cum zice poetul, „nu sîntem atît de bogați spre a ne dezice și de puținul pe care-l avem...”. În această lucrare scriitorul scoate la lumină autori români necunoscuți din sec. XV-XVIII, care au scris în limbile greacă, latină, slavonă.

N. Dabija este autor de cărți pentru copii: *Povești de cînd Păsărel era mic*, *Alte povești de cînd Păsărel era mic* și al *Daciadei*.

În 1988 N. Dabija devine laureat al Premiului de Stat pentru Literatură acordat pentru cărțile: *Povești de cînd Păsărel era mic*, *Pe urmele lui Orfeu*, *Antologia poeziei vechi moldovenești*.

Volumele *Zugravul anonim*, *Aripă sub cămașă*, *Între dragoste și moarte*, *Poezia*, *bucuroasă tristețe*, *Cercul de cretă*

Castelul de la Jolkiiv unde a trăit Dosoftei
Curiozitatea de cercetător l-a adus pe N. Dabija
și pe aceste locuri

ș.a. conțin poezii frumoase despre dragoste, istoria poporului nostru, scurgerea timpului, patrie, păstrarea valorilor spirituale, vremurile de glorie și au menirea de educare a demnității naționale.

N. Dabija a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova și președinte al Societății „Limba Noastră cea Română”.

În anul 1992, i s-a decernat Marele Premiu „Nichita Stănescu”.

Nicolae Dabija „dă impresia, în tot ceea ce scrie, de onestitate și forță morală. Îl «crezi» pe cuvânt” (Eugen Simion).

Versurile poetului au fost traduse în mai multe limbi: engleză, franceză, spaniolă, maghiară ș.a.

Repere critice

„Cartea lui Nicolae Dabija constituie o apariție remarcabilă, o victorie împotriva uitării.”

Alex Ștefănescu

„Lirica lui Nicolae Dabija este o poezie a legendelor și Memoriei. Poetul este convins că fără legende popoarele dispar: «Acele țări ce nu mai au legende/ vor fi condamnate să moară de frig»”.

Theodor Codreanu

DE DRAGOSTE

Zarea se-nnovează, cad de sus omături,
Dor îmi e de tine, chiar când ești alături.

Frunza se destramă. Ceruri cad pe ape,
Dor îmi e de tine, chiar când ești aproape.

Iar afară plouă, ceruri viscolesc –
Și nu mă mai satur să te tot privesc.

Draga mea, iubito, floare-ngîndurată –
A mea totdeauna și-a mea niciodată.

Oare și atunci după ce-o să mor,
Tot așa de tine o să-mi fie dor?!

a se destrăma – fig.: распадаться
a se sătura – насыщаться

Exerciții lexicale

1. Citiți familia lexicală dată. Construiți enunțuri cu fiecare cuvânt.
A se gândi – gând – gânditor – îngândurat.
2. Completați câmpul lexical și familia lexicală a cuvintului **nor**. Cu unele cuvinte alcătuiți propoziții/fraze.
nor – zăpadă – ...
nor, noruț,...
3. Continuați șirul de antonime.
departe – aici – ...
totdeauna – rar – ...

Întrebări și teme

4. Numiți sentimentul dominant exprimat în poezie. Argumentați răspunsul. Găsiți cuvântul potrivit pentru a-l defini. Poate fi acesta titlul poeziei sau puteți propune altul? Vă place poezia? De ce?
5. Demonstrați, cu expresii din poezie, că eroul liric are sentimente profunde față de iubita sa.
6. Completați, în perechi, schema cu ajutorul poeziei.

Planul înaltului	Locul	Timpul
Ceruri, ...	Afară, ...	Niciodată, ...
7. Selectați din text adresările față de femeia iubită. Ce formule vă plac în mod deosebit? De ce?
8. În ce fel ați vrea să vi se adreseze iubitul/iubita?

Să medităm

9. Citiți propozițiile. Alegeți variantele de răspuns pe care le considerați adevărate. Argumentați. Când iubești pe cineva cu patimă, dorești/preferi...
 - să fii mereu cu El/Ea;
 - să vă plimbați ore întregi;
 - să mergeți la film/spectacol/discotecă;
 - să călătoriți în străinătate;
 - să pregătiți temele împreună;
 - să vă odihniți la munte/mare;
 - să vă scrieți scrisori etc.

Să creăm

10. Scrieți textul unei urări de bine pentru ființa iubită.
11. Comentați, în 10-12 enunțuri, imaginea dată, pornind de la versurile lui Adrian Păunescu:

Dacă tu ai dispărea
 Și din rîsu-mi, și din plînsu-mi,
 Te-aș găsi în sinea mea,
 Te-aș zidi din mine însumi...

Divertis

- Citiți afirmațiile poetului N. Dabija. Sînteți de acord cu poetul? De ce?
 - a) „Poeții nu au dreptul la greșeală...
 Cum iarba n-are dreptul să greșească
 Și primăvara să nu mai răsară...”
 („Dreptul la eroare”)
 - b) „Nu căuta binele-n alții, dacă nu-l ai în tine.”
 („Binele”)
 - c) „Iubesc, deci eu exist... Dar cine știe?!”
 („Șansa”)
 - d) „De dragoste nu scapi nici după moarte.
 (doru-i etern, iar moartea-o minută).”
 („De dragoste”)
- Selectați una dintre afirmațiile indicate pentru realizarea unui eseu din 5-6 enunțuri.
 - ♦ **Poesia non muore** (it. „Poezia nu moare”) – această maximă despre poezie a fost creată de un om de știință: italianul Bernardino. El a lăsat numeroase lucrări de specialitate, cărți și tratate, dar a rămas cunoscut prin 3 cuvinte: cele trei de mai sus, care sunt considerate ca o deviză a poeziei.
 - ♦ **Si vis amari, ama!** (lat. „Dacă vrei să fii iubit, iubește!”) spune Seneca. Maxima are o dublă interpretare: Numai sufletele iubitoare pot inspira iubirea și: Nu poți cere dragoste de la cei pe care tu însuși nu-i iubești.

PAȘII LUI ORFEU

(fragment)

*Vorba ta este alta decît cea a lui Orfeu;
Căci el toate le îndupleca, stăpînindu-le prin farmecul glasului său.
(Eschil, „Agamemnon”)*

Demult trăia, în Tracia muntoasă, poetul ce cînta precum un zeu... Neîntrecută de vreun muritor și-aleasă cîntarea îi era, și-l preamăreau Orfeu.

Se spune că atuncea cînd cînta – să-i poată auzi cîntul sonor – chiar soarele mai jos se cobora și stelele se-opreau din mersul lor. Munți se clinteau din loc, cu tot cu zări, venind mai de aproape să-l admire, să-i poată asculta cele cîntări, pline de vrajă și dumnezeire.

Dariatăcăs-aîndrăgostit Orfeu de nimfa Euridice, și-i cînta, în ochii ei privind-se mereu, de focul care inima-i ardea.

Vai! Însă – chiar în ziua nunții lor – călcă din întîmplare, lîngă stei, Euridice un șarpe-otrăvitor, care-și înfipse colții-n carnea ei.

Pe brațele-i iubita lui muri; și lira, în durerea ei amară, cîntări atît de triste slobozi, că pîn-și pietrele din munte lăcrimară.

— O, Zeus! către bolta-ntunecată striga Orfeu. Iubitei dă-i suflare!

Dar Zeus era surd de astă dată; bolta-l privea de sus nepăsătoare.

Poetul, bîntuit de disperare, ursitei i s-a pus atunci de price: el hotărî-n Infern să se coboare ca s-o găsească pe Euridice.

— Aici, un muritor: Tu cine ești, răspunde? a prins să tune Hades, mîniat. Ce cauți în crăia mea, pe unde picior de pămîntean nu a călcat?

Orfeu – ca soarele-ntr-un nor chipu-i era – a început atuncea a glăsi:

— Îngăduie-mi, o zeu nemuritor, să-ți spun în vers ce m-a adus aci...

De liră ajutat prinse a zice de nesfîrșitul și preaplinul lui amar: cît o iubi de mult pe Euridice, cum o pierdu – în ziua nunții chiar... Cum o năpîrcă o mușcă pe ea, cum a văzut-o fără de suflare, cum Tracia înreagă-n ziua cea a plîns cu dînsul la înmormîntare...

Nu mîna – inima parc-o trecea pe liră... Cu el odată-ntreg infernul suspina...

— Mărite zeu. O, Hades, fie-ți milă! Întoarce-mi-o, te rog, pe draga mea...

Se înmuie inima celui căpcăun și-atunci, se zice, pentru prima oară, au fost văzute două lacrimi precum pe obraji-ntunecați îi lunecară.

— Iubita-ți din Infern voi slobozi-o, îi spuse Hades, zeul cel mahmur. Dar o condiție că-mi vei îndeplini-o, ar trebui să-mi juri întîi de toate...

— Jur...

— Euridice va pași din urma ta, dar pînă nu vei părăsi a mea crăie – să nu-ntorci capul s-o privești cumva, de altfel o vei pierde-ntru vecie...

— Voi face precum ceri, o, zeu etern, zice Orfeu. Cîntînd cîntări divine, pășește spre ieșirea din Infern, și-n urma lui – Euridice vine.

Lumina soarelui începe să se vadă! „Dar... dacă alta mă urmează, și nu ea? prind viermii îndoielilor să-l roadă. Sau... dacă nimeni nu-i în urma mea?”

Întoarce capul să se-ncredințeze acum: o vede pe Euridice, – o clipă numa! – căci, vai! dispăre-n Tartar ca un fum... De astă dată pentru totdeauna...

Nicolae LABIȘ – „poet abia ieșit din adolescență”

1935-1956

Coborât parcă din mit, fascinat de frumusețea plaiului mioriitic, Nicolae Labiș a licărit scurt în viața literară românească (a trăit numai 21 de ani). Dar poetul ne-a lăsat „cîteva poeme încîntătoare, pe care istoria literaturii noastre nu le poate trece cu vederea”.

A văzut lumina zilei în nordul păduros al Moldovei, în județul Suceava, la 2 decembrie 1935. Imaginile cele mai persistente ale copilăriei, din care poetul s-a inspirat ulterior, au fost pădurile și munții. Nicolae Labiș copilărește într-un cadru natural exploatat cu măiestrie de multă vreme în literatură de M. Eminescu și M. Sadoveanu.

Părinții lui erau învățători. Mama viitorului poet se născuse într-un sat vecin cu Humuleștii lui Ion Creangă.

Bunica, în a cărei locuință din Humulești își petrecea copilul verile, l-a familiarizat cu universul miraculos al literaturii populare și culte. Zguduit de emoții, va afla de înrudirea lui cu marele povestitor humuleștean și va scrie cu mîndrie la cei 12 ani pe care îi împlinise: „A fost odată unul Ion Creangă... Și acela mi-i străbun de sînge mie”. Tatăl poetului, Eugen Labiș, era o ființă „ce emana simplitatea și căldura pe care le află adesea la oamenii ce au lucrat în învățămînt ani îndelungați”. Cu tatăl său, pasionat vîntor, colinda pădurile, dealurile și munții din jurul satelor.

Nicolae Labiș a început școala în satul natal și a avut-o ca învățătoare pe mama sa. De fapt, a învățat să scrie mult înainte de școală, de la elevii mamei sale, cu care se juca. El avea o patimă mare pentru lectură. La vîrsta de 5 ani silabisea singur „Motanul încălțat”, la 6 ani citea „Capra cu trei iezi”, iar într-o zi, în zori, părinții și-au găsit feciorul „citind o carte voluminoasă, *Anna Karenina*”. În timpul studiilor la liceu tînărul elev Nicolae Labiș citea aproximativ... 40 de volume lunar!

Avea înclinații către desen și o mare atracție pentru spectacol și scenă.

Nicolaie Labiș cu părinții și sora sa

După terminarea școlii primare și a liceului, urmează cursurile Școlii de Literatură și Critică Literară „M. Eminescu” din București. Aici, la București, Nicolae Labiș are printre profesori personalități ca Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu și Camil Petrescu. În timpul celor doi ani, cît durează cursurile, devine, grație înzestrării sale poetice și intelectuale excepționale, lider de opinie și vedetă. Un profesor își amintește astfel de N. Labiș: „Elevul eminent care a fost Nicolae Labiș îmbina armonios străduințele pentru toate disciplinele... Elevul cu note mari la limba română, istorie, geografie, franceză, rusă prezintă aceleași maxime la științele naturii, fizică, chimie și chiar matematică. Împrăștiat în jurul său simpatia și interesul, păstrînd o modestie plină de rară distincție tinerească”.

La numai 19 ani este redactor la *Contemporanul*, ulterior la *Gazeta literară*. Participă la o conferință pe țară a tinerilor scriitori, editează două cărți: *Puiul de cerb*, *Primele iubiri*.

Cele mai reușite poezii le scrie în ultimul an de viață: „Meșterul”, „Miorița”, „Ștefăniță-Vodă”, „Balada”, „Albatrosul ucis” ș.a. Poezia lui Nicolae Labiș este sinceră și spontană. Deși a trăit numai 21 de ani, vîrstă la care alții abia încep să înțeleagă ce citesc, Nicolae Labiș a reușit să cunoască bine literatura vremii. Trebuie spus însă că el nu parodiază stilurile autorilor la modă, ci... rescrie textele pe care le contestă. Nemulțumit de modul de exprimare al contemporanilor, care i se pare timid, convențional, „le smulge” stiloul din mînă și le demonstrează ce poezii frumoase s-ar putea compune pe aceleași teme.

Un coleg de generație cu poetul menționa că marea majoritate a versurilor (10 000!) au fost scrise, practic, în trei ani de viață: 1953-1956. Căci atît i-a fost hărăzit lui N. Labiș să se exprime ca poet.

Nicolae Labiș moare în urma unui absurd accident de tramvai, în ajun de Crăciun, în drum spre iubita sa. Cineva l-a îmbrîncit... a căzut cu capul pe caldarîm...

În ultima poezie scrisă, Labiș își prevestește moartea:

Iar mîine
Puii păsării cu clonț de rubin,
Ciugulind prin țărînă,
Vor găsi poate
Urmele lui Nicolae Labiș
Care va rămîne o amintire frumoasă...

Manuscrisul poemului
„Moartea căprioarei”

Astfel, în plină desfășurare a strălucitului său talent, se stinge din viață poetul Nicolae Labiș. „*Destinul a strivit pe cel ce ar fi putut fi marele poet al generației sale.*”

Repere critice

„Magical poet Labiș ... a fost un Eminescu sau un Arghezi, doborît tocmai atunci cînd își lua zborul.”

Nichita Stănescu

„Un destin, cum s-a spus de atîtea ori, neobișnuit într-o poezie, cum este cea românească, unde poeții au de regulă timp să-și desfășoare forțele pe suprafețe întinse, Labiș a parcurs, la începutul tinereții, toate etapele și s-a descoperit pe sine într-un singur anotimp.”

Eugen Simion

„...Labiș a fost un pui de căprioară azvîrlit printre oameni, care s-a reîntors, singur, împotriva voinței lui, prea repede în lumea din care a venit. În fulgerătoarea lui existență și trăind într-o perioadă dintre cele mai frămîntate ale epocii noastre, poetul a fost ca un paratrăsnet de care s-au lovit bucuriile și durerile veacului. Tot ce-a întîlnit în cale, ne-a mărturisit singur, i s-a părut dumnezeiesc și frumos, și nu l-a putut lăsa indiferent.”

Dumitru Micu

a licări – *sin.*: a lumina, a scînteia
a trece cu vederea – fugitiv, pe neob-
servate, în grabă
a văzut lumina zilei – *sin.*: s-a născut
ulterior – *sin.*: mai apoi
a emana – *sin.*: a răspîndi
a zgudui – потрясать
înzestrat – одаренный

patimă – *aici*: pasiune
grație – *sin.*: datorită
i-a fost hărăzit – *sin.*: i-a fost dat
excepțional – *sin.*: minunat
miraculos – *sin.*: fantastic
persistent – стойкий
a se inspira – вдохновляться
încîlnație – *aici*: capacitate

Exerciții lexicale

1. Atenție la accent!

Persistent, ulterior, a emana, splendid, patimă, tocmai, țărîină.

2. Construiți enunțuri utilizînd sinonime.

excepțional – minunat, superb, ...

miraculos – fabulos, fantastic, ...

etern – veșnic, nemuritor, ...

a fascina – a captiva, a fermeca, ...

3. Scrieți expresiile. Includeți-le în contexte.

a-(și) lua prînzul
rămas-bun
naștere

a trece cu vederea
strada
pe la rude

a-(și) vedea lumina zilei
de drum
nasul

3.1. Numiți expresiile cu sens propriu și cu sens figurat. Grupați-le după următorul model:

Sens propriu

a o zbughi, a fugi

Sens figurat

a o lua la sănătoasa

4. Citiți cuvintele. Spuneți în ce relații semantice sînt. Includeți unele dintre ele în contexte.

modestie – obraznicie

îndelungat – scurt

a se aprinde – a se stinge

frumos – urît, oribil, pocit, slut

etern – muritor, trecător

obișnuit – neobișnuit

Întrebări și teme

5. Prin ce v-a impresionat biografia lui Nicolae Labiș? Relatați momentele care v-au reținut atenția în mod deosebit. Ce rol au avut părinții în viața poetului? Ce știți despre poezia lui N. Labiș? Prin ce se deosebește ea de poezia contemporanilor săi? Cum înțelegeți spusele: „s-a descoperit pe sine într-un singur anotimp”?

Să medităm

6. Nicolae Labiș a fost un copil neobișnuit. Argumentați.

7. Recitați, pe echipe, biografia poetului. Relatați-o după planul propus:

- originea;
- părinții;
- copilăria;
- natura în viața lui Nicolae;
- elevul Nicolae și preferințele sale;
- anii adolescenței;
- creația lui Nicolae Labiș.

N. Labiș – La Școala de Literatură

8. Comentați aprecierile din „Repere critice” referitoare la N. Labiș.

9. Argumentați în ce constă originalitatea creației poetului.

10. Ce legătură există între următoarele nume: Labiș – Humulești; Labiș – Mateevici; Labiș – Sadoveanu? Argumentați răspunsul.

Să creăm

11. Organizați în clasă o dezbatere privind viața scurtă, dar plină de energie și talent, a lui N. Labiș. Utilizați și informațiile de mai jos.

▪ „Nicolae Labiș era convins că se va însănătoși, cum convinși erau și prietenii lui. Doar cîțiva știau cruntul adevăr, deși nu-l acceptau. Într-una din zile le-a spus prietenilor că e bucuros că a trecut prin această încercare.

— Știți, acum simt o dragoste nebună de viață. E al naibii de frumos să simți că trăiești.”

▪ „În seara zilei de 21 decembrie, Nicolae Labiș a înțeles că va muri. Poetul și-a învins propria lui moarte. A primit-o blînd ca un țăran de la munte. Marele îndrăgostit de *Miorița* primea moartea asemenea ciobanului condamnat, convins că destinul lui se încheiase. Doar faptul că nu-și încheiase opera, abia începută, îl tulbura.”

(Din amintirile contemporanilor)

12. Citiți cu atenție aprecierile făcute la adresa lui Nicolae Labiș. Comentați.

„...poet al vremurilor noi.” (George Călinescu)

„...poet abia ieșit din adolescență și intrat, fără complexe, în vârtejul mare al istoriei.” (Eugen Simion)

12.1. Argumentați cu exemple din viața poetului. Lucrați în echipe!

13. Inițiați o discuție pe tema „Farmecul adolescenței și principiile morale ale vieții”.

Divertis

Din carnetul unui june „modern”:

- ♦ Ca să nu-ți mai spună nimeni că nu ești la locul tău, nu-l ceda niciodată în tramvai sau în autobuz.
- ♦ Cea mai frumoasă ocupație e să nu ai niciuna.
- ♦ Cel mai ușor cap de purtat pe umeri este cel fără nimic înăuntru.
- ♦ În viață trebuie să ai har, nu ha-bar. (Tudor Mușatescu)

★ ★ ★

„Verzi sînt dealurile tale, frumoase pădurile și dumbrăvile spînzurate de coastele dealurilor, limpede și senin cerul tău, munții se înalță trufași în văzduh, riurile, ca briie pestrițe, ocolesc cîmpurile, nopțile tale încîntă auzul, ziua farmecă văzduhul...”

Alecu Russo

MOARTEA CĂPRIOAREI

(fragment)

Seceta a ucis orice boare de vînt.
Soarele s-a topit și a curs pe pămînt.
A rămas cerul fierbinte și gol.
Ciuturile scot din fîntînă nămol.

Peste păduri tot mai des focuri, focuri
Dansează sălbătice, satanice jocuri.
Mă iau după tata la deal printre tîrșuri,
Și brazii mă zgîrie, răi și uscați.

Pornim amîndoi vînătoarea de capre,
Vînătoarea foametei în munții Carpați.
Setea mă năruie. Fierbe pe piatră
Firul de apă prelins din cișmea.
Tîmpla apasă pe umăr. Pășesc ca pe-o altă
Planetă, imensă, străină și grea.

Așteptăm într-un loc unde încă mai sună,
Din strunele undelor line, izvoarele.
Cînd va scăpăta soarele, cînd va licări luna,
Aici vor veni în șirag să s-adape
Una cîte una căprioarele.
Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să tac.
Amețitoare apă, ce limpede te clatini!
Mă simt legat prin sete de vietatea care va muri
La ceas oprit de lege și de datini.

.....
Ca pe-un altar ard ferigi cu flăcări vineții,
Și stelele uimite clipiră printre ele.
Vai, cum aș vrea să nu mai vii, să nu mai vii,
Frumoasă jertfă a pădurii mele!
Ea s-arată săltînd și se opri
Privind în jur c-un fel de teamă,
Și nările-i subțiri înfiorară apa
Cu cercuri lunecoase de aramă.
Sticlea în ochii-i umezi ceva nelămurit.
Știam că va muri și c-o s-o doară.
Mi se părea că retrăiesc un mit
Cu fata prefăcută-n căprioară.
De sus, lumina palidă, lunară,
Cernea pe blana-i caldă flori stinse de cireș.
Vai, cum doream ca pentru-întîia oară
Bătaia puștii tatii să dea greș!

Dar văile vuiră. Căzută în genunchi,
Ea ridicase capul, îl clătină spre stele,
Îl prăvăli apoi, stîrnind pe apă
Fugare roiuri negre de mărgele.

Împleticit m-am dus și i-am închis
 Ochii umbroși, trist străjuți de coarne,
 Și-am tresărit tăcut și alb când tata
 Mi-a șuierat cu bucurie: – Avem carne!
 Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să beau,
 Amețitoare apă, ce-ntunecat te clatini!
 Mă simt legat prin sete de vietatea care a murit
 La ceas oprit de lege și de datini...
 Dar legea ni-i deșartă și străină
 Când viața-n noi cu greu se mai anină,
 Iar datina și mila sînt deșarte,
 Când soră-mea-i flămîndă, bolnavă și pe moarte.

.....
 Vai, cît de mult pădurea s-a schimbat!
 Din ierburi prind în mîini fără să știu
 Un clopoțel cu clinchet argintiu...
 De pe frigare tata scoate-n unghii
 Inima căprioarei și rărunchii.
 Ce-i inimă? Mi-i foame!
 Vreau să trăiesc și-aș vrea...
 Tu, iartă-mă, fecioară – tu, căprioara mea!
 Mi-i somn. Ce nalt îi focul! Și codrul, ce adînc!
 Plîng. Ce gîndește tata? Mănînc și plîng. Mănînc!

a se adăpa – a bea (despre animale)
boare – *sin.*: adiere, suflare
 ciutură – *sin.*: găleată
nămol – *sin.*: tină, glod
 tîrș – copac uscat, nedezvoltat
 a năru – *aici*: a doborî
aramă – медь
foamete – голод
 a cerne – *aici*: a cădea
 a sticli – a străluci

a **vui** – *sin.*: a suna, a răsuna
 a se **clătina** – *sin.*: a se legăna
 împleticit – *sin.*: încîlcit
undă – *aici*: val
 a se **prelinge** – a curge
tîmplă – висок
 a scăpata – a însera; a arune
ferigă – папоротник
 a **înfiora** – ужасать

Repere critice

Moartea căprioarei este piesa cea mai reușită din această mică mitologie a codrului refugiat în versurile unui poet abia ieșit din adolescență și intrat, fără complexe, în vârtejul mare al istoriei. Este un poem admirabil scris, de o sinceritate și o vibrație ce emoționează și astăzi.”

Eugen Simion

Exerciții lexicale

1. Atenție la accent!

Rugă, secetă, a vui, cișmea, undă.

2. Citiți cuvintele. Construiți enunțuri.

- a trăi – a retrăi
- a găsi – a regăsi
- a citi – a reciti
- a cînta – cîntec – încîntat
- a frige – frigăruie – frigare
- pădure – pădurar – păduros
- a suna – a răsună
- a veni – a reveni
- a linge – a prelinge
- copil – copilărie – a copilări
- fulger – a fulgera – fulgerător
- viu – viață – vietate

3. Rețineți expresiile. Construiți cîteva propoziții cu unele dintre ele.

- a se simți o boare de vînt; a mișca ușor frunzele;
- o ciutură cu apă; nămolul de pe fundul unei ape;
- a-1 nărui foamea; a se nărui casa;
- a vui tunetul; buciulul vuieste;
- a clătina capul; se clatină frunzele; mers clătinat;
- pas împleticit.

4. Completați spațiile punctate cu unele cuvinte din exercițiul 3.

...lumea în sat	cu vorba...
...pămîntul sub picioare	cu mișcarea...
seceta... totul în calea sa	oboseala mă...

5. Găsiți în dicționare antonimele cuvintelor: haos, hidos, a se hotărî, necaz, imens, dogoare. Alcătuiți enunțuri.

Dincolo de text (îndrumar)

Poemul „Moartea căprioarei”, apărut cînd poetul N. Labiș avea doar 19 ani, a devenit o capodoperă ca „Balada” lui Ciprian Porumbescu sau „Carul cu boi” al lui Nicolae Grigorescu.

În 1945, cînd prin țară bîntuia o secetă cumplită, tatăl și copilul colindau pădurile în căutarea vînatului și viitorul poet va deveni martorul involuntar al „*morții căprioarei*”, experiență tragică, sintetizată ulterior de Geo Bogza: „*Străbătînd alături de tatăl poetului locurile prin care copilărise (N. Labiș), îl auzii spunîndu-mi, în timp ce arăta... o culme de munte: «Acolo am împușcat căprioara!» Era în vara lui 1945; abia mă întorsesem din război, iar copiii din refugiu. Vînam ca să potolesc foamea. Atunci îl luasem și pe băiat cu mine. Seara, pe la 9 fără un sfert, căprioara a venit în bătaia puștii... Rămase cu ochii mari deschiși...*”

Impresionat de acest poem, Nichita Stănescu mărturisea:

Nicolae Labiș, Autoportret

„...Îl văd parcă pe Labiș, ridicîndu-se, de o gravă noblețe naturală, într-o tăcere, brusc, a anunțat titlul poeziei «Moartea căprioarei», știută, adorată, invidiată... Cred că nu numai pentru mine a existat în acea secundă senzația gheții pe șira spinării. Calm și degajat, cu un glas dur și moale totodată, a început să-și trăiască poemul... Mi-a produs o impresie sublimă și deprimantă. Atunci nu puteam să cred că se poate scrie o poezie mai minunată decît «Moartea căprioarei». Aș fi dat orice pe lume să fiu eu autorul acelei poezii. Norocul lui mi se părea uriaș.”

„Moartea căprioarei” evocă o întîmplare din copilăria poetului. Băiatul participă la o vînătoare neobișnuită (*„vînătorea foamei din munții Carpați”*). El descoperă, deodată, o planetă imensă, cu legi dure și necruțătoare. Această întîmplare va avea adînci rezonanțe în conștiința copilului, îi va schimba profund felul de a privi viața.

„Moartea căprioarei” constă din cîteva scene:

- descrierea peisajului;
- calea spre locul vînătorii;
- trăirile grele ale așteptării;
- sosirea căprioarei și moartea ei;
- scena finală.

Toate aceste scene se află într-un lanț logic coerent și au profunde semnificații general-umane.

Poemul începe cu o descriere a peisajului straniu și apăsător: soarele, focul au ucis apa; natura moare. Predomină atmosfera dezastrului și a secetei de după război. Cititorul pare că vede, simte fierbințeală și dogoare, secetă și pustiu. Natura „vorbește”, „simte”, „întreabă”. Toate în jur par înrăite, neprietene, de parcă ar ști încotro și la ce se duc băiatul cu tatăl său.

Copilul simte durerea celor ce vor urma și dorește, pătimaș, ca frumoasa pădurii să nu mai vină în seara aceea. În clipa cînd căprioara totuși apare „săltînd la izvor”, speră, înfrigurat, ca cel puțin bătaia puștii tatei să dea greș. Ruga copilului se transformă parcă în bocet: „Vai, cum aș vrea să nu mai vii, să nu mai vii, / Frumoasă jertfă a pădurii mele...”

Dar neputința și mila enormă au trezit în sufletul copilului și alte sentimente profund umane. N. Labiș descrie clipele chinuitoare care precedă luarea hotărîrii de a fi ferm și nemilos ca un bărbat. Chiar și atunci cînd eroul liric decide să fie dîrz, mai apar reminiscențe ale duioșiei copilărești.

„Moartea căprioarei” surprinde, printr-o tragică experiență, despărțirea de copilărie. În ciuda dramei pe care o relatează, lucrarea rămîne impresionantă prin mesajul ei de omenie și bunătate. Jertfa căprioarei este oarecum justificată sau explicată.

Sacrificiul și sentimentul vinii constituie motivele poemului. Tînărul poet N. Labiș analizează responsabilitatea morală a ființei umane față de sine.

Poemul se încheie cu un amestec de stări sufletești contradictorii, asemănător în dezordinea lui cu un peisaj răvășit de o explozie: „Mi-i somn. Ce nalt e focul! Și codrul, ce adînc! / Plîng. Ce gîndește tata? Mănînc și plîng. Mănînc!”. Acest vers constituie, de fapt, sensul moral și umanist al poeziei.

a bîntui – a produce pagube
martor – свидетель
involuntar – fără voie, neintenționat
refugiu – loc de scăpare, de adăpostire
 în fața unei primejdii
a potoli – утолять
adorat – extrem de iubit
invidiat – care provoacă invidie
senzație – *sin.*: sentiment
dezastru – *sin.*: nenorocire mare,
 catastrofă

sublim – *sin.*: măreț
admirabil – *sin.*: minunat, încântător
a evoca – a aduce în conștiință fapte,
 evenimente trecute
a constitui – a fi considerat ca...,
 a reprezenta
reminiscență – amintire vagă a unor fapte
 aproape dispărute din memorie

Exerciții lexicale

1. Nota bene!

voluntar – involuntar
 puțință – neputință
 ordine – dezordine
 nobil – noblețe

a forma – a transforma
 a invidia – invidios – invidie
 a fierbe – fierbințeală
 frig – înfrigurat

2. Comparați:

rezonanță – резонанс
 peisaj – пейзаж

episod – эпизод
 jertfă – жертва

Întrebări și teme

3. Ce impresii, ce gânduri v-a trezit poezia? Ce l-a făcut pe tata să meargă la vînătoare? Cum înțelegeți expresia: „vînătoarea foametei din munții Carpați”? A procedat corect tata? De ce? Cum este privită jertfa de către tată? Dar de către copil? Ce sentimente vă trezește moartea căprioarei? Ce a făcut copilul cînd a văzut căprioara moartă? Care este atmosfera dominantă a acestei opere? Dar sentimentul de bază exprimat aici? Ce scop a urmărit poetul? Ați mai citit și alte opere literare asemănătoare cu poemul „Moartea căprioarei”?
4. Povestiți unul dintre episoadele poemului (la alegere). Învățați un fragment din poem pe de rost.

Să medităm

5. Poemul „Moartea căprioarei” conține cîteva descrieri. Delimitați-le în consecutivitatea lor firească și intitulați-le.
6. Găsiți strofa în care este descris momentul culminant al poeziei. Recitiți-o.
7. Descrieți starea sufletească a tatălui și a copilului. De partea cui este simpatia voastră? De ce?

8. Ce împrejurări l-au făcut pe tata să se transforme dintr-un admirator și apărător al naturii într-un „vânător înfocat”, cu o cruzime „necesară”?
9. Justificați comportamentul tatălui.
10. Puteți afirma că tata a avut dreptate?
11. Cum ați fi procedat voi fiind în locul tatălui? De ce?
12. Era posibilă o neînțelegere între tată și fiu? În ce moment? Argumentați răspunsul.
13. Imaginați-vă că ruga copilului („Bătaia puștii tatii să dea greș”, „Vai, cum aș vrea să nu mai vii, să nu mai vii”) s-ar fi împlinit. Cum s-ar fi desfășurat evenimentele mai departe? Povestiți.
14. Cum credeți, starea sufletească a copilului din poem este împărtășită și de unii contemporani ai voștri? Motivați răspunsul.
15. Cum credeți, cuvântul *mănînc* din strofa finală înseamnă:
 - sentimentul părerii de rău;
 - sentimentul bucuriei;
 - sete de viață;
 - satisfacție sufletească;
 - existență;
 - realitate;
 - bucuria de a supraviețui?
- 15.1. Alegeți varianta adecvată sau formulați o opinie proprie și argumentați. Lucrați pe echipe.
16. În finalul poemului copilul plînge. Răspundeți la întrebarea: Ce deplînge copilul? Căprioara, foamea, soarta, cruzimea, rușinea?
17. Cum credeți, poemul putea avea un sfîrșit fericit? Argumentați răspunsul.

Să creăm

18. Pe baza lexicului din poem, descrieți un tablou imaginar al secetei.
19. Prezentați un tablou contrastant, înlocuind imaginea secetei cu alta, plină de viață, începeți astfel:
„O zi frumoasă de vară... Frunzele verzi ale copacilor dansează ușor în adierea vîntului. Picăturile de ploaie...”
20. Puneți-vă la încercare fantezia și redactați:
 - monologul căprioarei;
 - monologul copilului pînă și după evenimentul tragic;
 - monologul tatălui dimineața, înainte de vînătoare.
21. Compuneți pe echipe un final fericit al poemului.

În vacanță pe drumuri de munte

Divertis

- ◆ În fiecare minut inspirăm șapte litri de aer.
- ◆ Un om consumă anual circa o tonă de alimente, inclusiv lichide.
- ◆ În 70 de ani de viață inima omului bate de 3 miliarde de ori.

Curriculum la decizia școlii

1. Ce i-a făcut pe cei doi din „Moartea căprioarei” să pornească la vânătoare: agresivitatea, spiritul distructiv, nevoia, grijile, foametea, dorința de a se odihni, admirarea naturii, ocrotirea ei? Alegeți răspunsul potrivit și argumentați-l.
2. Ați auzit de așa-numitul „armistițiu” încheiat între fiare când merg la adăpat? Cine a încălcat „armistițiul” în acest poem?
3. Cum credeți, ce stop-cadru a rămas fixat în ochii copilului la moartea căprioarei?
4. „Moartea căprioarei” e o despărțire a poetului de copilărie. Sesizați în poem unde se termină cumințenia sfioasă a copilului și începe realitatea, intrarea copilului într-o lume determinată de necesități. Argumentați cu exemple din poem.
5. Dovediți, făcând referire la operă, că băiatul nu putea să apere căprioara, oricât de mult și-ar fi dorit.
6. Explicați semnificația expresiilor: *în priviri cu un fel de teamă; nările-i subțiri înfioră apa; sticlea în ochii-i umezi ceva nelămurit; blana-i caldă.*
7. Extrageți din poem exemple de metafore, epitete. Explicați funcția lor.
8. Citiți independent, la alegere, câteva dintre poeziile lui N. Labiș. Spuneți ce tematică au. Pregătiți o lecție-seminar: „N. Labiș – meteor în poezia românească”.
9. Scrieți un scenariu pe baza poemului „Moartea căprioarei” (la dorință).
10. „Să respirăm aerul proaspăt al pădurilor și al apelor limpezi!” Vă simțiți bine în mijlocul naturii? Vă place aerul curat al dimineților, al serilor de primăvară și de toamnă? Ați întâlnit peisaje care vă încântă ochiul prin varietatea culorilor și prin prospețimea vegetației? Este ceva în lumea aceasta care să nu caute apa curată și limpede și aerul proaspăt al pădurilor? Ce trebuie să facem pentru a le avea în permanență? Meditați asupra acestei teme.
11. Ultima frunză s-a desprins de copac cîntînd ultima sa „melodie”. Scrieți textul pentru această melodie.

Evaluare

1. Încercuiește răspunsul corect.
- 1.1. Poemul „Moartea căprioarei” a fost scris la vîrsta de:
 - a) 19 ani;
 - b) 22 de ani;
 - c) 29 de ani.

1.2. Tatăl și feciorul au plecat la vânătoare:

- a) să aducă lemne de foc pentru iarnă;
- b) să colinde pădurile;
- c) să vâneze.

1 p.

1.3. „Moartea căprioarei” evocă:

- a) o întâmplare din viața satului;
- b) un caz ieșit din comun;
- c) o întâmplare din copilăria poetului.

1 p.

2. Răspunde la întrebări:

2.1. De ce băiatul nu putea să apere căprioara, oricât de mult și-ar fi dorit?

1 p.

2.2. Cum crezi, tata a procedat corect sau nu? De ce?

2 p.

2.3. De partea cui este simpatia ta? De ce?

2 p.

2.4. Cum ai fi procedat tu fiind în locul tatălui? De ce?

2 p.

3. Enumeră patru tablouri din structura poemului.

4 p.

3.1. Descrie, pe scurt (două-trei propoziții), unul dintre aceste tablouri, la alegere.

2-3 p.

4. Gîndește-te și scrie un sfat pentru:

- tată (una-două propoziții);
- fiu (una-două propoziții).

2-4 p.

5. Comentează hotărîrea tatălui de a-și lua copilul la „vânătoarea foamei din munții Carpați” (patru-cinci propoziții).

4-5 p.

6. Alcătuiește un sfîrșit fericit al acestui poem (cinci-șase propoziții).

5-6 p.

7. Argumentează următoarele afirmații (patru-cinci enunțuri):

- „N. Labiș este un meteor în poezia românească.”
- „Poemul «Moartea căprioarei» este o despărțire de copilărie.”

4-5 p.

8. Descrie (trei-patru enunțuri) ce urme a lăsat în sufletul tău tabloul morții căprioarei.

3-4 p.

9. Comentează următoarele versuri (două-trei enunțuri):

„Vai, cum doream ca pentru-întîia oară
Bătaia puștii tatii să dea greș!”

(*Nicolae Labiș*)

2-3 p.

10. Selectează trei metafore din primele două strofe.

3 p.

10.1. Construiește enunțuri cu două dintre ele.

2 p.

Leonida LARI – „ea este expresia unei înzestrări deosebite de gânditor și artist”

1949 – 2011

„Leonida Lari este o poetă a neamului. Acest adevăr mi s-a părut ca o evidență văzîndu-i chipul neasemuit de frumos și de tragic într-o emisiune televizată din 27 august 1989” (Cezar Ivănescu).

Leonida Lari va fixa acest an istoric în cartea *Anul 1989*, care este un manifest al poetei în susținerea idealurilor neamului, reabilitînd poezia patriotică de la noi.

Leonida Lari, poeta cu Patria în suflet, vine pe lume la 26 septembrie 1949, în satul Bursuceni, într-o familie de intelectuali. A absolvit Universitatea de Stat din Moldova.

Din fragedă copilărie începe să mediteze și să comunice cu sine și cu talentul său, împletind armonios în versurile sale tot ce-i sfînt, ce-i frumos și curat. Leonida Lari a început să scrie versuri la 12 ani. Totul a pornit de la o stare de ciudată intensitate, în care se amestecau dorință, presimțire, o atracție, o obsesie a trandafirului. Leonida Lari și-a scris atunci primele poeme într-un lan de floarea-soarelui. Prezența aceluia trandafir va reveni la vîrsta de 14 ani, cînd Leonida, pe atunci în cl. a IX-a, va trăi senzația că, fără să deschidă vreo fereastră, un trandafir de aur înconjurat de un uriaș nor albăstriu pătrunde în casă. Viziunea trandafirului va reveni după ani de zile, iar culegerea *Mitul trandafirului* (1981) va întări acest simbol integrator pentru creația sa.

Leonida Lari cu fiicele sale

Poemul „Mitul trandafirului” din culegerea cu același nume ne anunță aria tematică a creației sale: lupta pentru pace, grija pentru soarta planetei Pămînt, iubirea și pledoaria pentru adevăr. Întreaga poezie a Leonidei Lari – despre iubire, suferință, adevăr – curge ca o rugăciune: „Face-te-ai aripă, face-m-aș aripă/ Aceleiași păsări măcar pe o clipă” („Lui Eminescu”).

Piața Diolei este placheta de debut a poetei. Prezintă-o, Andrei Lupan scria: „Ne aflăm în fața uneia dintre cele mai interesante apariții în tînăra noastră poezie. Leonida Lari aici nu poate fi confundată cu alții”. Poeziile sînt tablouri de înaltă sensibilitate și suferință pentru durerile omului, „o mare dăruire sufletească și cetățenească, iubirea de Om”, reluate și dezvoltate mai tîrziu în alte volume de poezii ale poetei: *Marele vînt*, *Dulcele foc*, *Al nouălea val*, *Scoica solară*. Ultima este compusă din trei cicluri și transmite ideea că arta și creația reprezintă ceva sfînt și tainic.

„...Scoica e o mișcare imprimată (înscrișă) în piatră... Desfășurată inițial către gura deschisă ca o pilnie, ea sugerează deschiderea spiritului către lume și invers. Scoica e astfel și modelul universului care se extinde și se comprimă...” (Leonida Lari).

Volumele Leonidei Lari au apărut în limba rusă: *Mif rozî* (Chișinău) și *Zakon Zvezdî* (Moscova). Poemele ei au fost traduse în limbile turcă, italiană, sîrbă.

Prin întreaga ei activitate Leonida Lari se înscrie în rîndul personalităților cu o înaltă conștiință artistică și cetățenească. Leonida Lari a fost redactor-șef al ziarului *Glasul*, intitulat mai apoi *Glasul națiunii*.

Reperare critice

„Foarte rar se întîmplă ca poezia unui autor să se confunde atît de mult cu viața sa, iar viața-i să devină poezie într-un grad atît de înalt, ca în cazul Leonidei Lari, un nume de pe acum mare și luminos.”

Marin Sorescu

„Ceea ce te cîștigă în poezia acestei mari poete a neamului nostru este acel stil propriu, acea marcă originală, acea stare lăuntrică înaltă, inimitabilă...”

Ioan Alexandru

imprimat – *sin.*: tipărit
pîlnie – лейка, воронка
perlă – жемчуг

a (se) extinde – *sin.*: a se lărgi, a (se) mări
a comprima – a presa
pledoarie – *sin.*: susținere, apărare

„SĂ-ȚI APERI LIMBA, ISTORIA ȘI NEAMUL”

(fragmente dintr-un dialog cu poeta Leonida Lari)

— ...În ce măsură e angajată Leonida Lari în procesul de revedere și reflectare a istoriei noastre?

— Totdeauna am ținut de convingerea că un om care își iubește țara trebuie să-i cunoască istoria de la cele mai îndepărtate origini și pînă acum.

— ...Porți în oglinda ochilor trei fiice și am vrea să știm care e hrana spirituală cu care și în numele căreia își crește copiii poeta Leonida Lari.

— Aceeași hrană spirituală pe care o dăruiește și celorlalți copii: poezii, povești, cîntece... De altfel, am parte de fete de treabă, pentru care cele mai prețioase lucruri de pe lume sînt hîrtia, stiloul, vopselele.

— ...Știi că, pe lîngă poezie, ai făcut și pictură. E destul de curioasă această frumoasă risipă pe o altă parte a artei. E o simplă întîmplare sau există o istorie care poate fi așternută pe hîrtie?

— Pictez încă din copilărie, am luat un loc și la un concurs. Odată, prin clasa a VIII-a, chiar am visat să mă duc la școala de pictură. A învins puterea Cuvîntului... Pictura e un fel de dor, un fel de boală a copilăriei ce mă ajunge din cînd în cînd...

Tablou de Leonida Lari

ETERNA

Mi-i drag la lan de grîne
să vin când copti sînt spicii,
să fii și tu cu mine,
și pruncii noștri, micii.

Să-adie dinspre stîină
o doină bătrînească
și steaua cu lumina
tăcut să ne vorbească.

Să vălureze grîul
cătreg privirea noastră,
cum vălurează rîul
spre marea lui albastră.

Să iasă luna nouă
pe valea legănată
și dragostea ca rouă
să fie de curată.

Să-mi pară piatra rece
ca soba de fierbinte
și-un dor să ne înece
pe veacuri înainte.

Să-mi pară și pămîntul
etern ca universul
și ca prin fluier vîntul
prin os să-mi treacă versul.

a adia – *aici.*: a se auzi
a îneca – душить

Exerciții lexicale

1. Citiți cuvintele. Prin ce se aseamănă ele? Dar prin ce se deosebesc? De ce?
Explicați în limba maternă.

a se îneca	a se înnegri
a înota	a se înnora
înainte	a înnoda
înapoi	a înnopta

2. Sinonime:

lan – glie ...	rîu – apă – ...
copii – prunci – ...	etern – mereu – ...

3. Citiți propozițiile. Alcătuiți enunțuri similare folosind cuvintele evidențiate.

- Dinspre Marea Neagră adie un vînt plăcut.
- Pe oameni îi îneca plînsul, căci apele le-au distrus casele.

Dincolo de text (îndrumar)

În poezia Leonidei Lari te cucerește stilul propriu, acea marcă originală, acea stare lăuntrică înaltă, bătaia inimii ce reușește să topească ghețurile din jur și să înceapă primăvara în sufletul cititorului.

Poezia „Eterna” a izvorît din marea dragoste față de om, țară, neam. Poeta e legată sufletește de pămîntul natal, ea îl cîntă cu o mare dăruire sufletească și cetățenească, avînd o dorință supremă: să existe veșnic aceste minuni pămîntești, precum etern este universul. „Eterna” e un imn închinat iubirii de Om și de neam. Viața, năzuințele omului pentru bine și frumos, aceste probleme fundamentale pot fi urmărite în creația Leonidei Lari.

În poezia „Eterna” cititorul va descoperi un univers ideal pe care poeta ni-l oferă drept moștenire, îndemnîndu-ne spre alte porți ale frumosului. Aici vom găsi și crezul dintotdeauna al autoarei:

Mi-i drag la lan de grîne
să vin cînd copti sînt spicii...

Admirînd frumusețea plaiului natal (lanul de grîne, doina bătrînească, valea, iarba vie), eroina lirică visează la o existență fericită în armonie cu natura.

Poezia denotă credință în dragoste, în sentimente sincere:

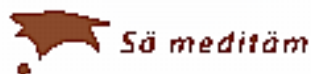
Și dragostea ca roua
să fie de curată...

La lectura poeziei „Eterna” îți amintești ritmul versului eminescian, ea emoționează prin simplitatea vocabularului și muzicalitate. Autoarea utilizează multiple comparații, metafore, epitete, cum sînt: „*dragostea ca roua de curată*”, „*etern ca universul*”, „*să vîlureze grîul cum vîlurează riul*” etc.

Poezia „Eterna” este un dialog cu aproapele nostru, o modalitate de cunoaștere.

Întrebări și teme

- 4.** Cu cine dialoghează autoarea? Despre ce vorbesc ei? Care sînt lucrurile eterne cîntate de poetă? Numiți și alte valori supreme. Valorile supreme sînt unice? Argumentați.
- 5.** Citiți comparațiile. Care dintre ele vă place în mod deosebit?
- 6.** Propuneți drept titlu versuri din poezie. Înscrieți-l pe cel mai potrivit, în opinia voastră.
- 7.** Doriți să faceți o urare Patriei? Începeți cu un catren din poezie. Continuați apoi în proză (lucrați pe echipe sau în perechi).

Să medităm

- 8. Numiți persoanele (lucrurile, fenomenele) care ați dori să vă însoțească veșnic. Argumentați. Utilizați sinonimele din exercițiul 2.**

Model:

Aș vrea să fiu mereu cu mama, deoarece ea este simbolul bunătății, înțelepciunii,... Ea ...

Aș dori să existe veșnic cerul, pământul, oceanul, casa, grâul,..., deoarece ...

- 9. Emiteți variante proprii pentru a construi comparații, utilizând începutul propus în poezie.**

Model:

Să-mi pară piatra rece
ca iarba de plăcută.

- 10. Compuneți două/patru versuri folosind cuvintele-rime (la alegere).**

a vorbi – a întineri
pământul – jurământul

piine – miine
mersul – versul

Divertis

Rafael

Frescă reprezentând muntele Parnas

♦ **Parnas** e numele străvechi al unui munte din Grecia, sediul lui Apollo și al muzelor, decretat sălașul poezilor și al poeziei. De aceea când, tot poetic, vrem să arătăm că cineva face poezie, spunem că „*stă pe Parnas*”, „*urcă pe Parnas*” etc.

♦ Eminescu, în sonetul „Pe un album”, scria:

Pe masa ta așezi o foaie smulsă
Ce de când e nici n-a visat Parnasul.

♦ Arghezi spunea despre un critic: „a încercat să urce în Parnas, dar a rămas afară”.

TEI ÎNFLORIȚI

Fiindcă ai venit tu, tei dați în floare abia azi au început să-și răspândească miroasele.

Tei scot oamenii din case, noaptea, și-i umplu cu dorințe de tei. Și ei pășesc amețiți pe străzi, se reazemă de tulpini, își cufundă capetele în frunze, stau cu obrazul lipit de flori, își amintesc de-o vreme pe când erau copaci. Și se îmbolnăvesc. De frumusețe.

Aerul e fericit și trece ca un dar de la unul la altul, înfiorat de-un dulce miros de tei.

Și noi părem doi tei înfloriți, dragule, smulși din pământ de iubire.

Mergi lin prin noapte, mergi lin, să nu-ți atingi minunata coroană de sîrme. Sînt multe în oraș.

Poate ar fi fost mai bine să fugim pe lume, într-un crîng de tei deschis cerului. Și mai bine ar fi fost să fugim într-o pădure bătrînă, sub cel mai înțelept, cel mai înalt și cel mai frumos copac de tei. Să ne apere. De pustiul de frunză, de floare, de miros. Ca pe Eminescu odată.

Ce n-am pierdut noi, ce n-am putea pierde, pentru a ne cîștiga pe noi înșine?

Uită-te la tei: atît de bine știe să-și aparțină sieși, încît nici un altul dintre copaci nu-i mai repetă mirosul.

De ce, dar, să-i întrebăm pe alții cînd să înflorim, iubitule, și cum să înflorim? De ce să-i întrebăm, dragule, și ce au ei a ne spune, dacă nu sînt tei?

a da în floare – *sin.*: a înflori
a cufunda – погружать
lin – *sin.*: încet
a înfiora – *sin.*: a emoționa, a tulbura
a smulge – a scoate din rădăcini

crîng – ро́ща
a-și aparține sieși – принадлежать
самому себе
a răspîndi – распространять

Exerciții lexicale

1. Continuați șirul lexical al cuvintelor. Alcătuiți enunțuri cu două-trei cuvinte, la alegere.

fior – înfiorat – ... miros – a mirosi – ...

floare – a înflori – ...

2. Numiți cîteva expresii cu cuvintele *a da* și *a scoate*:

Model:

a da → în foc
...
...

a scoate → la iveală
...
...

3. Formați imbinări de cuvinte.

miros → de floare
...
...

a mirosi → o floare
...
...

a răspîndi → mirosul
...
...

4. Schimbați forma cuvîntului după model:

a se uita – uită-te	a se întreba – ...
a se privi – ...	a se gîndi – ...

4.1. Continuăți fraza: „Uită-te la teiul acesta bătrîn și gîndește-te la...”

Dincolo de text (îndrumar)

Teii înfloriți răspîndesc o dulce melancolie... Doar prezența iubitului o face pe eroina lirică să observe dulceața teilor.

Fire romantică, Leonida Lari nu putea să nu descopere această fantastică stare de suflet a omului în armonie cu natura.

În eseu versificat „Tei înfloriți” Leonida Lari creează un spațiu unde omul și-ar găsi condițiile unei vieți fericite. Astfel de spațiu protector este un crîng sau o pădure bătrînă plină de tei înfloriți. Aici, sub cel mai frumos tei, iubiții își vor da întâlnire, vor fi „singuri-singurei”, apărați parcă de crengile umbroase. Îndrăgostiții vor trăi un sentiment pur, învăluiți de mirosul îmbătător de tei.

Profunzimea acestui eseu iese mai mult la iveală atunci cînd îl citești în tăcere. Atunci teiul capătă un chip tainic ce ne amintește de Eminescu, de poezia sa erotică.

„Tei înfloriți” este un imn al teiului eminescian, în care se reflectă marea dragoste față de tot ce ține de numele acestui Poet. De altfel, întreaga creație lirică a Leonidei Lari ar putea avea drept motto un vers eminescian.

„Tei înfloriți” este o poezie lirică despre sufletul omului dornic de frumusețe, despre cel mai profund sentiment al existenței umane – iubirea.

Întrebări și teme

5. Ce gînduri ați desprins din acest text? Cum este natura? Cu ce se asociază cei doi îndrăgostiți? Ce simbolizează teii? Ce sentimente aveți față de tei? În ce operă eminesciană ați întâlnit „ninsoare” cu flori de tei?
6. Citiți cu atenție textul și selectați cuvintele care alcătuiesc expresii poetice. Includeți expresiile poetice în propoziții.
7. Numiți calificativele cuvîntului tei.

Să medităm

8. Citiți propozițiile din text în care se vorbește despre:
 - dorința mare a îndrăgostiților;
 - puterea spirituală a teiului.

9. În ce constă frumusețea teiului? Alegeți varianta de răspuns și argumentați:

- miros
- umbră
- coroană
- varianta proprie

10. Cu ce ați putea asocia teiul? Argumentați răspunsul.

11. Explicați semnificația acestor copaci cu ajutorul reperelor.

salcîmul
teiul
plopul
nucul
mărul/cireșul

Repere:

Copilărie, iubire inocentă,
cadrul spiritualizat al satului,
spiritualizarea iubirii, însingurare ș.a.

Să creăm

12. Ce părere aveți despre dorința îndrăgostiților de a fugi în lume? O aprobați sau nu? De ce?

13. La umbra cărui copac ați dori să aveți întâlnire cu iubitul/iubita? De ce?

14. Pornind de la versurile lui Dumitru Matcovschi „Pentru cei îndrăgostiți / Florilor mă rog, să crească...”, scrieți o rugă pentru îndrăgostiții de sub teii înfloriți.

15. Formulați noțiunea de dragoste în viziunea voastră. Dezvoltați acest subiect în echipe.

16. Cum credeți, ce le-ar spune teiul bătrîn:

- părinților;
- copiilor;
- îndrăgostiților?

17. Găsiți punctele de tangență dintre poeziile „Tei înfloriți” și „Dorința” de Mihai Eminescu.

DORINȚA

Vino-n codru la izvorul..

Pe genunchii mei ședea-vei,
Vom fi singuri-singurei,
Iar în păr înfiorate
Or să cadă flori de tei.
Fruntea albă-n părul galben
Pe-al meu braț încet s-o culci,
Lăsînd pradă gurii mele
Ale tale buze dulci...

TESTAMENT

La o parte ura, bîrfă – la o parte,
Am să mor cu capul prăbușit pe-o carte.

Va fi ziua albă cu fierbinte soare
Și o ploaie caldă va cădea-n frunzare.

Trecători în fugă, apa să nu-i moaie
Își vor zice: uite-o, că citește-n ploaie.

Picături sclipinde îneca-mi-or părul
C-un strop de raze lin va șterge cerul.

Iată-atunci de mine să-ți aduci aminte,
Parcul cu alea sară-ți înainte.

Leul treaz din dreapta, barzii ce-i iubescu,
Chipul fără seamăn al lui Eminescu.

Să te lași spre mine ca și curcubeul,
A mirare multă să tresară leul.

Ca atunci voi-voi ca pe-o mireasă
Să mă iei în brațe, să mă duci acasă.

Leonida Lari

bîrfă – vorbă de rău
a prăbuși – *sin.*: a cădea
lin – *sin.*: încet
fără seamăn – *sin.*: fără pereche.

